

Download from: aghalibrary

د سمځي ياران

ناول

سعد الدين شپون

د سمخې ياران

سعدالدين شپون

۱۳۸۱

بسم اللہ الرحمن الرحیم

+۹۲-۹۷۲۵۶۳۵۱۳

کتاب پڑندہ:

د کتاب نوم	:: د سمخې یاران
لیکوال	:: سعدالدین شیون
خیرندوی	:: دانش خیرندویہ ٹولنه
د چاپ شمېر	:: ۱۰۰۰ ټوکه
د چاپ کال	:: ۱۳۸۱ ش/۲۰۰۲ م
کمپوزر	:: محمد نادر "هاشمي"
چاپخې	:: دانش کتابتون، قصه خوانی بازار، پېښور

Ph: 2564513/E-mail: danish2k2000@yahoo.com

د خپرندويي ټولني يادښت

"د سمخې ياران" د پښتو ژبې د ځانگړي سبک ليکوال ښاغلي سعدالدين شپون درپيم ناول دی، چې په خوږه او ځانگړې ولسي ژبه ليکل شوی دی.

"شين تاغی" د شپون صاحب لومړی ناول و، چې خپراوي يې په زړونو کې هيلې راوتوکولې او د دويم ناول (گتيايي) په خپرېدا هغه راټوکيدلې هيلې لا پسې تاندې او وغورږدې، چې دا دی "د سمخې ياران" يې هم خپور شو او ستاسې تر لاسونو درورسېده.

دانش خپرندويه ټولنه د دې کتاب خپراوي د ځان لپاره وياړ بولي او د ده د فکر و فن مينه والو ته يې په وړاندې کولو ځان سرلوړی بولي.

موږ ددې پرځای، چې په کتاب څه ووايو، پرېږدو، چې گران لوستونکي يې پخپله د خپل قضاوت ويناو په تله کې واچوي او ويې ارزوي.

په پای کې ښاغلي سعدالدين شپون ته د دې کتاب د خپراوي مبارکي ورکوو او د څښتن تعالی په دربار کې ورته د اوږد عمر لپاره لاس په دعا يوو. د ليکوال د همداسې نورو ليکنو د خپرېدا په هيله

دانش خپرندويه ټولنه

دوالی :

زما د کلي او د ټول وطن اولس وړلو ته !

سريزه

تېر کال يوه غم رنگی خوان، چې ما په عمر نه ولېدلی، د
منې سره، په ويرجينا کې په مور شپه راوړد. وروسته بيا خبر
شود چې چا ورته زما ويلي و چې ده ته خپله کيسه تېره کړه. په
امانت به يې درته وليکي. د ورځې له خوا به دی او ميرمن يې د
واشنگټن په سيل وتل او شپې به يې راته دخپل ژوند بيان کاوه.
اته شپې زما مېلمانه پاتې شول. زما کور والا دده د مېرمنې، سره
دومره يې پرېښودلې وې چې کله چې دوی بېرته آيو ته روانېدل.
دواړو ژړل. اوس هم په تلفون کې اوږدې مرګې کوي. مېرمن
مې د دوی په شتو کې يو سهار ماته پټ وويل. "دانجلی خو تياره
بناپړی ده". دغه ډاکټر ته د کرې ژمنې سره سم. دا کيسه، لکه
څنگه چې ده ماته تېره کړه، لوستونکیو ته بيانوم.

الف

« ۱ »

لر بر، د ډاکټري زېري لگېدلی و. د کلي د مور او پلار تلوسه همدا وه چې يره، که د زوی نه مې ډاکټر جوړ شي. زه هم په همدې تېل کې لارم. د پلار سره خو يو دوه نه شو کېدای. په مور مې د خدای وسې وکړې چې طب نه لولم. اوس وایم دا به د ملالندېد کي تاثير و چې خلکو ورپسې جوړه کړې وه چې د حديث ترجمه هم په پښتو شعر کوي او هدايه هم داسې په شرنګولي غږ تېروي، ته وايې کوچاني ټکي وراچوي. که به مېر ز جنګېده او که به درمند خای کې جوار په بت کې نښې کېدل، ملالندېد کي به سور او تال ور برابر کړ او شعر به يې پسې وایه. رحمان بابا خويې همېشگي متل و. نو دوز درو وارو يارانو د ادبياتو پوهنځي ته پخه کړې وه. خو پلار مې تر غور نيولی کابل ته بوتلم او تر هغې را سره و چې په کانکور کې د طب پوهنځي ته شوم.

سالم جان چنغړک او بریالی، چې بیا وروسته، بر مانو شو، خپل مطلب
 ته ورسېدل. بیا هم غنیمت و چې په لیلیه کې خو سره یوځای وو، او که نه
 په کابل کې به مې زاره چاودلې وه. بس دلته موهم د یوڅو نورو اطرافیانو
 سره هر ماښام بندار جوړو، او مور درو کلیوالو به درخصتي په ورځو نورو
 ته پکې خپل کمالات ښودل. تر دې حده مشهور شوو چې پس شابه ځینو د
 درو مانو ډله بللو. زموږ ډمگري دا وه چې ما شپېلی غېروله، بر مانو په
 غېر را سره غېرگون کاوه او سالم جان چمبه وهله. دا کمالات موږ د وړ کتابه
 نه پاڅه کړي وو. ما د سیند د غاړې د درو نه شپېلی سازه کړې وه، سالم
 جان به کله چلمچي او کله چمبه د کور نه پتوله او هماغلته په درمندځای
 کې به مو د بریالی د آواز سره شور بگت جوړ کړی و. د ابا له برې مې
 دروی شپې د بالنبت لاندې پتیاوه. هغه بهدر بغه وهل کول او شوڅو څلي
 یې دروی رامات کړی و. دا خو ورځه، د سیند د غاړې څنگل چې وي،
 سړی به بل جوړ کړي، خود زېرو پڅه شپېلی چې د ادې د څو کالونو د
 پیسه پیسه سپمانه مې اخیستې وه، هغه یې هم راله ماته کړه. د ابا کار
 بس ماتړل، مروړل او ډبول وو. میرزان یې چې ما په بده ترې پتول، هماغلته
 راته مروړل. بس ددې پیرانگ و چې شین سهار په جومات کې را باندي
 سبق ووايي او بیا مې، کله سبناری کړی او کله نهر، مکتب ته ورسوي. یاد
 مې شی چې بودورځ مې د خره نه په راغوځارېدو یا کومې بلې شیطاني
 پښه او بښتې وه، تر دې چې په څلورې مې ځان کور ته ورساوه. په سهار مې
 پښه د پارکي نه پاس تر زنگانه د خيگ په شان وپرسېده. خود موږ د زاریو

سرد سرد ابا مکتب ته روان کرم. دی مخکې او زه کله په نگوښېدا او کله په
 څلوري ورپسې. د ابا په نزد، بهدو د طالبانو په شان، موسیقي، د نوروز
 نماڅل، په لور غبر خدا او په سلهاوو دغسې شیان چې کلبو الو غم پرې
 غلطاو، حرام وو. حتی مور مې هم دهغه د سخت گیری نه شکایت کاوه.
 په ټول کلي کې زما د همدغو دوو بارانو سرد راز شریک و سالم جان په
 چنغړک څکه مشهور و چې د ډېر ډنگروالي نه یې چنغړک په ستوني کې د
 آغوز په شان لر بر کېده. بریالی بیا د نجونو پسې د ډېر څوس (توس)
 له کبله په کلي کې د سپی مه په نوم یادېده چې لر بر تاجکانو هغه په
 قطغنی ژبه، سگه لک باله او په ریښتیا هم بریالی نجونو او حتی پېمخو
 هلکانو ته سپی سپی کېده.

یوه ورځ درې واړه د جومات دمخې پیتاوي ته ناست وو. هلته لرې
 د تاجي لور، ملواره، لگیا وه د شکرې نه یې غوشایه را اخستل او په دیوال
 یې تپل. مور د مني هندوانه خوړله، خو بریالی نجلی ته څیر و. په آخر کې
 یې سور اسویلی وکېښ او ویې ویل، «بره، ارمان چې زه غوشایی وای،
 ملواری رانه خپیا کې جوړولې، په دېواله یې پورې کولی». چې مور و خندل
 نو هغه وویل «نه گورئ چې په څومره نیاز پورې جوړوي، بیا یې په دېوال
 په څومره قابلې اونی او بیا په خپل پېروان ورباندې نقشونه جوړوي. که
 دهغې په ځای یې ماته دوهمه ناز را کړی وای، ما به څه بد کول چې ستاسو
 سپېرو سره دغلا هندوانه سپړوم». چې مور دده په بد ذوقی و خندل چې د
 خپیاکو او داوړو د پېرې فرق نشي کولی، نو دی نور هم بر گ شو، «څیر

دی، ډېرې لارې، لږ ولارې، د بريالي هونښاري به خو کاله پس در په باد شي، چې دهغې پسې ستاسو غوندې، په زرهاوو نورو سپرو د جرگو بهير وي او پلار به يې نه درکوي. تاسو غوشايه وينئ، خود ملواري قابلي، په ناز ناز د خپياکو د جوړولو، د خپياکو د نقش و نگار ښکلانه وينئ چې د خړ دېوال نه يې د ښاپيرو ارم جوړ کړی دی.»

داسې نه ده چې گوندې زه او سالم جان نو پرېښتې وو. نه په هوا کې مرغی رانه بې خورېدو خلاصه وه او نه په مخکې خړ، خود بنيادم نه لرې گرځېدو، ځکه په نورو کې که به وهل او قفپايي وه خود نجونو د خورولو نه د وينې بوی راته. زمور لويه بد اخلاقي د خټکو او جوارو د وړو او دنورو له لومونه د مړزانو غلاو د.

کليوالو په مور کې فرق نه کاوه، د درو شيطانانو نوم يې را باندې ايښی و. خو ملا بيا مور سل (۱۰۰) شيطانان بللو. ويل يې، کمال د يو عدد دی او دا دوه نور يې صفرونه. يو څه رښتيا يې هم ويل. زه په ونه تر دواړو دنگ وم خو په عمر شپږ اود کاله کشر. تر نورو شرميندو کې وم او د کلو نجونو د ډانگ نوم را باندې ايښی و. چې مور درې ياران به ورپېښ شو نو يوې به غبر کې «هلې خوارې شئ، يوې خواته شئ، د ډانگ ډله راغله.» بلې به په لور آواز چې مور يې واورو، ويل «ډانگ نه دی ډينگ دی.» او بيا به يې په پلوونو کې کټ کټ خندل. غلاوې مو گډې وې، خو که نه وې هم چې يوبه په بلا کې گير شو، دوو نورو ته به هم سزا ورکوله کېده او ځينې وختونه درې واړه په يوه ځای قفپايي وو، يوه لښته را باندې

ماتېده. خو که به د کور مامله و نه نو د هر هلک سزا خپله وده. په ما، یوه لویه
 بده پېښه یو مازیگر دا و شوه چې د جومات نه د راوتلو سره چې ما پښې په
 پښو کړې، او بیرته مې وده چې تر ماښام د مخه یو ځل بیا د مرزانو په لومو
 وگرځم، چې ما د برنډې نه توپ واوه، ملا لنډه کې په هوا کې د لاسه نیولی
 راستون کړم او هماغلته یې د مشرانو په مخ کې تکفیر کړم، «ژر توبه
 وباسه که نه کافر شوې» چا ورنه پوښتنه وکړه چې هلک څه گناه کړې؟ ملا
 لنډه کې وویل، «ما په خپلو سترگو ولېد چې اوله یې چپه موچنه په پښو
 کړه، په اسلام کې به اول ښي موچنه، ښي لستونې، ښي پایڅه، اغونډې او
 چې کاري یې نو اوله چپه بیاښي». پلار مې چې زما حال ولید نور اغی،
 تنگ خپره یې رانه تېره کړه او په لته یې د برنډې نه کوز و غورځولم، «څه
 ورک شه». ما په خوشالی تر پلل، مقصد چې د تکفیر د سنگسار نه
 خلاص شوم. ډېر کالونه پس پوه شوم چې د ملا تکفیر او د پلار ډبول هسې
 د کلیوالو تېوکې وده چې په مور ماشومانو یې کوله. ابله مو هغه وخت دغه
 زاره چاودون ختم شو چې پوهنتون مو د کمکیتوب ورگاری تویې کړې.

« ۲ »

مور بدل شوي وو خو کلي او کليوال لا په خپل حال وو. په څلورم کال هم چې د رخصتۍ په مياشت کې کلي ته ستون شوم پلار مې هماغه پخوانی پوښتنه کوله، «هلکه، څومره وخت دې د ډاکټرۍ پاتې دی؟». د ابا وار خطايي اوس ځکه زياته وه چې ويل يې، هلک په پنځم کال سپور دی خو لا هسې بې بنمره پاتې دی. اوس سالم جان زياتي چنغړک نه و، د ساعي تخلص يې کاوه چې همصنفانو به ملامت او ه چې د سعادت نه اخیستل شوی او جاسوس ته وايه شي. په بريالي باندې هلکانو د برمانو نوم ايښی و، ځکه چې په ونه تیت او په جوسه تر اندازې زيات پند و او چې منډه يې کوله سر به يې تیت ونيو، د غويي په شان چې د سپي سره مقابلې ته ښکرو او اړموي. دوی دواړه د ادبياتو د پوهنځي نه فارغ شوي وو او دا مهال د کابل نه د مقرري د امر ونيو سره کلي ته ستانه شوي وو. هرې خواته يې

آوازه وده. سالم جان چيرته په وازه خوانومي ځای کې چې مور يې په اول ځل نوم اورېده، ولسوال مقرر شوی و او برمانيو په کندوز کې د لېسې مدير و. ابا لکه چې همزولو ته شرمېدلی وي، ويل چې دا نو فاکولته نه شوه، د بسوگي واده شو. مور ته مې يې ويلی وو، زرد مې وايي چې هلک ناکامه شوی او که نه نو اوس ولې نه ډاکټر کېږي؟ مور به مې ويل چې يو کال نور هم ورته وگوره خو پلار مې تل په بېرته کې و. ويل يې، زما په قبر چې بروزي شې وي، بيا چې ډاکټر نه چې لابنکره ورشي ماته يې څه گټه. کليوال اوس هم پېغورونه راکوي.

په ما کې چې کومه د پلار د نارامی تومنه پرته وده، د سالم جان او برمانيو د فارغ تحصيلی سره، چې زه يې يوازې کابل کې پرېښودم، بهر ته راووتله. د پوهنتون درس پاتې وو، درسته ورځ به مې د ادبياتو د پوهنځي د يوه محصل نه انگرېزي ويله او يا مې شعرونه او داستانونه لوستل. استادان را باندې په غوسه وو خو ما بېغمه خپلې وشتې کولې. پوهېدم چې په پوهنتون کې وهل ډبول نشته، نو ايله به مې د صنف نه وباسي او ما هم همدا غوښتل چې بيا مې ابا ته بانه برابره شي او د بارانو په شان ادبياتو ته لاړ شم. په رښتيا چې ټول پوهنځی هسې ملنډې وې. چې به د مړو تحويلدار د اناټومي په ورځ سکلهټ راوړ، ما به د خندا نه خوله نه شوه ټولولې. سلامت مړی، خوبې غوښې يې پلې. په سر يې يو کنجک مېخ ټک وهلی و. تحويلدار زوی مړی، چې يې هغې هم سخوت، لوښتوکی و، سکلهټ به يې د کنجک نه نيولی د ځان پسې صنف ته

راڅکاوه. د هېوکو شرنګا به يې چې په دهليز کې واورېدل شوه د صنفونو نه به شاگردانو سرونه ايستل او زما په مشرۍ يې په ګډه بدله ورپسې وپله چې: شرنګ د پايښ دې عالمونه خبروینه، مارشال، ورو وورو، کېږده قدمونه مارشال. ويل به يې چې هغه دی مارشال صيب يې راوړ. ددوی مطلب د باچا تره مارشال شاوليخان و چې کابلپانو د مارشال چمک، مارشال ناشکن، مارشال پلاستيک او داسې نورو نومونه ورکړي وو. چې سکليټ به يې په صنف کې څوړند کړ لا بله قماشه وه. هېوکي، په نايلوني تار سره تړلي، په سرمېخ ټک وهلې، کېږي يې هرې خوا ته الې وهلې، کوزني ژامې يې کېږ کېږ جوړ کړي و. څو ځلې د اناتومي استاد د صنف نه وايستلم. د کيميا په صنف کې هم رتلي وم. په عضوي کيميا کې بس شپږ ضلعيز انځورونه دي چې په کاربن سره نښلي. يوه ورځ معلم يوه معادله رانه وپوښتله. ما ورته وليکله، خوده په تعجب پوښتنه وکړه، هلکه دا د مچيو ځاله دي دکومه ياده کړې ده، څومره ښکلې ده. ماته غوسه راغله ومې ويل چې ډاکټر صيب، لکه تاسو چې وفرمايل، دا دشاتو د مچي ځاله ده، خو چا دشاتو په ځای متيازې پکې کړې دي. پخ و اتردي چې د وتلو امر وکړي، په حيا کې د صنف نه ووتلم او د دروازي نه د وتلو په وخت کې مې شاته ورغبر کړ، صيبه، د متيازو تجزيه خوداسې ښه يې چې د اناتومي استاد دي.

په امتحانو کې بس پخکوغ، مانا يادي کول او زوتول وو. د خوښه مالخان د لېسې هغه شاگرد رانه جوړ شوی و چې کالني امتحان ته يې تېرې

نيوله، د گذرگام په جبهه زارو مخکو گرځېده او همدا خبره يې تکراروله چې، بسم الله الرحمن الرحيم آس: آس يو څلور بول دی چې څلور پښې او بودلکې لري. بسم الله الرحمن الرحيم، آس: آس يو څلور... بس ټول درسونه مې پخکوغ یاد کړل. چندانې نمرې مې نه گټلې، په مټه، تر کاميابۍ رسېدم. داسې نه وه چې مانو مطالعه نه کوله، حتی د امتحان په شپه به د پښتو اشعارو په گردان لگيا وم. اوس مې درحمان او خوشال نه د کابل او پېښور نوو شاعرانو ته ترقي کړې وه. يونيم بيت مې په خپله هم ليکه خو غبر له خپلو ملگرو مې بل چاته نه ښوده چې راپورې ونه خاندي.

خو د پوهنتون په پنځم کال په داسې استاد واوښتم چې هر څه يې راباندې بدل کړل. داسې، عبیدالله نومېده او روغ يې تخلص کاود. د ترکيې نه يې ډاکټري راوړې وه. دده عادت و چې اول به يې يو متل تېراوه، بيا به يې د همدې متل د تشریح لاندې مور ته لکچر او نوتونه راکول، داسې چې د ساعت په آخر کې به هېڅ د سوال ځای پاتې نه شو. پنځم صنف کې مور معتبر خلک وو. هر چا، حتی استادانو مور ته ډاکټر ويلې. ډاکټر روغ يوه ورځ په صنف کې وويل، (ډاکټر صاحبانو، نن به د پښتو په يوه ښکلي متل درس شروع کړو چې وايي « هندو يې په سر واهه، يې وچاودې ». په پارسي کې به هم ضرور همداسې کوم متل وي، که چاته ياد وي ودي وايي). يوه محصل غبر کړ، « مور وايو، درد به شقيقه چی؟ » ډاکټر روغ له جيبه کتابچه وايسته او هغه يې وليکه، « شابس. په

پښتو کې یوه لنډی هم شته چې وایي:

په ناقابل طبیب مې سر شو رنغ مې د زړه دارود سترگوراکرینه

اکثر چې زموږ ډاکټر صاحبانو ته مریض راشي او مثلاً د پښود درد شکایت کوي نو ډاکټر صاحب څه مالش، واسلین ورکړي او ددې د پاره چې د مریض اتبار راشی نو وایي، پلانکي خواره به نه خوري. « ما پوښتنه وکړه چې په دې کې نوعیب څه دی؟ ډاکټر روغ وخنډل، « درد په پښه کې نه، بلکه په ماغزو کې وي. نو چې ماغزه علاج نه شي، په مالش او ملهم به څه وشي؟ « همدلته وچې ماته شک پیدا شو، « نوصیب، دا چې مور وایو، د پلانکي لاس غوڅ شوی، وینې ترې بهرې او خورپرې، نو دا یې په حقیقت کې ماغزه غوڅ شوي دی که څنگه؟ « ډاکټر روغ موسک شو. « نه لاس یې هغه دی غوڅ شوی، ټول یې ویني، مگر چې د خور او درد خبره راځي، نو گویا رگ او کومه پله یې چې غوڅه شوې، هغه په ماغزو او یا شمزی کې یومرکز لري، چې د لاس سره یې په مخابره کې گڼر راشي نو هماغه مرکز خورپرې. که د ماغزو هماغه برخه یې بې سده شي، نو بیا درد نشته. « زما سر خلاص نه شو.

په هغه شپه مې تر خړه کې سهاره د عقلي عصبي درسي کتاب لوست، خو لا مې هم سر نه خلاصېده. پس له لمانځه چې مې سترگه پټه کړه، بس همدا د ماغزو د شود باري بیابان و چې زه په کې لالهانده وم او د پلو سیمو-نه او پرې وو، سوټ بوټ یې ترلی وم. په هماغه ورځ پوه شوم چې زیاتي په کې کېوتی يم. ډاکټر روغ ته مې د تفریح په ساعت کې حال ووايه، هغه

و موسل، « لکه چې دمچی خالی ته دې لاس ورووړ! زما هېر شو چې درته ووايم چې دخدای د شاهکار سپرل» زاره چاودون خودی، مگر په طبابت کې چې علم دی او که نه، همدا عقلي عصبي طب دی. زه به تاته دکتابونو بولېست جور کړم. په کور کې يې لوله او که بندېدې ماته کور کې تلفون وکړه». چې روانېدم نوغیر يې کړ، « بل سبا جمعه ده، ولې زمور کور ته نه راځي. هم به لمانځه ته لاړ شو او هم به مرکه سره وکړو».

زما وېر د داکتر عبیدالله روغ نه هغه وخت لا زیاته شوه چې دده کور ته لاړم. گوټ کې یو بېر سړی ناست و، الاهو يې کوله او داکتر صیب هم ورسره څنې ارتولې. نور څه نه و، بس الاهو او څنې ارتول. دوی ته نژدې مې واړه واړه مات شوي امپولونه ولېدل. چې بڼه ورته څیر شوم نود مورفیمو بوتلونه وو. څه مې ونه ویل. دېره شیبه دوی سره بوخت وو خو بېر سړی ناڅاپه پاڅېد، څنې يې ږمنځ کړې، سپین پتکی چې تیار يې دخولې پورې گنډلې و په سر کې، لکړه يې دکوټې دکوټې نه واخيسته. داکتر روغ هم ورپسې روان شو، زه چې بې هغې هم ددې کوټې اومجلس نه وېرېدم، ورپسې ووتلم. څو کوچني اپلو جامع جومات و چې دشا بویو جانې جومات يې باله. له لمانځه پس، بېر سړی چې معلومه شوه دده پير دی، بې له خدای پامانی لاړ اوزه دروغ صیب سره دده کور ته ستون شوم. ساده بنور واوډ، دگندنې سره. وروسته يې راته وویل، « څنگه، کمالخانه، زما پير خوبه نه وې سر بډاله کړی؟» ما هېڅ ونه ویل، خو گنگس وم چې دا مریدي او پيري يې لا بله پکې راووتله. د مورفیمو بوتل ته هم چرت

وړی و، دا خو تیار داپیمو په شان مخدره مواد دي، هسې نه چې په نشه
 یانو او بنسني وم. ډاکټر روغ په خبر و راغی، «هلکه کماله، اوس هم سر
 وخت دی، د طبابت کومه بله خانگه ونیسه، تهر شه ددې لړم گړې نه، او
 که نه ته به هم زما په شان لیونی شي». ما وویل، «صیبه، نیورالوجی
 (عقلي عصبي طب) خود لیونیانو درغولو د پاره ده، نه د لیونی کېدو
 د پاره». ده وخنډل، «بسه نو، چې نه تم کېږي، د جلال آباد د ملنگ خره،
 زر به شي خبر به شي». بیایې بې مقدمې شروع کړه، «هغه ورځ مې دهندو
 متل تهر کړ، دا هسې متل و، چې بگوان داس، چې زما د بنوشاگردانو په
 شمار کې دی، رانه خپه نشي. خو مطلب مې دا و چې زیاتره ناروغان چې
 مور ډاکټرانو ته راځي، په اصل کې د وجود بوځای یې هم خراب نه وي،
 خو هلته په ماغزو یا شمزی، ملاتیر کې څه گړې راغلی وي. دا گړې
 هسې اټکلی ځای نه راځي. د وجود د انج انج د کنترول تڼی د ماغزو په
 یوې یا بلې برخې کې پرته ده. کالبوت هسې لکه گوداگی لراو بر کېږي،
 بیایې ماته د اسرار، ډک وکتل، د ځانه سره یې وموسل، «مزی د ماغزو په
 لاس کې دی. عجیبه ده. هغه د خوگیانو ملا، خالص خوبه پېژنې چې په
 رادیو کې هم و عظونه کوي. هغه یوه ورځ ماته وویل چې ډاکټره، بنده چې
 د خدای د پېژندلو تکل کوي داسې بې نتیجې تکل دی، لکه چې زما
 دکمیسه تڼی زما د پېژندلو تکل وکړي. زموږ عقل دومره لنډ پاری او
 بې ججورې دی چې د خدای د پېژندلو توان پکې نشته، دومره حق راته
 حاصل دی چې په دې پوه شو چې خدای شته، او چه شته نو، زموږ باقی

وظيفه داده چې او امر يې ومنو... « بيا يې کټ کټ وځنډل، « البته په طبابت کې خومور تڼی نه يو، خود هر شي کچ مېچ او پېژندل په ماغزو کولی شو. ماغزه دي چې مور له نورو ژوندي گړو بيلوي». ما وويل « خر او سپي هم ماغزه لري». خود اکتبر روغ، لکه چې زما خبر يې هيو نه وي اورېدلې خپل لکچر ته دوام ورکړ، « لاس او پښې خوبه دفکر او ماغزو په برکت وپېژنې، خو»، يوه اوږده شيبه غلی وو، « په ماغزو به هر بل شی کشف کړي، سپور می ته به وڅېړي، سره اوسپنه به په هوا کړي، خو په خپله ماغزه به څنگه وپېژنې؟ تاسره خوبله وسيله نشته، گویا د خپلو ماغزو په زور به خپل ماغزه پېژنې، او دا کار تر اوسه ناشونی دی د ماغزو زور په خپل ځان نه رسېږي». ما وويل، « نوستاسو په نظر عقلي عصبي طبابت هسې گپ دی». هغه وويل، « نه، زه داسې نه وایم، که علمي دی نو همدا طب دی خوبنیا م تر اوسه پکې ډېر بهر ته پاتې دی» بيا يې، لکه چې هوبنیا د ساده سره غږېږي، په موسکا وويل، « ستا پوښتنه مې هېره نه ده. خر او سپي هم ماغزه لري، خو يو فرق شته چې ډېر لوی فرق دی. د بنياد م ماغزه د هر بل ژوي نه زيات دي. ته به وايې د پيل ماغزه به زيات وي. داهم صحيح خبره ده خو زما مطلب د ماغزو او جوسې تناسب دی. پيل که زرمه وي نو ماغزه يې درې پاوه دي، بنياد م چې ډېره توره وکړی شلومنو ته دې ابله ورسېږي، خود دده ماغزه هم درې پاوه دي، نو دده ماغزه شل منی جوسه اداره کوي او د پيل زرمی، نو خامخا د بنياد م ماغزه پر پيل غاوره دي، د جولان زياته سيمه او بهتر کنترول لري. يوازي

د ماغزو لوبوالی هم نه دی، بس یوه به یې درته اوس ووايم چې هغه حافظه ده چې په بنيادم کې بهدر که قوي ده او همدا ورته د تدبير او پلان او سنجش وسله ورکوي. نور به یې په صنف کې وڅېړو. دلته عجيبه حکمت پروت دی. پيل او نور ژوي چې په عقل کې کمزوري دي نو الله تعالی د هغوی په خټه کې يو څه مهارتونه اغړلي دي، لکه دهيلی بچي يې د زده کړې لاسو کولی شي.

نو خدای خپلو مخلوقاتو ته که په يوه شی کې زیاته برخه ورکړې په بل شی کې یې ترې شوکه کړې ده. نور ژوي په غریزي او ارثي، طاقتونو ولاړ دي. داروین هسې حیات وپل چې بنيادم ته لکې په کار نه وه نو یې لکه لمي نه ولوبده. لکې د ځناور د پاره لوی نعمت دی. هم مچان پرې شري، هم یې تر کوناتي لاندې بالنبت کوي، خپلې سترگې پرې پټوي او د تولې دساتلو د پاره هغه ډانگ ته ورته ده چې د سرکس لوبغاړی یې په مزي باندي دگر څېدو په وخت کې په لاس کې نیسي. خو بنيادم ته، چې نه د مرغی په شان الوتلی شي، نه د آس په شان منډه کولی شي، نه د زمري په شان زور لري، خالق تعالی یوه نادره تحفه ورلورولې ده چې د هر شي ځواب وايي، هغه ماغزه او عقل دي». نور نو ډاکټر روغ غلی شو او خپل ساعت ته یې وکتل، گویا «روانېره» په مایوسۍ راووتلم. ظالم ډاکټر روغ لاره راوښوده خو دلارې څوری یې رانه کړ. د وروستي کال پای و او ما ايله الف بې شروع کوله. یو نصیحت چې وروسته یې په گټه پوه شوم داوچې د طب ددې رشتې د پاره خارجي ژبه ضرور ده. برمانو ته مې چې د

طب ددې نوې لېوالتيا خبره ليكلې وه نو هغه په خواب كې رانه دا متل
ليكلې و چې جنگ سور شو ميرى تود شو. خلور كاله دې په ناغېرې، په
مشروطې ختم كړل او ايله دې اوس شوق راغى. زما لېوالتيا يې لېونتيا
لوستې وه.

« ۳ »

د چونگابن په دېرشمه، په اول ځل مور تلویزیون چالان کړ. دا مې ځکه یاد شي چې اېه جې یې د تداوی د پاره کابل ته راوستې وه، د خپل زوی امیر سره ورته ناست وو. اېه جې زموږ د کلي هوبیارد بودی، زما دایې ود چې کابلیان یې همشېره بولي. وروسته معلومه شوه چې په اصل کې امیر ناروغ دی او اېه جې ورته ويلي وو چې کمال جان چې کابل کې وي بل ډانکېر څه په تندر وهم. نن سهار دوخته دایشان نېشنل د مغازې نه بهر په لیکه کې ولاړوم او ایله غرمه نوبت راوړسېد. بڼه نونس انچه سوني تلویزیون را په برخه شو. تر مازيگره مې آنتن او سیمونه ورته سمول، مقصد تره غونې ماښام چې پروگرام شروع شو دا هم را ژوندی شوه. اناسر چې رابنکاره شو، اېه جې د لستوني پیڅه مخ ته پرده کړه. هسې

خوشه ناخه يو کال نور هم، د تر پللو تر ورځې، همدا تلویزیون پر پروگرامونه زموږ د ماښام شومه وه خو دغه اوله شپه مې د خو لحاظو په یاد پاتې ده. يو خو، د اېه جي عجیبه عکس العمل و، چې کله به یې مخ پټ کړ او کله به په داسې ادب ناسته وه، لکه چې نطق ژوندی سړی دی، زموږ کور ته، یلمه راغلی، په دغو شپو کې نو عربي نڅاوې هم د هر ماښام د تلویزیوني پروگرام نه بېلېدونکې برخې وې. چې به د کور ښځگلو، د مې گلابي پاچ کمیس، چې د تي سرو نه او د نامه غوټی یې تر لاندې رېږدېږي، ولیدل، نو لاړې به یې ور تو کولې. په همدغه اوله شپه نو تره کي هم وینا کوله. دا شپه مې ځکه هم په یاد ده چې اېه جي دده خبرو ته جذبې وړې وه، لکه ذکر چې کوي سړی ورسره ښور او ده. چې دده وینا خلاصه شوه نو اېه جي وویل، «دا سړی خو داسې غږېږي، لکه په کلي کې چې جرگه ماران غږېږي، دروند پښتون دی، حق وایي». خور به مې ځونډې، په موسکا زما په غوږ کې وویل، «لکه چې اېه جي هم کمو-نسته شوه! باید چې په کدر کې شامله شي!» مور مې اېه جي ته وویل، «د کاپر صیپت کوي؟» هغې وویل، «خبرې خويې د سم بسلامان وې!» ما پوښتنه وکړه، «اېه جي پوه شوې چې څه یې وویل، هغې په کلانکاری، په ریشخند وویل، «اېه جي خوشه خرد نه ده. په هر څه پوهېږي. تره کي وویل چې د مظلومانو مالونه مه خورئ، د خدای نه وډار شئ، په دهقان ظلم مه کوئ». مور مې وویل، «خدا که یې د خدای نوم په ژبه هم اخیستی وي، هسې د روسانو سړی دی». اېه جي نه قانع کېده، «دده خوسمه،

کلیواله پښتو ویله! اوس خو کا پردی، د بد ځناور غوښه خوري، ده خو زمور ژبه کوله! « ورپسې گل زمان د څو نورو سره راغی، د ټولو، لکه د یوه ماشين نه چې وتلي وي، زري واسکتونه، توري څپلی، سپين کميسونه، شمليوري لونگی، جگې زري خولی، د سره پاچ ملا وستني، « منگه دې ملگري یو، منگه دې ملگري یو » ترانه یې وویل. اېه جي داسې جذبې اخیستې وې چې د کپچه مار تالی یې دوه چنده شوې. ځونډي، ورته کتل او موسل یې، « په سپين سر رانه کمونسته شوه! » تر دې وروسته بیا د سولې او ډموکراسی د غیر حکومتي موسسې مشر، رامش چندرا را پیدا شو چې د تلویزیون د خبریال سره یې مرکه کوله. اېه جي وویل، « دا چواری دلته څه بلا غواړي؟ » ځونډي په خدا وویل، « اېه جي، دالا د پتي سردی ». رامش چندرا په ډېره غوره دا انقلاب دفاع کوله، خو د ترجمان خوندي نه و، د هندو مرورلې فلسفه یې چې بودايې د لینن سره اغېره، نه شوه ترجمه کولی. رامش چندرا هم د ترجمان نه مایوسه بنکارېده نو بیا یې د خپل جیب نه د ونې یوه پاڼه چې ژېړه او کوت کوت وده را وایستله. اېه جي وویل، « هغه دی، د چرسو تلی یې راوښکته، رنگ دې ورک شه، په دې مخ، لکه زما د سو. تبي » رامش چندرا پاڼه تلویزیون ته ورووله او ویې ویل، « زه نن افراز کوه چې د افغانسان نه مې یوشی غلا کړی دی ». اېه جي وویل، « نور کویسه، رمور په ملک کې د چرسو غلا غلا نه ده... » خو ځونډي غلې کړه، « اېه جي و چه دې شه، پرېده چې واورو ». د هندو کیسه روانه وده او ترجمان اوس یو څه زړه ورشوی

و «هغه ورځ د ستر لارښود، تره کي انگر ته لارم، چې راوتلم نو د ونې
 يوه پاڼه مې يادگارې وشکوله. دا، چې ډيلي ته ستون شم، په يوه بوتل
 کې ږدم، چې تر نسله نسله پورې زمور په کورنۍ کې دا افتخار پاتې شي
 چې زمور په نيکه گانو کې داسې بوسې هم و چې ان د تره کي کور ته
 تللی و او دهغه دکور د ونې نه يې دا پاڼه راشکولې وه. «هندو د خپلې
 جذبې د تاثير لاندې راغی او اوبښکې يې په يوه خيرون د شمال پاکولې. اږه
 جي له خدا شنه وه» دا شوپرو سترگې دې وخورې په دې دو سره ښکره ور
 درواغ، هم مارې هم کوکارې، هم غلا کوي هم ژارې....» چندرا اوبښکې
 و چې کړې او بيا يې په همدې د شمال کې پوزه وسوغوله، «مور د
 ډموکراسۍ او سولې خلک يو، مور بېطرفه يو، مگر د هېوادونو په تاريخ
 کې کله کله داسې يو بېساوي لمر و څلېري لکه اوس يې چې په افغانستان
 کې وينو. نو دې ملگري ما و بښي چې يو څه جذبه را باندې راځي» بېرته يې
 د سترگو او پوزې پاکول شروع کړل، «علامه اقبال په رښتيا ويلي دي
 چې آسيا يک پېکر آب و گلست.... دې ستر ولس او ددوی لوی مشر ته
 دې سلام وي چې په هر کار کې يې لمر وړی دی. اسلام تاسو هند ته راوړ،
 دهند نيمه وچه ستاسو په همت دراج نه آزاد شوه، او اوس مو دنړۍ په
 سر بل خول، بله جوغه و تومبله. په يوه ملک کې چې حتی مارکس اجازه
 نه ورکوله. بې له دې چې د بورژوازي پړاو تېر کړی، ايسته مو د فيوډاليزم
 نه سوشاليزم ته وډانگل....» رامش چندرا په ژر ژر د تلویزيون له مخه
 ويلي شو. دا په جي په سترگو کې هم اوبښکې ډنډ شوې، «خوار هندو د

يوې پانيې په غلا هسې ترورشو. خومره به يې وهلى وي، د سړي زړه پرې سوزي، كه هندو دى د خداى رضاده، په يوې پانيې خوننده څوك داسې نه شرموي! « خور يې مې اېه جي د لاسا كوله. « غم يې مه كوه، وژني يې نه، په اصل كې د روسانو سړى دى، د همدې لويې د پاره يې راوستى، چې هغه يې پرې وكړه، نور يې نو په كونه ختې ورتپي او رخصتوي يې. »

« ٤ »

سخت و ختونه وو، او لارا روان وو. عجيبه حالات وو. زمور د يارانو او حتى دخيلوانو بنديار چې د جمعې په شپه به زمور کره جوړو، اوس يې خونده وو. زمور په بلاک کې او د مایکروور يانو په نورو بلاکونو کې بل قسم، خلکو خاله جوړه کړې وه. د گېډر دلکې په شان، پرېر، بېر بریتونه، تر مازيگره ملکې درېشی او بيا شنه، عسکري يونيفار مونه، سرې پتې ترمټ ټولې، تنکي ټولې، سکان، زنيکې چې زمور سره يې په پښتو، خپلو کې يې په بل لوز خبرې کولې، ټول سره ورته لکه پارامي، د ماشين چورگوري، چابک چابک قدمونه، سترگې لکه د هوسې، هرې خواته شکمنې، تروري، پخوا به چې تر نيمو شپو د بلاکونو مخې ته په چمنونو کې بنديار او مسته خدا جوړه وه او غېږې به نيسول کېدې، اوس

بي ڄاي خالي و. هر ڇا تلاش درلود ڇي دشمنی دگر څښو بنديز نه دمخه
ځان سبب ته کړي. نارينه له وېرې به آسانه دکه رنه نه وتل لور مازيگر به
دمايکروريان په بازار د بنځينه وو گنه کونه حورده وه ڇي شومه واخلي. يو
ماينام ماسودا اخيسته، که گورم تر شامې يو ټيټه کي پوليس د
کلاشنکوف سرد ولاړدی او په کونداغ مې پورې وهي، خو ڇي ما
پوښتنه ترې وکړه ڇي بنديز ته حولا ساعت نيم شته، هغه په چوپه خوله
خپل روسي ساعت راوښود، او بيا يې پورې وهلم. زه روان وم، خوده لا
پورې وهلم، ما ڇي شاته کتل نو سړی راته پردی ښکاره شو. په سبا يې
خبر شوم ڇي روسانو تاجکان را استولي ڇي هم يې رنگ زمور په شان
وي او هم يې پار سوزده وي.

« ۵ »

نه پوهېږم، کوم هوښيار سړي دا خبره کړې چې د زرو سوچه والی په ویلي کېدو او د بنیاد م اصلیت په تنگسه کې معلومېږي. په یارانو او خپلوانو کې فرق راغلی و. ځینو بیخي ځانونه رانه لرې ساتل، او که په لار کې به سره دو څار شوو، په ناغېږی یې روغېر راسره کاوه، د غلو په شان یې هره خوا ترور کتل او بېرته به یې وه. زما د ورکووالي یار، مستاخان، خو کله کله راتلو، خو خبرې یې بدلې شوې وې. هېڅ یې هېڅه به یې امپریالیزم ته ښکېځلې کولې. مستاخان په مطبوعاتو کې کار کاوه او د کودتا نه پس، لکه چې په نازکو حالاتو کې را گېرو. د خدای بلا زې یې زده وې او په روسیه کې یې تحصیل کړی و. نور خود موقع شناسی پرانگ و، لیکن دده نیمگړتیا دا وه چې ډاډه نه و چې خلقیان به سر کار شي که

پرچميان، نوواري ته يې کتل، گوند کې داخل شوی نه و. اوس خبر شوی و چې د تلویزیون رئیس يې د څرخي پله زندان ته بیولی دی، نو دده نیم زړه ورته نه و. پوهېده چې همدا يې وخت و چې یا تخت یا تابوت، گوند ته ورگډ شو.

یوه ورځ چې راغی امپریالستانو ته، په ښکښلو نه ستړی کېده. ما ویل مستاخانه یاره، امپریالیزم خو په رښتیا د ښکښلو دی، خودا پېرته ډېر په غوسه يې، خبره څه ده؟ مستا خان وویل، «تېر ماښام په یوې پارټي کې، د امریکا سفیر راته یوه ډېره ترخه خبره وکړه چې تر اوسه ورته اوبو کې خولې کېرم چې دا امپریالستان ولې مور په کرار نه پرېږدي. پارټي هم ددوی په خپل سفارت کې وه. د هر چا په لاس کې، لرې دې له مخې، د متیازو په رنگ د مردارو شرابو گیلاسونه چې دوی يې ویسکي بولي، حتی دومره کنجوس خلک دي چې گیلاسونه يې هم پلاستيکي وو. خوزه چې په غوسه يم، د سفیر خبرو ته يم. په ډېره صمیمي، د شیطاني نه ډکه لهجه يې راته وویل، داستاسو، تې وي خپرونه چې اوس شروع شوې ده، دهغې تصویرونه ډېر شارپ دي.» ما د مستا خان نه پوښتنه وکړه، «دا خو يې ښه خبره کړې، نو خوله دې ولې ځگ کوي؟» مستا خان وویل، «د شارپ په معنا پوهېږې؟ شارپ مانا دچرې په شان تېره په زرو نو ننوزي یو قسم سړي خور کې هم دی چې شارپ يې بولي، دا يې بل سپکاوی» ما په خندا وویل، «نو تا څه ځواب ورکړ؟» مستا خان وویل، «غائب ماتوونکی! ورته ومې ویل چې زما د معلوما تو د قراره د

امپريالستانو ټول ټي وي تصويرونه تر مور لا شارپ دي». بس نو ما خپله خندا نه شوه درولی، تر هغې مې خندل او بلوډي مې نیولې وو. چې مستاخان د قاره پاخېد، یو څو بنکنځلې یې راته وکړې او د روانېدو تابه یې نیوله. ما راتینگ کړ، «یره آشنا ستا نه په یوه وار دواړه خطا شول، د شارپ معنا دا نه ده، لکه ته چې وايې. هغه خوستاسو د ټي وي خپرونې صیپت کړی. شارپ مانا واضح، روڼ او بې خلله، او خانه، هغه ماهی چې ته یې یادوې چې بنیادمان خېري، هغه شارپ نه دی شارک دی». مستاخان راته د یوې دقیقې نه زیات رنې رنې وکتل او بیا نو دواړو بڼه ډېر وخنډل او چې روانېده نو په شرمیندو کې موسکا یې ووي، «ما هم لکه چې دهغه پښتانه کانه ورسره کړې وي چې کوم کابلي دوکاندار ورته ويلي» که خریدې نمې تاني، برو» نو د ورته ځواب ورکړی و، «په نور دې پوډ نه شوم خو که، برو، دې بنکنځل وي، نو زما دې هم در برو وي».

د خدای کړه وو، مستاخان چې اوس خپل مقصد ته رسېدلی و، یو سهار په رسمي موټر کې راغی. د چای ست مې ورته وکړ، خو سپری وار خطا معلومېده. نو یوې گونې کویې ته لاړو او پوښتنه مې ترې وکړه چې خیریت خوبه وي، دا څنگه ترور یې؟ ده هره خوا، دېوالونو ته وکتل او بیا یې په پسپسي وویل، «د موټر په ټول بکس کې مې دو سلو نه ډک یو بکس دی، راته و یې ساته». ما وویل، «وسله د چا دد؟» هغه وویل، «زموږ خپله ده، د پلار د وختونو پاتې وه، په تا خانه کې ایښې وه، خو ته خو پوهېږې چې زه اوس د حکومت لوی مامور یم، که زما د کور نه یې وسله

وايستله، نو خدا که مې بې مرگه پرېږدي.» زه حيران شوم، چې اوس به څه کوم؟ ورته ومې ويل، «مستاخانه، تاسو خو تا خانه لرئ، چې هلته د قرنونو قرنونو زاره زرگوري په سوړو سمبوړو کې، دلی پراته دي، دا بکس دې هماغلته پتولی شو.

مايکروريان همدا دوه کوتې دې، کوم پتې ځای نه لري. شيطانان هم دغه دي وينې چې ځاله يې په مایکروريان کې ده. دوه بلاکه آپلود کارمل کور دی. ولې دې دخپل کور څنگ ته د کابل په سيند کې نه اړ تاووله، چې ايسته ترې خلاص شوی وای؟ «مستاخان يوه داسې خبره وکړه چې لوری لودن يې رانه ورک کړ. ويې ويل، «ما په تا حساب کړی و. بس نو چې ججوره يې نه لرې، بهانې مه کوه، سم ځواب راکړه!» گویا چلينج يې راکړ. ماته بله لار نه وه پاتې، د کا پر زوی، پښتنولي، ننوتې، او ټول نور دغسې بلابتر راته نېغ درولي وو، نو په دار ورسره ووتلم. د بلاک نه اته نه څلې تاو راتاو شوو، لر بر، کړ کيو ته مووکتل چې کومه گاوندی بنځه خو به مونه څاری، بيامو په دواړو، دا قديمي، دخرمنې او لرگي نه جوړ شوی، بکس چې کابليان يې پخدان بولي، په ډېر تکليف او ځکولو کوتې ته دننه کړ. په دې وسلو مې څه وکړل، دا به وروسته بيان کړم. يو غم خونه و، ددې ددغو دوو کالونو د آفتونو جرې ډېرې وې او هره ورځ لا زياتيدې. هر فرمان به چې راناړل شو تر پخواني ظالم و او دخلکو چې څه دتمې مراندې لا پاتې وې، هغه يوه په بلې پسې شلېدې.

« ۶ »

یوه شپه سفیر صیب راغی، ویل یې چې حفیظ الله امین غوښتی دی. صفی الله سفیر د حفیظ الله امین د ساینس د پوهنځی او امریکا د تحصیل د وختونو همصنفي و. سفیر هسې معمولي سړی نه و چې د سړي دې هېر شي. زيرده هر سهار صفا خرييلې، او حتی په سره رود کې یې چې دهقانی هم کوله، دریشی او نکتایی په غاړه. دانوبله خبره ده چې بکي یوه جوړه دریشی، یوه نکتایی او دوه کمیسونه یې لرل. شلېدلي خو پاک چې تر اوسه نه پوهېرم، چېرته او څنگه یې پرېولل او او تو کول. سفیر صیب په جلال آباد کې د ساینس او کانکور، د پوهنتون د داخلې، دامتحان کورس درلود، هلته یې هم د باولی د ترکان په لاس جوړې شوې چوکي قطار ایښې وې چې د ځینو د ماتو گودو پښو لاندې په بیلو بیلو ځایونو کې

خښتې اېښودل شوې وې. د ننگرهار د دوولسم ټولگي فارغان نظر نورو
 ولاياتو ته د پوهنتون ډېر لياواله وو نو، ده د کانکور ياد پوهنتون د
 امتحان د پاره آماده کول. د جمعې شپه وه چې کور ته راغی. ويل يې
 حفيظ الله امين ان ننگرهار ته ورپسې احوال استولی و چې ملاقات ته
 ورسې. زه يو څه په ځان ووېرېدم نو په ډېر احتياط او د بهرغرضي په لهجه
 مې پوښتنه ترې وکړه، «ښه نو، امين صيب څه مهرباني وکړه؟ کوم کار در
 کوي که څنگه؟» سفير صيب نکتيايي له غاړې خلاصه کړه او دعادت له
 مخې يې ورمېر و سولاوه. بيا يې خپله همېشه گي خوره موسکا وکړه، «هو
 دهمکاري تجويز يې وکړ خو ما رد کړ ما ورته وويل، ستاسو پاچايي په
 افغانستان کې آبنده نه لري، خلک درنه په عذاب دي او لکه په امريکا کې
 مې چې درته ويلي وو، په افغانستان کې غير داسلام او مليت نه بل شي
 چلند نه لري». زه و بورنېدم، «آخر کې څنگه شو؟» سفير صيب دشونډو
 لاندې وويل، «ملامته مې کړ، سر کوزی مې ترې جوړ کړ، ايسته ترې
 راووتلم. دا خلک نعوذ باللله د خدايي خوبونه ويني». د ډوډی نه پس مې
 کالی ورته وغور او د، تر سهاره مې بد خوبونه لېدل. پس د چای نه چې سفير
 صيب رخصته ده ما ورته وويل، «ته پوهيرې چې ما له همدې وېرې ډاکټري
 پرېښې ده، دملگرو ملتونو د اطلاعاتو په دفتر کې کار کوم. راځه، هغه يو
 بهر فته، بهضرره ځای دی، چې کار درته پکې وگورم». هغه وويل، «زه
 خپل کور سونه نه شم پرېښودلی، يوه دلی شاگردان د خدای په هيله، زما په
 هيله ناست دي، خو که د يوې يادوو هفتو قرار دادي کار لرئ، درته کولی

بی شم، هسې هم پیسو ته اړیم. « قضا داسې پېښه کړه چې مورد ملگرو
 ملتونو د کتابخانې د یوه سیستم د پاره په گرده نړۍ کې مسابقه اعلان
 کړې وه نو ما ویل راځه دی هم ورکې گډ کړم. موضوع مې ورته بیان کړه.
 دی ډېره شېبه غلی و او بیا یې وویل، « توکل په ښه پوښې، دغه چلنج خو
 قبلوم، خو گورې چې حقه روژه ده او هلته مې واره بچیان خدای شته چې
 نهر پاتې دي، نو یو څه پېسې که پېشکې راکړئ، چې بیا مسابقه وگټم،
 نو ترې و به یې گرځوئ او که ومې نه گټله، ته به یې دوی ته او زه به یې تاته
 دررسوم. « نو بیا رخصت شو. پس له هغې به هره ورځ کتابخانې ته راته،
 یوه هفته خو یې د موجوده سیستم مطالعه وکړه او کتابونه به یې اړول را
 اړول. یوشی چې تر اوسه مې یاد دي، دا و چې د روژې زوتې به ورباندې
 راغله او اکثر به یې مری دومره وچه وه چې تقهار به یې کاوه. ما ورته د
 روژه ماتې ستونه ډېر کول خو هغه ویل دنورو دوستانو نه مې بیا نه
 اخستې، خو وروسته معلومه شوه، چې نه دوست و، نه دوست، د یوه سرای
 په یوه کوټه کې یوازې اوسېده. په دویمه هفته یې د سیستم په لیکلو پیل
 وکړ. یاد دي په خیر وي، شفیقي بابکر خېلې، چې د دفتر سکرتره وه دده
 لیکل ورته ټاپپول. د دویمې هفتې په پای کې روژه هم ختمه وه او د سفیر
 صیب کتاب هم. یو څه نورې روپې مې هم د دفتر نه ورته وشکولې او سړی
 لار چې د اختر شپه په کور کړي. کاغذونه مې نیویارک کې د مسابقو
 کمیټې ته واستول. په دې کې دوه میاشتې تېرې شوې. یوه ورځ یو تلگرام
 راغی. بس د غومره یې لیکلې وو، « مبارکي درکوو چې ستاسو قرار

دادي چې کوم سیستم جوړ کړی، هغه اول لبر راغی. جایزه در روانه ده.»
 زه په هماغه ورځ د ملگرو ملتو په موټر کې جلال آباد ته ورغلم. سفیر
 صیب د صفې په سرناست و. پاکه صفه، جارو کړې او په اوبو پر خېدلې.
 تفر پاک خوڅوڅایه سوری چې پنځیرک رفوشوی و، سفیر صیب لکه
 همېش په خپلې دریشی کې و. چې زیری مې ورکړ نو ویې خندل، «زه
 پوهېدم چې زما سیستم علمی او دملگرو ملتو د ټولو دفترونو د خپرونو
 سره برابر دی. ايله به د سرگردانی نه خلاص شي.»

بله هفته چې راغی نو پیسې یې تیارې وې، پوره شپېته زره افغانی
 چې هغه وخت دهرشی و، او بله توره چې د کابل دفتر وکړه دا وه چې
 پېشکي پیسې یې چې ورکړې وې ترې ونه گرځولې. چې چک مې ورکاوه
 هغه وویل، «بانک زما دستخط نه پیژني، چې بله بلاراته ونه کتوي. نو
 هماغلته مې پرې امضا کړ او د محاسبې دفتر نغدې پیسې ورکړې. د
 جای نه پس یې د شفیقې نه مننه وکړه. چې اودی گوښي شونو و مې
 ویل «سوال درته کوم، سفیر صیب، نور دا کورس پرېږده، یا همدلته زموږ
 کتابدار شه، او اوس چې دې ان د ملگرو ملتو د نیویارک دفتر لا پېژني
 ستا مقرر بدل، په هر ملک کې چې وغواړې، آسانه دي، ددې ځای یوه بله
 ښېگڼه داده چې یوڅه مصنونیت به لرې ما پخپله د سردار داود د راتگ
 سره سم، داکټري پرېښوده، دملگرو ملتو په دفتر کې مې پښې ټینګې
 کړې دي. دخصوصي کار بار نه تېر شه، د امینیانو غومبسي دې کټولې
 دي چې رانه داملوکو په ټول کې لار نشې.» هغه په موسکا او د ټوکو په

شکل کپی و ویل، «پر پرده زوروره، که ملگرو ملتونو خپل مامورین ساتلی شوای، نو بسم الله کمکی یې درنه تهره میاشت بونه ته؟، ویې نه واژه؟، حال دا چې ستا په وینا د ملگرو ملتونو رئیس په خپله حفیظ الله امین ته ریبیار شوی و چې زمور ترجمان را پرېږدی. کمکی خواره کی خو په هېڅ کپی نه و، هسې به یې کله کله رادیو ته ډرامې لیکلې، اونه یې دامین سره سختې خبرې کړې وې، نو ملگري ملتونه به ما څنگه وساتلی شي؟ خو بیا هم مننه، د ننگرهار شاگردان نشم پرېښودلی. زه خو هلته هم بې ضرره کار کوم، خلقیان په ما څه غرض لري، بې هغې هم د ننگرهار اکثر خلقیان زما شاگردان پاتې شوي دي.» تر ما بنامه سره اخته وو خو مه دي شه.

د سفیر د خدای پامانی وینا به مې هېڅ هېره نشي. یوه شپه مستاخان مېلمانه کړو. یو څو نور د شوروي نه راغلي، خلقي زلمیان هم حاضر وو. چې ورغلو نو د خلقیانو هم سرو نه تاوده وو او هم یې بحثونه. ټول د ننگرهار وو، سفیر صیب یې پېژانده. دنشه یانو دعادت سره سم یې چسپه برگرندي ورسره وکړه. یوه یې، چې گلابشاه نومېده او په ځان یې د کرکته تخلص اېښی وو، خپل او دنورو گیلاسونه ډک کړل. ټول ولاړ وو. کرکته صیب گیلاس جگ ونيو او نورو ته یې کړه، «د سفیر صیب په سر سلامتې چې د داود جبار ناخوالې او د ظاهر غدار بې پرداختی یې د یوه اصولي کار گر په شان په هسکه غاړه وگاللي، گیلاسونه په سر را واپړوئ.» ما او سفیر صیب د کوکا کو لا په بوتلو ورسره بدرگه وکړه. چې کښیاستونو بیا د خبرو توپ د همدغو شوروی جوړ کړو په میدان کې و.

مستاخان هم کله کله تېی ورکې کاوه. سفیر صیب، لکه عادت یې چې و، په دقت ورتنه غور نیولی و. یو ځلي کرکنه صیب، سفیر ته هم ست وکړ، «استاذه، ته هم پوڅه پکې ووايه، ته خود ملگري امین همصنفي وې، ته چې د سره رود نه د شورا وکالت ته کاندېدې، زه په څلورم صنف کې وم، مور تېلو درته منډې ترې کولې». بیا یې مخ نورو ته کړ، «دا څومره نېکبختي ده چې نن د داسې یوه مردمې شخصیت سره گيلاسونه کړنگوو چې د امین صیب د همصنفي تا به افتخار ور په برخه دی.» سفیر صیب چې ډېر ادبناکه او عاجز سړی و، همداسې موسک ناست و، خولې ورباندې ماتې وې. له هرې خوا په دد غر پوڅو چې پوڅه ووايه! ده یو زور، خو په دقت قات شوې د شمال له جیبه وايست، خولې یې له تنډې پاکې کړې، بېرته یې په دقت څلور کونجه قات کړ، په جیب کې یې کېښود او ویې ویل، «ستاسو پیرزونه زباته وه، خو خدای خبر چې زما خبرې به مو خوښې شي.» مستاخان چې د سفیر صیب او امین د ملاقات نه خبر و، وویل، «سفیر صیب به ستړی وي، پرېردئ چې نن شپه زمور بابولالې واوري. بل وخت به بیا دده د پاره خاص مجلس جوړ کړو.» خو خلقي

زلمیان نه ایسار بدل. نو سفیر صیب په ډېرې عاجزۍ وینا شروع کړه:

«دا تاسو چې تور غر په سپینې غرې ولئ، د مارکس نه سره کې به

کوپ اچوئ، کله شوروي او کله امپریالست امریکا یادوئ، دا ټول ما

مطالعه کړې او حتی مقالې مې پرې لیکلې دي. نو که زما نه ضرور خبرې

کول غواړئ، یو شرط به دا وي چې له ستوني به مې نه نیسئ.» خلقیانو

بيا گبلاسونه وکړنگول. کړکنه صيب غبر کړ، «جان جان چوپ، علي
 دروازه کلپ» او لاس يې په شونډو تېر کړ، مانا زنجير يې ورواچاوه.
 سفير صيب وويل، «اول خو، د مارکس دا خبره غلطه ده چې د هيگل
 فلسفه نسکوره وه، ده په پښو ودروله. بالعکس، ده سمه فلسفه سر په
 خپري ودروله، دهغې نه يې د خپل خيالي انقلاب آله جوړه کړه.» بيا يې
 ټولو ته په موسکا وکتل، «بې ادبي دې معاف وي، يوه ټوکه به وکړم. نظر
 مارکس ته زموږ خپل مشر، قيام الدين خادم هونښيار دی چې ويل يې،
 بنيادم په درو شيانو سررږدي، يا خېټه، يا خوتيه او يا خټه»، د چپر يار يوه
 خلقي د مداخلې غبر او چتاوه خو نورو منع کړ. سفير صيب دوام
 ورکړ «د مارکس د فلسفې رښتيا دروغ په عمل کې ولېدل شول. اول به
 د خېټې برخه درته ووايم. مور چې د امريکا نه راستنيدو نو يوه ملگري مې
 په جرمني کې يو بينز موټر واخيست او تر کابله مو دهغې چلول او د تېلو
 پيسې په شريکه په غاړه واخيستې. په يوگوسلاويې کې د يوې غونډې د
 پاسه مو موټر ودراره چې ساراگشت او دمې ته وخت ورکړو. که گورمچې
 يوه ډله کالبوتونه له بنکيه په خاپوړو را خېژي. چې نژدې شول گورو
 چې بنيادمان دي، زياتره يې هلکان. د مخونو او وچولښکيو پوستکي يې
 په هډو کوپورې نښتي، سترگې کړاغې راختلې، د سرونو وېښتان توی
 شوي. دانودمني مازيگرو، يخني وه. په ژبه سره نه پوهېدو خودغځېدلو،
 وچو کړ کو لاسونو، نريو هډو کنو گوتو او اوږدو شنو نوکانو نه يې پوه شوو
 چې سوالگر دي. څه دودې سگريټ، فالتو کالي چې راسره وو، هغه مو

ورکړل او چې مو موټر چالان کړ، شاته گورو چې سکلیټونه په ډله، په کونوري، د غونډۍ نه بنویږي.» سفير صيب ټولو ته وکتل، « دا هغه يتيمان وو چې پلرونه يې په اجباري کمپونو کې ايسار وو، دوی لکه بې خاونده، کوڅه ډب سپي د يوې گولۍ دودۍ پسې په غراوسمه سر وو. دادې شوه د خپتې برخه. په شوروی کې منم چې توره دودۍ هر چاته رسېږي. دا مازې د خره ورشې دي، چې که ور يې نه کړې بيا دې اوږه ژرندې ته نه رسېږي. هماغومره دودۍ ورکوي چې کانالونه وکني، د اور گاډي پټلۍ تر سايبريا وغځوي. دوسلو فابريکې چالانه وساتي، خو دومره او داسې يې نه مړوي چې بيا نور ناکاره، سياسي فکرونو ته وزگار شي او يا په روانو ناخوالو د فکر مجال پيدا کاندې. دوی هسې چټي لاپې کوي چې دا سوشليزم دی، د گوزار مرحله ده، بايد هر چاته د کار په اندازه مزد ورکړای شي، کمونيزم به وروسته راځي چې هر چاته به د اړتيا په اندازه پيسې ورکول کېږي. او نور تهرت و لغت خبره داده چې د کار اندازه سړی په کومه تله وتلي؟ دوی د ځانه نعوذ بالله خدای جوړ کړی چې د کار اندازه هم دوی ټاکي، د مزد اندازه هم دوی ټاکي، د کار مفيدیت هم دوی ټاکي، نتیجه دا راخېژي چې که تاسو د مسکو او خونورو فېشنې بناوونو نه بهر ووزئ، يا په خپله په مسکو او نورو بناوونو کې فابريکو ته لار شئ، نو د الفت صيب خبره، « نه دي د ويلو هغه څه چې مالبدلي دي». تاسو د کابل په بازارونو کې يوه روسي چاينکه وينی چې قيمت يې پنځوس کويکه دی، خود هغه کارگر د معاش نه خبر نه يی چې دغه چاينکه يې

جوړه کړې ده چې په مېاشت کې به ايله شلور وبلو ته رسېږي بيا نو دا، د
 تاسو په وينا، امپريالستې امريکا د کارگرو سره وتله. د پوهنتون د استاد
 امير امان الدين انصاري هغه خوږه کيسه خوټولو کابلينانو اور بدلې چې دى
 په واشنگټن کې کلتوري آتاشه و، وايي د سفارت يو زور شور لېټ گادى و
 چې د مقرراتو په اساس يې بايد د رايور امريکا يې وای. نو يو تور کونى
 امريکا يې به سهار په خپل لوکس، نوي نوزي، تخت روان، کاډيلاک
 موټر کې راغى، هغه به يې پارک کړ او بيا به يې ترمازېگره زمور د
 سفارت په زاړه شور لېټ کې چلولو. اته ساعته به چې پوره شول، نو به
 بېرته په خپل کاډيلاک کې سپور شو، کور ته به لاړ. «سفير صيب د کوکا
 کولانه غوړپ تېر کړ، بيا يې خوله پاکه کړه،» د ادې شوه دخپټې خبره.
 چې راشو، بيا دې بې ادبي معاف، خوتې ته، نوزه پوهېږم چې تاسو په
 شوروي کې په نجونو بڼه عېشونه کړي دي. ما هم په امريکا کې ډېره
 خواږي کړې خو چاراته کتل قدرې هم نه. دا ځکه چې تاسو په يوه
 ورېښمين، بلکې نابلوني د شمال، يوې جوړې جورابې، يوې پوستينچې يا
 قره قولي خولې باندې د خپلې خوښې روسې اخيستلې شوه. دا ټول د
 سوال باري، د جنس په جنس، بار تېري معامله وه، مينه نه وه. بله دا چې
 شوروي مشران په دې تبليغ کې استادان دي چې اخلاق، ناموس او د انور
 معنوي اصوا، په ټولنه کې له مينځه يو سي. دوى د اخلاقو، دين او د خلکو
 د عنعنې نه وېرې لري، يو وار چې دغه ارزښتونه په خلکو باندې گډوډ شي،
 نو دوى يوازېني امره دولت ته وي. ستالين ته پلار وايي، لېنن ته نيکه.

بيا نوکه حتی ددوی خپل خدایي پلار، د لینن یا ستالین یا د نظام ضد، سر
 قدرې هم وکړی، دوی یې خپل رښتوني پلار، ستالین یا برژنېف یا هر بل
 سړي ته چې په قدرت کې وي د کې جي بي له لارې وررسوي. ټول یو د بل
 جاسوسان دي « سفير، بيا غلی شو. کرکنه صیب ورباندې غبر کړ، « ترا
 اوسه پورې خو ټولې غلطې او دامپر بالستانو تبلیغات دي. « یوه بل خلقی
 مداخله وکړه، « پرېرده چې دی خپله وینا بشپړه کړی. اوس به نو سفير
 صیب د ختې برخه را واخلي. « سفير موسک شو، « په تګو تورو سترگو
 دي تېر جهاني جنگ ته چې روسان جنگ میهنی یاد مور وطن جګړه وایي «
 په خپله دا د مور وطنی اصطلاح، دا بښي چې، کله چې جرمنانو مسکو
 محاصره کړ، ستالین یې په مقابله کې خلک د ایډیالوژی چارچاپېره را
 ټول نه کړای شول. خلکو د کمونیزم یا سوشلزم پروا نه لرله خود وطن په
 نامه را غونډېدلی شو. نو شعار وطن شو. د ختې نه د خادم صیب مطلب
 وطن دی. « سفير صیب خپل ساعت ته وکتل او پاڅېد، « اوس خودا
 وپروس لګېدلی، نو په تاسو پورې ده چې څنګه یې چاره کوی، زه درنه
 لارم چې د شپې د ګرځېدو بندیز ته لېرې شېبې پاتې دي. « خلقیانو د
 انقلابي خبرو او ډیالکتیکي ځواب تابه نیوله خو سفير صیب ټولو ته
 خوره موسکا وکړه او روان شو. زه هم نا چاره ورسره بدرګه شوم. په لار کې
 نه ده څه ویل او نه ما، خو په زړه باندې مې سل خر واره پېټی بار پروت و.
 په سبا یې سفير ننگرهار ته لار. یوه هفته پس خبر شوم چې د سید داود
 ترون په امر یې کابل ته روان کړی خود جلال آباد په دوسرګه کې یې اعدام
 کړیدی.

« ۷ »

د سفر موزې مې لا د وخته په پښو وې. پوهېدم چې نور نو، د هزاره گانو په وينا، آو کابل گنده شده. اوبه له ورځه او بښتې دي، خو يو څو کارونه وو چې بې د هغود کولو د وطن پرېښوول راته ناشونی ښکارېده. يو د دوستانو وروستی ځل لېدل وو چې هغه مې په مدار مدار کول. غرمه د يوه سره، سيناری د بل سره. خو تر اوسه، چې دا خپل حال ليکم، دهغه ماښام بد خوب وينم چې د دوست په کور کې راباندې ناوخته شو. د گرځيدو بنديز لگېدلی و او زه لېونې کور ته روان وم. تر اوسه، د هماغې شپې د ډار او سرگردانی خوبونه وينم. د شور بازار، کوڅه په کوڅه، د ديوال تيارې ته تېرېرم، مقصد خان کور ته نژدې کوم، خوبيا گورم چې کوڅه بنده ده، بيا يې په بل سر کې د گزمې والا د کلاشنیکوف سره ولاړ

دی. په موټر کې هم شاګلاشنیکف والا راروان دی خوموټر نه چالانېږي. د مر نجان د غونډې له سر نه ځان مابکرو ریبون ته نژدې کوم، په تیاره کې په خاپوړو لار کوم، خونا څاپه چار چاپېره روښنایي شي، چې پاس گورم، هماغه تاجکي عسکر برچه په توپک راته ولاړ دی. دابور نوونکي خوبونه د هماغو ورځو سوغات دی، چې تر اوسه کابل ته د سفر کولونه وېره راځي. دوستان زما په لټه او خوشالېدل، خو په هغوی هم د وېرې رېږد لگېدلی و، اکثر به حیران شول. یوه خورا ته وویل، «ته خو په عمر ونو زموږ کنډر ته نه راتلې، دا لمر د کومې لورې وخت؟» ما به هېڅ هم نه ویل او - وی چې د هر لورې کیسې کولې ما ورسره غبرگولې خو چې به دورځې په حالاتو غږېدل نو ما به په خاموشۍ ورته کتل او چې به دوی زړه تش کړ، زه به ترې روان شوم.

زما یو بل ارمان دا و چې یو ځلې مې د ډاکټر روغ سره بیا لېدل کړي وای. یوه جمعه ورغلم. دده او د بېر سري بنډار روان و، بیا هماغه جومات ته تگ، بیا ښوروا.

د ډاکټر روغ وروستی لکچر:

میا علیصیب رسنده زیارت دی. ده مبارک به په ژوندوني لیونیان پالل، کور یې د لېونیانو حجره وه او د هر یوه سره یې گونډې راز درلود. هغه وخت د مبارک په دلبار کې چالیوني په زنځیرونو نه تړل، چې بېخي به یې په ځان خوله هم لگوله خو چې میا علی صیب به ورسره رازونیا سر شروع کړ نو سړی به رک روغ شو. مبارک به ویل چې لیونیان د خدای

نازولي دي، دخداي بللي ميلمانه دي. ددوی په زرونو کې هغه اسرار پراته دي چې د نورو ورته لار نشته. او که رښتيا پوښتې، ليوني کړي هم همدې دي. ليوني مانا د ټولني د معيار نه يې چې خبرې او کړنې فرق ولري. نو د پارسو دا متل رښتيا دی، چې دېوانه به ده خندد و ده به ديوانه. خبره داده چې دوی د خپل زوره زيات بوج اوچت کړی او همدې يې ملامتونه کړي ده. قصيده ترې خرابه شوې ده، چېرته يې په ماغزو کې واپرونه او سيمونه بل قسم سره انجر شوي او د همدې شارتی د لاسه په دنيا کې رنگونه، خوندونه او ارزښتونه هغسې ويني چې نور ورسره روردي نه دي. په ټول ننگرهار کې يوازې ميا علي صيب د لېونو دنيا لېدلی شوه، نو اول به يې هغه راوسپړله او بيا به يې په تدبير ناروغ بېرته ورسره پخلا کړ. مور ته معلومات نشته چې دا تدبير څه و؟ دومره معلومات لرو، هغه مې هم د مشرانو نه اورېدلي دي، چې د لېوني او مبارک تر مينځ دوه په دوه مړکې کېدې او د مړکې په نيمايي کې به لېوني خوب وړی و، خو خبرې به يې هم کولې. ودې شې، چې همدا مقناطيسي خوب، يا هپنوتيزم وي چې اوس د روحياتو د اکتران ترې کار اخلي».

ډاکټر روغ بيا خپل ساعت ته وکتل خو چې ما د تلو تايبه ونيوله هغه بيا په خبرو راغی. «پخوا هم ډاکټران پوهېدل چې د وجود ښی خوا د ماغزو له کينډې برخې او کينه خوا د ښی نه اداره کړي. بيا نو ډاکټران په دې پسې شول چې دا پيدا کړي چې د وجود کوم غړی، کوم حرکت او کومه وظيفه د

ماغزو په کوم ځای کې مرکز نري. د ډبرو يې ځايونه پيدا شول، خود ځينو
 نورو په مرکز لا گوته نشي کېښودلی او څېړنه روانه ده. يوبل شی، بلکې
 دوه شيان چې اوس باب شوي دي، يود ساپکوسوماتیک نظريه ده چې
 وايي د بنيادم زياتره ناروغی، دده په ماغزو کې وي، خومور يې بهلگې د
 بنيادم په نورو غړو کې وينو، لکه لاس يې چې فلج شي، يا يې ژبه تتری
 شي، دا يوبد شی د يوه يهود، زيگموند فرويد سوغات دی چې دې احمق د
 بنيادم ټول مرضونه او حتی سلوک د پرتوگانين لاندې، مانا شهوت پورې
 تړلي دي. نو کمال خانه، که ته د نيورالوجی ډاکټر کېدل غواړې په دغو
 دوو خطرناکو لارو کې به اتيات کوې. زه نه وایم چې مه يې څېړه. له دغو
 د عصبي طبابت رغېدن نشته، خو وایم اتيات به کوې. په دې پوه شه چې
 ماغزه د خلقت شاهکار دی، بې خرته مه ورباندې ورځه. پوهنځي خودې
 ختم بويه، که سړکال ددې کمونستي ډړه کې نه بېچ پاتې شوې نو انگليسي
 ياده کړه او ددې ځانگې ټول کتابونه چې زه به يې اوس لست درکړم،
 ولوله، يا په کوم هنر، ځان دکوم بل ملک پوهنتون ته کړه». نو بيا ډاکټر
 روغ په تقريباً نيم ساعت کې يو اوږد لست راته داسې په زغرده وليکه لکه
 چې ټول ده ليکلي وي. چې رخصتېدم، ومې ويل، «ډېره مننه، خو يوه
 پوښتنه راسره ده، چې دا ستا بېر سرې څوک دی چې دومره يې نازوي؟»
 هغه په خوش طبعی وځنډل، «داسې يې وگڼه چې دی زما ميا علي صيب
 دی. «ما د خدای پاماني په وخت کې وويل «ميا علي صيب خومورفين
 نه کول!» ده بيا وځنډل، «څوک څه خبر، ننگرهار خود قدیمه ترادیمه د

ايمو چينه ده . « ما وويل خو تراوسه يې په يادولو په خولو كې ډوبېږم ،
« مور فين د ايمونه جوړېږي » ؟ ډاکټر عبیدالله روغ ، لکه زما خبرد يې
چې هډونه وي اورېدلی ، د خدای پامانی لاس را کړ .

« ۸ »

اوس نود مستاخان د وسلو وار راغی چي څنگه ځان ترې خلاص کړم. هغه اوس گوند ته ورغلی و او په مظاهرو کې یې بیرغونه گرځول. خودې ورته گتیه نه درلوده. نه پوهېده چې تر اوسه دده بری په دې کې و چې په خلقیانو باندې خدای د ماهرانو تنگسه راوستې وه. دوی په خپله د خرده دمرگ زیات ډاکټران، ناووک، اکاډمیشان او دپلوم انجنیران لرل او تل به یې لافې وهلې چې دوی د غربي تعلیم یافته وو نه بهتر دي، مگر په عمل کې نیمایي سوډروو، خپله ناپوهي یې د شعارونو تر شا پټوله، دلته یې نود مستاخان په شان ټکنوکراتانو نه د پیه ورې غوا کار اخیست. داد ټکنوکراتانو ډله لابله بلا وه. په دوی یې فرق نه و چې روس شاهي ده که

امريکا شاهي، که ظاهر شاهي. چې هر يوبه په قدرت کې و، نو د دوی نه يې رغېدن نه و. ژبې د دوی زده وې، ماشينونه دوی چالانولي شول، د برېښنا تور بينونه دوی درولي شول، تلویزيون دوی چلولی شو، فلمونه او دراديو او تېلفون سويچبورډونه دوی فعالولي شول. لکه د داود په وخت کې چې په مېوندوال و شول، د رژيم د مخالفينو تپ شوي غبرونه دوی داسې اړولي شول چې دهغوی انکار اقرار شي. مستاخان دهمدي ډلې سرې و. زه يې چې دفتر ته لاړم او وده لږه پوليسان يې دواړو خواوو ته ولاړ وو. دفتر په دويم پور کې و.

د مرمرو د مرياتيخه (زينه) ورختلې وده. زما پر زده يې ورورده، زه يې د لويې دروازي څنگ ته داننتظار په لرگينه کوته کې چې سرې، سپينې ليکې يې لرلې، کتېنولم، څه د پاسه يو ساعت ناست وم. د کرکي نه مې د بريټورو ډلې لېدلې چې د آلمان د ايس ايس د افسرانو په شان چست گامونه ارتوی او په هر توپ د زبني دود پاتکي وهي. لور ما زيگر دوو سپاهيانو، لکه بندي، تر منيو نيولی، پاس و خپړولم خو چې زه ورننه وتلم، دوی بيرته را کش کړم. يو افسر خپله کرتی سمه کړه، ورننووت، وروسته راووت، ماته يې په لاس د ننوتلو اشاره وکړه. زه يو څه ترور شوم. زوی يې مړ کړې په دې معتبرې! دننه چې لاړم، نورئيس مستاخان خپل کاغذونه چې ورباندې بوخت و، يوې خواته کړل، را پاخلېد او چسپه برگړندي يې را سره وکړه. بيا يې زنگ وواهه، خانه سامان ته يې د چا يو فرمايش ورکړ. ما د واردو وويل، «ته خود شپې د گرځېدو د بنديز نه خلاص يې، خوزه وخت نه

لرم، هغه ستا د امانت خبره مې کوله چې زياتي يې نودر خوندي کړه.»
 مستاخان په مسته خدا وويل، « زوروره، کنښنه، يوه پنجه غوري سره
 وکړو، تا خو ولېدل چې زه خومره بوخت يم، خو په دې به نه پوهېږي چې د
 کار د لاسه نه، بلکې د همدغو ملگرو د لاسه چې تابه يې تگ راتگ ضرور
 لېدلی وي. سبا شپه تره کی صيب» بيا يې خبره بدله کړه، او گویا په گوند
 کې يې په خپل غړيتوب خبر کړم، «ملگری ترد کی يوه مهمه وينا لري»
 دلته يې خپلې سهوې ته پام شو، «تولې يې مهمې دي خودا هم مهمه ده.
 نود فلم اخیستلو بندو بست يې په مادی او دملگری وينا بايد زه په
 انگلیسي ترجمه هم کړم. نو خپل گوندي ملگرو سره مې په دې باب
 مشوره کوله او هدايت مې غوښت.» ما وويل، «په خپله رئيس يې،
 دنورو نه ولې مشورې غواړي او انگلیسي دې هم نام خدا ډېره ښارپ ده.»
 د ملنډو په اشاره مې پوه شو. بيا ورته جدي شوم، «داما شینی
 اکادميشان خو خدا که په دې هم پوهېږي چې د کامرې سر کوم دی بېخ يې
 کوم دی.» مستاخان مې خبر را پرې کړه، «نه، صیبه داسې نه ده، دوی
 ټول ډپلوم انجنيران دي.» بيا يې را ته نری غوندي سترگک وواهه، «دوی
 ټول اصلي غړي دي، زه خو مازې په از مینستی پړاو کې يم» بيا نو، لکه
 چې په دېوال کې د اگسا کوم پټ مایکرو فون ته وينا کوي، «زمور گوند د
 امپريالستانو په شان نه دی چې گډوډي او انارشي پکې خپره وي، ډسپلين
 زمور د گونداول شرط دی.» مستاخان زما د وړ کوني ملگری و، نودده
 سره مې چنديانې احتیاط نه کاوه، ومې ويل، «د سپی زویه، دا خبرې دې

بادارانو ته وکړه، ما ته به لکچر نه را کوې. « مستاخان له خوکی پاڅېد،
 مېرته يې سوک ورکړ او په قهر جن، اوچت غبر يې وويل، « ته گرم نه يې،
 لا تنظيم شوی نه يې... » په وينا وينا د کوټې هر گوټ ته لاړ، پردې يې
 جگولې او بيا يې د دفتر دروازده خلاصه کړه، لږ لږ يې وکتل، بېرته راغی،
 په خوکی کښېناست، خوله يې غوړ ته را نژدې کړه، « دفتر له غوړونو ډک
 دی، چټيات مه وايه! » زده يوڅه وپوښېد چې نژدې مې ځان په لوی لاس
 مرگ ته ورکړی و. ومې ويل، « هغه ستا امانتي کتابونه مې ولوستل، چې
 اوس يې بېرته دروسپارم. » مستاخان په لور غبر وويل « داس کاپيتال
 نيسي؟ » ما وويل هو. مستاخان بيا په لکچر شروع وکړه، « ښه شو. دا د
 مارکسيزم بنيادي او دکميونست ماني فيستيود پوهېدو د پاره دا اوډايه -
 لکتیک ماترياليزم مهم کتابونه دي. هسې خو ټول مهم او ضروري دي خو
 د داس کاپيتال ژبه يوڅه گرانه ده. نه، گرانه هم نه بلکې د اقتصادي
 اصطلاحاتو ډکه ده او تا په عمر او دمنه جوار لانه دي تللي. ډاکټري دي هم
 د استبداد د وختونو طبقاتي ده. پوهېدل به يې درته مشکل وي. بل ځلې
 به د انگلزانتي ډيورنگ درکړم او که پکې بندېدې زه به کومک درسره
 وکړم. رښتيا دماکسيم گورکي « مور » دي لوستی دی؟ » ما په داسې قسم
 چې هم جدي وي او هم ملنډې، ووي، « هو، ستا مور مې درله ختمه کړه، نو
 دا خپل نور کتابونه کله وړي؟ » هغه وويل، « اوس خودېر بوخت يم، بل
 وخت، هغه نه پوهېده چې اوس څه خواب را کړي. وسله يې وړی نه شوه او
 ماسره يې هم نه شوه پرېښودای. ما وويل، « ډېر خلک يې شوقيان دي، که

تر بلې هفتې پورې ورپسې رانغلې نو بيا سر مه پسې خورود .
 بود لسيزه پس ، چې خلقيانو په جېل کې مات گوډ کړی و ، په پېښور
 کې يې اصلي خبره راته وکړه ، « ما ډېرې شش کلیمې در پسې ويلې چې
 خدای يې زرد وطن نه بوتلل کړې . زما وېر د اوډه چې تا به ضرور خلقيان
 دوسلو سره نيسي او بيا به ته ورته زما نوم ورکړې . چې خدای په ما
 راوستله نو ستا اقرار ته حاجت پاتې نه شو . » دهغې شپې په سبا مې د
 خالص د مجاهدينو د کابل د استازي سره خبره پخه کړه ، هغوی راغلل او
 په رڼا ورغ يې په دولتي موټر کې وسله رانه يو وړه . خو ورځې پس د خالص
 ځواب چې تل به خوش طبعی ورسره مله وده ، راغی ، « شی شی نه و ، نوم يې
 پتې خان ، خوبيا هم مننه ، مور په يوه موشککش جهاد شروع کړی دی او هر
 شی چې ډزو کړي مور ته کيميا ده . »

نور نونه په کابل کې څه پاتې وو او نه په ما کې دکور سامان مې په
 کباړي والا هزاره ، په نيمه بيه خرڅ کړی و ، پيسې يې هم پېشه کي را کړې
 وې ، دوهمره شوې چې تر پېښوره يې ورسولم .

« ۹ »

آیوا هسي په نامه ایالت یادیږي، په اصل کې، په امریکا کې، د افغانستان په لویوالي بود جوار گرده ده. چې سترگې کار کوي، د خدای په قدرت، بنیاد نه بنکاري بس د جوارو پتې دي. د خړو سچف کیسه کوي چې یو ځل آیواته راغلی و خو بیا یې گیله کوله چې د امریکا حکومت یوازې یو څو بزگران پرېسې وو چې دده هر کلي ته راووزي. خړو سچف چې په خپل ملک کې به ورته په هر د لوبښت لار کې گڼه گونپه ولاړه وده، نه پوهېده چې په آیوا کې هر بزگر په زرهاوو جریبه مخکې په یوازې سر کړي او ټول تال همدا وو چې دلته هلته د لارې په سر په تیرا کتورونو ولاړ وو او لاسونه یې ورته پرېقول.

خو بیا هم د آیوا جوار گرده پېښور د سوالگرې نه ماته ښه شوه هم خرما هم ثواب، معاش به هم اخلم او په پوهنتون کې یې وړیا داخله هم

راکړې وه. خو کله به هغه مار شوم چې د سورې په خولې کې یې ویلنې
 زرغون شوی و. زړه مې داسې تنگ و چې کله مې ویل امریکا یې ورکه
 شه، ډاکټري یې د ډالروسره ورکه شه، رايخه چې وطن ته هی کړم. خود
 همزولو، په تېره د برمانود وېرې مې خان ټینگ کړ چې بیا به راته گډوي
 چې، لالی مې مساپردی... وړي... راوړي. تنبهدلی نه وم، بلکې د
 آیوا پوهنتون په بوله را بللی وم، هم یې سکالرشپ را کړی و چې هم
 ډاکټري پوره کړم او هم د طب د ډیپارټمنټ په هغې خانگې کې چې دوی
 یې **Posttraumatic stress disorder** یا په مخفف ډول پی
 تی ایس ډی (د ټکان او جړق نه پس عصبي گړ بړ) کې هم څېړنه او هم
 تداوي وکړم. د هغه څاڅي کیسه را یادېدل چې د خپل تره د مرگه پس یې
 د هغه کوټ اغوستی و او دعا یې کوله: مرگ دې خدای قبول کړه کویاری
 (کوټ) دې په ماجرړه دی (ده). د خپلې ملگري قوماندان خبره هم سترگو
 ته راته درېده چې په پجیرو کې یې د پېښور په رستورانونو گرځولم او په
 یوه ورځ یې دوه زره روپۍ راباندې ولگولې. چې ما پوښتنه وکړه چې دا
 پیسه، دا آرگابار گادې له کومه کړل، نو هغه وویل،
 «د جهاد برکت دی».

اوس نوزما راتگ او مقرري هم د جهاد برکت و. په پېښور کې ما څو
 کاله د یوې انجیوسره د جنگي آفت څېلر ناروغانو د تداوي په یوه
 کلینیک کې کار کاوه او هماغلته و چې د آیوا پوهنتون راباندې خبر شو او
 وروپې بللم چې گوندې زما د تجربې نه څه بود کړي. په آیوا کې زما سره

نورده اڪٽران، شه دويتنام د جنگونو د پي تي ايس دي متخصصان و، او په
رانژدې و ختونو کې خود خليج د جنگونو د اڪٽران هم وو چې هغوی زياتره
په هغه زهر باندې شپرنې کولې چې دوی يې Agent orange يا
نارنجي زهر بولي او وايي د بغداد رژيم په امريکايانو استعمال کړي وو. په
حقيقت کې دا هماغه ددې دي تي په شان د مياشو چينجود ورکولو دارو
دي چې صدام په امريکايانو ودرول.

« ۱۰ »

په آیوا باندي نومونه هم درېدلي دي، او دا ښار چې زده وړکې وم، آیوا سېتي، مانا د آیوا ښار نومېږي. بس د جوارو په پټي کې يوه باغچه ددې چې يو څر او مېرژواندي سيند يې په مينځ کې بهېږي. خو چې سړی ويني، د څر يو گرگې، او بسته ونې درينو سرد پکې اوږي را اوږي، ابله يې په هېت خبر شي. خود هغې نوم هم نه لندې دي، نه امو. نه ابا سيند، نه کوکچه، نه هلمند، ډېر غېر شاعرانه، مازې د آیوا سيند ورته وايي. دواړو غاړو ته د پوهنتون انگرېدي. په پوهنتون کې متل دی چې هېڅوک آیوا سېتي کې نه دي زېږېدلي. مانا هسې ښار نه دی چې سړی دې په کې مېنه جوړه کړي. بس د امريکا د هر ځای نه د آیوا پوهنتون ته شاگردان راځي

او چې د ژمي رخصتي شي، نور نو، ياد دې په خيروي، د ملا عبدالرحمن
خبره، ښار، سپره سماوات و الارض پاتې وي. مگر د آيو پوهنتون په
گرده امريکا کې په دوو د پيار تمټيونو کې نامتو دی، يو طب او بل
ادبيات، د طب بي اي خود کابله را سر دود، اوس مې ماستري کوله.

د طب د وروستي امتحان د تياري په هفتو کې، يوه ورځ د سيند په
غاړه، په شنو کبلو باندې پر مخې په کتاب پروت وم چې چاراته غبر وکړ،
چې کتل مې، يوه نجلۍ، د يوه لنډه کې کونه سترکي او نېشتو کې
غولانغ بند سره يو څه لرې لمر ته غځېدلې وه، په ځان پورې يې يو قسم
واسلين موبيل چې هم يې لمرونه سهزي او هم د انارو د پوتکي رنگ
ورکړي. ما ويل هسې به بل چاته غبر کوي، بېرته په کتاب بوخت شوم خو
کتل مې چې هغه راغله او ويې ويل، «که تکليف نه وي، زما شا به لږد
غوره کړي!» ما ډاکټري وپله او هسې خو مې د ډېرو مريضانو جراحي د
خپل معلم سره کتلې وې او په ځينو مېرو او ژوندو مې په خپله هم کار کړي
و، ونډي کړي مې وو. خو علم او زده کړه بله دنيا وي. مور هلكانو به په
پوهنتون کې ويل چې ډاکټر چې دو مرد مرضي او زخمي اندامونه او د
بنځو لري کولې وينې نو بايد دې چې د بنځې په لېدو يې دمېني په
ځای ټانگې را وکتېږي. خو البته زما گنانگاري به افغاني و چې اوس
مې هم د بنځو په لېدو په مخ د شرم خولې را ماتېدې. هغې د واسلينو
بوټل راته نيولې و، خوزه ددې کارونو نه وم، نومې بهانه ورته وکړه چې
ډېر بوخت يم. هغې ډېر د شېبه په ترڅ کې راته وکتل، بيا يې په موسکا

راته شا کړه، او خرامانه خرامانه د خپل واسلین او زومال سره چې د کبلو په
 سرورپسې څکېده خپل ځای ته روانه شوه زما په خیال مانیجنه شوه چې
 شرقیان نه په نیمه پوهېږي، نه په تهذیب، هغه وخت ما داسې نریو بخیو ته
 وخت هم نه درلود، په خپلې کړایې کې ورتېدم، بله هفته فاینل امتحانونه
 وو. دا نورې بلاوې خومې زده وې خود روحي مرضونو، پلو او ماغزو په
 مضمون مې چې مور ورته نیورالوجي وایو او ډاکټر روغ لا دوخته خبر
 داری راکړی و، سم سر نه خلاصېده، دا هسې بهانه وه چې ما نجلی ته
 جوړه کړه. رېستیا داده چې زده د زاناه وو په برخه کې چندانې توریالی نه
 وم. همصنفانو به را پورې خندل چې کمال په رېستیا د اپیکور شاگرد دی،
 لوړه بې اخیستې چې یوازې تداوي به کوي، ده ته مریض صرف دوه بول
 ښکاري، په نرېڅه، کپرو وړو ښکلي نا ښکلي بې کار نه لري. د اپیکور
 لوړه خوبه درې هفتې وروسته چې په خپله شهادتنامه نه، بلکې د هغې
 تصدیق را کوي. اخلو، خو هغه بله، افغانې لوړه مې په خټه کې اغېرل شوې
 وده او د زاناه وو په لېدو مې لیمه نه جگېده. یوه همصنفي په ملنډو د نجونو
 په مخ کې راته وویل، «هلکه، ځان تکره کړه. زموږ بلانډانې (زېږ
 وېښتانې) په تاسو غنم رنگوښې در ماتېږي» خو یوې نجلی ورته ځواب
 ورکړ، «ستاسو بیزوگانوله خو هېڅ بود نه شول، گوندې په وحشي افغان
 کې بوڅه نر توب لا پاتې وي». په بله ورځ هه زده پرونی ونې لاندې
 ناست وده او د نیورالوجي سره مې پهلواي لرنه جی سی بی مسمه بیا راغله،
 په لاس بې های راته وویل او په خپل پخواي ځای لمر به وغځېده. نور بې د

حتی غورو لوڅه ونه ویل. لور مازیگر چې زه خپل پارتمان ته روانېدم دا لا پرته وه.

دغه حال یوه هفته روان و. یوه ورځ زه د ډېرې مطالعې نه ستړې په کتاب پرېښانې وړې وم. ښکالومې تر غور شوه. دا مې سرته ولاړه وه او په موسکا یې کوزراته کتل. بیا کښېناسته، ځان یې معرفي کړ «زما نوم آتینا دی، آتینا گولامېس، د ادبیاتو ماسټرې ته کار کوم». ما لاس ورکړ، «ویڅښی، زما نوم کمال دی، که دا میرات مړې امتحان مې تېر کړ نو بیا به د اپیکور مرید شم. «هغې وویل، «ډاکټر کېرې؟» ما وویل، «همداسې یې وگڼه». آتینا، لکه افسوس چې کوي، سر وښور او ده، «دا تاسو شرقیان ولې دومره ډاکټرې او انجنیرې ته اړم یی، لې ادبیات یا فلسفه نولنی؟» ما وویل «دا گوندې څه لویه گناه ده؟» هغې وخنډل، نه، خو ما فکر کاوه چې شرق د ادبیاتو او فلسفې زانگوده، نو تاسو به په دې رشتو کې غزونې وکړئ» ما وویل، «خبره خودې ښه وکړه خوشپېر کاله ناوخته». هغې په خندا وویل، «قیامت خولا لرې دی، بله میاشت چې دې د طب شهادت نامه واخیسته، بیا د ادبیاتو د پیاوړتیا کې داخله واخله». ما وخنډل، خو آتینا جدي ښکارېده، بې خدای پامانې روانه شوه، خو ما چې ورپسې کتل، فکر مې وکړ چې زما د کسته یې سپوڅسه. هر قدم سره، د پسه دلم په شان، کله دې خوا کله هغې خوا کېروله.

په امریکا کې وروستی امتحانونه دومره سخت نه وې، دا ځکه چې درست کال درباندي درېسرچ پیپر، څېړنې رسالې لیکي چې د هرې بوي د

پاره بايد په سلهاوو مخه کتابونه او ماخذونه پانې پانې کړې. عملي کارونه در باندې کوي، د جراحی خونې ته دې بيا يې او بايد د عملياتو په وخت کې د جراح لکچر واورې او پوښتنو ته يې هماغلته ځواب ووايې. په مياشت کې يو ځل خو په هر محصل باندې د لکچر نوبت و، معلم به د محصلينو سره په چوکۍ کښي ناست، محصل به صنف ته درس ورکاوه. خوبيا هم د ناپليون کيسه چې په وطن کې شوونکو زموږ د وېرولو د پاره تکراروله، رښتيا ده چې ويل يې، دده په زړه کې تل وېره وي چې سبا به امتحان وي. د امتحانونو نه پس د محصلانو د مېلو، پارټيو او ورسره خپلو کورونو ته د ستنېدو هفته وه. په بارونو، نڅا ځايونو او رستورانونو واره و. ځوانان بې هغې هم هر چهر ته دم دمه کي او روغ لښوني وي، خو چې امتحانونه خلاص شي نو تر سېرۍ او ملونې و شلوي، غبرونه چيغې شي، يوکې ټکالي په جنگونو او سوک لوبې واورې، تر غاړې وتل، په يو بل ځان سولول او مچې چې بې هغې هم په امريکا او په تېره ځوان کول کې ارزانه دي، اوس وړيا شي. ته به ناخبره په لار کې روان يې، ناڅاپه بودنا آشنا نجلۍ له شا درشي، شرب مچه درنه واخلي او بې له دې چې سم يې مخ ته وگورې، وتښتي، په دې مې چندان چرت نه و خراب، پوهېدم چې دا د ځوانۍ بېضرره او بې پروا ليونتوب دی، وېره مې چې وه، د امريکا يانو د «ډېټ» نه وه.

يوه ورځ خپلو درو همصنفانو چې دوه نجونې او يوه لک و، په زور تر مټو ونيولم، د پوهنتون په چمن کې يې کښي نولم او لکه زه چې د نڅبې

وبشتلو ډره يم، له درو خواوېې را باندې د لکچرونو بارونه چلول. په آخر کې مې وويل، « دا ډېر چټي دود دي. زه په کې هېڅ گټه نه وينم. هلک نجلۍ ته وايي چې راځه « ډېټ » لاړ شو. دا چې په صنف کې سره وينه، نو کې تکالې کوو او ډېر کله د ادب او حيا نه وتلې نا پريستي شتي کوو، دا به زه وزغمم، که څه هم چې زمور په کلچر کې ناروا دي. خوزمور يو متل وايي، چيرته چې اوسې په خوي به د هغوسې، خوبيا هم څه کوډ څه پرېږد. ډېټ يعنې څه؟ دا خو گویا په لوی لاس تاسو اور او لگه ووني سره يو ځای کوئ. نو بيا د هغې نه څه جوړ شول؟ هسې چې وي ولې سړی نېغ په نېغه د کنچنيو بازار ته لاړ نشي». هغوی زما خبرو ته له خدا بډوډي نيولي وو. يوه نجلۍ جدي وه، « کماله، ته سم پوه شوی نه يې؟ ډېټ د شهوت د پاره نه دی. د انډيوالۍ او مرکې د پاره دی « ما يې خبر رد کړه، « نو که د انډيوالۍ خبر د وي، زما انډيوالان ټول، زما هم صنفه هلکان دي، ولې د هغوی سره ډېټ ونه کړم؟ « نجلۍ په مخ کې بو څه سره شوه، « ما اور بډلي چې په تاسو شرقيانو کې په رڼا ورځ هلکان يو بل تر لاسو نيولي چکروهي. نو ودي شي چې تاسو د نجلۍ نه هلک ته ډېر ورماتېږئ» ما په خدا او يو څه د لاسا وويل، « که مطلب دې شهوت وي، نو نارينه، که شرقي وي که غربي، د بنځې خواته رغبت لري او بنځه د نارينه خواته». هغې وويل، « نو بيا د نجلۍ سره د ډېټ نه ولې وپېرېئ؟ « ما وويل، « خپله دې ځان ملامت کړ، گویا ته دامنې چې د بنځې سره د نارينه نژدېکت، په يو ډول نه په بل ډول، نن نه سبا، شهوت ته رسېږي». هغې وويل، « نو مشکل

چهرته دی؟ ما وویل، «مشکل همدلته دی. زمور په دین او کلچر کې، پخوا تر واده شهوانی عمل ناروا دی». هغې وویل، «نو ستاسې ناوې ټولې بکړې دي؟ ما وویل، «هو». هغې د شک په علامه سر وښور او ده. ما یې دفعه وکړه، «زمور نجونې هم ملا یکه نه دي، که پخوا تر واده چهرته په گودر کې یاد ونو غنولاندې ښویدلې وي مېرډ او کلی کور ورباندې نه خبریږي». هغې وویل، «که خبر شي؟» ما وویل، «بیا نومور غبرگ قوانین پرې عملي کوو، یو موشرعی قانون دی او بل پښتنواله». هغې وویل، «دا قوانین څه وایي؟» ما وویل، «د خدای روی ته وگوره، همدا ورمه ورغ د امتحان نه خلاص شوم، نور مې د لکچر ور کولو او لکچر اورېدلونه زړه شین دی». نور دوو ملگرو هم غبرگون را سره وکړ، «کمال رښتیا وایي، دانن ورغ یې پرېږده، سبا ته یې محاکمه کړه، چې مور نه یو، بیا زندگی هم ور واچوه، خونن دا بحث پرېږده». نجلی د خوش طبعی خدا وکړه، او بیا په گډه لاړو د یوه یونانی همصنفي کور ته چې سبا ته خپل ښار آتن ته روانهدونکی و، نن شپه یې لوی باندار جوړ کړی و. هلته په بلا و اوښتم.

« ۱۱ »

څوڪ له شاراغی، سترگې يې په لاسونو را باندې چجه کړې. له پستو
گوتو او عظرونه يې پوره شوم چې نجلۍ ده. دخپلو همصنفانو نومونه مې ياد
کړل، خو هغې لاس وچت نه کړ. د بنگرې شرنګا يې يو څه آشنا لگېده
خو نجلۍ مې صحيح نه کړای شوه. چې ما بوسه شوه نو يې خوشې کړم. چې
مخ مې واړاوه، آتيناوه، هماغه نجلۍ چې په پارک کې مې نيمه برينډه
لېدلې وه. ما په خدا پوښتنه وکړه، دا خود ډاکټرانو ښار دی، ته په کې
څه کوي؟ هغې خوارده راته وکتل او بيا يې، لکه چې د عمرونو بازاران يو،
غېر رانه چاپېرې کړه، «ته زما د نامه نه پوره نه شوې چې زده هم يوناني
يم؟» يو څه وشرمېدم، ډېر کله، په ډېرو نازکو وختونو کې، همدا د خارجي
توب احساس را باندې راته، نه مې غوښتل چې خپله ناپوهي وښيم، خو

هغې وويل، « اول نوم مې د يونان د مرکز آتن نه اخيستل شوی. بل د نامه
 په آخر کې چې (س) راشي، لکه زما چې گولاميس دی، نو د يوناني توب
 شرط پرې تړلی شي، ستاسو پير چې لوړه پرې اخلي، اپيکورس، بل د
 رياضي پلار، پيتاگورس، د فلسفې پلار، ساکره تيس، دا ټول گريک
 دي. ته دغه کسان پېژنې؟ » ما وويل، « هو خو مور ابيقور، فيثاغورث،
 افلاتون ورته وايو. ته نو چې يوناني يې دلته د انگليسي ادبيات وايي که
 څنگه؟ » هغې وويل، « نه، دلته د شاعرانو او ليکوالو يو ورکشاپ دی
 چې په دنيا کې ساري نه لري، له هر ملکه ورته ليکوالان او شاعران راځي
 او دلته يې سره اټکلوي ». ما پوښتنه وکړه، « تا ويل د ماستري د پاره کار
 کوي، دادې ټوکه کوله؟ » آينا بيا خواره راته وکتل، « نه، د ادبياتو
 تيوري، درامې، ادبي تاريخ او نقد لولو، ورسره د نورو ملکونو د ليکوالو
 سره د شعري فن او ښکلاد ارزښتونو په باب خبرې کوو، يوله بله خبرې يو
 چې د چا په ملک کې مثلاً شعر څه ته وايي، څنگه يې ليکي، تشبېهات
 استعارې او دا نورې وسيلې څنگه کاروي، د دنيا مشهور شاعران او ناول
 ليکونکي راځي او يو دوه سمستره درس راکوي، خپل آثار لولي، استادان
 په مور نظم او نثر ليکي او بيا صنف کې بحث پرې کوي ». زما بې هغې هم
 د ټنگ ټکور، شعر شاعري سره جوړه وه، نو دلچسپي مې پيدا شوه. اوس
 هغه، د کونه سترکي، لنډه بوچه، نرگتي نه وه. اوږده، کمر ننگه آبي کميس
 يې د پانوس رڼا کوله، شونډې يې هم روې سرې نه، بلکې د اصيلو گلابو
 په رنگ وې، رنگ هم نه، هسې يې د گلابو ټکور ورکړی و. د اوږده

کمیسه سره سنگینه بنکارېده او په اول ځل مې د خریداری سترگې پرې
 خورې شوې. گڼه گونه، شیبه په شیبه زیاتېده. دمچيو په شان بېهارو او
 آتینا په دسمال باندې هره شیبه د سگر تو لوگي له ځانه شړل. د چا لاس کې
 گیللاس و. په نورو پورې هغه پښتو متل ښه لگېده چې ما دې خدای
 بیصبره نه کړی، په لمن کې یې راواچوه. د گیللاس په ځای یې نېغ د بوتلونه
 بیر خښل. د کوټې په مینځ کې دوو درو تنو نخل خو ځای دوو مره تنگ و چې
 له هرې خوا ټکرونه، په پښو ختل او ایکسکبوز مې روان وو. آتینا تر مټ
 نیولی، بهر برنډې ته راکارلم، بیا یې چې هلته هم گڼه گونه ولیده چې ان د
 کور تر مخې چمن یې هم پوښلی و، نو موسکه شوه، « تر مور هونښاران
 هم شته ». زما د شعر سره ډېره مینه وه، په خپلې کمزورې انگلیسی مې
 ښایسته ډېر انگلیسی ادبیات لوستي وو. نو اول لارم، د دواړو د پاره مې
 په کاغذي قابونو کې کباب چې هماغلته بهر پخېده. دوی یې باری کېو
 بولي، راوړ او بیا مې نو آتینا بحث ته را پاروله. دې ته هم لکه چې خوند
 وړ کاوه چې یو وحشي افغان ته لکچر ورکوي او د خپل ملک په ادبیاتو یې
 خبروي. د شپې تر ناوخته په چمن کې ناست وو.

« ۱۲ »

لکه اتهکل چې کېده، د سامبر، يا جدي لا رادبره نه وه چې، د پوهنتون د پنځه دېرشو زرو محصلانو، په څلورو کې درې برخې تللي وې. چې پاتې وو، يا به ما غوندې بې کوره وو، يا به پلرونو لاد سفر پيسې نه وې وراستولې، او يا ودې شې چې د ناکامۍ د شرمه نه پوهېدل چې کومې خوا مخه کړي. زما امتحانونه ختم وو، خود ماستري تيسز يامونو گراف لا پوره شوی نه و. نورو همصنفانو تا بيه نيولې وه چې هم به د کرسمس شپه په کور کوي او هم به تيسز هلته ليکي. يو څو ملگرو چې زما بې وطني لېده نو بې ستونه راته کول چې رايخه کرسمس مور سره تېر کړه. زما پوخ ملگري، تام، خود و مره تينگ و، چې ويل يې، زما خور هم رايخي، د هغې سره به دې آشنا کړم. ما تکان وخور. دا څنگه خلک دي، څنگه کلچر دی

چې د خور په دلالي نه شرمېږي. ومې ويل، « د مېلمه پالنې نه دې مننه، زما خوبسېږي چې د ژمي درې مياشتې ځانله تېرې کړم ». ددې د پاره چې يار خپه نشي، زياته مې کړه، « خور ته دې وايه، خوشاله کرسمس درته غواړم ». تام يوڅه په مخ کې سور شو، خو ولاړ. په سبا يې چې دخداي پاماني د پاره راغی، نور اته ويې ويل، « يوڅه گوډيز (د خداي خواږه) مې راوړي، ما فکر کاود چې يا به يې کتابونه وي يا ستېريو، تلویزيون، يا به څه چې امانت يې راسره ږدي. چې سرک ته کوز شو، د موټر دروازې يې خلاصه کړه، نو گورم چې بوجی په کې پرتې دي. دواړو څلور درنې بوجی پاس راوړې، هغه به راسره چغلي کوتې ته ونه خپژوې؟ « ما وويل « ولې نه؟ » د کوتې په مينځ کې موخره کړې. بيا نوده دهرې بوجی سر خلاص کړ، ټول د خوړو د ډبليونه ډک وو. حيران پاتې شوم، « په دې څه کوي؟ » تام وويل، بېره کوډ، هغه پلاستيکي کڅوړه، ډېر ژر په فریزر کې کېږده چې غوښه ده، زر ورستېږي ». چې مو دا ټول خوندي کړل نو پوښتنه مې وکړه، « دا درته وساتم؟ » تام وويل، « نه دا زما د کرسمس تحفه ده. غم مه کوډ، دخنزير غوښه په کې نشته » ما وويل، « زه په دې دومره خوړو څه وکړم؟ هغه وموسل، « په رښتيا چې وحشي يې. د آيواد ژمي دې نه دي اورېدلی چې کاني چوي؟ ښار به په واورو کې درنه ورک شي، کنگل به داسې ورونه در قلف کړي چې زياتي د بهر دنيا سره خداي پاماني وکړي ». د تام خبرو رښتيا په ترهه کې واچولم. بله ورځ، زما يو بل همصنفي چې ډېوډی په ډېوډی مو کوتې وې، د مخه ښې په وخت د خپلې

کوټې کلی راکړه چې هسې نه په خپله کوټه کې مې زړه تنگ شي. د آيو بې پیره ژمي ته لامياشت پاتې وه خو ما هره ورځ يو دوه ډبلي نور خواره او د خنډاک بوتلو نه ورزياتول. زه بې ډې بل اړخ ته سودا وړی وم، دا درې مياشتې به څنگه په تنهایی کې تېروم. مطالعه او د تيسز ليکل هم چاپيريال غواړي. څه ليکل، څه لوستل، څه تفريح، څه گردش، څه ديارانو سره ټوکې وشي. ناڅاپه مې چيغې کړې، «برمانو! ولې دې تنها پرېښودم؟» بيا وشرمېدم، برمانو خو په کلي کې و، دا زه وم چې ياران مې د روس ناتار ته پرېښي، ترې تر پللي مې وو.

په بله ورځ چې ما په دوکان کې په کڅوړه کې د پخ شوو کبانو ډبلي اچولې، بيا چاله شانه سترگې را پټې کړې، اوس پوهېدم چې آتينا ده. دهای های نه پس هغې وويل، «چهرته وې؟ زه درېسې گرځېدم». ما وويل، «خير خودی؟» هغې وويل، «ستاسو امتحانونه ختم شوي دي، ما ويل بې خدای پاماني ورک نه شي». ما پوښتنه وکړه، «ستاسو امتحانونه څنگه؟» هغې وموسل، «نه بابا، يوه مياشت لا پاتې ده». بيا يې په شرميدلي غبر وويل «اوس خوبهانه هم نه لرې، ولې زما سره، دمقايسوي ادبياتو صنف ته نه راځې، ته خو خپله وايې چې د طب نه دې ادبيات خوښېږي». ما وويل، «کله؟» هغې خپل ساعت ته وکتل، «همدا دوه ساعته پس صنف شروع کېږي». وارخطا څه چې د وارخطا پلار وم، خود تېښتې لار نه وه. ما وويل، «ښه ده، زه به دا کڅوړه، کوټې ته ورسوم، بيا ته د صنف لېر را کړه، در به شم». هغې وويل، «موټر لرې؟» ما ووی

توکې کوي که څنگه؟ « هغې وويل، « راځه، زه به دې ورسوم، پيال ه قهوه به که لرې، را به يې کړې هماغسې به گډه لاړ شو. « زه يو څه و شرمېدم، زما کوته گډه وډه وه. پتلونونه مې په هر گوټ کې داسې پراته وو چې دوه پاڅې يې د عينکې په شان گردې گردې، منجیلې وې. پيالې، گيلاسونه په لگن کې ناولی سره کوته وو. خو خدای را پېښه کړې وه، هېڅ مې ونه ويل. په کوته کې، لکه چې د آتينا زما گډوډی ته پام شوی وي. ويې ويل، « په رښتيا چې که ښځې نه وي، د نارينه وو بند او بوړی دی. « ما وويل، مور بيا داسې وايو چې نارينه غرونه دي، ښځې يې اړمونه دي. آتينا خورې خورې راته وکتل او بيا يې له بستې نه کاغذ قلم راواخيستل، زما متل يې وليکه، تر څو ما د کبانو ډبلی په تحويلخانه کې په ځای کولې، آتينا متې نغښتې وې، ټول لوبښي يې پرېولل، زما منجیلې پتلونونه يې وځنډل، هغه يې په کوټ بند واچول. په خپله يې اوبه واېشولې، کافي يې پس د ډبر لټون نه را پيدا کړه. کاچوغه پکې نښتې وه، کافي يې چې لاهم لده او کنډورې وه په کې واچوله، د فريج نه يې شوي راوايستلې، اول يې بوی کړې چې وړانې نه وي، بيا يې د ميز د سر نه زما کاغذونه او پاکټونه يوې خواته تېل وهل، د پيالې د اېښودلو ځای يې خالی کړ او د داسې اسويلی سره چې سړی يې د درانه کار نه وروسته کوي، کښېناسته، د کافي په څښلو بوخته شوه، ما د شرمه هېڅ نه ويلې، هغې په خدا وويل، « ته نه ډاکټر يې نه ساينس پوه، زما د طبعي شاعر يې. « ما وويل، « کافي دې څښه، ما په عمر کې شعر نه دی ويلی. « هغې وويل، « په زړه کې شاعر

یې! «لاس یې د کوتې رنگ بنگ حال ته ونيو،» دا د ډاکټر کوټه نه ده، د شاعر ده. «ما کټ کټ وخنډل،» دې ته زموږ په ژبه کې خیالي پولاوونه وایي، تاسو یې لکه چې ویشفول تنکنګ بولئ «آئینا په غوسه نه شوه، د پخوا په شان یې په مینه راته وکتل،» د خپلې ژبې بدلې دې زده؟ «ما وویل،» بیشکه، خودا دنورو شعرو نه دي. «هغې وویل،» د چا؟ «ما وویل،» شاعر یې معلوم نه دی، مور یې لنډی یا تپې بولو او څه نه څه د جاپان هایکو ته ورته دي. دوه بیته لري. «هغې وویل» یوه بدله به راته همداسې په کرېکه ونه وایي؟ «ما وویل،» چې په معنا یې پوهه نشي، نو د گونگیانو چېغې ولې راباندې کوي؟ «هغې وویل» فلسفه مه وایه، بدله ووايه. «ما هم یو څو لنډی په خپل ناشولته غبر ورو توغولې. هغې په مینه راته کتل، کافي یې څنبله. پیاله یې پرېولله، په الماری کې یې کېښوده، خو هلته نورې بلاوې، گړندي، کتملان او چنیاسې غونځېدې، ژر یې دهغې ورو پورې کړ، او بې دخبرو یې ترمټ ونيولم،» بس کار وشو، روانېر.»

صنف ته په ننوتلو وار خطا شوم. معلم میز ته ناست و پرېره، لکه د ملنگانو، نیمايي ترمېز لاندې پټه. چوکۍ وې، خوزباتره محصلان په مخکې ناست وو. د یوې نجلی په غاړه خدای خبر لس وې که پنځلس لږه، د کونجکو غاړه کې پرته وې. د یوې بلې اوږد کمر چین کمبس تیار د کوچیانو و. هلته دېوال ته د بیر (دوربشې شراب) ډک بوتلونه او نل شوي وو، څنگ ته یې بولرگین بڼانک د کنگل د توتو ډک و. څښود بوتلونه

غورپونه کول، او د دوو شاگردانو له شونډو پایپونه څرېدل. استاد وویل، «تېره هفته، هېلې درج بورهانو، دوېکس اینډ گولډ (موم او طلا) د شعر نمونې درکړې چې په ایتوپیا کې مشهور قسم شعر دی. اوس به پوښتنه ورنه وکړو چې د موم او طلا د نامه معنا څه ده چې په شعر یې ږدي.» یو تور دنگ محصل چې اوږده چپنه او سپینه خولی یې په سر وه، د صنف له شا وویل، «د ایتوپیا په تاریخ کې، د نجاشي نه تر دې دمه تل استبدادي حکومتونه او شاهنشاهی وې. کله به چې شاعرانو د چارواکو په نارواوو، شعر لیکه نو داسې تورې یې کارول چې آگاهان پرې پوه شي خو سر بهر نه معنا یې داسې بې ضرر ده وي چې چارواکي یې نشي پرې را ایسارولی. په ظاهر کې موم او مینځ کې سره زر، د کار خبره.»

استاد وویل، «ددې په عکس، د جاپان هایکوبیا بل کمال لري. هلته د بنیاد احساس په بوی طبیعي پېښې تر سیمېږي. مثلاً سور بورا په شنو اوبو سیوری اچوي. دلته نو شاعر گویا یو د صحنه مور ته رابښي او ښکلا یې په دې کې ده چې یو بنیاد هم شته چې هلته ولاړ دی او کوز په اوبو کې د سره بورا سیوری وښي، چې خدازده څه رنگ لري، پخپله دی یا دا ولې هلته ولاړو، څه شي هلته را ښکلی او څه تجربې یې دځانه سره راوړې وې. د کالیداس شکونتا لا چې تېره میاشت، د پیک ماجومدار پرې خبرې وکړې، دهند د ژورې فلسفې او د تناسخ تشریح ده چې څنگه یو سړی چې نن شاهزاده دی، په پخواني ژوند کې امکان لري چې سپی و. آتما، باروح نه مري، یوازې کالبوت بدلېږي.» ماته دغو خبرو ځوندرا کاوه خو

چندباني مي سر نه په خلاصهده. په همدې کې آتينا غبر کړ، « نن به ډاکټر کمال دخپل وطن، افغانستان، د خپلو خلکو، پشتونز، يوقسم فوکلوريک شعر مور ته معرفي کړي ». زه هېښ پېښ پاتې شوم. ټولوماته کتل او ما آتينا ته، چې په بلايي وارولم. نه تياروم او نه په شا کېدلی شوم، نو ومې ويل، « زد يو ډاکټر سړی يم، په ادبياتو نه پوهېږم، هسې مې آتينا ته د لنډې په نامه شعرونو خبر ياده کړې وه ». استاد په خپلې ږيرې کې وخنډل، « ته خبر نه وې چې آتينا زمور څرې، جاسوسه ده؟ مور در پسې اچولې وه؟ ». د مجبورې ورځې پاڅېدم او د پښتو د لنډيو په باب مې مات گود معلومات ورکړل. ومې ويل چې تر اوسه پنځه شپږ زره لنډې را ټولې شوې دي، دوه بندونه لري. په يوې کې يو حکم صادرېږي، په بلې کې يې ثبوت يا بېلگه راځي. استاد وويل، « ته خو يو څو لنډې په خپله ژبه راته ووايه، خير دی مه يې ترجمه کوه، بس چې غبر او آهنگ سره يې لږ آشنا شو ». نو ما ورته څو لنډې وويلې. ما دخندا وېره لرله خو ټول صنف غلی ناست و. استاد وويل، « يوشی چې ما نوټ کړدا و چې په آخر کې (نه) يا (مه) لري، مانا په واول ختمېږي، او دا به ددې د پاره وي چې قافيه د (م) يا (ک) په شان د ويونکي سا بنده نه کړي، همداسې شرنگولې اوږده لمن ورکړي ». بيا يې ماته وکتل، « ډېره مهرباني که امکان لري، يو څه به ددې نوعې په باب مور ته معلومات راکړي ». زد ورو ورو د صنف د چاپېريال سره نژدې کېدم، ځان مې دومره پردی نه گڼه. « د لنډې ژبه پښتو ده چې د افغانستان د اکثريت او د پاکستان د

دريم لوی قام ژبه ده. ما چې ويل ويونکي يې معلوم نه دي، همداسې ده. لنډی په يوه حساب جوړه شوې نه ده، د پښتونخوا د ونو غنوسره، راشنه شوې ده، بلکې تر څه کاله پخوا پورې، هډولیکل شوې هم نه وه. يوه شاگرد پوښتنه وکړه. « دا خو به عقل برابره نه خپښي. ضرور به چا جوړه کړې وي ». ما وويل، « هو، همداسې لکه ژبه چې خلکو جوړه کړې ده خو دا معلومه نه ده چې کوم توري چا جوړ کړي دي ». استاد، خپله ږيره گروله، مداخلې ته لېواله ښکارېده، « ددې بل مثال، مثل دي، چې معلومه نه ده چا او کله جوړه کړې. زد پوهېرم چې آئينا دلته په چل راوستی يې او هر څه به درته نوي وي، خو که مور ته يو څو لنډی صرف د نمونې د پارډ ترجمه کړې! » ماته چاره نه وه پاتې، نښتی وم. نومې ورته هماغه لنډی حلالې مردارې ترجمه کړې چې په اول کې مې وراورولې وې. « په يوې لنډی کې نجلۍ مور ته وايي: زلفې مې مه لنډه موري + په سر پرېکړو ونونه کښېني بازونه. ما نابيا ځوانان ته را باندې ماتېري ». پاپې والا محصل، پاپې له خولې واېست، ويې ويل، « په زړه پورې خبره ده. په غرب کې د ځوانانو د رښکلو د پاره، نجونې وپښتان لنډوي، په شرق کې بهدو بالعکس خبره ده ». اوږد کميسې نجلۍ وويل، « عجبه ده چې په اسلامي ملکونو کې په ښځو د ستر او پرهيز دو مرد سخت بنديز لگېدلی، خو د لنډی نجلۍ داسې برينډه غوږېري ». ما وويل « دا لا د پتې سر دی، په سلهاوو نورې لنډی د يارانې صحنې داسې رسا بيانوي چې تخيل ته ځای نه پرېږدي ». مجلس را تودېده. گودر مې ورته تشریح کړ،

بيا مې غونې ورکړې : گودر ته خم را پسې راشه + منگي مې دوه دې نړۍ
 ملا مې ماتوینه. که دیدن کړې گودر ته راشه + زه به منگي په لپو ورو ورو
 د کومه. پوهېدم چې د يوې ژبې شعر بلې ته نه ترجمه کېږي، خو ما خپله
 خواري کوله او ټول راته غوړوو. استاد، وټوخل، خاموشي يې ماته
 کړه. « لنډې لکه چې د بنځينه وو ژانر دی ». ما وويل، « همداسې خو
 ښکاري، خو سړی په يقين نه شي ويلي. د نارينه وو لنډې هم شته چې
 مېرانه، جنگونه او پستونواله ستايي، خو عشقي لنډې زياتره د بنځوله
 لوري دي ». يوې غوښنې محصلې د صنف له شاغبر کړ. « او يا به نارينه
 وو پکې د ځانه ښځې جوړې کړې وي ». د کوچني کميس والا نجلۍ، د
 لاس ښگر و ته شرنګ ورکړ او په کرشمې يې وويل، « دغبرگو منگيو په
 خبره کې ښکلی تخيل پروت دی. نجلۍ وهرېږي چې د يارانې په وخت
 کې به څوک ورباندې راشي، نو چې دا بانه جوړه وي، چې هلک مازې د
 کليوالي خواخوږۍ له رويه د ابل منگي ورسره چلاوه، استاد وويل « ډېره
 په ځای تبصره ». بيا يې ماته وکتل، « کماله، دا خودې په خزانې
 واړولو! داسې نشي کېدای چې يو شمېر لنډې مور ته ترجمه کړې، چې
 همدلته يې په يوې رسالې کې چاپ کړو؟ » ما وويل، « ښه خبره ده، خو
 زه په تيسز کار کوم ». استاد وويل، « چې د تيسز نه خلاص شي بيا يې
 راتر حه کړه ». ما وويل، « بيا مې نو بېرته ده، افغانستان ته ستونم ».
 هغه وويل، « خبر شوی يم چې د ابواژمې په خپلې کوټې کې تېروي، په
 ډېر سز لیکلو به ستړی شي. دا درې مياشتې خو ټولې په تيسز نه

لگوې، تفریح به هم شي، د وطن یاد به هم تازه کړې او زه به د پوهنتون نه
بڼه حق الزحمه درته واخلم او چې کتاب دې خرڅېده، دهغې شل فیصده به
هم په هر آدرس چې راوښيي دراستوو». آتینا پکې خبره غبرگه کړه،
«په ترجمه کې به زده هم درسره یم. ستا انگریزي بڼه ده خو مورنۍ ژبه دې
نه ده. ته یې مانا او روح راته وایه او زه به یې د انگریزي سېنگار برابر
کړم». پایپ والا په تعجب سرو ښوراوه، «حیراني ده حیراني دغبرگو
منگیو د لنډې ښکلا د منلو نه ده. چې دخپلې ملاد ماتېدو اندېښنه
ښيي، په دې کې بل چل دی. گویا خپل یار ته دهغې نریوالی او ښکلا ور
په زړه کوي. په عین وخت کې خپله ښځه نو کې کمزورتیا چې دوه منگی
نشي چلولی هم ښيي، چې گویا د نارینه د متو مرستې ته اړه ده. دانو
سمه دمه بلنه ده. طوفان کوي طوفان». استاد، ساعت ته وکتل. «نور نو
رخصت یې آتینا، ستا کتابونه به ډېر درانه وي، چې نری ملادې ماته
نه کړي، ډاکټر کمال به یې درسره یوسي». ټولو وځنډل.

« ۱۳ »

هونبنياري مي ڪري وڌ، د پوهنتون د ڪتابخاني تقريباً ٽول طبي ڪتابونه
مي راجلولي وو. دا يوه هفته پر له پسي واوره. له ڪر ڪي نه مي ڪتل چي په
ڪوز سر ڪ ولاڙ موٽرونه له يوه ساعت نه بل ته په واورو ڪي زيات ڏوسري.
يوازي وم، يوازي. او يو ڇه خوشاله هم وم چي واوره عجيبه پرده پوڻه وڌ،
نه سڀي نه سڀي. نه مي ساعت ته ڪتل چي ڇو، بجي دي، نه مي پروا وڌ
چي ڊوڊي ڪله وخورم، اول خو مي پوره هفته د ڪال بڀخوي، چي په شنه
سهار به پاڇهدم او د شپي تر يو بجي په ڪتاب پروت وم، لري ڪرد.
خوب، د سهار سپورٽ، خواره، خوب، سپورٽ، خواره، حتى چي زاديو
مي نه اورهده او نه مي تلويزيون ڪوت. د موسم د حالاتو غم هم راسره نه
و. د خداي لٽ رانه جور شوي و. ڀيره مي نه خربيله، او شاوور هم چي په

امريکا کې که په ورځ کې دوه درې ځلې نه وي، يو ځل خو ضروري دی، نه کاوه. خپل مکروب مې و، خپل بوی مې و، د چا بې څه کار؟ تا دي نه وه په کار، د ځنځې په رفتار مې خپل کاغذونه سره سمبال کړل. پخوانی څېړنې مې سره واوښلې، کتابونه مې د ضرورت په بنا په الماری کې وړاندې وروسته کړل، درځن پنسلونه مې سر کړل. ټول مې سبا ته پرېښودل چې کار شروع کړم. نمت مې وو چې د لرغوني عرب د طبابت نه يې پيل کړم چې د لېونود علاج اول دوه مرکزونه په بغداد او قاهره کې جوړ شوي وو. خو غم دا و چې د ډاکټر روغ په وينا د لېوني او روغ، نابغه او مجنون، تر مينځ پوله د صراط تر پله هم نرۍ ده. يو بې خونده، خورا هسکونکی حالت په بنياد م مسلط دی چې په غلظه ورته نارمل يا په سد وايي. چې څلور جمعه څلور اته کړای شي، نو په سد دی، څکه چې نور په سدان هم څلور جمعه څلور اته گڼي. چې د ټولني مسلط ارزښتونه ومني نو په سد دی، نارمل دی، خو که لږ کوتي ترې تېری وکړي په هماغه اندازه بې سده، مجنون يا اب نارمل دی. کچمیچ د ټولني رواجي کړه، رواجي وينا او رواجي انگېرنه ده، زما پلار به د بازار ملنگانو ته ډوډی وروړله، حتی کورته به يې راوستل ساعتونه ساعتونه به يې ورسره مرکه کوله. دا دکوم زړه سوي او خواخوږي د پاره نه بلکې په دې تمه او گروهه و، چې په دوی کې د مرتبې خاوندان پيدا کړي. ډېر کله به يې په جذبې سره جومات کې کېسه کوله چې پلانکي ملنگ راته داسې او داسې وويل، د جنيد کيسه يې راته وکړه، يا مجدود مجدود يې لرل، چې پوهېدم، حکيم سنایي

ښيي. پلار مې ويل چې پيران مرتبې لري او هر يو يوه خاصه مخکۀ اداره کوي، او تا د دي، اوليا د دي، اطناب د دي، اقطاب د دي، بيا د غوث مرتبې ته رسري چې په يوه وخت کې په دنيا يوازې يو غوث حکومت کوي. نو د په **سد او شپږم ټول مینځ توپير نه کېده.**

کړکي مې نيمکښه کړه، دواوري شرنګهار و. جنتری ته مې وکتل، د جدي شپږمه وه. هسې مې گوتو د عادت له مخې تلویزيون ولگاوه. په هر چينل کې بس د کرسمس فلمونه او ستاينې وې. نه پوهېږم ولې د کابل د يهودانو ملا، اسحاق ليوي، را په ياد شو. د پوهنتون د ملگرو سره د توره بازخان په څلور لارې کې، د همدې يهود کور ته تللي وو. يوه ښايسته لښته لور يې لرله چې د قينج او مکيز توتۀ وه. ياران هم د ډوډۍ وړي وو او هم د ښکلي مخ، او د اسحاق ليوي لور، ښه پيره کي جوړول خو قيمته يې خرڅول او ودې شي چې د نجلی د ښکلاننده يې سرپاری و. په خپله ليوي، هلته د کوتې په گوت کې په لور آواز د تورات په قرانت لگيا و، کله يې په ترڅ کې مور ته کتل چې لور ته خوبه يې خطر نه پېښوو! په سر يې د مرغی د څالی په شان يوه توره خولی وه او دهغې د لاندې يې نور سر پاک خريبلې و خوبه اوږده چوتې شوې خو نکه، ترې په اوږو راڅرپده. دی په يهوديت کې بيا د حسيدک په نامه د کومې طايفې ملا و، چې داسې متعصب دي، لکه په هزاره وو کې غلاط. ښايي د دې د پاره مې هم ليوي په زړه کې پاتې وي چې په سبا يې روسان راغلل، د جدي شپږمه.

« ۱۴ »

یوازې توب یو نادره حالت دی. د سنایي هم عصره، علی هجویری، خبره د تنهایی په باب عجیبه خبره کړې چې «روح راتیلور مېخشد» مانا روح داسې رڼوي لکه نیستنه. هېڅ بې هېڅه مې پام شو چې زړې خاطرې، لکه شیطانان له هر چاود او گوټ نه سترگه راته وهي او د تېسز پیل کولو ته مې نه پرېږدي.

ما ورسره د مداري چل کاوه چې د توکری برغولي لېرا اوچت کړي او چې مار غاړه چجه کوي، چې د ټک وړ کولو غوټې ته ځان تیار کړي، مداري بیرته برغولی پرې راتینگ کړي. هره خاطره چې راتله بهرته مې تېل وهله خو بل بچگی، بله څانگه، بل نغورگی به راو توکېد. پوهېدم چې د فروید په حکم که یې هر څومره په شاتېوم، د فتر په شان چې یې کنېکارې، زور یې لا زیاتېږي. که په ویننه ځان ترې خلاص کړم، دا ټولې

سر تهڪولي بلاوي په خوب کي بيرته را حضور ږيري. خو يو شيطان را باندي په وينه غاوره شو. د تيسز په ليکلو مې پيل کړي و، تر نيمايي سريزي مخکي لانه وم رسبالي چې لاس رانه بل سپين کاغذ نه لار، ايسته مې د لنډيو رساله شروع کړه.

په وطن کي زمور انډيوالانو خدای بللندي يادې وې او برهانو به ويل، ددې بنايستو کو بود خوبايي داده چې هر قسم بدلو او هر قسم سور او تال ته يې اړولي شي. کابليانو به مور پورې خندل. مور به چې، يکه زار، يا قربان، او دغسي نورې غرانگي، کولي نو دوی به لاسونه غورو ته کړل، «یک کپه زارا!» کريغې به يې وهلې. کله به ددوی سندر غاړو هم، نيخه دظاهر شاه د خوشالو لویا د پښتنو له وېرې لنډي بللي خوددوی لنډي دگوتو په شمار او تکراري وې. دېوال سوري که گوته راکه، يار مې ووندو زده مسلمان يوم، او يودوه نورې همداسې د انگرېزانو په وينا، اړه مونې لنډي يې يادې وې. د قمرگلي او فرزاني، او پکتيا والي کيستي مې يوه په بلې پسې کېنودلې او تر نيمايي شپې مې د راز راز لنډيو غونې ليکلې. سهار چې راکښېناستم، لمونځ نژدې را باندي قضا و. د کړکي نه مې بهر وکتل، واوره تر درشايي پورې راجگه شوې وه.

اوس نو د مونوگراف وارو. پس له چايه مې يادښتونه راټول کړل، په کاغذ مې په لوی خط وليکل، «د جنگ روحي قربانيان» بيا مې نو اول د جنگ څپلو روحي ناروغی بيان کړې، يعنې ظاهري اعراض. بل فصل به د روحي او عصبي ناروغانو تداوي وي. موضوع په زړه پورې وه، په تېره

چې ما په پېښور کې د دغسې بېوزلو سره ډېر کار کړی و، د هغوی کړاو،
او خپله بیوسي راته سترگو ته درېده. څه روپه کې یې چې وې هغه به
گنګې ورنه د تداوی په نامه وشکولې او په آخر کې به یې ورته څو لاتیني
ټکي لکه تراما، سیندروم، او داسې نور تکرار کړل او مریض والا ته به یې
په رډو سترگو وویل چې سړی در خپل کړی، در غېډونه دی د پېښور یوه
ورځ به مې هېرې نشي چې یوه کتبه وازي خپل وراره دا نجیو معاینه خانې
ته راوستی و. نه پوهېږم چې یوازې دی و، که ټول سلیمان خیل د هرې
خبرې په مینځ کې ساوباسي، ستمېږي او په هر توري داسې زورونه
وهي، ته و، ونه دبېخه راوباسي. زما یې خبرې او منطق ډېر خوښ شو.
لکه وراره چې ډېر پرې گران و، د ډک جیب سره راغلی و، په پېښور یې
تاتول نه وشوی، لاهور ته یې بیولی و. هلته لکه چې گنګې واکترانو
جیب ورتش کړی و. کتبه وازی په دې ډېر په غوسه و چې ویل یې «پیسې
خود بنیادم خیره ده. بلا ورسې، خو چې زیاتي مې په جیب کې پوچکه
روپۍ هم پاته نه سوه نور اته ویې ویل، دا ناروغي علاج نه لري. وا د گوره
الواده! د اوله به دې راته ویلي وو!» د جنگ عصبي ناروغان ټول همدا سې
وو، چا به چې د بېرته تگ پیسې لرلې نولا به ډل چې خپل عزیز د وطن په
زیارتونو وگرځوي او که به د تگ وسه نه وه نوبه یې تر لاس نیولی، په
بازارونو وگرځول او خیره به یې ټولواوه. کتبه وازي ماته ویل، «بس ته مې
وروستی اسره یې یا هلک را روغ کړه او یا ځواب را کړه. پوچکه پیسه دې
د خنزیر غوښه شي که یې لا لرم». د هلک اعراض او علامې هماغه د

جنگي عصبيانو وي. د سردرد، بهخوبي، له هر شي زړه تورن. د دې هلك لابل عرض دا و چې كله چې دده په كلي د روسانو قوه راغله، پس له هغې نودى گونگى هم شو. زه پوهېدم چې داسې نه ده چې عصبي مرض علاج نه لري خودا علاج مياشتې مياشتې بستري كېدل غواړي، وخت او يو داسې زړه سواندې ډاكټر غواړي چې خپل وخت يوازې همدې يوه مريض ته ډالى كړي. حال دا چې په مور باندې داسې گنه گونه وه چې ايله به مو په هفته كې يو ساعت هر مريض ته ور كولى شو. بله دا چې د انجيو فرانسوي ډاكټر، په رخصتۍ تللى و او زه لا د تجربې په پړاو كې وم. يو شو پورې دوا او شربت مې د كټه وازي د خوشالولو د پاره ورته ونيولې، خو وايې نه خيستې، اوږده شيبه راته څير و. بيا يې سور اسويلى و كېن، «زه درپوه شوم باك مه كوه، غزني د وليانو ځاله ده. گوندي كوم گړندي په كې را وننگوم. زموږ د كلي خپل پير خوزين دين اغا ده. بس چې دلبار ته ورشم نو ورباندې ژاړم به چې: ولوبدم كوهي ته اوس مې كار به له زندانه + سپين زينه دين جانه. د مبارك عادت ده چې په خپله يا يې كوم متولي په قسم قسم جامو كې، كه د مرغه په شكل، حاجتمن ته را حضور شي، په سبا يې مريض رك روغ وي خو كه د بل زنده سر په جامه كې راغى نو گويا سوال، خداى مه كړه، نه شوقبول، د رغېدو نه يې لاسونه پرې مينځه. او موږ خو سليمان خېلو كې ور گډېرو نو د سليمان خېلو اصلي پير نو نظامه دين اوليا ده، چې د ډيلي په توشه كې يې مبارك مرقب ده.

هر كال د عزيزانو په لاس شكرانه ور لېږو». كټه وازي لكه چې په وجد

راغلی وی. یو لاس غور ته یو وور او په شرنګهدلی آواز یې وویل،
 «تور مار یې تا زینه وه په زمري یې ایښی زین و + خواجه نظامه دین...
 نو ته یې غم مه کوډ. نن ورځ او غانستان نیمی لهونی ده او هغه بل نیمی
 بیا لکه لیونی سپی په ځان او په بل خوله لگوي. تا خپله خواري وښکله،
 نور یې د خدای نازولو ته پرېږده چې فریاد مې اوري که نه». د بدلې د
 ختمولو سره کته وازی پاڅېد، هلک یې چې تل به موسک و، له لاسه ونيو،
 دروند دروند روان شو. چې وووت، زه ورپسې ووتلم، یو څو کلدارې لوتونه
 مې چې د شپیلې په شان لوله کړي وو، دواسکته په جیب کې ورننه
 اېستل، کته وازی یې له خیر یوسې یامنې روان شو او ما ورپسې تر هغې
 کتل چې کوزد جسرود په سړک د نورو مهاجرو په سرگردانه تالو کې
 ډوب شو. په هغه شپه مې چرت خراب و.

د ډاکټر روغدمیا علي صیب خبره راته ودرېده. چې ډاکټر نه وي،
 دارو او پرسان نه وي، نو خامخا بنیاد مبله اسره لتوي، تاویز، توتکه،
 کوډې، شویست، خورډې، دا ټول د بهوزلی علامې دي، خوارانو ته بله لار
 نه وي پاتې.

پوره هفته مې شپه ورځ خپل تیسز لیکه، چې ایله دویم، د تداوی فصل
 ته ورسیدم ځان ته مې تقریح ورکړه. واوره، ورو ورو راجگېده. اوس یې د

کړکی کوزنی بنیښه بنده کړې وه خو دوه نورې لارې وې. تلویزیون مې بل کړ خو ژر مې بیرته مړ کړ. زما ژوند، زه چې ورته گورم، دروشیانو خاورې کړی و، یوه د شطرنج بلا وه چې په کابل کې به په شپو شپو، تر سهاره ورکې ډوب وم. بله بلا د سگرتو وه. عجیبه ده، سگرت مې چې خکاوه نو ما داسې گڼله چې گویا کوم کار کوم، بوخت یم، حال دا چې د عمر او پیسو او وخت دودول وو. په هر سگرت درې دقیقې، نو په یوه ډېلې پوره یو ساعت، گویا په څلرو یشتو ساعتو کې یو مازی د شیطان په اروا. څلور کاله مې پرې خاورې کړل او بیا مې پرېښودل.

د تلویزیون پم را باندي په پېښور کې ولگېد. ویدیو مې اخیستې وه، بس ساعتونه ساعتونه، یو فلم د بل پسې، بیا خبرونه، بیا فلمونه، اوس مې تلویزیون مړ کړ، د منگل او نغمې کېسټ مې کېښود.

زما په نزد د منگل غبر یوڅه ښځه نوکی خونور په سور تال برابر دی، د نغمې غبر خو هسې بېخونده شی دی، په آخر کې د ماشومانو د کړیغو په شان سوالیه شي. چې د چا خوښېږي نو په اصل کې د غبر شاته د نغمې ښایست ویني. نغمه یو بل چل هم لري او هغه دا چې مستې او شهواني بدلې وایي، داسې چې د پښتنې سره یې ویل نه جوړېږي، خو ځان ډېر سنگین ښیي، او له همدې کبله به هم ځینې پښتانه خپله پټه گنانگاري

په همدې چورتونو کې وم چې د تلفون شرنګی شو. ما وویل، چا به غلط لېږ وهلی وي، په امریکا کې دا ډېر پېښېږي، په تېره د آیوا تلفونونه چندیانې په پوست کې پاک نه دي. هلکانو ورپسې جوړه کړې وه چې دا د جوارو تاثیر دی. چا به وویل نه د جوارو د بمبل تاثیر دی. د رېښکېونه یې د تلفون مزې جوړوي. چې را اوچت مې کړ، تام و. د کرسمس نجل، گړل فرینډې، کیسه یې راته وکړه چې د کرسمس په شپه یې په واورو کې سره بسویندي کول. بیا یې یو ناخاپه وویل، «ته درو مېلمنو ته ټینګېدلی شې؟» زد حیران شوم خو د مېلمه نوم همېشه په افغان د غرور سره لرې راولي، ومې وویل، «درې مېلمانه شه سپي دی، لس خوراوله، خو څنگه به راځي؟ دا د سپینو زرو دلی نه وینې؟» هغه وویل، «په پنځو ساعتو کې درر سپرو. د شپې نا وخته به وي خو ته یې هغې په خپل شاهکار لگیا یې، خوب نه درځي.»

پور د شپې په بود بجه ورو ټکول شواو د بهر نه د پښو در بهار راغی چې واورې یې لکه چې د بوتانو نه څنډلې. د تلفون د وخته تر همدا یو ساعت دمخه پورې مې کور یو څه صفا کړی و. چې د وطن نه راتلم نو د پخلي چل مې هم زده کړی و، ما وویل په کار به شي. بس قورمه، چپلي

کباب، دامې زده وو. د پخلي يو کتاب چې په کابل کې يو وختې د پيس
 کور له خوا جوړ شوی و، او نوم يې و، بنوروا په چاینکه کې، مانا چاینکي
 بنوروا، آشک ماشک او دکابل د نورو بلايترو نسخې يې لرلې، خو
 د اصلي او معتبر افغاني خوراک، پولاو په تشریح کې يې ناپريېتې ويلې
 وې. په ډېرو تجربو او د ډېرو وريزو په خاورې کولو مې ايله اوس يوشی
 پوخ کړ چې په امریکایانو به مې د پولاو په نامه تېرولی شو، خو خدای خبر
 په وطن کې به په دې سوغات په ماشومره خنداگانې شوې وای بس خپل
 زده کړي مې کارولي وو او پوهېدم چې امریکایان، که هر خومره درويشته
 او خراب خواره ور کړې، صیپت يې کوي. ناوللي لوبني مې څه پرېوللي او
 څه د لوبنو مينځلو په ماشين کې پټ کړي وو. کوته مې جارو کړې وه.
 حيران وم، چې تام خوتام، دانور يې لاشوک دي. چې ور مې پرانيست،
 سره هوا د ډرو کسانو سره رانوتله. بوتان يې نور هم ودرېول او د غاړې
 د سمالونه يې لرې کړل. د تولو د خولو نه براس خوت. تام په کاغذي کڅوړه کې
 څه شی راوړي وو، هغه يې په مېز کېښودل، دستکشې يې واېستې، د لاسونو نه
 يې تقو نه واېستل او په يخ لاس يې را سره روغېر وکړ. «لبونبه، ولې را سره
 کرسمس کې لانه رې، مزې به دې کړې وې.» بوي بلسې نجلې،

لکه دالماری د گیلاسونو شمېرل یې چې عادت وي، شا را اړولې وه. تام وویل، « زما خور، وېنډي. » هغې د سر په اشاره زما هر کلي ته ځواب ووايه. ټول درېدلې وو. تام وویل، « د وحشي افغان مېلمه پالنه به همدا وي چې د ناستي ست هم نه کوي؟ » زه وشرمېدم خو تام پوښو چې د نا آشنا، په تېره نجونو سره زما ژبون تل وهلی وي. د تام نجلی، لکه چې زما د کمزوري نه یې ورته ویلي وو، خپل کوټ بې باکه په چوکۍ واچاوه، د الماری نه یې درې گیلاسونه راواخیستل، د فریج نه یې کنگل پکې توی کړل، د مېز د سر کڅوړې نه یې چې تام هلته ایښې وه، یو بوتل راواخیست، « غم مه کوډ، مور پوهېږو چې ته شراب نه څښې، اول گیلاس به ستا په سلامتۍ و څښو. با تام اپ، (گیلاسونه سر په څېرې) په یوه غوړپ بې و څښل او لکه اور بې تر ستوني تېر کړی وي. د ساه سره یې دخولې نه، د آه سره براسونه ایستل.

زما په تیسز کې د الکولو اغېزې پوره څېړل شوې دي. دا بې پیره شی، رسا، دماغزو هغه ځای ولې چې اراده پکې خوندي ده. له همدې کبله بنیاد م کاواکه قدم اوچتوي، تالی خوري او دخولې بریک یې خطاشي. دا هسې خبره ده چې گوندې بیا مور خور نه پېژني، سمه خبر داده چې په زړه کې یې چې هر څه گرځي، رابرسېره کوي یې. د پارسی دا خبره په شرابو سمه لگېږي. چې آنچنان را آنچنان تر میکند. هر څومره چې نشه زیاته شي، هماغومره کنټرول کمېږي او د زړه د تل نه خبرې او حرکات چې په هوبښیاری کې یې گویا د پوزې لاندې تېل وهلی وو، بهر راووزي. د

یوگیلاس پسې بل گیللاس، ورسره د سگرتونو دودول. زما کار مشکل و. د کور به په حیث مې باید هر مهلمه ته گوښې گوښې خوله جینګه کړې وای، داسې مې ښودلې چې گویا دا خبره چې تا وکړه، عجب په زړه پورې او پخه وه، که توکه به وه نو ما باید غبرګ ورسره خندلې وای خو وپه دا وه چې دوی داسې نه وای گڼلې چې زه ددوی دپاره جینګداری یم. داسې نه ده چې په لېدو یې خوشاله نه وم، د یوې میاشتې یوازیتوب نه پس دا یوه تازه وږمه وه چې د واورې د گردلې او براس سره کوټې ته را ننوتله. تام خپله د واورې د ښویندې کیسه کله چې څنګه یو بل، د پاخه عمر سړی د خپلې مېرمنې سره داسې سر په څیرې را پرېوتل چې لرې کولې یې ټولې ښکاره کېدې. سړي د خپلې اوښتې پښې په درد زگیروي کول، نندارچیانو د دوی بریند تیا ته خندل.

دووی تیاره شوه، د تام نجل را سره په مېز واوښله او له هرې خوا د دروغو او رښتیا صیپتونه راوړېدل. د خوراک په وخت کې د تام خور، ویندې راته څیر وکتل او ویې ویل، «د افغانستان خلک ټول ستا په شان په ونه لوړ دي؟» تام د ځواب ورکولو د خجالت نه وژغورلم، «که داسې نه وای، نوروسانو ته یې ماته ورکولی شوه؟» زه هم زړه ورشوم. و مې ویل، «زما وطن هم د امریکا په شان څنګل دی، لویې او وړې ونې دواړه لری.» د تام نجل وویل، «خبره د قد د اوږدوالی ده، معلم، د افریقي د تاریخ په صنف کې د توتسي په نامه درواندا یوه قبيله یاده کړه چې ټول په ونه جگ دي، او حیراني داده چې درسته ورځ چې وزگاروي یا بزې

شروي نو په يوه پښه درېږي، په لکره زنه ولگوي او په همدې ولاړې بيا
 خوب هم کوي. « تام وخنډل، » ځينې مارغان، لکه بتي يا قو، هم په يوه
 پښه درېږي او خوب کوي. « تر څو دوى خورل کېده دوى دوه بوتلې تشې
 کړې وې. دنجونو په بار خوگانو کې سرخي زياته شوې وه. ناڅاپه تام
 پاڅېد، ساعت ته يې وکتل، اوږد ارزمى يې واېست، « خوب راځي، د
 پنځو ساعتو درايو سترې کړم. » ما وويل، « رښتيا په دې واوړه کې مو
 څنگه لار پيدا کړه، څومره به خداى خبر، ښويېدلې وئ! » ويندې وويل،
 « اوس نو هغه ستا پمن تام نه دى، دا کرسمس دده پورې ښه شو. پلار مې
 نوى نوزى جيب ورکړ. » ايله مې ياد شو چې امريکايان، چې بچيان يې له
 پوهنتونه، او کله لاهم دکالچ نه فارغ شي، نو پلار په پټه، د اپارتمان مخې
 ته نوى موټر ورته دروي. کلي يې په پوست باکس کې وراچوي، خپله ترې
 ځي، چې هلک حيران شي. دغه د حيرانولو يا ددوى په ژبه سرپرايز او
 ناڅاپي تحفې يا زيرې خبره په غرب کې ډېره دود او مهمه ده. پټه تحفه چې
 په رنگ رنگ کاغذونو کې تاو وي، په لاس کې درکړي بده لا دا چې ته يې
 بايد دم در حال د تحفه ورکونکي په مخ کې خلاصه کړې، او بيا که دې
 خوښه هم نشي، نو مجبور يې چې دخوشالى چيغې وکړي، « څنگه پوه
 شوې چې همدا غواړم؟ » په افغانستان کې خوښه چې چا کوم سوغات
 يووړ، نو کورنې به ورته کتل قدرې هم نه. همداسې به يې لکه ناولې شي
 دکوتې کونج ته گوزار کړ او تاته به يې غړد اندازې نه زيات نړى کړ، « وا
 خدايه، دادې څه کاوه؟ څه حاجت، چې ځان دې دومره په تکليف کړ؟ »

تحفه را وړونکی به مجبور و چې په خجالت خواب ورکړي، «چندبانی شی
خونه دی، د تاسو لایق خونه دی، خود اخلص خبره ده.» د مجبوری
دوخت د کموالی او د بازار د لرې والې پانې به یې ورسره تېی کولې. هر کله
به داسې نا پریته ورنه وختله چې «یاد به دې زه کړم، مور به دې خدای
کړي.» سوغات وروړل او اخیستل تل د خجالت سره مله وو. تا به د هفتو
هفتو فکر او د میاشتو میاشتو، پیسو سپمولونه پس یو د قیمتي تحفه
اخیستې وه خو کورنې به هغې غوټې ته چې تحفه پکې وه، داسې شا
اړوله، ته وا، د زهرو کڅوړه ده. البته کله چې ته کور ته روان شوې،
دروازې نه به لانه وې و تلې چې کورنې به لرې وکتل چې څوک یې منده
ونه ویني او د تحفې په غوټې به ور خلاصه شوه.

تام د وطن د خاطر و د چرت نه راښکلم، «هلکه کماله، ستا خوبکی
یوه بستره ده، دا مور به چهرته سر لگوو؟» ما د وخته ورته د دېودی
شریک انډیوال کوته، چې کلي یې ماته را کړې وه، تیاره کړې وه، دوه په
کت باندې، د یوې د پاره مې نیالیچه غوړولې وه، کمپلې مې د بالښت
سره ورته ایښې وې، چې خپله یې ویش وکړي. ټول لارو. تام یې پوښتنې
په کت پرېوت، شایې را واپروله. د تام نجل، او ویندې تشناب ته لارې او
زه یې سر نوشته ولاړوم. تام د کسته په لور آواز خرېدا پیل کړه، او بیا یې
مخ را وپاړه، په پسپسي یې وویل، «هلکه، وحشي افگانه، لکه چې
دخور مې خوښ شوی یې، پام، چې ژوندی ژاړنده دې ونه خوري!» د دې
سره یې بیرته شا راوړوله او خرېدا یې شروع کړ. جینکی چې راووتلې، زه

بې په او تر حال ولېدلې نو دواړو، چې لاهم نېمه نېشه وې، د خدا نه خپل
 تشي ونيول. د تام خرهار چې اوس ډېر لوړ و، لاسر بداله کړم. د خانه سره
 مې وويل، چې مېلمه پالنه همدومره بس ده، ايسته خپلې کوتي ته روان
 شوم. تر ډېره وخته مې دنجونو خدا اورېده. د کلي دا خبره را ياد شوه چې
 پېغلې داسې خدا ناکې دي چې د چرگې لکې بنوري، هم دوی ورته په
 خدا وي. اودس مې وکړ، ماسختن سم دم تېروو خو ما لمونځ وکړ. په کتي
 پرېوتم، سترگې مې د خوب په تکل پتې کړې. د ډېوډي نه د جينکو
 د خدا غبراته، اوس، يوڅه کرارې وې. د تام خرهار هم نه اورېدل کېده.
 زه هم يوڅه سوکه شوم او دخپلو چرتونو سره پرېښاني وه که خوب،
 يو وړم. يو وخت څه ښکالو راوېښ کړم. تورشي مې سرته ولاړ دی. پرده
 شوم چې ويندې ده. هغې په کرار وويل، «مه را جگېره، تام دغوی څه
 پساتونه کول، ما ويل يوازې يې پرېردم، ستا سره به سرولگوم.» ما چې
 هر څومره خبر جوړوله له خولې مې غبر نه خوت، څنگه يې ووايم چې هم د
 تام خور، زما ميلمنه، خپه نشي او هم زه ترې خلاص شم. تر څومې خواب
 پيدا کاوه، هغه ښويه په بستر را ننوتله. ما هم د تام په دود شا ورواړوله
 او ددې د پاره چې خپه نه شي نو خرهار مې هم شروع کړ. هغې خندل، ځان
 يې را پورې ښلاوه او زه ترې لرې ښويدم. تر ډېره وخته دنښله،
 ښويدم په لويې لگيا وو. زه څه ملايک نه وم، مگر ورمېر مې دداسې
 ارزښتونو په لومو کې نښتي و چې په لږ خوزېدا د زندی کېدو وېرې وه. د
 ځان سره مې ويل، کماله، تېره شه. د ويندې بې تابي د رحمان بابا د ابیت

را په زړه کاود. زه په سل رنگه راغب + ته په سل رنگه غایب. دا به څنگه شي د لبره. چې زمست يم ته تايب؟ دا هسې گپ دی چې بنځې نور قينج او کاسير توب کوي، په اشارو دې پوهوي، خو په خولې هېڅکله ست نه کوي. په بې شرمۍ يې راته وويل، «دېر مې زړه درته کېږي». ما په خدا تېره کړه، «زما هم زړه کېږي خو ما غزه مې نه کېږي». هغې وويل، «لا را به راته څه وايي، تام به څه وايي؟ چې تا خپل ځان د تحفې په شان ورکړ خو قبوله نه شوې». ما وويل «اول خو ته تحفه نه يې، زما خوره مېلمنه يې، او زه په ځان کې ستا لياقت نه وينم. بل که مور په لوی لاس خپله لمن په سر را وانه ږوو، نو دو څه پوهېږي چې څه وشول څه ونه شول؟» بيا مې ورته د سعدي صيب د گلستان کيسه تېره کړه چې چا ديود «صاحب دل» نه پوښتنه وکړه، چې که شپه وي، شمع مړه وي، شهي درته پرته وي، ته څه وايي، چې آيا د خداي وېره به دې دگناه نه وساتي؟ صاحب دل ځواب ورکړ، په دې نه پوهېږم خودومره پوهېږم چې سبا چې کومه آواز خپرېږي، هغه بې هغې هم خپرېږي، که سپرې ځان وساتي او که نه. ويندې سور او سيلی وکېښ، نوره غلې شوه. خودشپې يې چې گرمه ساز ما په خټ لگېده چنډيانې بدراباندې نه لگېده. ځان ته مې تسل ورکړ چې دا د ژمي تاثير دی.

« ۱۵ »

د بوي نه خو خدای خلاص کړم خودا بله لا، لاس اخیستونې نه وه. د تیسز اوله مسوده مې په یوه میاشت کې ختمه کړه، خو زما یې هم شیره واېستله. په همدې کې آتینا چې درخستی نه دوخته بېرته راغلې وه کوتې ته راغله. ما خپله تحقیقي رساله، تیسز ور کړ. هغه ډېر ساعت پرې بوخته وه او وروسته یې وویل، « انگریزي دې ښه ده، خو مورنۍ ژبه دې نه ده. زه به یې درته وگورم، ستا په مشوره به څه گوتې پکې وو هم، او بیا به یې درته تهاپ هم کړم. او ته به دوعدې سره سم د لنډیو رساله راته ولیکې. » بیا نو آتینا زما دکور نه خپل کور جوړ کړ، شپه او ورځ را سره وه. یوه ورځ یې چې ځان ډېر را پورې سولاوه د ځانه سره مې وویل، زیاتې یې تمه لنډه کړه او که نه خدای خبر که ددې بلانه بیج شې. زما وېره د ځانه هم وه، ځکه میرات مړې آتینا هم په مخ کې ښکلې وه او هم لکه د سیند په غاړې مې چې له نژدې لېدلې وه په وجود لکه لښته. یو څه ملواری ته ورته وه چې برمانیو ورپسې کباب و خو برخه یې د احمد سره شوه. گناه همداسې پیل کړې. شیطان په اول کې ځان درته خوړ کړې،

که په یوې لارې نه وي په بلې لارې. دملواري سره ورته والی به هم خدای
 خبر چې رښتیا و او که دشيطان وسوسه. شيطان لوی ډاکټر دی، ترخه دارو
 په شکره کې داسې اغېزې چې اروا دې هم پرې باندې خبره نه شي. نومې
 آتينا ته وویل، « رايحه ملگري وکړو »، هغې په هیلې راته وکتل، ما
 وویل، « د خور او ورور په شان ملگري او مینه ». هغه دود ورځې غلې وه.
 په دریمه بې وویل، « بس ته مې ورور بې زه دې خور، اوس رايحه غاړه
 را کړه چې قرار داد ښه پوخ شي ». زه ترور شوم خودې را توپ کړ، غیر بې
 را چاپېره کړه او په مخ او سر بې خو خوځلې ښکل کړم، خودر بدن بې نه
 و. چې ما ځان شاته کاوه، هغې وویل، ستا وار دی. خو چې هغې به خوله
 را اچتوله، زه ښوی ترې تهرېدم. وروسته پوه شوم، چې آتينا په خپلې
 وعدې ولاړه ده. کله نا کله به بې د کسته ډېر ځان راپسې سولاوه او چې
 ما به ورته سترگې برکې کړې، په خندا به بې مخ ته لاسونه ونيول، ما نا
 خپره مه راکوه. د پښتو لنډیو د رسالې او له مسوده مویلکله. د شعر
 ترجمه کول هسې گپ دی. دا خبره چې فتنجرالد، د خیام څلوریزې په
 انگریزي اړولي، غلطه ده. د فتنجرالد دا څلوریزې به ښې وي، خورې به
 وي خود خیام نه دي. بس دغوايه نه بې غدود د خیام را اخیستې دی.
 خیال، انداز، استعاره، دا ټول دانگریزي دي. د لنډیو ترجمه همداسې
 بویه. انگریزي څه چې په فارسي بې هم ترجمه سمه نه راځي. آتينا،
 کانگرس پوهنتون نه د لنډیو بوه مجموعه پیدا کړې وه. چې مو ولوسته
 پوه شوو چې د ښووا صیب د لنډیو دغه مجموعه چې د فارسي اود

انگلیسی سره یې څنگ په څنگ خپه کړې وه دناکام کوشش یو تلی
مثال و. پښتو لنډی یې ښکلې، خورې، او لکه د بڼوا په شان لیکوال
سره چې ښایي، معیاري غوره کړې وې، خو فارسي انډول یې زما په اند،
او انگلیسی ترجمه یې د آتینا په حکم بې خونده بوس وو. آتینا په
غوسې وویل، «تاسو نالایقان داسې خزانه لری خو دنیا پرې خبرولې
نشی».

« ۱۶ »

د پاکستان نه مې زاره چاوده وه، لوړه مې وکړه چې وطن ته د تگ بله لار ولټوم. د يوې افغانې مېرمنې نه خبر شوم چې په واشنگټن کې د مسافرت يوه ايجنسي لري. په تلفون کې مې ورته حال ووايه. هغې د کوټ لاره تجويز کړه چې بيا به مې د آريانا الوتکه، کابل ته رسوي، خو د کابل د آخري مياشتو خپسې لاهم زما د شپو ملگرې وه. په آخر کې سلا د ازبکستان په لارې شوه چې بيا مې څوک په قاچاق مزار شريف ته ورسوي. خودلته بل غم و. د آيو پوهنتون بوسته کلينیک وړيا راکړی و چې دا به څنگه مزار ته تېروم. په همدې کې خپل د کابل د پوهنتون دوختونو يار، ډاکټر برنا عاطفې را ياد شو چې کله به موخپل کتابت سره کاوه. هغه ته مې وليکل چې لاره را ونيه. هغه په ځواب کې وليکل

چې تر تاشکنده يې رسول په تا، او مزار ته تېرول يې په ما داوړي او له
 مياشت را د برشوه، او زده هم د نورو په شان دې ته لېواله وم چې تيسز به
 مې ومنل شي او که نه. بېرته تگ ته مې تلوسه زياتېده خو بې
 شهادتنامې هم نه شوم تللی. هسې مې وخت تېراوډ. تېره هفته ما او آتينا
 د لنډيو رساله چاپ ته واستوله. گويا د کوچ وخت و. اوس چې آس زين و
 نو که هر څه مې ځان ته تسلي ورکوله چې پر دې ملک دی، بيا هم د
 خپگان څپه راباندې راتله. آيو او دوه کاله، د چا خبره د گل په شان
 وساتلم، سکا لرشپ يې را کړ، طبابت يې راوښود، په همصنفانو او
 استادانو منلی وم. د آتينا خور والي او د پښتو لنډيو معاملي هم د
 رابښکون زنځير را اچولی و. زه خبر نه وم چې آتينا، راته وروستی چل
 جوړ کړی و. دا يې گويا هماغه امریکايي سر پرايز و.

يو مازيگري يې په خبرو خبرو د سيند د غاړې هماغه چمن ته چې ما
 ورکې نيم برينډه لېدلې وه بوتلم، د کبابو بوی او لوگي راته. چي گورم،
 يوه ډله همصنفيان د شرابو او بيرو بوتلونه په لاس دونو غنود شانه را
 زرغون شول، ټول د سيند په غاړه ودرېدل خو چې زه ورغلم، دوی راته شا
 کړه، لکه زه چې هډو موجود نه يم، له هرې خوا چې ورتلم او په هر چا مې
 چې غبر کاوه، بس ټولو سيند ته کتل او په خپلو کې په خبرو او خندا لگيا
 و. زه يو څه مانيجن غونډې شوم او دروانېدو تا بيه مې نيوله چې
 ناڅاپه راغلل، رانه چاپيره ودرېدل او کړی يې راباندې شېبه په شېبه
 تنگوله. چې ښه رانژدې شول نو يې په گډه راخملولم. تام او درې نور

هلکان مې په لاس او پښو کښېناستل، دوه نجونې راغلې، په ډېرناز
 نڅرو يې ملاوستی راله خلاص کړ، بيا يې د پتلانه د بدې زنجير کوزرا-
 ښکه، دريمې نجلی مې پاڅې کش کړې، پتلون يې رانه وښکه بس په
 جانگي، لنډه کي کې پاتې شوم. بيا نو نجونې همصنفاڼې په نوبت را
 باندې پرېوتې او چې هر ځای ددوی خوښه وه هغه يې مچاوه، تخناوه او
 سرويه. ما په نيمه خدا او نيمه غوسه وويل، «بس دی، نور به ماړه شوی
 يی، پرې مې ږدی. د سپي بچيانو!» چې پاڅېدم، ومې ويل، «په تاسو
 دې لعنت شي، ستاسو په سر پرايز دې لعنت شي، خوشاله يم چې ستاسو
 سپونه خلاصم». هغوی مې گرد چاپيرا تنونه کول او شرابونه يې بادول.
 چې مې ځان ته پام شو چې د لنډه کي (جانگي) سره ولاړيم نو ما ته هم
 خدا راغله. تر ما بيا مه کبابونه شرابونه اونځاوي وې. په آخر کې تام ټولو
 ته خپل لکچر شروع کړ، «دا ځناور، سبا، وطن خونه شو ورته ويلی، خپل
 څنگل ته روان دی. يو څو ورځې د بنيادمانو په شان په دوو پښو
 گرځېده. اوس يې بېرته د څلور بولو ژوند ته شوق شوی. خوزه دومره
 ورسره روږدی شوی وم چې ان کرسمس بې له ده خونده را کاوه». يوې
 نجلی ورباندې غبر کړ، «لکه چې ته هم د کمال په شان د هلکانو شوقي
 وختلې». ټولو وځنډل، تام دوام ورکړ، «ډېر لږ داسې پېښېږي چې يو
 خارجي دې مور ته دومره رابښکون ولري. زه د خپله اړخه، د وينډي له
 اړخه، دلارا د اړخه، کمال ته ښه سفر غواړم. زه نه وایم چې کمال ښه
 سړی دی، يا بد سړی دی»، خو بل همصنفي خبره ورغوڅه کړه، «نوهسې

جوارې دى كه څنگه ؟ تام وويل « نه تر جوارو دې جار شي ، خو ما دا خبره كوله چې د كمال په شان خلكو باندې نادره پېښ شوى يم . » ما پوښتنه وكړه ، « چې نه ښه يم ، نه بد نو هسې كدو يم ؟ » آينا وويل ، « كاشكې كدو واى ، پاس په تاخچه به مې ايښې واى چې هماغلته وچ شوى واى او بيا مې هره شپه د ځانه سره حملولى . » چې پارټې ختمه شوه نو ټولو په گډه ، په بېكس كې يوه تحفه راكړه ، خو آينا وويل ، « زه خو بله تحفه نه لرم ، خودده خپل پتلون به بېرته وركړم . » د چسپو خدا پامانيو او مچولو نه پس زه او آينا زما كوټې ته لاړو . هغې وويل ، « قرار داد خومې وساته ، خو په دې وروستى شپه يې ماته نه كړو ؟ » ما وويل ، « نه خور جانې . »

« ۱۷ »

ترهغې مې دروسي واز موټر پسي کتل چې په دوړو کې ورک شو.
دنورې نړۍ سره زمور د کلي د تر او مزي همدا د مړې خاورې سرک و چې زه
پر ولاړوم. په همدې ، بازار ته تلو ، غواوې مو په همدې سرک له پادې
بېلولې او د ځنازې کټ مو په همدې سرک پاس غونډيو ته خپړاوه ، او دا
ميرات مړې مړه خاوره دوه لسيزې پخوا هم د غسې بادېده. يوه شيبه
خوهېنې ولاړوم. چې يوه بانبه مې په شغهار ، تيته له سره تېره شوه ، ايله
مې ځان ته پام شو. چانته مې شاته واچوله ، بيگ مې په اوږو کې ، دوه
بکسونه مې چې له موټر نه بڼکته کړي وو را اوچت کړل. د کلي خواته روان
شوم. دوړ کتوب د وخت په شان مې چې سل قدمه پوره کړل ، دمه مې
وکړه. څنگ ته د برې شولگرې رنې ، چاڼ شوې ، تودې اوبه کوزپټې ته

توبه‌دي، کالي مي وخنځل، مخ او لاس مي په همدغو سرو اوبو پرمخځل ،
په سر مي اوبه تهرې کړې چې دورې لرې شي .

د حال او ماضي په جنگ کې راگيروم . تير وختونه داسې تازه شول
لکه همدا اوس چې وي ، او گويا په چل يې شاته رابنکلم ، دا د ثناالله پتي
ولې شپږ پروت دي ؟ دا د شگونهر ولې خلکو نه دي کېندلي ؟ هغه پورې
جوار گره کې مو مېرزان نيول خوسرک ته نژدې ، د پاينده خان ژرنده
دې خيبر بوسي چې له پرېشاني يې را وېښ کړم . دې بې پيره شي لاهم
بېدو ، د دوو لسيزو پخوا په شان گربهار جوړ کړی و . په گرمي کې د درنو
بکسونو لاندې ستمېدم . بېگ مي هم توله خرابه کړې وه او هم يې اوږه را
سولوله .

ساعت ته مي کتل ، زما په اټکل په يو ساعت کې ، ما زيگر مهال
کورته رسېدم . ځان مي راتول کړ ، د پخوانو يادونو د گودي خوله مي
وتړله ، روان شوم ، لر او بر نقشه د پخوا په شان وه . د پولو بريدونه يوڅه
بدل او رژېدلي ښکارېدل ، خو پاس دغونډيو کنډوو نه د پخوا په شان
وو . يو کنډو د سيلاب خور ، بل ښار ته د للمي د هزاره گانو د تگ راتگ
چې مور ورته د خټکو لار وبله . د دريم کنډو د پاسه چې دکلي د غواوو
پاده پرې ښکته شوې وه ، د دوو ليکه لاولاړه خومخ په ويلې کېدو وه .
د پولې غم مي نه درلود ، د کور لوري داسې رامعلوم و چې په پتېو سترگو
مي هم صحيح کولی شو . يوه شي ته چې مي فکر خراب و ، دا و چې هر
خومره مي چې لاس د وروځو د پاسه چجه کړ ، لربر ، د بنيادم درک نه

لکېده. پخوا به لا موټر سم نه و درېدلی چې هلاک به شروع شوه، دهقانانوبه مې بکسونه رانه په زور اخیستل، په شا کول به یې. هلکانوبه له کلی را منډې وهلې او ځینوبه کورته ترات کاوه چې دلالات راتگ زېری مې ادې ته ورکړې او خوربه واخلي. که څه هم چې زه باید دې ته حیران شوی نه وای، ځکه څه دندو کار نه و چې زما په کلی نه و راغلی، خوبیا هم په مطبوعاتو او رادیو کې اورېدل دلېدلو هومره ټکان نه لري. بهرته مې د قدمونو شمېرل شروع کړل. کلي ته په رسېدو ودرېدم، ملا مې سمه کړه، هرې خواته مې وکتل خو څوک نه وو، مگر یو نری بنځه نوکی آواز له کوم ځای نه راته. خوشاله شوم چې لا کلی پروو ته نه دی پاتې. البته په دې له پخوا نه خبروم، دخویندو ورونو احوالونه د خلکو په لاس پاکستان ته او بیا په تېلفون کې ماته په امریکا کې رسېدل. کله نا کله به یو مرورلی پاکتې هم راغی چې چا پېښور ته راوړی او هلته یې په نیمگړې املا او پته پوسته کړی و او لکه چې په رسېدو یې داده نه وي، او یا به یې خپله پښتنواله رابنودله هسې خوتک پولی ته نه دی ناست چې د پوستې پېسې ونه لري. نوراجستر، سپیشل د بلیوري او خدای پند پوسته به یې پرې لگولې وه چې بسا به رد مجبور شوم چې دا ځانې ته ورپسې لاړ شم. نو خبروم چې ورور په کور او خویندې لر او بر کلو کې خوندي دي.

خواوس غیر له دې نری آواز بل څه نه و. د کلادېوالونه چې په مني کې به، چې پانې تویی شوی، د برو غونډیو نه اوچت ښکاره کېدل، اوس

هغسې دوولس پوره نه، بلکې د باغچې د دېواله کدر ته ايله دوو گزو ته رسېدل. هره خوا کنډوونه، د کلا پخواني برجونه، درې کوچونو کې اوس د لوی خاوره وه. دا ټول مې برسېره لېدل خوزره مې د غبر د خښتن پورې و. هر شومره چې کلا ته نژدې کېدم لوړېده. په دې بوخه تسل شوم چې د کلامخې ته د شنې توت لویه، گوره ونه لا ولاړه وه. زما په وخت کې پنځو ځوانانو غیر ترې نه شوه چاپېرولی. دې ونې ته دمخکې او هوا کابیناتو اسره ور وړه. دانگورو مېلوي او قسم قسم پروتې کوارې واري وړختلې چې مور پکې د بيزو گانو په شان ټالونه خورل. ډول ډول مارغانو پکې ځالي جوړې کړې وې چې په خپلو کې يې په څانگه او ځاله باندې شور بگت او جنگونه جوړ کړي وو. په دغو کې هغه لرغونې، کجیر هم و چې د وزرونو سيوري يې د کليوالو په وينا، اوښ کدر لوی و او هر ماښام په ډېر تکليف اولټې سره له يوې څانگې نه بلې ته را کوزېده. د وزرونو پرېهار به يې ډېره شېبه روان و او ابله د تاريخکې دخپرېدو سره خپلې ځالي ته رسېده. د لرغونې کجیر يوازې و، جوړه يې نه لرله او کليوالو به نوکې کولې چې کجیر عيش کړی، آل آيل نه لري، ټوله شومه يې خپله ده او کور يې ټول خپل دی. دغو، يادونو درگړه زما په ماغزو ټونگې وهلې خوزه دغبر پسې گرځېدم چې اوس رسا اورېدل کېده. چې پاس مې وکتل، بوخط وېرېت، شونډه شنه، هلک دونې په ډډناست دی د کپچه مار په شان سر خوځوي او په شرنکېدلي آواز د «الکھف» قرانت کوي. ما ويل هلکه څوک يې، کوز شه! دی راته موسک شو خو خپل تلاوت او د

سربنورول يې پرې نه بنودل، بلکې لکه ماته چې ځان بښي، لا يې زور ورکړ. ما ورغبر کړ، کور کې څوک شته؟ خودی موسک و او سر يې د قرائت سره بنوراوه، د ځان سره مې ويل، دا هسې بانگساره دی خو چې کتل مې د موسکا په حال کې يې په مخ او بڼکې هم روانې شوې. سم ناست و، لکه کور کې چې يې پلتي وهلې وي. د دوو ځانگو تر مينځ يې ځانله دانگورو د مېلوې کتې او بدلی و. ما ورغبر کړ، بس دی کمالات دې نام خدای ډېر دي، راکوز شه، سپي خوبه نه لري؟ مگر ده هماغسې او بڼکې تويولې او سر يې د الکھف سره بنوراوه.

په مایوسی مې بکسونه تر دروازي وچلول. اوس هغه لويه دروازه چې د کليوالو خبر او بڼ د باره سره پکې ځايېده، تل به جنډره پرې لگېدلې وه، بس په يوه کنډو بدله شوې وه چې دستر د پاره د جانماز په اندازه يو غور، خيړن پوزی ورياندې څرېده. چې کورته ننوتلم د صفې په سر دوه پوزي غورېدلې وو، بکسونه مې يو په بل باندې کېښودل، بېگ مې بالښت کړ او هماغلته د ماغزو او وجود د ستريانه اوږد وغځېدم. هغه اته کوتې چې څلورو خواوو ته دوه دوه، د ډېوډی تر مينځ، د کور په ديواله پورې لگېدلې وې څه کنډوالې او څو تورې خولې د صفې لورته نيولې وې. ډېره شيبه پروت وم او همداسې لکه چې پرمښی وړی وم. څه ښکالورا وښ کړم، گورم چې، مفتاح، ورور مې راودانگل، « لا لامې راغلی!» ددې سره يې خپل پنډ په صفه وغورځاوه او تر غاړې وتو. شاته يې مېرمن، درمبي سره، ولاړه وه، هغې مې لاسونه ښکل کړل. هسې په

دلیل مویوبل سره پېژندل، ماته درې خوار، جل وهلي او مات گود
 ښکاره کېدل او دوی ته خدای خبر زه څه بلا وم. ډېر ساعت مو مخونه په
 اوبښکولانده کړل. ایله موده های های ژړا په ایتکیو او سلگیو کراره شوه.
 بیامې نو وروړ، لکه چې ځان را ټولوی په مېرمنې غبر کړ. « هله جلی،
 چای را دم کړه چې لالا به مې مانده څپله وي ». خپل کالي یې وڅنډل او د
 عذر په لهجه یې وویل، « لږ سار مې، بشکه، اغزه کي مور اتول کړل،
 ستا به ډېر خوښ شي ». وړېندار په کنډواله کې ورکه شوه. ما وویل، هغه
 ملا چرگک څوک دی چې په ونه سپور دی؟ وروړ مې په خندا وویل، ملا
 چرگک سورگل دی چې نوم تا ورباندې ایښی و. زه حیران شوم. دده په
 لیک کې دنورو اولادونو خبره هم یاده شوې وه.

« خوره چیرته ده؟ »

« دشیرینجانې ترور کړه »

« شیندیگل؟ »

« دقندي ترور په کار و، دا یوه هفته کېږي چې هماغلته دی ». بیانو
 دده پوښتنې شروع شوې. وړېندارې مې، لکه چې غور نیولی و، د کومې
 کنډوالی نه غبر کړ، « سر په، ته لار شه، هغه پتیا که خورا ونیسه چې لالا ته
 مې پخه کړم ». ما وویل. وړی نه يم، ډېر ستړی يم، د مرکې نه يم. لنډ گنډ
 به درته ووايم چې له ما پوښتنې مه کوئ چې پلانکی څنگه و، پلانکی
 څنگه وه او بیا بیا به همدا یوه سرنډه غبروئ. یو سر دوه غوره لارم، یو سر
 دوه غوره راغلم. « چا یې چې راغلي مفتاح په تعجب د مېرمنې نه

پوښتنه وکړه، « وچ چای دې درلود؟ هغې په خندا وویل، یو څه مې بدې ورځې ته ساتلی و. مفتاح ماته کړه، « مور خپله اوس د بهي چای څښو». زه پوهېدم چې دا دبهي دونې پوټکي دی چې په اوبو کې يې اېشوي چې رنگ يې د تور چای شي. زاړه وختونه را یاد شول چې غریبانو به د چای وسه نه لرله، همدا پوټکي به يې اېشول. چای د لوگي بوی کاوه خوزما د وجود هر رگ ته يې لار کوله، د هر غورپ سره سوکه کېدم. بیا مو د هرې خوانه پوښتنې سره کولې. د... رگل پوښتنه مې وکړه چې ولې نه راځي. مفتاح وویل، «هماغلته په ونه کې ژوند کوي. دوی هماغلته وروړو. بس دا داسه د پاره را کوزېږي او په بېرته بېرته خبرې». ما وویل، «دا هلک ولې داسې شو؟» ورنښاري مې وویل، «د کوم یوه به اول درته ووايو لالا!» ما ډېره ونه څېړله، یو قسم تبې سره مل خوب راباندې راته، دوی ته مې وویل، زیاتې ما پرېږدئ، برکه به سبا ته کوو. ورنښاري یوه زړه، نیالچه، هغه زور د شنه دېخمل مالښت، چې زما په یاد دي چې ددې د واده دوخته پاتې و، له کنډوالي راورول، پرېوتم او نه پوهېږم چې خوب وکه خپسه، خو تر نیموشپو په ځای کې لوغېږېدم، بیانو ته وه، که خوب، په ځان خبر نه شوم. د چنار چنچنیو او شاروگانو را پاخلولم، خړسهار خوشیې گنگس پروت وم، نه پوهېدم چې چیرته يم. هره خوا مې وکتل، کنډوالو تورې خولې وازې نیولې وې. ايله په سد شوم. دگلانه بهر نهر ته لارم چې یو وختې څو څو څلې زه رکې نژدې دوب شوی وم اوس له شگړو ډک و، ايله يې منع ځای نمجن

کاربده. په لاس مې په کې ژور غالي جوړ کړ. چې اوبه په کې په دمه
 مه دندېدې یو اندام مې پرېوه، او بیا منتظر پاتې کېدم چې ژور غالی
 پرته ډک شي. چې بیرته راغلم، د توت ونې ته مې پاس وکتل، سورگل
 په تلاوت بوخت و. ما ورغبر کړ «ای کم اکل، د سهار تلاوت خو په جهر
 پرې، را کوز شه چې په جمعه لمونځ وکړو». خو هغه همداسې لکه مچې
 نښېده او تالی یې خورلې. ما په مایوسی گوښی نیت وکړ، خود
 کالونه په شوم چې سورگل را کوز پرې او شاته مې ودرېد. ما هم پس له
 مده د الکھف سوره په شرنګولي آواز شروع کړه. په دې کې مې غمت
 هم وچې سورگل ته وښیم چې د الکھف سوره یوازې دده تېکه نه ده.
 یې برخې مې په اول رکعت کې او یوه په دویم رکعت کې د مصري
 ریانو په ترتیل قرائت کړه. د دعا په وخت کې مې کتل چې سورگل مخ
 لاسو نو پټ کړی، مری اوښکې یې په زڼې را خڅپرې. چې پاڅېدم دی
 ناست و. د اوږو لاندې مې لاس ورکړ، را پامې خاوه. زیاتي نو تر کاله
 پرې لکه د خړی اغزی را پورې نښتی و.

د صفې په سر وړېندارې سېنارې تیار کړی و. په یوه، خوځایه پتري
 پورې پیاله کې چې نیمايي د شوه و ډکه وه یوه خړه پرده ولاړه وه. ورور
 یې په ویاړ وبل «په روی دی». ما وویل غوالرئ؟ هغه وویل «همداسې
 د رسوله لالا، زه ده. او لاهم د سورگل مور یوڅه سم جای چیرته په
 بوته کې ساتلی و». وړېندارې مې شرمیندو کې موسکا وکړه. ما
 بل «پاچایي ده پاچایي، بسم الله کړی» حیراني وه چې سورگل مې

څنگ ته ناست و او رانژدې کېده که نور نه ونو لاس به يې زما په زنگانه اېښی و.

پس له چايه مې وربندار او مفتاح ته وويل چې تاسو کرار ناست اوسئ. سورگل ته مې امر وکړ چې هغه زما بکسونه راوړي. چې خلاصاوه مې، نو مفتاح او وربندارې مې ځانونه نانگار ه اچولې وو، مانا مورد سوغات پروانه لرو. د بکس نه مې يو ساعت راوښکته، د سورگل په لاس مې وټاړه، د خوشالي نه جينگ شو. ورته ومې ويل، سورگله طالبه، داد لمانځه د پاره دی. دهغې کمالات مې وروښودل چې د لمنځونو په وخت يې برابر کړې نوبيا په هماغه وخت آذان کوي. يو بل ساعت مې مفتاح ته ورکړ. په همدې وخت کې شينديگل او خوره چې ما هرگز نه وو ليدلي راورسېدل او په لاس او پښو راته پرېوتل. لکه چې دوی زما دراتگ نه خبر وو. څوارلس کلنه خوره تياره کوچانی وه. ما وويل، «بچی، هسې خو شې مې په خپلې گاوندې کوچی نوم اېښی دی. په اصل کې خو ته زما خوره کوچی يې، بيا مې ښکل کړه. شينديگل د سترگو لاندې راکتل. ما وويل، «لهونيه، خپل تره ته ککونه ورکوې؟ چې دی رانژدې شونو مې په زور په زنگانه کېښناوه. د شينديگل سترگې د سورگل په ساعت خښې وې. ده ته مې يو بل خپل ساعت ورکړ چې ستنې يې د شېطانانو په شان لرو برې کېدې. د خوشحالی نه وغوړېد. د ښځگلو سوغات د يوه دوست ميرمنې، په تاشکند کې راته خوښ کړی و. دوه شالونه، يوه سره ښارسی، بله د گلدار کټاوبز په شان شنه زرغونه، دا د يوه ساعت، څلور

دسرو بنگريو او دوه جورې د غوروالي سره دخورې. په بل بکس کې پريمانه قسم قسم توتې او تکې وې، د وربندارې د پاره دوه داسې کړايې چې مور يې هر کاره بولو او د امريکا د تکنالوژي وروستي کمال و، غور او نور شيان ورپورې نه نښلي، بس په اوبو کې يې غوږه کړه، بيرته صفا راوړي. يو داسې لايتر چې تر عمره نه بکړه غواړي، نه بتري، بس لمبه کوي، لرگي که وچ وي که لوند، اور پرې پورې کوي. څلور د مختلفو سايزونو چرې چې پخېدن نه لري، خدا زده نور څومره د پخلنځي اوسن او سکوي بلا وبتري په افغانستان کې ښځې ورپسې رنډې وې چې آتينا را کړې وې. مفتاح او هلکانو ته هر کاره چاقوان چې هم رنج دی او هم پيچتاو، هم اړه هم نوسی د ټولو خولې دخوشالي او حيراني نه، نه راتولېدې ورپسې مې دوه داسې شيان را وايستل چې دټولو خولې وازې پاتې شوې. يوه لمپه وه چې ښښنه يې نه ماتېده، بل يوه جاپاني راډيو، دا دواړه په لمر چارجېدلې. بتري يې نه غوښتې مفتاح وويل، «زياتې بس دی. لالا چې خویندې دې هېرې نشي». ما وخنډل، «نه دهغو شيشکو د پاره مې هم څه زهر و مرگ راوړي دي. بکسونه او بيگ لاشته دي.»

ورغ موپه کيسو، او دزړه په خواله تېره کړه، خویندې، خورزې، خوربونه هم غرمه مهال راوړسېدل. بس لکه بېرته هماغه پخوانی کور چې وې. خوداسې نه وه. هېڅ داسې نه وه، زه او دوی دواړه پوهېدو چې دا خدا خوشالي، ټوکې، ټولې د پخوا وختونو پېښې وې چې دوی زما او ما ددوی په خاطر کولې. د ما ښام نه پس وربندارې مې د دېوې په ځای

سوغاتي لپه ولگوله. سورگل سوغاتي راديو چالانه كړه. د لپې رنانه
 ټوله خېلخانه د سكلېټونو په شان ښكاره كېده. د خوښو هغه پخواني
 غوښن غومبوري نه وو. اورده هلوكن مخونه، كنداسې خولې. جر وېښتان
 سترگې په ژور غالو كې ننه وتلې، نيمه پټې، اورده سيوري يې په
 تهرتيار كالبو تونه، غبرونه يې درانجو خورلو په شان خوږ، خيړن،
 گړنگن، كنداغوستي ماشومان ورپورې. تل ماته او زما خبرو ته غيړ وو
 چې گواكې كوم داسې زيرى به وركړم چې ددوى پخوانى ژوند بېرته
 خوندي كړ. زما سره د سرو سپينو سوغاتونه او د الرې وې خوددوى د
 مدعا زيرى راسره نه و. تر نيمو شپو د رازونياز اوزره خاطر و قافله روانه
 وه.

په بل سهار د سورگل سره بازار ته لاړم. گڼه گونه د پخوا په شان وه خو
 پخوانى رستې، دوكانونه او سركونه نه وو. بس ټول ښار يولوى ميدانى
 و چې دلته هلته د لرگواو درگو خپرې ولاړې وې او په بوه بل غاى كې
 دغو اوو، پسونو منډيې وه. د ميداني په بل سر كې خلكو سر خلاصې
 جوالونه حملولي، وريژې، اوږه، غنم يې د نمونې د پاره مخې ته كوته كړي
 وو. خريدارانو موټي د كول او د بل لاس په گوتو يې د كيفيت د پاره سر-
 ويل او بوى كول. خو منه لونگى وريژې مې واخيستې، سورگل په خره بار
 كړې. بيا مونو دوه لوى څلور كلن پسونه، چې چاري يې بولي او لم خان
 پسې راكاري، هم د خان پسې روان شو. هلته مې سورگل ته وويل چې
 پسونه حلال كړي خو هغه سر وښوراوه، مفتاح هم انكارو كړ، نونا چاره مې

په خپله د جراح په شان چاره پرې راښکله. حيران وم چې سورگل او مفتح ولې د حلالولو نه ترهه لري.

په هغه شپه لکه د څنگله ځناورانو ته چې پس د عمرو نو، ښکار پيدا شي ورياندې سره وو. لاسونه د خيرو خيگ نيولي، وښتان خپلي د چم په شان سره نښتي وو. دا وښتان يو وخت په شامپو که نه وه نو د ف صابون پريولل کېدل. لگيا وو په بې رحمۍ سره بې خوړل کول. سترگې پټې، چرپ چروپ، د هلو کو خرسهار. دا هماغه خلک وو چې د خياله به يې ورمېرونه کاره وړل، په خوراک کې يې چا غبر نه اورېده. ښځينه وو به د هرې مړۍ سره شونډې په دسمال پاکولې، خواوس مې چې ورته کتل. د منگل هغه سندرې را ياده شوه چې: داڅه چل شوی دی + زما دښار په ماښامونو « خالقه زما دکورنۍ نه دېڅه جوړ کړل!

په سهار مې خویندو رخصت واخيست او زارۍ يې وکړې چې هره شپه چې زما خه ښه وي ددوی مېلمه شم.

« ۱۸ »

پس له سبناري، مفتاح وويل، « لالا اول به په خپلو شهيدانو وگرځو، د روس د لاس په شهيدانو، « کور ته مخامخ، د لوی سړک په بله خوا په يوه باغچه کې زړې رنگ بايللې جنډې و لارې وې. په شمار مودري څلويښت قبرونه وگڼل. مفتاح نورو هديرو ته بيولم خوزه په ځای ولاړ وم، اوبنکې مې چې دا دومره کالونه ايسارې کړې وې، په مخ را رغښتلې او ما يې هم د وچولو کوشش نه کاوه. مفتاح وويل، دا د حاجي سلطان کورنۍ ده، چې دروسانو قوه اول په همدې کور راغله، پخپله حاجي سلطان او ټوله کورنۍ يې اول غلبېل کړل، بيا يې وسپړل بس يوزوی يې پاتې دی، او دوه ماشومان چې په غوجل کې يې ځانونه د خره د کتې لاندې پټ کړي وو. خدای خبر څومره وخت مې د باغچې ديوال ته تکیه کړې، سر مې په

زنگانه ايښې و، ژړل مې، مفتاح ترورو، او را باندي غبريې کړ، «لالا نور شهيدان هم درته سترگې په لار دي، ټولې اوښکې دلته مه تويوه!» په همدې وخت کې د حاجي سلطان، زوی، دولت خان راغی او په حيرت يې راته کتل چې دا څوک دی او ولې ژاړي؟ دی گرم نه و. ددې نار نه شل کاله تېروو، دده به هم هېر شوي وي. ده چې هر څومره پوښتنې کولې، ستړي مشي را کوله خوزما ميرات مړې اوښکې نه درېدې.

ناچاره پاڅېدل، په لاس مې دعا وکړه او همداسې ترې پلې هديرې ته روان شوم. زما کار په دې آسانه و چې اوس چا مړي للمې ته نه خپژول، د هر چا مړی دده په خپل جوس کې و. تره غونۍ ماښام کورته ستون شوم.

په بله ورځ مې ژوندو دوستانو ته مخه کړه. يو پخوانی، زما استاد او زما دپلار دوست، چې دا دوه لسيزې مې په خوب کې لېده. حاجی احمد و. د باغچې ټيټ او کنډو ديوالونه يې لاهم هماغسې ټيټ او کنډوو. د ځانه سره مې ويل، زوی يې لوی کړې چې دا ديوالونه په دې شلوکالونو کې لانه دي نرېدلي، خود باغ نه بهر کلا او دهغې دمېنځ سراجه چې مور قوشخانه بلله اوس د خاورو ټوپه کې وه. د باغچې مېنځ ته چې ورسېدو مفتاح غبر کړ، «های احمد لالا!» خو چا ځواب نه وایه. بيا يې ورغبر کړ. د باغچې يوه بل گوټ ته لاړو چې د آلوونه پکې ولاړه وه. په مخکه کې يو سوری و چې مافکر کاوه سور لنډيو، گيدرانو به جوړ کړی وي. مور تل له دغسې سورو نه سور لنډيان را ايستل بس د بوسو لوگی به مو ورته جوړ کړ او هغوی به د ناچارې ورځې را ووتل، نو سپي به مو ورو شکارل مفتاح

کوز په سوري کې ناره ورخوشي کړه (احمد لالا هوی) ناخاپه يولوخ سر
 راښکاره شو ، زما به ليدو بيرته ورک شو . ځنډ وروسته حاجي احمد د
 خولې او پگړۍ سره راووت . کافي زهير شوی و . تر غاړې وتو او ډيره
 شيبه موسره په غير کې نيولې وو . بيا يې نو کوز غبر کړ (ملواري زرشه را
 وزه چې لمر له مخ قبلې راختلی دی ، يار مې راغلی) بيا يې په غير کې
 ونيولم . ملواريه چې بو وخت په رښتيا د کلي ملغلره وه ، او د بر مانو زړگی
 ورپسې چاود و ، د تورو خيرونو جامو سره راووتله . زه يې و نه پيژندلم
 پارسي يې شروع کړه چې مور کليوالوبه د نابنده سړي سره همدا چم کاوه ،
 خو چې ما پرې غبر کړ ، (ملواري شيشکې) ژبون وهلې په خای کنگل شوه
 هماغسې ولاړه وه خوا احمد ورباندې برچ وهل ، (هله بنڅې کالی راوړه)
 ملواريه بيرته په غار کې ورکه شوه په يکي يوه شي کې چې فرق نه وراغلی ،
 خټکي وو چې خوند يې زما هير شوی و خود حاجي احمد په باغچې مو چې
 خورل هماغه عطر هماغه نيشه ناکه خوند ، هماغه خور شربت . احمد د
 امريکې پوښتنه کوله او ويل يې دوی بو ځلې په راديو کې زما غبر واوریده
 چې د کوم مرض په باب د امريکا غبر د خبريال سره غبر پرم او اوس هم
 ملواريه د همدې آشنا غبر نه وپيژندم ، زما پوښتنې لا شروع نه وې او په چل
 يې هم نه پوهيدم چې له کومه يې شروع کړم . پوښتنه مې وکړه چې په غار
 کې ولې اوسې ؟ دی موسک شو ، « دا چل مې ستا د ورور نه زده کړی ،
 اوس هم زيات خلک يا په سوړو کې اوسي او يا په څپرو کې . د چا د لاسه
 کيږي چې بيا د کور جوړولو تکليف وگالي . خو ورځې ژوند دی شه په

مڅکه څه په قالبين ، مقصد تيريري « ما ووېل ، ته له کومه صوفي شوی
 ېې . ده مفتاح ته وکتل ، « نه رښتيا وایم ، اوس خو طالبان راغلي يو څه
 امنيت شته نو ولې بيرته وړانې ويجاړې نه سموې ؟ » احمد وويل « سر مه
 ورپسې خوروه ، هماغه څو تنه دي چې د خلقيانو سره وره ، بيا د روسانو
 څري شول او د خپلو ترپورانو کورونه ېې د اشرارو په نامه ورښودل ، د
 بمبارۍ ځايونه او د مجاهدينو د مرکزونو نقشه ېې ان کندوز ته ور وره بيا د
 مجاهدينو قوماندانان شول او اوس د طالبانو ځينې چارواکي هم دي ، مه
 ورپسې گرځه . شکايت کول د سړي په خپل تاوان دي » ما موضوع نه
 پرېښودله ، او بيا مې پوښتنه وکړه چې ولې په سمڅې کې اوسې ، ده
 وويل ، (لکه چې په نيمه پوه نه شوې که دورين در سره وای ما به د پورې
 غونډيو لمنې درښودلې وای چې ټولې سمڅې سمڅې دي بس چې يو ځلې
 خلکو کيندلي دي ، بيا ېې کوز را تگ ته زړه نه دی ښه کړی » زه نه قانع
 کيدم ، « آخر ولې ؟ اوس خود مرگ ژوبلې قصه ختمه ده نو ولې خلک
 بيرته خپل پخواني ژوند ته نه راگرځي ؟ » احمد لوستی ، هوبنيار ، يو څه
 فلسفې مزاجه سړی و . تل به ېې کتاب په ترڅ کې گرځاوه ، هره موضوع به
 چې وه ، ده به ېې لوستلونه پرېښوده او بيا به ېې په جومات کې پرې
 بحثونه کول ، اوس ېې همداسې فلسفه شروع کړې وه ، « تاريخونه وايي ،
 چې بنيادم ډير وخت په ونو او سمڅو کې اوسيده چې يو ځلې خالق د وسلې
 چل ور وښوده ، څه وسله وه ، يا به تيره تيره وه ، پاډانگ ، خو چې په ځناورد
 غاوره شونو د سوړو او ونونه را ميدان ته شو او کور ېې جوړ کړ . نو بيا د

بنيادم او د اړونکو ځناورانو مقابله وه ، چې ځناور به زور شو نو بنيادم به
 ونې يا سمخې ته پنا ور وره او که به بنيادم غاوره شونو د سوړو سمبورونه به
 وووت او کور به يې جوړ کړ . نور دې هم ملا کړم او که همدا دې بس شوه ؟
 ما په خدا وويل ، بس دی استاده ، بيامې مفتاح ته اشاره وکړه . هغه له
 جيب نه يو ساعت ، يو هر کاره چاقو او يو قطب نما را وايستل او احمد ته يې
 ونيول احمد په ساعت ډير خوشاله شو « و به يې منې که نه چې هغه سيکو
 فايډ ، چې مې د حج نه راوړی و ، ظالمانو مې د لاس نه خلاص کړ . » بيا
 يې نو چاقو او قطب نما راو بر کول ، « دا چاقو که څو کاله پخوا را سره وای
 د ډيرو به مې برگې کولې را ايستلې وای ، خو خپل تش لاس مې د بنمن و »
 بيا يې قطب نما دې خواها خوا کړ کړه ، « کمال خانه ، د دې وخت هم
 اوس تير دی ، تر للمې لانسم ختلی چې بيا د کور رد ، روو د پيدا کړم . په
 ځوانی کې چې مې په بنکار کې لا روړ کوله ، هغه وخت دا د شيطان
 تکتکی نه و . اوس لکه د غويل جاگه يی غویي ، ځای په ځای چورلم ، نو
 قبله به چيرته ور کوم ؟) ما ملواري ته ور غبر کړ هغې لکه چې چای تياراوه ،
 يا به يې همدا سې بنودله چې را ووتله نو ما د مفتاح نه هماغه د سپينو اميل
 واخيست او دې ته مې ونيو . ملواري کله خپل خاوند ته کتل او کله
 سوغات ته ، په آخر کې يې هماغه موسکا چې يو وخت يې له کليوالو زره
 ايسته را ولوروله او لاس يې را اوړد کړ . چې وتلونو د باغيچې د مينځ
 تويه کی خاورې ته مې وکتل . څنگه خاموشه يې پراته دي ديوالونه دا څه
 چل شوی دی ، زما د بنار په ما بنامونو .

بل سهار للمي ته زما د پوهنتون د وخت انديوال ، سالم جان چنغريک ،
 ليدو ته لاړو چې مفتاح وويل ، تل دې يادوي د هغه سمخه د غونډې په ډډه
 وه کې د سمخې نه هې چې خاورې را ايستې وې له هغو يې مخې ته د يوه
 تفر کدر چوتره جوړه کړې وه . چای و چلم هر څه تيار وو او غرمه مو د چرگ
 پولاو و خور ما وويل ، گوزاره خودې نام خدای بښه ښکاري ! هغه خان
 ناگاره و اچاوه او د امريکې د ژوند او نرخونو او عېشونو پوښتنې يې
 کولې . ما يوسه شو چې ما ته د يو من وريژو نرخ معلوم نه و . ما وويل چې
 هلته مور ايله پونډې ، سر تړلې کڅوړه وريژې اخلو ، تله تر ازو نشته ډيره
 شيبه سره خاموشه وو ، نه پوهيدو چې د کومه ځايه يې را شروع کړو . اوس
 يې د پوهنتون د وختو د نکتيايي په حای ږيره تر نامه را اوږده وه . د
 خاموشی د ماتولو په کوشش مې خبره ټوکو ته کش کړه ، « صوفی مې
 اوس نسوار هم نه دی ، د تهجد لمنځو نه خه وايي ! ، ختمونه خه وايي ! که
 خدای يې ومني ، سر په کونډی به مې د جنت د شاتو ډنډ ته گوزار کړي . »
 خو په لهجه کې يې هغه پخوانی مست ، شیطانی خوند نه و ، پوه شوم چې
 سړی نور د برمه لويدلی دی ، زما په خاطر له ضرور ورځې سر خوځوي چې
 ما د سمخو د ژوند پوښتنه وکړه نو حيراني وه چې ده هم د حاجي احمد په
 شان گونگ خواب را کړ . « هغه ورځ د جمعې لمانځه ته روان وو په لار کې
 چې مې خان او نورو ، کليوال خو نشو ورته ويلی ، سمخالو ته پام شو ، نو
 ټول لکه هغه کنگل وو چې په وچه خيله کې له ناوو او چجونه را څر ږړي او
 کوز مخکې ته زور کوي بريتونه ځوړند ، ږيره ځوړنده ، اوړې ځوړندې ،

ټول داسې کړو پړوان، لکه لرغونې بنيادمان چې کاني په لاسونو کې، په
 ښکار وټلي وي « ما ورته د احمد د استان تير کړ . سالم جان موسکي شو ،
 » همداسې بهي گنه باميان دې په ياد دی ، چې د پوهنتون په سير علمي
 ورغلي وو ؟ هلته د بودا د بوت نه لر بر خومره ډيرې سمخې وې ، زه چې
 اوس فکر ورته کوم ، د تاريخ معلم هسې چټيات ويل چې هلته بودايي
 باميرانو مراقبه کوله نه مراقبه وه نه هيڅ ، بلکه د چنگيز د تاراک نه پس
 چې څلوېښت زره بهي ځای په ځای پکې ست کړل نور نو خلکو ته د کورونو د
 جوړولو سيک او حوصله پاتې نه شوه ژوندي پاتې کسانو ويل ، چې ترڅو
 به بهي مور جوړوو او ظالمان به بهي نړوي . « چې رخصتيدو ما بلنه ورکړه چې
 د جمعې شپه زمور کړه راشي چې تر سهاره مرکه وکړو خوشپې د خپلو
 خپلوانو سره بوخت وم خورده بهي چاته په نامه کوله ، ما وويل هغه لا وړه
 ماشومه ده ، يو څو کاله ورته وگورئ چې تر شپږم ټولگي پورې خوزده کړه
 وکړي . مفتاح کټ وختل خو نور بهي هيڅ و نه ويل . ډير وروسته ، پوه
 شوم چې عجيبه نا پريته مې ويشتې وه . په ښار کې د نجونو يکي يو
 مکتب و او هغه طالبانو ترلي و .

د جمعې په شپه چې حاجي احمد او سالمجان چنغړک راغلل نو زما بل
 فاکولته يی آشنا ، برمانو ، هم ورسره و . د ده اصلی نوم بريالی و خود
 تاريخ معلم ورباندې برمانو نوم ايښی و . معلم ويل چې دا د ځنگلي
 بنيادمانو د پاره د ننگرهار د خلکو نوم دی . برمانو په ميرو او بيا بانو

گرځي او کله کله ، د شپې په کلو او بانډو هم غوتې وهي . معلم ويل ، د بريالي بېر سر ، ټيټه ونه ، پلنې اوږې بس د برمانو دي . دا نوم د ده پسې داسې ونښتو چې د ناچارې ورځې يې خپل تخلص هم کړ . چا به چې برمانو ياد کړ نو بل به ويل ، صيب ورسره يادوه ، برمانو صيب په دې شپه نو احمد ويل ، « مور ټول اوس برمانوان يو . يوازې دا زمور ، د امريکا نه راغلی يار ، لرمانو دی . » ما چې هر څومره د جدي خبرو خواته هڅه کوله دوی به ، لکه چې د کومې خبرې د پټ ساتلو کوشش کوي ، په ټوکو واړوله چې شپه پخه شوه نو برمانو د جيب نه يو تلی چرس راوښکته ، مفتاح ورته چلم راوړ . که څومره ټول ورنه راټول شول . د يو تلي پسې بل تلی او ابله په دريم چيلم تم شول . ټولو ، حتی مفتاح چې زما په وړاندې به يې سترگې نه شوای او چتولي ، بيغمه پير ، خوله پرې لگوله ، سپرغی او لوخړې يې بادولې او بيا يې د چلم نلی بل ته اړوله . برمانو ، خوله په نلکه لگولې ، سترگې نيمه پرانتي ، د سر خانې خورلن د شهادت په گوته سره اړاوه او لکه د خان سره چې خبرې کوي ، وويل ،

« اوس زمور ننداره کوه ، ته به ځانته خامتاهې چې په امريکې کې مې عيشونه وکړل او مور به وپته خوله ناست يو ، ستا لافې به اوږو او آفرين به درياندي وايو . » ما هېڅ ونه ويل ، پرېږده چې د زړه براس وباسي . ده دوام ورکړ ، « دا تلی چرس ، دا د فقير بوتی ، به په ټوله امريکا ورنه کړم . امريکا د علم په برکت سپورمې ته وختله . برمانو د چرسو د تلي په برکت په آسمانونو کې چکر وهي . ستا علم خو همدا کانې وي چې په مور يې

و کړې. پوهان خو همدا خلقیان وو، همدا پرچمیان وو، همدا روسان وو.»

بیا یې ما ته وموسل، «همدا تنظیمونه وو چې په دې ورځ یې راوستلو.»

حاجی احمد ورسره غبرگه کړه، «چې طالبان دې هېر نشي چې ځانونه د علم جاگیر داران بولي» برمانوسر وښوراوه «نه بابا، دوی ښه دي، که نور څه نه وي، هغه دي مکتبونه خويي و تړل، زما د طبعي کار یې وکړ.

بره چې دغه متتبان یې څنگ ته نه وای پرېښی.» ما وویل، «تاسو بیخي بل قسم خبرې کوئ، سپین غر په تور غردولنی. آخر دا څه څه وایئ؟» سالم جان چې تر اوسه غلی و، په خبرو راغی، «ته خبر نه یې چې په مور څه دندو کار تېر شوی!» ما وویل، «ښه خبریم»، سالم خان جدی شو، «نه، بس دومره خبر یې چې روسانو په دې ځای او دې ځای عملیات وکړل، پلانکی ځای یې ونیو، دومره ملکبان تلف شول.» ما وویل، «نور نو څه پکې ځایبېري، په جنگ کې خو مرگ ژوبله خامخا راځي!» برمانو وویل، «تاته به مازې مرگ ژوبله ښکاري، لکه په چچنیا کې، په بوسنیا کې، په کویت کې. ته گرم نه یې. مخکه هغه سوخي چې اور پرې بل وي.» ما وویل «نوبیا ولې پټ پټونې کوئ، ولې حال نه وایئ؟ که مې امریکایي بولنی که گبر و ترسا، لږ تر لږه ستاسو خپل وطندار خویم.» حاجی احمد وویل، خدای دې نه کړي، ولې به ته راته پردی ښکاري، د همدې کلي یې، د همدې ښار یې، د همدې ملک یې، خو مور و ابو چې سفر درباندي تریخ نه شي، خو ورځې په کراره تېرې کړې، په دیدن سره ماړه شو.» ما وویل، «زه به هله مور شم چې تاسې راسره پردیتوب ونه کړئ.» سالم جان وویل، «دا

شل کاله چې په موردا دریدنگ تهر شوی ، دا څنگه په بوه شپه کې را
 ونغاړو ؟ درد ، مرگ ، لوړه ، نیستی او بربادي خوبه درته بیان کړو خو
 کاشکې په همدو باندې خبره ختمېدای . « ما وویل ، « زما هم بیرده نه ده .
 بس بهدرېغه پرې ورځنی . « حاجي احمد وویل « ما درته هغه ورځ د حسن
 باچا د زامنو او نورو خلقیانو د جفا وویل ، چې زمور د خپل کلی خلک دي .
 دالا پرېرده چې زما خپل وراره ، فاروق ، په کندوز کې دامنیې قوماندان
 و . د ټولو کلو او حتی کورونو نقشه د حسن باچا زوی اود ماسل خان
 پرکښي ، کندوز ته ور ورده او هغه بیا روسي قواوو ته ورکوله چې د عملیاتو
 په پلان کې خطا نه وزي ، د خپلو طرفدارو په کورونو بریدونه کړي . د انور
 سپي مې چې درته یاد کړل ، هوربنتیا د نورو ز دوه زامن چې مې هېر
 نشي ، دابه مخکې او روسان ورپسې ، « سالم جان وویل ، « نور بې مه
 شاریه ، په زخمونو مو مالگه مه شنه . « خو حاجي احمد پرېښودونې نه و ،
 « پرېرده چې ډاکټر پوه شي چې خپلو عزیزانو په موردا څه ناخوالې وکړې .
 اول په اوریا خپلو ورغلل ، جنگ منگ نه و ، مور په دان پورو ، چرډ بیزو څه
 جنگ کړی وای ، د شولو وخت و ، ټول نارینه په للون او پنهولو لگیا وو چې
 قوده اوریا خپلونه زمور په کلي راغله . اول د وکیل راز محمد په کور
 ورغلل ، هغه خومرو ، خدای دې وپخښي ، خو ورور بې ، حاجي بهرام ، په
 پتیبو کې و ، چې قوده راغله . اول بې ټول ماشومان په لیکه ودرول او کلا -
 شنیکوف بې پرې ورخبره کړ . بیا بې بنځینه چې دخپلو بچو په مرگ بې
 هی سوران گډ کړی و او ځینې بې سده پرتې وې ، یوې کوتیې ته کړې ، بیا

يې هماغلته په کوټ غلبېل کړې.»

برمانو هم په خبر وراغی، «ډانگ لالا دا کیسه نو تاته د ویلو وه؟
څنگه د سړي خوله ورته جوړېږي؟ د حاجي سلطان د کور دري څلویښت
قبرونه خوتا په خپله په اوښکو لاملده کړل. ددې بل کلي کیسه دې هم
واورېده، نوري هم همداسې در شمېره. په دې به نولانه يې خبر چې همدغه
زمور د خپل کلي حرا میان له یوه کلي نه بل ته ورسره په بدرگه روان وو.»
حاجي احمد وویل، «بهرام چې دا و او بیلا و او ریده نو یوم په اوږه په منډه
کلي ته راغی او د صحنې په لیدو یې د یوم سره د حسن باچا په زوی
ورمنده کړه خود نوروز زوی په تهر وویشته. حاجي بهرام بیا هم خپل یوم
د خان پسې څکاوه. په څلوري د حسن باچا د زوی خواته روان و. د نوروز
زوی بیا کلاشنيکوف ورواړاوه، خوروسی په منډه ک وواوه. تر هغې ولاړ
وو چې حاجي بهرام د زنک به تر پکړ شو.» به نو د ملک کریم کلی ته
لاړل او هلته شرم تر دې حده، بد چې «روسانو په خپلو کې د ښځو په
سرسوک څاپېرو ته خبره رسولې او د برچې راښکلو ته سر حد ورسېد.»
سالم جان چې اوس یې سترگې په ژړاو که به نشه وه، سړې وې، وویل،
«او زمور د کلی حرا میان بوي خواته ولاړ وو، بېغمه یې سگرتو نه څکول.
د کاپر کونج په کلی کې چې قتلان ختم شو او روانېدل یوه بوډا ورته ویلي
وو چې به ظالمانو! هغوی خوروسان دي، خور مور نه پېژني، نه پوهیږي،
تاسو یې پوه کړئ چې دا ټول دهقانان دي اشرار نه دي. پوهیږې چې هغوی
دمرو انبار ته گوته ونیوه او ویې ویل، «چې بدگرځي، بد به پرځي.»

مفتاح الدين چې تر اوسه غلی و، غاړه تازه کړه، « لالا، زیاتې نو د شرم او
 خجالت پرده خیرلې وه. زما ماشومان خو برهانیو صیب دې خیر ویسې، د
 خپلو بچو سره پاس د للمې سمخو ته رسولې وو خو چې ما ورپسې د تر
 پللو تابه نیوله، قوه د دروازي خولې ته رارسېدلې وه. زه د باغ مینځ غار
 کې د همدې مردارې وزې سره پټ شوم. « مفتاح کټ کټ وخنډل او ماته
 یې ماشومتوب یاد شو. « چې روسانو په کور کې څه بیا نه موندل، باغ ته
 راووتل نو زه غار ته چې د همدغسې بدې ورځې دپاره مې کندلی و ننوتلم.
 روسانو په څارویو هم هیله نه کوله، په کلاشنیکوف یې ویشتل، په برچې
 یې د پوسته کول، د باغ په شنو ونو غنوی پتیرول اچول، انگار یې بلاوه،
 هماغلته یې ورته شوي کباب، خام وختل، په ولاړې د شرابو سره خوړل.
 زما په ژوند کې همدا یوه وزه وه، نو هغه مې هم غار ته کش کړه. په پگړۍ
 مې خوله ورته وتړله چې شور گډ نه کړي. یو وختې چې بهر د پنبو دربار
 کم شو، نو ما هم د وزې وریو زیو څه سست کړ چې مړه نشی، او دې د کاپر
 مال په بغهاري رانه بهر ته توپ کړ. روسانو دې مړې منډې ورپسې وهلې وې
 خودا ورنه د باغ په کوم خوړ کې ورکه شوه. بیا وروسته خبر شوم چې د
 نوروز زوی روسانو ته اشاره رسولې وه چې وزه یې خاونده نه ده. لالا څه
 به دې سر خوړوم خو چې پاس مې کتل دوو سرو بیزگانو برچه پک (برچه په
 توپک) کلاشنیکوفونه راته کوز لبر کړي دي. ورو و تلم او خدای شته چې
 لکه پانه ریرې دېدم، وار و پار مې خطا و. یوه روسی راباندې غبر کړ،
 مژادین؟ (مجاهدین) ما خپل شوټ لاس وریکاره کړ، د نوروز زوی ته

مې وويل چې تا ته خو معلومه ده چې زه د ور کتابه نه په بني لاس گوډ يم.
 روسي صيب ته ووايه چې دخداى په لحاظ ما مه وژنه، ما په عمر کې
 توپک ته لاس نه دى وروړى او د پرتاگه بگه لاسمه پرې نشم نيولى،
 توپک خو په خاى پریده. خدازده چې هغه ورته څنگه ترجمه کوله، دواړو
 سره خندل، خوروسي راته ځنډ وکتل او بيا يې په کونداغ داسې پورې
 وهلم چې بيرته غار ته پرېوتم. نور نوبې سده وم. « ما وويل، « د نوروز
 زوى اوس چيرته دى؟ » برمانو وويل، « په طالقانو کې د مسعود قوماندان
 دى. » برمانو وويل، « مسعود مه ملامتوى، هرې ډلې ځانله خپل حراميان
 لرل، څه د يوه تنظيم سره، څه د بل مشر پسې. په همدې بنگي کې د
 حکمتيار کا پر درياني د کا پر سره درې ورځې جگړه وکړه، دواړه پکې
 مردار شول. » د سهار خپه رڼا را شروع کېده، په ونو کې مارغانو يو يو
 تېغ ايسته او د سوال او ځواب تابه يې نيوله ميلمانه څورند سرونه سمخو
 ته روان شول.

لس دوولس ورځې د خپلې کورنۍ سره بوخت وم. د خپلو پخوانو
 رخصتيو تجربې راښودلې وه چې خداى تعالى وزگار سپري ته داسې کار
 پيدا کوي چې په ځان پورې اريان شي. د خورې کوزدن خو اوس لا زيات
 سر خورې وځکه چې لالا دالرو سره راغلى و او د سيالى تمه لا زياته وه.
 د فاتحو نه، نه رغېدن و او نه يې خلاصېدن. د سمې او للمې ټولې سورې
 سمبورې يې را باندې گز کړې. نه پوهېدم چې پاتې شم که لاړ شم، کابل،
 امريکا يا کوم بل گور ته. خو غټه سواليه هماغسې يې ځوابه پاتې وه؟

خپل د ماشومتوب کلی خومې داسې نه شو پرېښودلی، چې بس ورته
 شاکړه او ترپله. سوالیې، لکه د دهقان لرونه؟، زما په زړه را کړې وې.
 په آخر کې مې توکل وکړ، هماغه درې پخواني باران مې یوه غرمه بیا را
 وبلل. ددوی نه پس مې هغوی ته وویل چې زه درنه روانیدونکی یم، ما
 وویل چې دا پیرته به زه درنه څه پوښتنې وکړم. سالم جان وویل، «بس د
 جمعې په شپه مور درته خپله لمن په سر راواړوله. نور نو د کډوانو په شان
 گوگ، د دووسانو په شان سرتیټي، د شل گود په شان بې وسې یو، نور مو
 څه له خوروي؟» ما وویل، «بس خو پوښتنې دي که ستاسو اجازه وي!»
 برمانو په خدا وویل، «بس دانکیر صیب، ته مو سنډا، مور دې لکې،
 چې په هر لور مو بیا بې، چې هره پوښتنه کوي، خو وار وکړه چې زه دا د
 چرسو تلی خو یو څه پوخ کړم!» ما په جینگه خوله وویل، «یره دغه نن زما
 خاطر وکړی، د چرسو نه تیر شئ» مفتاح چلم پر یوللی خيشت پیشت د باغ
 صفې ته راخیژاوه، خوزما په سترگې کې بې چې غوسه ولېده بیرته بې د
 ویالې غاړې ته یووړ. ما وویل، «ورونو، دالس ورځې کپري چې ستاسو د
 جمعې د شپې خبرو خوب راباندې که حرام نه وي نو تریخ کړی خودی.
 داسې بې وگنځ لکه چې زه په دې دندو کار کې حاضر وم، بلکې کله خو
 وایم چې ددې هر څه ملامتي په ما کې ده چې درنه لارم او په شریکه مو ونه
 گاله». حاجي احمد وویل، «نه ته گرم بې او نه مور، بس تقدیر همداسې
 په تنده راته لیکلي وو». ما بې خبر غوڅه کړه، «داسې نه ده. څه مور په
 خپله په ځان راوستل، څه زموږ مشرانو او څه سره کاپر. د پښتنو دا متل به

سپک بنکاري خودنښي مينځ ولي چې وايي قسمت کتې کړي خردی، هر
 طرف ته يې چې شړې، په هماغه طرف روان وي. دا تړل د بنيادم کارونه
 وو، د بنيادم د هماغې برخې چې تاسو اوس ورته مخه کړې ده. « حاجي
 احمد په جدي لهجه وويل، « ډاکټر جان، دا تقدير چې هم رانه واخلي، نو
 مور بايد ځانونه ووژنو. په همدې يو څه تکيه يو، هغه مه رانه اخله. مور
 خو په نورو داسې ظلمونه نه وو کړي! » ما وويل، « احمد خان، دومره يې
 تاو ده مه خوره. د حسن باچا زوی، دنوروز زامن، دا څوک وو؟ ددوی
 پلرونه گوندې ستاسو په شان مسلمانان نه وو؟ هغه د کندوز امنيتي
 قوماندان چې کلی په کلي يې هدفونه د نقشوسره روسانو ته ورکول، ستا
 خپل وراره نه و؟ » سالم جان وويل، « ته څه څه وايې؟ زه خوستا په مطلب
 پوه نه شوم. ته وايې چې خپل ټول قاتلان وبخښه؟ » ما وويل، « نه زه دانه
 وایم، بې هغې هم هغوی اوس ستاسو په لاس کې نه دي. ستا وراره اوس په
 اوکراين کې دی، دنوروز زامن په هاليند کې چکروهي. زه بل څه وایم. »
 برمانو په قهر وويل، « دانگ صيبه، لکه ماته ژرنده لگيا يې. خوشې دې
 د فقير د بوتې نه هم پاتې کړو او خبره هم ژويلې کوې. » ما وويل « ژويلې
 نه ده، صفا، روښانه ده. زما پوښتنه داده چې اوس څه کوی، څه پلان
 لرئ؟ » برمانو داسې په قاده قاده وخنډل چې په آخر کې د توخي حمله ور
 باندې راغله او زه خوشاله شوم چې د خبرو فرصت مې پيدا کاوه، « ستاسو
 د هغې شپې د خبرو نه خو دا معلومېږي چې ستاسو په نظر دوه لارې پاتې
 دي، يا به ځانونه وژنئ او يا به لکه دا اوس، سوږو کې پتيرئ او چې راوړئ

نوسرونه به موخوړند وي. همداسې نه ده؟ «برمانو لا د توخي نه، نه و خلاص. حاجی احمد وويل، «نوتاته دريمه لار معلومه ده؟» ما وويل، «هو، خو که تا سويوڅه ځانونه په سد ونيسي.» د برمانو توخي ځای په ځای ودرېد او دا نور هم ځک شول. سالم جان وويل، «ته لا ورته گوري؟» ما وويل، «زه څه افلاطون نه يم، د هرشي ځواب نه لرم، خوراځنی، لږ يې په سره سينه وشاريو، څنگه؟» هغوی لکه چې په يوه غبر خبرې کوي، وويل، «بسم الله کرده!» ما وويل، «دا ظلمونه چې تا سويې بيان وکړ او زه هم يوڅه پرې خبروم، دا خو وشول او لا کيږي به، دا هم منم چې دا به پيری پيری هېر نشي او بايد هم چې نه شی. دا هم منم چې مور پښتانه يو او که ددې ناکړ دو مدعيان تا سو ته، ماته، زما او ستاسو اولادې ته، اوه پښته ته په لاس ورغلل دهغې غچ به اخلو. دا ټول منم، خودانه منم چې دهغوی د گناه او شرم پيټې به اوس مور په اوږو چلوو. ظلم هغوی وکړ او سترگې به زموږ پيټې وي؟، دانه منم»

د دې شپې خاموشی نه پس، سالم جان وويل، خدای ته معلومه ده چې مور خو کوشش کوو، بهانې کوو، خوماغزه او زړونه زموږ په لاس کې نه دي، «ما وويل، «زه د همدې کسب ډاکټر يم. پوهېږم چې که دا ټول کنترول هم کړئ، خپل خوب خو نشئ کنترولولی. دا ټول منم. دا تور داغ به تر څو ژوندي يو په وپښه او خوب را باندي پاتې وي» برمانو وويل، «نو اوس ته څه وايې؟» ما وويل، «زه دا وایم چې مور د خپلو شهيدانو د روح پور وړې بو. هغوی وايي، چې مور قربانی شو، د يوه مقصد د پاره چې

تاسو به يې پوره کوي، زمور شهادت مه پرېږدي چې بابيزه لار شي. زه
 وایم چې کور سوی دی، اوس يې نو باید چې د هوالونه پاڅه وي. زه نه وایه
 تېر هېر شي، بلکې وایم چې د تیر نه باید عبرت واخلو. هغه د لغمانیانو
 بدله چې د منگي سره يې وایي، دوباره به نه کرم، د سیند له غاړې گلونه،
 داسې بند و تړل شي چې بیا دا سېل زمور زامن، نمسي او کړوسي په سر
 وانخلي. د شهیدانو تمه خو همدا ده. « احمد وویل، « نو هغه چې په مور
 تېر شول، هغه هسې باد ته ونیسو؟ » سالم جان پرې برچ وهل « سړی
 پرېږده چې خبرې خلاصې کړي! » ما وویل، « ما پخوا وویل چې زه نه
 فیلسوف یم نه حکیم. زه په خپله همدا سې ژویل یم، لکه تاسو، خو په یوه
 شي پوهېږم، هغه دا چې په چرسو او سمخو دا د غاړې غور نشي لرې
 کېدلی. « سالم جان وویل « همدا وایي چې دا يې چاره نه ده، داسې نه شي
 کېدلی، نو ته يې لار راوښيه چې دا د بې غیرتی سوندر څنگه له وچویلی
 پاک کړو؟ » ما وموسل، « دا نه پاکېږي، تل به را سره وي، د شهیدانو تمه
 هم همدا ده چې را سره وي چې په بچیانو او کلبوالو يې بیا دا کانه ونشي.
 د همدغو شهیدانو د بچیانو په خاطر، د دې سیلاو په مخ د بند تړل ښايي. «
 حاجي احمد چې تر اوسه یو څه غلی و، په خبرو راغی، « زه پوهېږم، ته
 وایي د سمخو نه راووزی، خپل بچیان هم د جهالت د خره نه را کوز کړی،
 پښتانه وایي، چې څې، آ بازو له به ورځې. که بیا د مکتب او جغرافیې
 خبرې کوي خو تر مور ته ښه پوهېږي چې دا آفت همدا مور جغرافیه والاوړ
 راووست، طالبان دې خیر ويسي چې د مکتب بابو نوغی يې ورک کړ،

همداسې نه ده؟ « ما وويل « مکتب يې بولې که جغرافيه، دا خو پوهه ده، او پوهه مازې يوه وسيله ده. تا په خپله د قطب نما خبره کوله او په خپلې کيسې دې زموږ ماغزه ستړې کول چې څنگه د ښکار په شپو دې لار ورکوله او سرحد به دې ان علي آباد ته وخت. پوهه يوه وسيله ده، لکه د ترکان تبخ، د دهقان يوم، لکه چې تاسو د حاجي بهرام کيسه کوله. هغه د همدې بېل نه د دینمن د وژلو وسله جوړه کړه. دا نو بيا بله خبره ده چې يوم کلاشينکوف سره د مقابلې جوگه نه و. ضروري نه ده چې هلک مکتب لوستی شونو کمونست شي. « حاجي احمد وويل، « پوهه يوازې په مکتب کې نه وي، مکتب يې مازې د لارو نه يوه لار ده. ستاسو په ياد نه دي چې قادر ماما يونا لوستی دهقان و، خود باران او واورې نه نیولې، د تخمونو د قسمونو پورې، د هر شي پوهه او اټکل دده په جيب کې وو، حتی چې پوهېده چې تور غویي چې سپينه غوا تېره کړي نو بچي يې شه رنگ راځي... « ما وويل، « تا خو بېدو زما خبره وکړه. مکتب وي مدرسه وي، که تجربه، ټول د پوهې وسيلې دي. يوازې په مکتب نه غږېدم، اصلي خبره مې دا کوله چې راووزی د سمخونه راووزی، د چرسونه راووزی، د شرم نه راووزی. بيرته خپل ژوند شروع کړی. خلک راټول کړی، اشر وکړی، ويالې بيرته گيلو کړی، شگې يې وبهوی، پاس دنري سيند بند بيا جوړ کړی، مخکې بيا کړته جوړې کړی، بس لکه پخوا خپل ژوند وکړی. « بيا نو يو ساعت، لا به شه زيات وخت ټول غلي وو. نورې خبرې پکې ځايېدې هم نه.

خو ورځې د کور د ماتو گوډو په سمبالولو او د خپلو خپلوانو تر مینځ د کږه
 ونو او تاوتریخوالي په لرې کولو بوخت وم. یو زور تهر اکتور مې د یوه
 قوماندان نه چې ویل یې، د خلقی نه یې ولجه کړی دی را ونیو، کلي مې
 مفتاح ته ورکړه. عجیبه دا وه چې په کلی او بنار دواړو کې کختی نه وه،
 بلکې قیمتي وه. بازار لاهم د مالونو نه ډک و، په منډیې کې لاهم هیا هو
 وه، خو عرضه د تفاضانه زیاته وه. ما فکر وکړ چې اقتصاد علم خو وایې
 چې اوس خو نو په کار دا وه چې نرخونه ارزانه شي، ولې داسې ونه شو؟
 اور بدل مې چې غیر زموږ له توابعو نه په نورو کلو او بناریو کې د بیا ودانولو
 یو څه خوځښت شروع دی. د مفتاح په غوښتنه مې دوه جوړې مستد
 یوې غویان هم واخیستل. په خو بناری پندیانو مې په کلي کې تیره شوې
 ویا له، له شگو صافه کړه، که څه هم چې پوهیدم چې کله چې د بره نه اوبه
 شپوه شي، بیرته ډکېږي. زما نمت صرف دا و چې لرو بر کلیوالو ته
 د خوځښت زبیری ورکړم. او دې نتیجه هم ورکړه. یوه ورځ د سورگل او
 مفتاح سره په تهر اکتور لگیا وم، چې یوه ډله کلیوال راغلل. زما درې یاران
 هم ورکې وو. د باغ په صوفه، چې اوس موبهرته د پخوا په شان سازه کړې
 وه، سره کښیناستو او چایې موسره څښلې. برمانو غاړه تازه
 کړه، «هلکه روان خوبه نه یې؟» ما درواغ وویل «یم، ښه شو چې راغلی
 چې همدله خدای پامانی وکړو.» حاجي احمد وویل، «کاشکې راغلی نه
 وای! په مور کې دې تور غاړې چینجی را وکتول او اوس مو یوازې
 پرېږدې!» ما وخنډل، «دنیا ل سنگ جولاب به مو د چینجونه خلاص

کړي! زما رخصتي زياتي نو ختمه بويه. « خو هغه غاړه تازه کړه، لراو بر
 کليوالو ته يې وکتل، « کليوال وايي، چې لالا، لاراښيي، خو خوري نه
 را کوي! « ما وويل، « شکر دی مته در پورې دي، په هر کور کې پنځه شپږ
 مېرۍ درسره دي. تاسو يې زما شوې لاسي ورورنه زده کړئ، ورته د دشنې،
 ويالې وياستې، شگې و بهوئ، دنري سر بند و تړئ او بېرته کلي سمسور
 کړئ، زه څه د تورې بنگړي يم چې تاسو راته هيله کړې ده؟ « سالم جان
 چغړک چې تل کم خبرې و په خبرو راغی، « ټول، په تېره مور درې واړه
 درته د خبر دعا کوو چې له خويه دې راوينې کړ، خواوس لا يو څه ژويل يو
 او څه درواغ به درته وايو، لاسونه تش دي؟ « د کلي پخواني هوښيار،
 ارياب زرداد، دده خبر غوڅه کړه، « مور د دروېزې د پاره نه يوراغلي، يو
 څه عقل را وښيه، يو څه موسره روان کړه! « ما وويل، « زه پوهېرم چې د
 دروېزې خبره نه شته د زړه خواله دي. که زما اورئ نو اول دا نهر وياستې. د
 کلي بر سرته، ان تر نري سينده پورې چې زه د مشرانو سره غږېدلې يم، ټول
 اشر ته تيار دي. بس زموږ کلي ته گوري چې د نهر لاره صافه کړو. «
 ارياب زرداد وويل، « مور هم پر کلي ته جرگه ولېږله او د سولې خبره مو
 ورسره وکړه! « زه خوشاله خوشاله شوم، « ېره، دا موزما د زړه کار وکړ. زه
 پوهېرم چې زموږ کلي په دې ورسره وران دی چې په هغوی کې هماغه
 خلک زيات وو چې د روسانو سره يې د جوال خوله نيولې وه. نو دا دستا په
 شان مشرانو هوښياري ښيي. زه په دې هم ښه خبر يم چې تاسو تر پسلونو
 پورې يو څه لاس تنگي يئ! « ټول غلي شول او ځينو سرونه کوز و اچول. ما

وويل، « په امريکا کې يوه خيريه موسسه ده چې تل يې ماته ويل، چې که کومه پروژه وروښيم نو دوی به ورسره مرسته وکړي. چې راتلم، هغوی يو څه پيسې را کړې چې دا پروژه شروع شي. د هغې پيسې مې هم د مفتاح سره پرېښې دي. چې تاسو ته يې په تقاوتی درکړي او بيا به ماته صورت حساب را واستوي. » بر مانو نورو ته سترگه وټومبله او ويې ويل، « که يې ورنه ټک وهو او بيا يې لن وچن کړو، څنگه؟ » ما وويل، « د مور شوي مودې شی » بيا مې سالم جان ته وويل، « په هماغه پخواني ځای کې د مکتب ودانی بهر ته جوړه کړئ، د هغې لگښت او د ښوونکو د دوزو کالونو تنخوا هم په مفتاح شوه. جومات چې په بمباريو کې وران شوی، د هغې د جوړولو د پاره ماگوبښې مفتاح ته پيسې ورکړې دي چې سبا ته يې حاجي احمد ته وروسپاري. » حاجي احمد وويل، « نور به نو هغه ته مفتاح باي وايو » سالم جان د خدای پامانی په وخت کې وويل، « او تاته به د ډانگ په ځای جادوگر کمال باي وايو چې په مور دې طلسم وکړ » حاجي احمد وويل، « نه طلسم يې ونه کړ، مات يې کړ، » ما په خدا وويل، « توره تاسو وکړه، زه درکې د فتح خان د کيسې کرمی (کره می) شوم. » دوی ته مې ونه ويل، چې اوس حاضر خونه يم روان. په بله ورځ مفتاح در بست واز په سرک باندې تيار درولی و، د فاکولته يې يارانو سره کندوز ته ولاړو چې هلته په گډه د طالبانو نه دهلکانو او نجونو د پخوانو ښوونځيو د بيا پرانستلو امر واخلو. د حاجي احمد په تدبير مو طالبانو ته د مکتب په ځای د مدرسې نوم ورکړ.

« ۱۹ »

په چار چاپیره خاورينو، غونډيو کې له ورايه د سمخو غارونه تور بڼکاره کېدل. مگر په يوه ځای کې د غونډی په سر، د خدای په قدرت د تور کاني يو غر شين شوی و. دا غرد څلي په شان لوړ ختلی و. برمانيو ويل چې ملا عبدالرحمن هماغلته اوسي. ملا عبدالرحمن چې شل کاله دمخه په اول ځل ما و پېژاند، زه لاژنکی وم، دی تازه دهند نه راستون شوی و. د عليگر دمدرسي نه چې ده ورته پوهنتون ويل، فارغ و. دد ويل چې سياست خپله ناولې تونگه هر چيرته وهي. عليگر او ديوند دواړه د ديني علومو مرکزونه دي خو يو د بل سره بې وړانه ده. ديوند بيان د پيرنگي تالي څټي بولي. خو ملا عبدالرحمن دواړه داسې ځنگلونه گڼل چې په هر يوه کې د

کمونستانو، تالي ختو او د جیدو او زیده دیني علماوو کمی نشته. د
 عصري علومو او ترقی خبرې یې کولې. هغه وخت نو بنایسته څلوېښت
 کلن ځوان و. تر یوه وخته په کلي کې اوسېده. خو نه دخلکو ورسره جوړه وه
 او نه دده دخلکو سره. کلیوالو به ویل، سړی چې جومات ته راشي نو ځانله
 لمونځ کوي، هغه هم داسې چې فرض کوي، سنت پرېږدي. د لمانځه پس دعا
 هم نه کوي. سقاط، او شکرانې نه ټولوي، تاویزنه ورکوي. یوه ورځ یې
 کلیوالو ته په جومات کې د دیني موعظې په ځای د ویتامینو په باب، چې
 ده حیاتین بلل، لکچر ورکړی و. هره ورځ به یو ځلې کلي ته ورښکاره شو،
 زیاتي به تری تم و. حاجي احمد چې یوه ورځ د خراړو په ښکار غونډی ته
 ختلی و، دی د همدې غره د پاسه په یوه هوار ځای کې لېدلی و چې گوښی
 ناست او کوز کلو ته څیر دی. چېرته په کومې خدایي سمخه کې اوسېده
 او خلک حیران وو چې په څه شي گوزاره کوي. ملا عبدالرحمن د اول سر نه
 چې ما وپېژاند، تیار بې کوره مهاجر و. د پلار مخکې یې لادی په
 هندوستان کې و چې تر بورانو قبضه کړې وه او چې بهرته راغی نو یو ځلې
 چې یې وریاده کړه، هغوی نور تور برین پری وکړل. هندوستان دده نه
 مریي (پسه) جوړ کړی و. ده ویل چې خبره چې رسوایي ته ورسېده نو زما
 دې ترې توبه وي. بس یوه خورجینه به یې په اوږو وه چې یوې خوا کې یې
 کتابونه او بله کې یې فالتو کمیس پرتوگ وو. د صابون چکي، د غاښو
 مسواک، لرگینه رمنځ، رنجلومه، نوسی، غاښ تومبونی، سلایي، چاقو،
 دایي په سل جیبې واسکت کې گرځول. پاک ستره، سنت او د برېږې

استرخریلی، خوله دخندا ډکه د مخلصانو حجره وه که په کانی، سر
 لگولی، بس چې چیرته بڼه، هلته شپه. عجیبه عادتونه یې لرل. په لار کې
 به یې چې د کاغذ توتیه ولېده، په عزت یې را جگوله، خاورې یې ترې
 خنډلې، همداسې به یې په لاس کې وه چې کوم لښتي یا نهر ته به ورسېد،
 په ډېر قدر او دقت یې، لکه د ماشومانو کاغذي بیړی، ور خوشې کوله.
 ملا عبدالرحمن به د پښتنو په باب ویل، «د دنیا په مشهورو مشرانو کې
 خان عبدالغفار خان د ټولونو ناکام مشر دی، جناح پاکستان جوړ کړ.
 گاندي هند آزاد کړ، خو باچا خان به یوه ورغ خپل ملک هماغسې پرېږدي،
 لکه ده ته چې پلرونو پرېښی و.» ده ویل، کسر دادی باچا خان د هندوانو د
 فلسفې پېښې کوي، حال دا چې د پښتون د طبیعت سره عدم تشدد نه
 جوړېږي.... «بیا به یې په خورده موسکا وویل، «زه هم د پاچا خان نه په
 ساده گی کې کم نه یم. زما هم د خرپ نه ترپ خوښېږي. مخکه مې غونډه
 ترېورانو ته پرېښوده، د خان نه مې هندو سیاسي (ده ورته سنډاسي ویل)
 جوړ کړی.» د کلی په ملا یانو یې رای نه واهه. د ښار ملایان هم ورته په
 اوبو کې خولې کېدل خو غاښ یې نه نښت. بالاخره یې یوه جمعه د ښار په
 لویه مدرسه کې نه پوهېږم په کوم بحث راگیر کړ، د تکفیر نه یې بتر کړ، په
 وهلو یې د مدرسې نه بهر گوزار کړ. دا د لسيزو پخوا خبرې دي چې دی
 تازه د هند نه راستون شوی و. هغه وخت زه تنکی زلمی یم او دده خوکره
 ږیره لا توره وه. وروسته د کابل په د یحیی کې د ملا دخپلوانو تر مینځ د
 یوې ښکلې بتیمې نجلۍ په سر پتنه جوړه شوې وه چې مېرې هم پکې

وشول. دواړو خواوو په ازره کې د احمدزو جرگې ته مخه کړې وه او هغې د دریمگړي سپارښتن کړې و چې هغه همدا ملا عبدالرحمن وخت. برهانیو ویل چې دغه په بنایست کې بیسارې ښځه د ځینو خلکو د قراره په لنگون مړه شوه، خو نورو نورې خبرې ورپسې جوړې کړې وې چې روسانو ووژله او ځینې وایي چې خپله یې ځان د غره نه ورغړاوه. اوس بودی و، یوه یې لور او یو سپی. حتی ان چې زوی یې هم ترې تښتیدلی دی. برهانیو ته مې وویل چې ما ورولئ. اوس نو برهانیو نه ډانگ بللم او نه ډاکټر، بلکه «ډانگټر لالا» یې ویلې چې هم ډانگ پکې و او هم ډاکټر ما ته یې وموسل. «یره، ډانگټر لالا، ولې مې درسته ورغ په زیارتونو گرځوې؟ هغه بله ورغ دې دکلی دم استا خنده ته بوتلم چې ویې نه پېژندلې او نه دې په ورتگ خوشاله شو. تېره هفته دې د اریاب سامو په کلي کې نژدې په سپو خورلی وم. لالا هغه پخواني سپی نه دي اوس ډېر زلاله شوي دي.» ما په قهر ورته وویل، «تر ما مشر یې که نه ویلې به مې وو چې نور مه ټټیره، بس د ملا عبدالرحمن کور ته مې وروله!» برهانیو مې خبر سمه کړه «کورته نه، سمڅې ته.» د بلې ورځې په غرمه مو چې په ختلو پېښه وکړه ایله نژدې لور مازیگر، ورور سېدو. په لار کې هرڅه خوا سمڅو خولې وازې نیولې وې. د ځینو نه به تور سر راښکاره شو، خو چې به ور نژدې شو، د مېرو په شان به بیا ورک وو. نه پوهېږم ولې په دې غونډه میاشت مې د منگل د هماغې بدلې گردان کاوه، نه څوک ښکاره شو، نه چا بل کړل مشالونه، دا څه شوی دی، زما د ښار په ماښامونو، د ملا عبدالرحمن

سمخې ته ختل د خدای قهر و. د غونډی بر سر ته یو غرد خدای په حکم لکه خلی د غونډی نه را وتلی او همداسې نېغ پاس ختلی و. پخوا به د کلي خوانانو د هغې شوکې ته په ختلو کې سبالي کوله، اوس مور په ستمېدا ورختلو، چې چوترې ته ورسېدو نور سیک پاتې نه و، هماغلته وغځېدو، خو د وډي (سپوڅسه) مو په پرېنو سولېدل. د صفې سر چې په اول کې هوار معلومېده، کنډو کېږو. څه شگه او څه ډېره. زما په خیال دغه شگې ور کې ملا عبدالرحمن غورولې وې چې تېرې پرېني او ژور غالی پتې کړی، خواوس باد، چې په دې لوړه تل چلېږي، شگې زیاتره وړې وې. د کور مخې ته د صفې جوړول لکه چې د ټول سمخوالو دود و، دایې گویا یو پاتک و، چې پردې خپلې تورې نړۍ ته له ننوتلو راوگرځوي. مهلمستون به هم همدا و. زنه مې د صفې په ژۍ اېښي وه، کوز مې غونډیو او تر هغې کوز، کلیو ته کتل، دهر یوه برید د کمکیتوبه را باد و، اوريا خپل دلته ختمېږي، کړو خپل هلته شروع کېږي... چندیانې فرق نه و راغلی. د سپېدارو باغونه چې مور پخوا د للمې نه دهغو ننداره کوله، اوس هم و، خو د پخوا په شان گڼ او ترخه شنه نه، بلکې ړنگي، زېږچکي، دېوالونه کسکړ، کنډو. شیبه په شیبه مې شا ته کتل چې که شوک راووزي. خو چوپه چوپتیا وه، د ژوند آثار نه وو. برمانو پاڅېد، خادر بې وغوړاوه، د مازیگر په لمانځه ودرېد. ما کوز کتل په چرتونو کې ډوب وم. « اوس نه سهار نه مازیگر شته دی، نه انتظار د جانان. نه تصور د کوم اختر شته دی، نه انتظار د جانان، په گل وړینو سترگو الوزي ریگونه دا څه چل شوی

دی، زما د بنار په ماښامونو. نه کوم دېوال د کشمالو لېدی شي، نصیبه
 څه دې وکړل. نه چېرته بام نه پرې سالو لېدی شي. نصیبه څه دې وکړل.
 نه مېنې شته نه د مینو پېغامونه، دا څه شوی دی زما د بنار په
 ماښامونو». بیا مې ټکان و خور، ځانته مې وویل، کماله، پام چې تاهم
 د نورو په شان سمڅې ونه خوري. په همدې کې گورم چې څوک له ښکيه
 کړو پ پاس راخېږي، کوم پنده یې په شا وځو چې نژدې کېده، نو یو بودا
 و. چې پاس راوخت، د شا بوجی یې په درز په مخکه خطا کړه، سترگو
 ته مې یې چې وکتل، په خپله ملا صیب و. په مخ یې خولې ماتې وې.
 یوه شیبه یې څیر څیر راته وکتل، ویې نه پېژندلم. بې سترې مشې یې
 بوجی اوچته کړه، په سمڅې کې ورک شو. زه په لمانځه ولاړوم، چې له
 ښکالو پوه شوم چې راوتلی دی. پس له لمانځه یې را سره چسپه برگرندي
 وکړه، « دا لمر له کومه راوخت!» لکه چې په اول کې یې ځان ناگاره اچولی
 و. د کښاستلو ست یې راته وکړ. یوه توره چاڅوښه یې د پتري وهلو نیالو
 سره ما او برمانو ته کېښوده. په خپله لرې. د سمڅې خواته کښېناست. چا-
 یې مو په خاموشی وڅښلې. ملا عبدالرحمن اوس زور بودا و. پوهېدم چې
 یو څه د عمر خبره ده، نور بیا د تېرو دوو لسيزو د کړاو تپا په ده چې
 د ټولو په تنډه لگېدلې وه. په سترگو کې یې پخوانی مینه ناکي لاوه، خو
 ورسره د عجز او بهوسی د ملا متی موسکا هم انځور وده. دا د سوالگرو
 موسکا نه وه، بلکې دنهېلیو او قضا ته د تسلیمی بېلگه وه. هوا تیاره
 کېده چې لمونځ مو کاوه، ده ته مو دامامتی اشاره وکړه، خوده سر

وښور اووه، ولاړ، د صفې په څنډه يې څادر و غوراوه، نيت يې وتاړه، گوښي
 په لمانځه ودرېد. وروسته تر لمانځه، برمانو د خپلې تسمې تينگې کړې،
 «ډانگيره، راباندې تياره کيږي، نه دې دي اورېدلې چې په غره ختل يو
 غضب، ښکته کېدل يې دوه غصه. «خداي پاماني مو وکړه يوه څه را
 کوز شوي وو چې ملا غږ کړ، «کمال خانه، که چېرته دې کومه ورځ، تبعه
 ولگېده، يوځلي را پېښ شه، يو څه کار مې در پورې دی.» زه ودرېدم چې
 نور څه وايي، خو ملا په سمڅه کې ورک شو. چې سمې ته شوو برمانو،
 په چاقو، دولې دوه لوی لرگي غوڅ کړل، زخې او ښاخونه يې ترې وتورل،
 ډانگونه يې ترې ساز کړل، يو يې ماته را کړ، خو زما حيراني ته يې چې
 وکتل نو ويې ويل، «لکه چې مې درته ويلې وو، هغه زما اوستا دوختونو
 سپيان نه دي، لکه دوی چې هم زمور بيوسي لېدلي وي، اوس يې سترگې
 نه سوځي، نېغ په نېغه په سرې دانگ وهي.» ما وويل، لهونيه «سپي نو
 زمور په بهوسي څه پوهېږي؟» برمانو وويل، «اوس د بنيادم په غوښو
 روږدي شوي. پخوا به يې قبرونه، نه راسپړل، اوس جرړه بنيادم هم ما
 توي.» بيا يې کت کت و خنډل، «هغه پخوانی گېډرې هم نشته چې دا
 وخت به يې اتنونه اچول، د سپونو به وېرېږي چې په غوښې روږدي شوي،
 نو د چا خبره گېډر هم دخپلې څرمنې په اندېښنه کې دی. پخوا مې
 هېڅکله مې گېډر نه ولېدلی، اوس يې ماشومان هر سهار شپېللي هډوکي
 راټولوي او بيا خداي خبر، صابون ترې جوړوي او که په هغو تاجرانو يې
 خرڅوي چې کلي په کلي گرځي او هډوکي اخلي، چې پاکستان ته يې وړي
 که څنگه!»

« ۲۰ »

بې هغې هم د دهقان زوی وم او کار مې په خټه کې اخېل شوی و، خو د کابل د خو کالونو استوگنې، ورپسې ډاکټري، يو قسم په انگليسي اصطلاح سپين کالره کارگر رانه جوړ کړی و. بس مير زايي او د مريض لربړ کول راته کار ښکاره کېده، لاس مې نه بېل ته رسېده نه تېر ته. خو د امريکې سفر مې بهر ته يوڅه کارگري را ژوندی کړې و. هلته که هر څومره معتبر يې، ان که مليونر يې، سناټور يې، درختی په ورځ به يو شلېدلی، شين جين پتلون اغوندي، زاره کرميچونه به پښو کوي، د کيشکر خولی به په سر کوي، ماشين مخکې، ته ورپسې، خپلې کبلې به په خپله رېبې. نو اوس چې دويالې د اېستلو اشر و، کليوال حيران شول چې زه هم بېل په اوږه ورو روان وم، يوڅو بزگرانو خورامندې کړې چې بېل

رانه واخلي، خو ما ورنه كړ. دوه ورځې، د سنباري نه پس، تر لور مازيگره
 د اشگر و سره وم. د غرمې ډوډۍ مو هماغلته د شگود پاسه خوړله، گويا
 د ورځې سپورتې تمرين مې ترې جوړ كړ. حاجي احمد چې اوس يې د
 زړيو دن نه سر يوڅه ږچېده خو لايې هم دنورو برابر كار كاوه، پټ راته
 وويل، « كمالخانه، زه درباندي پوه يم چې په دې كې دې هم چل و. خلك
 دې لمسول چې يره، لوى ډاكټر دى، د امريكا نه هم راغلى، پيسې هم لري،
 خو اوس هم زمور سره اوږه په اوږه بېل وهي. « ما وويل، « يوه ورځ به دې
 د امريكا د افغانانو نه خبر كړم چې په خپل وطن كې يې، لرې دې له مخې
 استنجا هم په نورو كوله، او هلته د ټكسيوانى نه، بيا تر قاده مېنځلو او
 كراچى گرځولو پورې په داسې شوق كوي، ته واد پلار پلاره يې همدا
 كسب و. « كليوالو چې زما او حاجي احمد لېوالتيا لېده نو نور يې هم كار
 ته زور وركړ. دريمه ورځ ويا له له شگو پاكه شوه. بيا نو پاس لاړو د نري
 سيند نه مو ورته كندو رامات كړ. دا كندو پخوا هم و، خو چې به او به
 رابېدي، شگو به يې مخه بنده كړه، ډب شوي. اوس چې اوبه په توپونو
 زمور نهر ته راتويې شوي نو ټولو لاسونه وپړقول، خولكه بيا چې پنبېمانه
 شوي وي، د ياچار يار او الله اكبر نارې يې شروع كړې. وروسته خبر شوم
 چې ملايانو چكچكې منعه كړې وې چې دا د كفارو رواج دى. مور يو مو-
 نه په اوږو، قدم په قدم، د اوبو سره، لكه د ناوې دورا پسې، كوزراتلو،
 كليوال په خوله خولا هم غلي وو خودسترگو د شغلونه يې دهيلې سپرغى
 بادېدلې. دلته هلته شرميندو كې موسكا په شونډو تالې خوړلې. مفتاح

د خوشحالی نه خپل گود لاس ته ناز وړکاوډه او هر نژدې او لرې گاونډي ته
 يې وعده ورکوله چې دده مخکې ضرور په تیراکتور يوې کوي، ياران اوس
 هم نه پوهېدل چې زه پاتې کېدونې يم او که هسې د خوشپو خواخوږی يم،
 بهرته روانېږم. زه په خپله هم نه پوهېدم د کلينیک سامانونه مې ټول په
 مزار کې پرېښي وو، اوس په دوو کې وم. کليوال سوکه سوکه، له سمخو
 راکوزېدل، کلاوې خونې، خود خټو کولې يې شروع کړې وې، کوم کور
 چې بېخي وړان نه و، لکه زمور، نو په تاداويې نورې پسخې وهلې. عجيبه
 ده چې کورونه په اشر جوړېدل. غويي خولا نه وو، مگر بېلونه او لرونه
 پرېمانه وو. خلکو د کورونو مخې ته واړه واړه پټي جوړ کړې وو او چې د
 اوبود راتگ زيری شونو په پولو پټيو او نريو لښتيو او ورخونو هم کار
 روان شو. د شولو وخت تېرو خو، شوتله، جوار، رنجکه (شپشټې)، می
 او نوره سپېده کاري لا کرل کېدلې شوه. يوه ورځ برمانو د ملا عبدالرحمن
 وعده را ياده کړه. د اوبو او اشر په ډړه کې، خواره کې زما هېر شوی و. نو
 جمعه چې خلک د لمانځه د پاره کوزېښار ته لاړل، زه بر لوري ته، سمخو ته
 روان شوم. دا ځلی بيا، ستومانه د صفې په شگو پريوتم. چرتونه دومره
 را باندي غاوره شوي وو چې سر مې ولگاوه بيا ډوب وم. دا څه حال دی،
 څه چاره، کومه يې لار، کوم يې گودر؟ وېرېدم چې په خلکو کې يو خامه تمه
 را کېدلې وه، او ما په ځان کې ددغو نامرادو ارمانونو د رژولو توان نه
 لېده. يارانو خواوږده راکوله خو لکه سالم جان چې ويل هغوی مازې
 زما صوبه داران وو چې ما به دتگ خبره کوله بر مانو به ويل، نو ولې دې

زمور ژوند گډوډ کړ، ولې دې په مور کې وېدې بلاوې راوینولې، پرېښې
 به دې وو، مور پوه شه او زمور د غم سمخې. په همدې کې وم چې يو
 کالبوت د يوه سپي سره، له سمخې راووت، سپي له قاره غورېده. ډېره
 شپه ولاړ وو او بيا دواړه بهرته ورک شول. وترهېدم. لکه چې ملا يې خبر
 کړی و، هغه له يوې بلې سوري را پېدا شو، سترې مښي يې را کړه. ما ورته
 عذر وغوښت چې دکلي د جنجال نه، نه وزگارېدم چې ده ته راشم. ملا
 وويل، « زه پوهېدم چې ته بوخت يې، زما کار هم چنډيانې کار نه دی،
 خدا زده چې ستا د لاسه به پوره وي، که نه، خا اول به يوه مېرۍ ډوډۍ را
 سره وخورې». مانه اونه وکړل خودی، لکه زما خبره چې نه اوري،
 ودرېد، بهرته په سمخه کې ورک شو. څنډ وروسته، د بنوروا د يوې کاسې
 او دسترخانه سره راغی. همداسې په پټه خوله يې ډوډۍ په کاسه کې وړه
 کړه، مخکې يې راته کېښوده ما چې ورته د شراکت ست وکړ، ده سر
 وبنوراوه. بهرته سمخې ته لاړ په يوه خاورين کنډول کې يې شرومبې
 راوړې. زه هم وړی وم. عجيبه خوندوره بنوروا وه، او لاد کوم مرغه پټون
 هم پکې و. شرومبې، ترشې او يخې وې. بنوروا مې په خوند وخوره او بيا
 مې پاتې ډوډۍ د شرومبو سره گړوت کړه. ملا چې زما اشتها لېده نو
 موسک شو. وروسته يې چا يې راوړې، يوه پيالې ده هم واخيسته،
 « طالع دې وې چې پرون مې دوه زرکې وويشتلې، خو مارغاز توري شوي
 دي، هسې ستا بخت نېک و. په امريکا کې څنگه، هلته به ټول څنگلونه
 اوس په شيشمحلونو بدل شوي وي، چې ښکار شته که نه؟ » ما وويل، په

امريکا کې د بنکار او سېل ځنگلونه او پارکونه پريمانه دي او مامورين خلکو ته سوالونه کوي چې راشن چې مثال، غرڅو، يا بتو يا کبانو نسل د حده زيات شوی دی، ويې ولنی، خو البته بنکار ځن بايد ليسنس ولري او ډېر مقررات يې ورته جوړ کړي، چې په پلانکي پسل کې به هر د ورځ خو مرغان يا نور ځناور ويشتلی شي، يوازې نر به يې ولې. بچي به يې نه ولې، کب بايد دومره غټ وي، غرڅه بايد د دومره کالونو وي او داسې نور. ملاسر په تعجب وبنوراود. دواړه ډېر د شپه غلي وو.

زه پوهيدم چې د اصلي مدعا د ويلو چل نه ورځي. دخاموشي د ماتولو په تکل کې مې وويل، «وبه يې منې که نه، يو کالبوت راتر سترگو شو چې بوسپي ورپسې روان و. چې څوک به وو که هسې مې سترگو وغولولم.» ملا بيا هم خاموشه و. خو ناڅاپه پاڅېد، په سمڅه کې ورک شو او چې راووت، هماغه کالبوت ورپسې و، سپي ورسره غبرگ روان و. چې نژدې راغی. بنيادم و، د پوهنتون د وختونو سکليټ ته ورته، چې مور به ملنډې پرې وهلې، په دې فرق چې ددې هډوکو په سر زېره څرمن غوړ بدلې وه. په دليل پوه شوم چې دا د ملا عبدالرحمن لور ده. دهغو يهوديانو په څير چې دهتلر په کمپونو کې يې فلمونه ماکتلي وو، سترگې يې کړاغې راختلې وې. لکه وری يې چې ويلې شوې وي، غاښونه تر بېخه بنکار بدل. په دې حال يې هم دموسکا تکل کاوه او يا به يې پترو نيولې شونډې نه سره ورتلې. بيا ميرات مړې بدله را ياد شوه. نه دې جلال نه دې جمال شته دی، د ژونده ساوتې ده. نه په نظر کې دې څه سوال شته دی، د

ژونده ساوتې ده. نه څوک ښکاره شول نه چا بل کړل مشالونه، دا څه چل شوی دی، زما د ښار په ماښامونو. نه پوهیږم دغې ساده بدلې ولې زما غوښی زبیر کاوډ، داسې به شوم لکه چې سل منه سرپ را پورې تړلي وي او بیا هم زه لایمېم. په تېکان مې ځان په سد کړ. هلکه تا خوتر دې سخت مریضان لېدلي، چې ته داسې وارخطا کېږې نو په لوی لاس دې دخپل مریض زني وتړلې. نجلی جینګه خوله ناسته وه. په پلار یې دشرم خولې ماتې وې. ما غاړه صافه کړه، نجلی ته مې وویل، «گلې، نوم دې څه دی» هغې ځواب رانه کړ. بس د سپي په ورز یې لاس تپاوه. ملا وویل، «پخوانی نوم یې مور پرې بخت جماله ایښې و، زه یې دنازه کوتره بولم.» چې ما یې اصلي نوم یاد کړ، د توخي جوپه ورباندې راغله. خونه یې په زړه کې زور واوښه یې دینې مراندو د توخي زغم لاره، زبیر مخ یې شین شو نو یې لاس خولې ته نیولی، همداسې په توخلو سمخې ته منډه واخیسته. سپي هم ورپسې و. زما ډاکټري راغونځېدلې وه. پوښتنه مې وکړه، چې ولې نجلی له خپل اصلي نومه وپریږي. ملا لکه چې ما آزمويې، څیر را ته وکتل، «ددې پخپله د پخواني نوم سره ورانه شوه، بلکې دخپل ټول پخواني ژوند نه بهزاره ده او زه یې هم نه وریادوم بس داده او ددې سپي. حتی د مور د نامه په یادولو هم اثر ورباندې راځي.» ما وویل، «خدای به هر څه آسانه کړي. اوس حاضر خو ته دو مړه وکړه چې حق ناحقه، ځای بهځایه، په زور په رضا خوراک ورکوه. چرګې مرګې خولرې برې کړې، بس ټولې ددې نه جار کړه. زه به دې بله جمعه خبر واخلم.» چې روانېدم

د ادينه مې ورکړه، « خدای به يې لکه گل داسې جوړه کړی، غم يې مه کوډ.
ددې رغول په خدای، په ما. « په اول ځل مې د ملا په سترگو کې د
پخوانی مستی ځل ولېد.

« ۲۱ »

بود ورغ زده او مفتاح په تيراكتور لگيا وو. زده حيران وم چې زما په يوه لاس
گود وروړ، خومره ډېره انرژي لري، چې هېڅ نه ستړی کېږي، په همدې کې
سالم جان را پيدا شو. ماته هم خدای ددمې بهانه پيدا کړه، دواړه په پوله
کښېناستو. سالم جان په ډېره جدي لهجه وويل، اوس په رښتيا ډانگ
شوې، ډاکټري کوي خونه دارو لري اونه سامان، ستانه خودبنار حکيم
جي ښه دی چې هماغلته دې هم معاینه کوي او هم ځای په ځای دې په
ستوني کې گولی دررغړوي. ظاهر شاده دم هم درنه ښه دی، هم ښکر در
لگوي چې نا پاکه وینه درنه را کاري، هم ژورې در پورې نښلوي، هم دې د
ماشومانو شگنکي در غوڅوي، هم دې غاښ د ژامې سره کاري، او هم دې
زخمونه در څېرې کوي. ته هسې دوچې کمال خان یې. پوهېدم چې په زړه

کې يې کومه اندېښنه لره بره کېږي. پرې مې ښود چې دکليوالو چم راسره وکړي. ده هم کله د ويالي خبرې کولې او کله د تخمونو، او شگو، او زمانظر يې غوښت. هسې زړه نا زړه خواب مې ورکاوه. پوهېدم چې اصلي مدعا يې بله ده. د تيراكتور يې راته وويل، چې که مفتاح يوه ورځ دده پټې پرې واړوي. ما ويل، ولې نه، بس ته يې ورځ راوېښه په آخر کې مې دده کار آسانه کړ. «ولې دومره شف شف لرې. آخر وايه، په زړه کې دې څه دي؟» سالم جان ترور شو، «هسې مې داستا د ډاکټري پورې خبرد کوله» بيا نو لکه څنځه، اصلي ټکي ته راوښويېد، «برمائو خبر کړم چې، بر، د ملا کور ته ختلی وي. وايي دوه ځلې هلته لاړې. «ما وويل، «نو څه چې لارم؟ دهغه لور ناروغه ده، زما کسب هم همدا دی!» سالم جان وويل، «د بخت جمالي درد لا علاجه دی. ددې په شان خوارانو دې خدای اسره وکړي. «ما وويل، «سمه خبرد وکړد، څه وايي؟» سالم جان وويل، «گورده کمال خانه، اوس که يې منې او که نه، دکلي سترگې تا ته دي. ته به خسني يې خود کلي پير يې. منم چې ډاکټري يې، خود سر درد او د سترگوليج يو شی دی، او ليونتوب بل څه ته چې ځان دې شيانو ته ورکړې نو هسې خو ټوله توابه په ليونتوب کې دبخت جمالي نه کمه نه ده، نو بيا به کوم يو ته ورسېږي، زمور د ښې به هم ووزي. «ما وويل، «چنغړ که، ته به خبر يې او که نه خو همدا د ليونورغول زما کسب دی، دهلک سنتول او دغابن اېستل خو ته په خپله وايي، دم ظاهر شادي يې تر مابنه کوي.» سالم جان وويل، «هغه زمور د غم پريره چې درې ورځې مود لږ مانه د وينوسره درته

بيان كړه، لكه چې بابېزه لاره، يا به ته وايي، مور درواغ وويل؟ « ما
 وويل، نه، تاسو درواغ نه وويل، بلكې همتاسو مې پام كړ چې دا مرض
 علاج لري. « هغه وخنډل، « لهونتوب غبر له زيارتونو او تاويزونو نور څه
 علاج لري؟ ولې زموږ خوارو كليوالو نور كارونه نه سموې. د ټولو سترگې
 تاته دي « زما ډاكټري را تورېدلې وه، « سالم خانه، نه تاسو لهوني يئ او
 نه د ملالور، او ما تاسو ته همدا خبره كوله، او همدې خبرې تاسو پوه
 كړئ چې رك روغ يئ. څوړېدلې، شر مېدلې، تر هېدلې يئ خو لهوني نه
 يئ. « سالم جان، چې بې هغې هم كم خبرې و، لكه چې نورو يې خولې ته
 جنډره اچولې وي، غلې شو، پاڅېد او د مفتاح سيل يې كاوه
 چې په تورو گريسو او ډيزلو لړلې مخ، په شوت لاس، لكه
 چټكي كله لاندې او كله د ډرايوور په سټ، د تيراكتور
 سره اخته و.

يوه هفته پس مفتاح هم نه، بلكې وړېندارې مې راته وويل چې د
 سالم جان يوه كليوال هم خپله مېرمن وژلې وه. قوه چې راغله نو دده
 په ناموس يې هم لكه چې تور داغ ايښی و. مفتاح وويل چې ښځه د
 هغې په خپلې خوښې زندې شوې ده. دروسانو د تگ نه پس،
 لكه چې د مېر د اور تې تر مينځ څو هفتې بحث شوي چې گوندې د
 حل كومه لاره راوباسي. خاوند يې، چې هغه په مېنتا به كړې وه، نو دا
 تجويز يې هم ورته وكړ چې يو څه وخت دې په خور د كابل كې د خپل پلار
 كور ته لاړه شي. حتی د طلاق خبره هم ياده شوې، خو ښځې ورته ويلي

چې دا به گوندي دده شرم نيمایي ته را کوز کړي خو ددې به دوه چنده
زیات کړي. وایي چې دې ورته ذخدای روی وروړی چې دا ، خپل خان او
اولادونه ټول دې د شرمه خلاص کړي.

« ۲۲ »

یوڅه دخوب او درد دارو مې چې دکلیوالونه، چې تل یې وریسې زېری وې، د بدې ورځې د پاره پټ ساتلي وو، په بسته کې واچول، د برمانیو ډانگ او دامریکانه راوړی دوربین مې راسره واخیستل، د وعدې سره سم د ملا سمڅې ته ور روان شوم، لکه چې ملا خپله ورسپارل شوې وظیفه نه ودا اجرا کړې، یا به یې وس نه درلود، نجلی چې راووتله، هماغسې وچه او جینگداری وده. ملا د چای د بندو بست د پاره سوړې ته روان شو. ما نجلی ته وویل، «کنښنه گلې! داسې، لکه چې درباندي گران دی؟» خو هغه همداسې ولاړدود. ما وویل، «توله هفته مې په جنجال تېره کړه، د نري نه مو اوبه راماتې کړې. د ډېرو اشرونو د لاسه تاته راتښتېدلی يم، کنښنه

چي کيسه يي درته وکرم. «نجلی وار دواره کنبناسته، سپی ورپورې
 نبتی پرپوت. ما وویل، «نری سیند به دې نه وي لېدلی» هغې هېڅ شی
 ونه ویل. ما وویل، «لوی بی پایانه سیند دی، نه پوهېږم ولې یې خلک نری
 بولي. اوبه سر کال پرمانه دي، غاړې تر غاړې بهیږي، داسې رنې دي
 لکه اوبنکه، په غاړه یې سپینې شگې دي، په هغو کې د سرو زر بخرکي
 رانه ځلېږي. کلیوالو په اول کی اشر ته زړه نشه کاوه، خوبیا خدای هر څه
 سم کړل، وارده زړه ټول راووتل، وبه یې منې که نه چې ما هم ورسره شپه ورځ
 کار کاوه. چې نهر مو تر نري پورې د خټو شگون صاف کړ، ستړی یې کړم
 اونن مې ځانته رخصت ورکړ...» په کيسه کيسه کې مې نجلی څارله چې
 په ټنډه کې یې کوم بدلون راځي که نه خو هغې هېڅ نه ویل، همداسې
 جینگه ناسته وه. ما وویل، «تا نری لېدلی دی؟» ډېره شپه غلې وه، بیا
 یې په مازې اشاره سر کوزو پاس وبنوراوه. دځانه سره مې وویل، بڼه ابتدا
 ده. دوام مې ورکړ، «اوس چې د اوبو تنگسه نوره نشته خلک لگیا دي،
 خپل کمرونه جوړوي، پټي یوه کوي، خود تخم کمبوتی ده. کلیوال ولایت
 ته تللي چې هلته یو څه برابر کړي، خو هر کار په مدار کېږي، که سر کال
 ډېر څه ونه شي، کال ته به نشالا، توری خټې وایروي» بیا مې
 وویل، «گلې، زه تیرې يم، ستاسو په کور کې اوبه شته؟» نجلی اوچته
 پاڅېده، سپی هم ورسره پاڅېد. په یوه کنډول کې یې تروې راوړې، بېرته
 په خپل ځای کنبناستله. تروې ترشې او ترمې وې، یو مچ پکې
 لامبو وهله. له یو وزر نه مې ونیو، بېرته مې غوږه کړ، بیا مې لرې وچاوده.

کين لاس مې په سر کېښود ، کاسه مې په سر واړوله او په لوړه غبر مې شکر واېست . نجلۍ مې خاړه چې په تعجب راته گوري . دانولور مازيگرو ، دوربين مې کوز کلي ته سيخ کړ ، ومې ويل ، « زه و خداى ، ان ددې ځاى نه د نهر اوبه ښکاري ، چې کړې وړې را روانې دي . ته خو يې يو وار وگوره ! » دوربين مې ورته ونيو . هغه ټکنۍ و د . ما وويل ، « ته يې سترگو ته ونيسه ، ناڅاپه سپى و غرېد او د حملې تابيه يې نيوله چې هغې ټينگ کړ . بيا يې زړه نازره لاس را اوږد کړ ، دوربين يې سترگو ته ونيو ، خو ژر يې بېرته را کړ . ما وويل ، « کلى دې وکوت ؟ » هغې سر و ښوراوه او په خوار نجلۍ کې غبر يې وويل ، « نه » د ځانه سره مې وويل ، « دا يې بل قدم » . پاڅېدم ، د هغې تر شا ودرېدم ، سپى بيا راته برگ شو خود بخت جمالي آرامي يې چې ولېده ، بېرته پرېوت . دوربين مې اول خپلو سترگو او بيا د هغې سترگو ته ونيو ، د هغې چور لنډى مې وروښود چې دې خوا هاخوا يې تاو کړې چې فوکس يې سم شى . ډېره شيبه پرې بوخته وه ، زه ورته څيروم چې څه کوي . ناڅاپه يې غبر کړ ، « زموږ کلا » چې پاس يې ماته وکتل نو دا ځل يې موسکا بل شانې وه . په همدې کې ملا عبدالرحمن ، کالى په تخرگ کې ، د يوې کتوي سره چې براسونه ترې ختل ، راووت ، نجلۍ پاڅېده . د پلار له لاسه يې کتو و اخېسته ملا کالى و غوراوه ، څلور پتيرې ډوډى يې مينځ کې وې . نجلۍ په منډه سمځې ته دننه شوه ، حيراني وه چې دا وچ کتکى (کړکى) څومره گړندى و . بخت جماله د دوو کاسو سره راووتله . ملا خپله کاسه کې ډوډى وړد کړه ، ماته يې هم اشاره وکړه ، خو ما وويل ،

« گلی، ته خو یو دبله کاسه هم راوړه » د سترگو په رپ کې یې راوړله. ملا
 بیا راته د ډوډی خورولو بسم الله وکړه، خو ما بخت جمالی ته کتل. هغې
 کاسه لاس کې نیولې وه. ما وویل، « گلی، ته ډوډی وړه کړه. » هغې سر
 وښور او ده. چې ملا هر څومره ماته ستونه کول، ما هم د نجلی په شان سر
 ښور او ده. بیا یې خپلې لور ته وویل، « کوترې بچی، مېلمه به نه خپه
 کوو. » بخت جمالی، لکه چې نوره یې چاره نه وي، کښېناسته، ډوډی یې
 وړه کړه. ما ورته موسل، هغې به چې هر د توتو ډوډی کاسې ته واچوله، ما
 به یې هم غبرگون کاوه. بیا نو ملا په درو واړو کاسو کې ښورواو اچوله.
 چې ملا بیا بسم الله کړه، ما هم بخت جمالی ته کتل، ورسره غبرگه مې
 کړه، نجلی لاس نیولې شوه. ما هه لاونیو، نو هغې و موسل، بهر ته یې په
 خورو شروع وکړه. پس د ډوډی زه پاڅېدم. ومې ویل، « زه درنه روانېرم
 بل سبا بیا راځم خو په دې شرط چې کوتره بی بی، د سار مې سابه راته
 ماڅه کړي. » دکسته مې دهغې خپل نوډ باد نه کړ، لایې وخت نه و. په
 لار کې مې پام شو چې د خوب دارو مې ورنه کړل. دځانه سره مې وویل،
 سورمه کوډ، په دې کې به هم خبرو.

« ۲۳ »

زمور د کلي ژوند د آيوانه د هر فرق درلود خو به شې چې د هر ژر خرگند پيري د « وخت » خبره ده. په کلي کې د پاو کم يوې بجې، يا دوه او پنځه پنځوس، يا پخوا تر غرمې، وروسته تر غرمې، مفهوم نشته. وخت يا دلمانځه دی يا دخوراک، يا دتیارې اورنا، يا د بزغلي، کرلو، پنولو او لو. ساعت د سوغات او دپشی دی. داسې حال هم وو چې رانه هېره وه چې کومه ماست وه. خندا راتله چې په راديو کې به مې اورېدل ساعت، نه بجې او په دقیقه، د انگرېزانو په اصطلاح، هوکپرز؟ مانا په ماپې څه چې نه بجې او پنځه دقیقه دي، که لس بجې وي، څه آسمان خونه رالوېږي! نو ماهم ورو ورو بهرته د کلي سره ځان برابر اوه، خودوه شيان چې د پخوانه پکې تينگ وم يو دسهار سپورت و، بل د وعدې پوره کول، د

ملا عبدالرحمن سمخي ته دختلو په لار کې سالم جان د ملامت گوته راته، لکه کړې وه خوزه ستون نه شوم. ملا او بخت جماله راته منتظر و. نجلی بی د سترې مشې غیبه شوه او چې راووتله نو د سار مې د سبو کتپوه ورسره وده. وچه ډوډی هم تاووده، چې لا شین مرچکی هم ورسره و. درو وارو په اشتها و خورله. د نجلی زېر مخ کې یو څه سرخي غږېدلې وده. شونډې بی لا هم نه سره ورتلې خو ما کتل چې ډېره خواري لري چې خوله پټه کړي. ملا پاخید، ویې ویل، «ډاکټره، نن شپه به همدلته تېروې. زه هم د سورسڼ دوکان ته، یو څه ټک پوک اخلم...» زما ځواب ته بی ونه کتل، کوزروان شو. نجلی هم لاړه په سمخ کې غیبه شوه. ما فکر کاوه چې اوس مې لکه چې دخپل کسب اول خنډ یو څه لرې کړ، نجلی را باندي یو څه اتباري شوه. دویم گام بی مشکل دی. هغه دا چې نجلی د زړه حال ووايي. چې بیرته زاغله نو چا زوښه ورسره وده. خیرنه گورده هم وده. ما وویل، «خیر ویسې، د گورې پسې مې نیم زړه نه و. په امریکا کې نشته. د کومه دې کړه؟» هغې، لکه په اول ځل چې خبرې کوي وویل، «دا دې په بوختی کې مې پیدا کړه.» بیا بی د شرمه شارا واپروله. ما د چای سره د گورې نه په مزې مزې چکونه کول، خوله مې چرپوله.

ومې ویل په پېښور کې یو شاعر دی چې حمزه بی بولي، څه ښه بی ویلي دي چې گورده چې له هرې خوانه وڅکې خورده ده. «گورده مې چرپوله او ومې ویل، «زورورده خورده ده. ورېندار مې وایي، ستا مور ډېره ښکلې وه، وایي ته ور باندي ډېره گرانه وې.» بیا مې موضوع بدله کړه، او دکلي په

ښکلا و غږېدم چې په امریکا کې مې تل د هغې آرمان کاوه. ځنډ وروسته
 مې بېرته خبره په دې راغبرگه کړه، « مور دې خلک وايي نامي ښکلې
 ده. » په تعجب مې ولېدل چې هغې «موسل او لکه چې د ځانه سره
 غږېږي،» وپښتان يې ترېننگرو رسېدل، سترگې يې ښکلې، ډېرې ښکلې،
 ناټيرې. « ودرېده، سپې هم، لکه چې سيوري يې وي، ودرېد. دوربين يې
 له مخکې را اوچت کړ. ډېره شيبه يې لرېر کړ، خو چل يې هېر شوی و. ما
 ورته برابر کړ، نو بيا يې کوز په کلي کې خپل کور ته واچاوه، ځنډ پس يې
 دوربين له سترگولرې کړ، په غمجنو سترگو يې ماته چې ناست وم
 کتل، « چې ادې مې نه وي، په کور خاورې اړوم. » ما هېڅ ونه وويل، چې
 مای ختم شو، زه روانېدو ته پاڅېدم، هغې وويل، « ابا مې نن شپه مېلمه
 ږي يې » بېرته کښېناستم. پوهېدم چې دويم قدم بايد واخلم، « په يو
 شرط پاتې کېږم. » هغې هېڅ پوښتنه ونه کړه چې څه شرط، ما وويل، « زه
 د امریکې کيسې درته کوم او ته د خپلې مور، څنگه؟ » هغې راته کتل،
 نو بيا يې خپل سر ته لاس کړ، « خورېږي. » ما د جيب نه د سر درد گولۍ را
 ايستلې، هغې دخپل چای سره چې لايې هم لاس نه و وروړی، گولۍ
 وږه، او بيا يې راته وويل، « بس نو سر مې د همدې گولۍ سره ښه شو. »
 ما په خدا وويل، « يو به ډاکټر ته درواغ نه وايې. لا دې ترستونې تېره
 ږي نه ده. » هغې په اول ځل وځنډل او گولۍ يې ايسته توکړه. ما د دې
 لا او بيا خدا ته وځنډل، لويې او وشتې د اعتماد سرېزه وي. دې ته مې د
 ستې ست وکړ او بيا مې په جدي غږ وويل، « د يوه لاسه تک نه خپږي.

خپلې و عدې به ساتو. ما پرون درته دکلي د شواخون کيسه وکړه. ته به
 ماته د خپلې مور کيسه کوې. « دې وويل، « ومې کړه نو ډېره بنايسته وه،
 ډېره خوږه وه. « شپې په خوب کې درځي؟ « دې وويل، « مورکي تل راسره
 وي. « ما وويل، « دا رښتيا ده چې خپله يې خان له غره وغږاوه، که د پلار
 لاس دی هم په کې و؟ « دې تکان وخور، خو خان يې راتينگ کړ، « هر څه
 چې وو، نوره مې مه کړو! « خو ما پرېښودونې نه وه، « ټوله کيسه راته
 تېره کړه، زما وعدده چې ددې صفې نه به ډېر خواځي نه ښکيه! « هغه چې
 اوس يې واگې خپلې شوې وې، وويل، « اوس دې وي، پلار مې دکوم
 چرگوري پسې لار دی، دراتگ وخت يې دی، چې بيا يې زه سور کړم. بل
 پېر ته چې راغلې، ټول حال به درته بيان کړم. « ما وويل، « پام خودې دی
 چې نن شپه په همدې صفې تېروم! سبا به هم همدلته يم، او که دې وعدده ونه
 ساتله، دهمدې ځای وم، دهمدې ځای شوم، خدا که قدم هم واخلم. «
 په دې شپه مود ملاچرگوري بودتت لالتين ته په درو سرو وخور. نجلی ه
 کمی ونه کړ او يا به يې ماته ځان ښوده. وروسته مې بودبله، داخلي د
 خوب گولی را ووهسته، نجلی ته مې د اوبو جام او گولی ونيوله. هغې بيا
 د کوم چل تابه نيوله خوچې کتل يې چې زد جدي يم، نو يې په ژبه کېښوده
 او کاسه يې په سرواړوله. ومې ويل، « گلې ته ورڅه سرولگود، زه او مولوي
 صيب به بوساعت د زرونو براس وباسو. « نجلی ټکنی وه خو پلار يې ه
 په سرد تلواشاره ورته وکړه. ملارانه دا مريکې پوښتنې کولې. دی دا زله
 کنجکاوه و، دهر علم کتاب يې لوست، خوابنامه که گلستان، ک

بیا لوی، بیا بی په قاچاقی دا خبره هم تیره کړه چې د کوترې گمان په ده
 راځي چې مور به بی وژلې وي. « ما وویل، «نوته څه وایي؟»
 ملا وویل، «زه به هر څه يم خود نفس قاتل نه يم، دومره اسلام را کي
 لاپاتې دی. په علی آباد کې په مخکو گرځیدم. چې راغلم، خلکو یې مری
 را خپړولی و. د کمره نه یې ځان کولې کړی و، مړ کونډی او غیر گې پښې
 یې ماتې وې. سپی یې څنگ ته پروت و. نور خونوته په خپله خبر یې چې
 ولې، زما بیان ته څه حاجت؟ کوتره به راله جوړه کړې؟» ما وویل، «نه
 پوهیږم، لامې را سپرلې نه ده. اول باید ددې د ماغزو غوټه خلاصه شي.
 دا وخت غواړي». ده په بیوزله لهجه وویل، «نوته خو هم په کلي کې
 بوخت یې، وخت به نه لرې». ما ورته دهغه هندو کیسه وکړه چې د چا
 پورې یې کار بند و او هغه به تل ویل چې وخت نه لرم. آخر هندو وویل، په
 ټوله دنیا کې ټول ټال څلېریشته ساعته دي، او دا ټول ستا سره شته، او بیا
 مې وویل، «زما سره وخت شته، که بخت هم را سره مل شي». د شپې تر
 ناوخته ملا د امریکا په باب خپله کنجکاوې او بود پوښتنه یې د بلې پسې
 راستی کوله. دواړه لمانځه ته پاڅېدو. وروسته یې بود نیالیچه او شادر
 راوړل، د للمې ساړه باد ته پرېوتم، خوشاله وم چې بود شپه خود شمال د
 برکته د کلي د میاشونه خلاص وم. په سهار ما او ملا لمونځ وکړ، یخې
 تروې مود بېگانی پتیرې دودې سره وخورې. ملا خوشاله ښکارېده.

«کوتره وېده ده». ما وویل، «شور مه کوه، همداسې وېده ښه ده». هغه
 وویل، «پخوا یې شپه په مېرتون وه، درسته شپه د ځان سره ښه گېده، چې

هر څه مې چهل کاف ور باندې کوف کاوه، خوب نه ورته. يوه شپه به غلې پرته وه، خوبيا به يې بنگهار شروع کړ عجيبه دا چې د سپي هم را سره ورانه ده « ما هېڅ ونه وويل. ملا پاڅېد، « زه ځم چې يا بوته لږې اوبه وکړم. « ما وويل، « آس لږې؟ هغه وويل، « يا بودی يا بو. زه خوله هماغې ورڅې چې د مدرسې ملا بانو د بنار نه وشړلم، بيا نه يم ورغلی، خپله سودا په علي آباد کې اخلم. « ما وويل، « نو دا آس دې چېرته ساتلی؟ هغه وخنډل، « ټولې سوري سمبوري خونو درنيم. هلته د همدې غره بيخ ته يوه بله همداسې سمخ او همداسې يوه صفة ده. « ما وويل، « نو اوبه له کومه کوي؟ هغه وويل، « مور خو څه منگري نه يو چې اوبه نه څښو. هر ځلي چې د بنکيه راځم، داوبو څلور ژي په آس باندې باروم. زه درنه لارم، ته پوه شه کوتره. « ما وويل، « زور ورده، په سپي مې داړې که څنگه؟ زه خود هغې د وينولو پسي سمخې ته شم ننوتلی. پاتې به وي چې هغه يوځلي را پاڅېري! « ملا وويل، « ځم آس ته اوبه، چرگو ته دانې مانې ورکوم، بيرته راځم. چې روان شوشاته يې وکتل، « ډاکټره زه خو څه د مدرسې مولوی نه يم چې وایم به ته نا محرم يې. زه دې پلار لا پېژنم او په تا د هر قسم عفت شرط ترم. بس بېغمه، که زه يم که نه يم، ته خپله ډاکټري کوه. کمال خانه مور د اصلي نا محرم د لاس شهيدان يو، هم محرم پېژنو او هم نا محرم، زما لور کی يې مثال دی. «

چې سر توبې پرته وم؟ ما وخنډل، « اول خو لاړه شه، مخ لاس پرېمنځه، سبناری راوړه چې سره وبې خورو ». د هغې لکه چې خان ته پام شو، په تراټ و تېتېده. چې راووتله نو یو څه یې زېر مخ او ږنگي وېنستان د بنیاد مانووو. یوه وچه د وډی یې په لاس کې وه، مری یې ترې کولې، دا یې سبناری و. د زړه په کوم گوټ کې مې یې راتلونکې ښکلا ته پام شو، لکه گلاب چې لا غوتی وي، لکه د نقاش لوحه چې لا پوره شوې نه وي. لا ناسته نه وه چې پوښتنه مې وکړه، « بخت جمالی، اجازه خوبه دې وي چې په خپل نامه دې یاده کړم؟ شپې دې خوب څنگه و؟ » هغې، لکه چې د خپل نامه یادول خوند ورنه کړ او تکان وخور. بیا یې کمزورې موسکا وکړه، په کراره یې وویل، « لکه کانی ».

ما وویل، « کوم بد خوب خوبه دې نه وي کتلی؟ هغې سر وښوراوه. بیا نو زمور تر مینځ لنډ سوال او ځواب وشو.

« پخوا خودې بد خوبونه لهدل! »

« هو، دا څو کاله کېږي، چې که قسم وخورم سترگه مې سمه نه ده پته کېږي، دروغجنه به نه شم ».

« ولې؟ »

« په خوب کې مې بدشيان لهدل، څوک را پسې وو، وژلم یې، د غرد نه یې رغړولم ».

« نو چې ویننه شوې او څوک د ښمن به نه و، بیا خوبه دې سیاله شوې وي؟ »

« نه ، په وينه مې هم هماغه خلک لېدل ، کله بنيادم ، کله بل ځناور ، اکثر کيچه مار ، چې کوارې واري به را پسې څښېده ، چې هر څومره تښتېدم . دوی را پسې وو . . . » بيا يې په بيوزلي داسې راته وکتل چې سل قسمه زاری ترې وړېدې . دکټه وازي سانده را ياده شوه : « ولويدم کوهي ته اوس مې کاره له زندانه . . » خوشبې دواړه غلی ناست وو . پاڅېدم . بې پرغ او غوره کلي ته روان شوم . ان تر کوره په ځان په غوسه وم چې خوشې مې دکليوالو د ژوند سره لويې کولې ، سره سپين مې له ورايه ورنکاره کول . خوبيا هېڅ نه و . اوس مې نجلی ته د درواغو هيله ورکړه . دهغه شاعر دا خبره مې سترگو ته ودرېده چې ډولچي ته د خدای روی وړ وړي : مه لمسوه خلک اتنونو ته + مه پاروه خلک نور خونونو ته .

« ۲۴ »

حاجي احمد، لکه چې دملواري په ټونگ بوه ورځ راته وويل، « کمال خان، ته دڅوڅ ما څوڅ د مشر، د جال په شانې يې، هره ورځ د کلي نه د تگ گواښ کوي، خو، کلی خوشاله دی، چې د خدای نوم نه ورسره يادوي، سبا ته لا هم په کلي کې يې، اول خدای اول خدای چې دهمدې ځای وي، دهمدې ځای شوې. نوڅه وايې چې بوه چته درته وگورو؟ » لکه چې زما د شرمه سور مخ يې ولېده، ويې ويل « ترڅو به همداسې بنده گرځې، يوازې توب د خدای سره جوړېږي. ملواري لا دوخته ستا دورېندارې سره پلان درته تړلی، يو درځن يې درته پيدا کړي، خو ما ورته وويل، بنځې صبر وکړه چې ډاکټر په خپله څه وايي. » ما وويل، « تاسو خو په دې کړايې کې اوس وريته څه چې لاسکاره شوي، خو زما لا کال نه دی پوره، لا اوم يم. وار وکړئ چې يوڅه مې څڅا وڅېږي، د تاسو غوندي خونشم کېدلی خو يوڅه

خان در لند کرم. زما زخمونه لاتازه دي، لایې ستاسو په شان خيگ نه دی نیولی، د پېښور یانو په وینا، تایم به لگي. « حاجي احمد د هر ساعت راته څېر وکتل او بیا یې سروښور او ده، د جمعې لمانځه ته روان شو. دا مهال نو زه کلي ته خوشاله وم، چې ورو ورو خان د خپسې نه راوباسي. زیاتره سمځیان کلي ته را شپوه شوي وو او بېر د یې وه چې د ژمې تر راتگ پخوا خپلو مېنو ته یو څه رونق ورکړي. خو یو څه وخت یې غوښت چې، د برمانو په وینا، څلور بول د دوو پښو تگ زده کړي. لا هم په کلی کې خدا کمزوري، او خجالتی غاوره وه. یو ښه زیری دا و چې سپېده کاري پرېمانه وه، درمندونه او رشې د پخوا په شان غونډی نه وې، مگر همدا چې وړې توپه کې وې هم خلک ورته خوشاله وو. هیله بل پسرلي او شولو ته وه چې د کلي اصلي کرونده وه.

یو د میاشت مې د خپل کور کروندې په سمبالولو تېره کړه. کلیوال چې بې هغې هم د هر چا څار کوي، زه پوهېدم چې زما کارونو ته څیر دي. چې د قوس مېاشت را د بره کېده، خلکو ځانونه د ژمې د پاره سره را ټول کړل. پر وړې یې بوساره کړې، غویانو ته یې څلو نه جوړ کړل، د لاندې وس که نه و، د سارایې سابو پرېمانې وه، د بامونو د پاسه د سره الوان پروني ښکارېدل. ښځو د سابو او باغي سبزیو، بښدې، تورو او سرو بانجنو، وچول شروع کړي وو. لا هم په هرو دوو درو ورځو کې یو ځل د ملا عبدالرحمن سمځې ته ورختلم. په بخت جمالي کې مې یو څه، عادي ژوند ته د ستنېدو علامې لېدلې. اوس، لکه پخوا داسې نه وه چې د هرې ونې غنې نه په

خوب او په ویننه په تېښته کې وي. په غومبورو کې یې سرخي راغلي وه او نور نوهغه د جینګې خولې نجلۍ نه وه. وېښتان یې لالندو، خوبیا هم تر اوږو رسېدل. د هرې ورځې په تېرېدو، ښکلې کېده. یوه ورځ ملا عبدالرحمن د چای په وخت کې وویل، «بره منم دې. خالق دې انج و منج لره چې یې ښوې بدو دې زما کوتره بېرته رکه روغه را کړه.» ما وویل، «اول خو به یې نور خپل نوم اخلي. اوس یې پخوانی وېره کمه شوې ده، خولاد خوشالی وخت نه دی، منزل لا په وړاندې دی. بس هیله او دعا ژوندی ساته.» هغه وویل، «اوس یوڅه خوب هم لري، د شپې دومره چيغې هم نه وهي، کله کله ورباندې خپه راځي خود لنډ وخت د پاره.» بیا یې پوښتنه وکړه، «دېره مې سودا ده چې د کوترې، نه، د بخت جمالي، ناروغي څه وه؟» ما وویل، «څه وه مه وایه، وایه څه ده، لا ترې وتلې نه ده. ته خود قدیمه د علم پسې گرځې، خوزما ژبه به دومره قوت ونه لري چې داسې یې ووايم چې تا پوه کړلی شم.

دغه مرض ته Post traumatic stress disorder وایي. مانا د بدې پېښې نه پس روحي فشار او گېرېر. بد خوښونه او بیا چيغې، ورسره یې اشتهايي ددې مرض علامې دي. «ملا وویل، دا مرض د وجود په کوم ځای کې وي؟» ما وویل، «د سرد کوپړۍ په بیخ کې د غټې گوتې د نوک په اندازه یو ځای دی چې هایپو تیله موس یې بولي، همدا یې مرکز دی. چې دا مرکز وړان شي، مکروبي شي، خیرن شي، نو په بنده کې همدا د بخت جمالي مرض پېدا کېږي. د دنیا ټول غمونه، ټکانونه، وېره،

هېجان، ټول همدلته اوسي. تر حوبنده په خپل ژوند کنترول لري دا مرکز بڼه په دمه کې وي، او د هر قسم غم بنادې سره مقابله کولی شي. که مورد چا د مرگ په غم خپه يو، نو د همدې مرکز د مقاومت له برکته، په خوورڅو کې دننه، بېرته عادي حالت ته راتلای شو متل دی، ځکه نومتل وايي چې د غم د لاسه څوک نه مري. خو که د بهر نه راغلی آفت دومره شديد، دومره ناڅاپي وي چې ددې مرکز د وسې نه وتلی وي، نو بيا پخپله مرکز په ځان ژاړي، بهوزله شي، مقابله نشي کولی، مرض پکې پاتې شي. «ملا وويل، «نوبيا يې چاره څه ده؟ دارو يې څه دي؟» ما وويل، «ددې دارو نشته. يوازینی علاج يې دادی چې دغه هېجان، دغه جذبه ددې مرکز نه بهر کړای شي او ددې لار داده چې مريض د زړه حال ووايي، د زړه تڼاکي يې وچوي. ټول هغه حالات چې پرې راغلي، هر څومره د شرم خبره چې هم وي، ويې وايي. دا گویا يو ډول جولاب دي چې مريض ته ورکول کېږي. «ملا وويل، «په رښتيا جولاب دي، لکه جمال کوټه يا سنا؟» ما وويل، «هو، خودا کوم دارو نه دي چې مريض يې وخورې، بلکې مريض چې وغږوي، دا بوڅه وخت غواړي، د بېرې تداوي نه ده، خو چې د زړه حال، د زړه غوټه په خوله بيان کړي نو همدا د جولابو کار ورکوي، او په هايپوټيله موس باندي فشار کم شي، خبره يې پاکه شي، بېرته ستره او تازه شي. «ملا وخنډل، «شابس، یرد که ته مولوي وای، عجب به دې مستخلص آسانه کړی و. اوس داراته وایه چې بخت جماله بې چوڅسه جوړه شوې ده؟» ما وويل، «په ظاهره کې خو مخ په جوړېدو ښکاري، ته

بې هم وينې خودا نامرده مرض د خاني په شان كله خان په ماغزو كې
ومره ژور پتوي چې بيا يې د ډاكتور پلار هم نشي موندلی. ته به وايي
دنيا گل گلزار شوه، خوناخاپه بابېړی وکړي. «ملا تېکان وخور، خو ما
ډاډينه ورکړه، غم مه کوه، زه به يې تل خارنه كوم.»

« ۲۵ »

هر خومره چې د كليوالو حساب برابریده، زما حال خرابېده. لکه چې ددوی مرض اوس په مالگېده. د انتقام ناروغي راته پيدا شوې وه. اوس نو داسې پخې دانې ته ورته وه چې که خیرې نشي نو د وجود داخل ته لار خلاصوي. په خپله پوهېدم چې ولې؟ ما د ومرد د نورو په غمونو کې ځان ډوب کړی و چې په خپله رانه دوی جوړ شوي وو، د ډاکټر روغ نصیحت را یاد شو چې هېڅکله به خپل خپلوان نه تداوي کوي. چې ډاکټر د مریض سره خاصه خواخوږي او رشته ولري نو بیا د ماغزو په ځای د زړه په لار بنسودنه کار کوي، کنټرول یې ختم شي او دا وپېرېده چې د ناروغ حالت دده په کالبتو هم ننه وزي. چې دا حال مې برمانیو ته وویل، نو هغه وخنډل، «ته هم زموږ غوندې، د قریانی گلهوري پسې گرځې، چې براس پرې ویاسې.» په بله

ورخ چې زه په تراکتور سپوروم او د گاوندې، مامدخان، مخکه مې اړوله،
 برمانوراغی او بې مقدمې بې وویل، « پیدامې کړ. » ما وویل، « څوک؟
 څه شی؟ » دی پاس تراکتور ته راوخوت، « بس، چرگه نه ده، نر کولنگي
 دی، زه و خدای چې کلی به شندې ورباندې وکړي. » ما وویل، « دا څه او تې
 بوتې و اې، کوم چرگه کوم چرگه څنگه، ولې؟ » برمانو وویل، « دا د
 تراکتور د سر خبره نه ده، نن شپه راشه چې د برمانو د پلان ننداره وکړې! »
 زړه نا زړه، ما بنام دېرې ته ورغلم. برمانو د چرسو چېلم تیاراوه. په سر بې
 راته د کنبناستو اشاره وکړه، چې ما پوښتنې ته ځان تیاراوه، هغه د لاس
 په اشاره منع کړم، « ډانگېره، ته لږ مه تېره چې زه ځان په سور کړم. » بیا
 بې نولو خړې ترې ایستې او دمه بې کوله. چې د چېلم ایرې او سپرغی په
 بادیدو شوې، ایله بې خوله بهرته کړه. د زړه د اخلاصه بې اول و توخلې او
 بیا بې شروع وکړه، « د ادبیاتو په پوهنتون کې پوهاند رشاد مور ته د
 خوشال خان د شعر شجره بیانوله چې ویلي بې وو: مستجاب بنده که
 چرگه د مغل ده + زه خوشال ختک خوباز یم ځای مې غر. هغه د نوروز
 زامن او نور تیرت و لغت چې مور بې د ناخوالو کیسې درته کزلې، هغوی
 مازې چرگې دي. زه د کولنگي خبره کوم. نوم بې دی نسیم او تخلص بې
 دی، شالیکار. په اصل کې د کندز دی. زمور د کلي د کور نقشه د نوروز
 زامنو جوړه کړې وه، خود برید پلان همده جوړ کړی و. شالیکار معتبره
 سړی و، په خپله په کلو گرځېده، ویل بې چې جیب نه ورځي دی هم نه
 ورځي، په ښار کې ناست و، هلکان بې گډول، او چې یو کلی به تصفیه شو

میرات به شو، د نوروز سپو به احوال ورکړ او بیا به نو شالیکار د بل کلي
د برید امر ورکړ. بس په یوه ورځ یې ټول لږ لږ کلي، کسکر کړل. «ما
وویل، «اوس دا جلاد چیرته دی؟»

برمانو وخنډل، «مور خودرته د همدې ژړا کوله. دغه شالیکار، هم د
خلقیانو نازولی و او هم د مجاهدینو. پخوا یې بنگله د بنگي په غاړه وده خو
چې طالبانو تالقان ونيو، اوس اوسي په آی خانم کې. «ما وویل، «هماغه
زور بنار چې یونانیانو جوړ کړی و او فرانسویانو کشف کړ؟» هغه
وویل، «هو، هماغلته اوسي، بناروال دی. «ما وویل، «هلته خو بنار
نشته، نو دی د خه شي بنار والي کوي؟» آی خانم به پخوا کنډواله وده، آس
ایله بنار شو. بس په بولدوزرونو او کرینونو د مرمرو ستنې، او د زرو لوبني
ترې راوباسي. دی یې هم نه راباسي، هلته لیکه بهرني قرار د ادیان ورته
ولاره دی، د لویو تیریلرونو سرد، راباسي یې، که مرمرې ستنه درنده او
اورده وده، جنریترونه یې ورته لگولي، ارد کوي یې، په تیریلرونو، او کله یې
پر اوبیانو باروي، ایسته یې د شاد سلیم له غاښي چترال ته تیروي او یا یې
د خوجه غار له لارې، کولاب ته. «ما وویل، «بڼه، اوس نو د شالیکار نه
خه غواړې؟ وژنې یې؟» هغه چیلم ولگاوه او په گوته یې سرخانه سره
راتوله کړه، اوږد کش یې ورکړ او بیا یې وویل، سخت ساده مې ته ولیدې،
وژنم یې نه، ژوندی، لاس تیرلی یې درته دروم. «زما دلچسپي پیدا
شود، «زه یې خه په سر و هم؟» هغه وویل، «ما وویل تا به ژوندی خونکار نه
وي لیدلی، زموږ خبرې به درته هسې گپ ښکاری. بس، بیا به ته قاضي

شي، مور به بي محاکمه کړو. « ما وويل، » دهغه راوستل ته وايي دومره آسان دي؟ « هغه وويل، » شاليکار د جمعې شپې د فرخار ددرې په هغه چمن کې تيروي چې د ظاهر شاه ميله ځای و. ما بي پلان ترلي، فقط يو څو زلمي غواړم، نه، لس کسه. په خپله قوماندان صيب د بزکشي شوقي دي، په درځنو آسونه بي جابند ساتلي دي « په ما داسې يو حالت راغی، چې نژدې مې پخپله د چرسو د چيلم نه خړپ تير کړی و. هيجانې شوم. ومې ويل، » بره، خدا که دې بد فکر کړی وي. يو ځلي به د حاجي احمد دعاهم واخلو. زما له لوري دې زما پهلوان وراره، سورگل در سره اشروي. «

بود ورځ د ملا عبدالرحمن سمڅي ته وختلم، اوس مې ورتگ هفته کې يو ځلي و، ځکه نجلی د فشار نه مخ په وتلو بنکاريدله. دا ځلي ترينو هم ښه و. د پلار سره ناسته وده، هغه کتاب لوست او دې کوم شي گنډل. چې زه ور ورسېدم، دې خپل ستن سکوي، په منډه سمڅي ته ورسول او بهر ته د يوه خټکي سره راووتله. ملا وويل، « دا آرکاني خټکی دی، زما د خپلې مڅکې، دا يوه هفته بخت جمالي تا ته ساتلی وو. لا به سم پوخ هم نه وي، دا د کا پر شي، ايله د اولې واورې سره اوبه پرېږدی. « ما خپل امریکايي هر کاره چاقورا وايست، ترازي مې ترې بېلې کړې، د دواړو مڅې ته مې کېښودې. بخت جماله زما په هوډ پوهېده چې که دا بي ونه خوري، زه هم ځکه نه پرې کوم. ډېر ساعت ناست وو. نجلی مې چاقو لبرر کاوه، ټول تېغونه يې ترې راښکل. زه ویرېدم چې ځان ژوبل نه کړي خو په داسې چابکي او مهارت يې تېغونه خلاصول، بندول، ته وا، دې جوړ کړي دي.

اوس نو سمه دمه روغه وه. وپښتان يې نژدې تر ملار سېدل. سترگې يې
 تيارې د هوسې وې، هماغسې برنډې، او کونجونه يې يو څه د بادام په شان
 پاس خواته کاره، په عين حال کې ترورې. بې له اجازې يې د بېگ نه زا
 دورين را وکښ او کوز يې کلي ته سپخ کړ. بيا يې خپل سپي ته هم
 برابر اوډه خو ما پرې غږ کړ، «د سپي نظير د دورين نه هم اوچت دی.» زه
 او ملا په خبرو اخته شوو. د برمانيو تجويز مې ورته بيان کړ چې د شالېکار
 د راوړلو تاييه لري. ملا وويل، «دا خوښه زيری دی، که زما اورئ، د ټول
 کلي، بلکې لږ او بر تو ابو په وړاندې يې محاکمه کړئ.» ما وويل، «ته به
 قاضي نشې؟» هغه سر وښور اوډه، «ز. بلکې چپ له تا، مور ټول مدعيان
 يو. مدعي قاضي کېدلی نشي. خو ما د ټول کلي د موجودگي خبره ددې د
 پاره درته وکړه، چې ټول وويني چې جزاد عمل حقه ده، د ټولو سخي پخي
 شي، چې برد پرسان لا مړ نه دی. بله دا چې طالبان مه پرې خبروئ چې
 هغوی يې سمدلاسه اعداموي او مور به نيمه خوا پاتې يو.» بخت
 جمالي، لکه بېگ يې چې خپل وي، دورين بېرته پکې کېښود، چاقو يې
 په لمنې پاک کړ هغه يې هم زما په واسکت کې را دننه کړ. د خټکي پوټکي
 يې کوز ورغړول. چې ورته کتل مې، نو ټکان مې وخور، د حسن ثاني يې
 نه و، ژر مې سترگې ترې واړولې، پاڅيدم. د خدای پاماني سره مې
 وويل، «هغې پلار ته وکتل او بيا يې وويل، «سر خو مې لا هم خورېږي، د
 شپې هم کله کله وېره را باندي راځي...» ملا يې خبر غوڅه کړه، په نيمه
 خدا يې وويل، «زما د لور کي پيريان ستانه وېرېږي، زموږ ملايانو په

ژبه، قصیده نیمګړې مه پریرده. « په درسته لار د بخت جمالی د بې پیره
 برنده سترگو په فکر کې وم، کله وحشي آس چې ځان توپ ته تیار وي، کله
 تیرې پېش قبضی، کله مړې لکه د وری. داسې سترګې مې نه په کابل کې
 لیدلې وې نه په امریکا کې. د ځان سره مې په افتخار د خپل امریکایي
 یار، تام سره د زړه خواله کول، « تام جان، چې ما ستاسو په ملک کې په
 نجونو ناشکري کوله، گرم نه وم. « هغه وویل، « نو ګوندي زموږ نجونې
 ښکلې نه وې؟ « ما وویل، « ښې ښکلې وې، خو که دې د بخت جمالی
 وحشي ښکلا ولېدله بیا به دې خپلې ګرل فریندې ته ویل چې هله افغاني
 ښاپېری راغلې، کوبنې ورته سمې کړه. « ناڅا په مې د هدېرو سپیو ته پام
 شو چې، هره خوا راته د انګونه وهي. بیره مې وکړه چې تر تیارې پخوا ځان
 کلي ته کړم.

« ۲۶ »

« ډز په خو؟ »

« په ۳۵ لکه او غانی »

« دا د خه شي ډز دی چې دومره پیسې غواړي؟ »

« د سورنگ ډز دی. که په خپله د استاد نه یې اخلې یا د امیر صیب نه، نو

همدا بیه ده، خو هغوی، لکه ستن خورلی، په عالمونو گرځي، کله د چا گوتو

ته ورځي؟ نو یې قوماندانان په تاجرانو په ۵۰، لکه خرڅوي، گویا شل

لکه، تاجایي اخلې. »

« نو په ډز څه کوي؟ »

« بس نو بخت و طالع، په ۵۰ لکه او غانیو، د یکي یوه سورنگ د الوزولو

حق لرې. که دې څه لاجبر په همدې یو ډز، د کمره نه راوغورځول، هغه ستا

شول، که نه بیا به نورې ۵۰ لکه ورکوي بل سورنگ به اخلې. »

«نوبيا په لاجوردو څه کوي؟»

«خوښه دې خپله، چې د چترال له لارې يې پاکستان ته وړې او که د خواجه غار نه يې ايسته د تاجکستان کولاب ته. چنډيانې فرق نه پرېوزي. په دواړو کې خارجيان، د لرې په لاس درته تيار ولاړ دي.»

«د مجسمو، بوتانو او مرمرود خښتو بيه څومره ده؟»

«هغه بيا بل حساب لري، خارجي په خپل لاس امير صيب مسعود ته پيسې وړ شمېري او بيا هغه چېتې او تړيلر او پنډيان وړ کوي. ددې نرخ نو په دز نه دی، په متر دی. څلور متره په څلورو کې. ځای يادوی دروښي او يا ته ورباندې گوته کيږدې چې دا ځای غواړم. بيانو، ستا د پيسو پورې ده، خو چې ډېر شي، يو شواروز وخت درکوي، چې هر څومره يې چې کنې، ستا خوښه. که دې بخت ياري وکړه او څه شی دې راوايستل نو په سلو کې ۱۵ به د امير صيب سړي ته د بيت المال د پاره وړکوي، نور يې ستا.»

«دا چېرته دي؟»

«لاجر د بدخشان په سراي سنگ کې او زمروت د پنجشير په خنج کې. د زمروتو حساب هم د لاجيرو دی، خود هغې امر يوازې امير صيب وړکولی شي، د استاد ريانې پکې کار نشته.»

دا د شاليکار خبرې وې، دا کومه دفاعيه نه وه. هغه به وروسته راځي. نه اعتراف و. اقرار خو په سوتې هماغلته په لار کې ترې اخيستل شوی و. سورگل ويل چې د زر کې په شان مو په کرکړو راووست. په درسته لار مو اقرارونه ترې اخيستل. چې خبرې به ترې دوې شوې او دروغ به يې ويل پا

بې نارامي کوله، نو قفپايي وه. ترينگي پورې خوبه چې دی په سد شو، يا
 به مو خوله ور ترله او يا بهرته به مودده خپلې بوتلې په ستونې کې ور
 تويولې، بس د شرابوژي ترې جوړ و. بره مانو بيا وروسته د شاليکار د
 نيولو کيسه ټوله راته تېره کړه چې څنگه يې د جمعې په ماښام کې چې
 محافظين ټول خپلو کلو ته تللي وو، د اعليحضرت په چمن کې را گير کړ.
 د چمن يوه خوا په سيند او بله د پسته وو په غره لگېده چې شاليکار يوه وره
 بنگله هم پکې جوړه کړې وه. لږ لږې بزکش آسان جايند ولاړ وو، يکي يو
 شاطر پاتې و او نور د جمعې د شپې په خاطر، خپلو کورونو ته رخصت
 شوي وو. شاليکار په چوکي ناست و، هلک د زنگ وجامن، پايزيب او
 گونگرو گانو سره يوه ټپ ته نڅېده خو دی د شرابو گيلاس په لاس، د
 فرخار سيند ته ځير و چې غاړې تر غاړې بهېده، يوه نيمه څپه به يې دده
 تر پښو لاندې کبلو ته رسیده. هماغلته يې غافلگير کړی و. شاليکار او
 هلک يې ترلی په يوه آس سپاره کړي، بلکې د کوتې ټول شته يې په
 جوالونو کې اچولي او په بزکش آسانو يې بار کړي وو. لوی دلسو مستو
 آسونو کاروان و. کله سوټ بوټ ترلي، کله په شرابو نيشه، شپه په شپه
 يې د فرخار د تنگي نه را ايستلي و او د جمعې په غرمه يې د بنگي نه دې
 پلورا تير کړی وو. تر شپې پورې يې هماغلته د سيند په غاړه په دروو،
 درگوکې ځانونه پنا کړي، د شپې يې د آسونو او مال سره نيغ په نهغه د
 ملا عبدالرحمان سمڅې ته خپړولی و. دغه وروستی خبره حتی زمانه هم
 پټه وه، ايله هغه وخت پرې خبر شوم چې د حاجي احمد کور ته لاړم. اوس

يې ڪوتې بېرته جوڙي ڪري وې. هلته مې ناڅاپه بخت جماله ولهدد چې د
 بود ډله پېغلو سره په باغچه کې په تال کې زانگي. زما په ليدو يې را منډه
 ڪړه خو چې را نژدې شوه، پښه نيولې شوه، شانه يې همزولو ته وکتل چې د
 خدا ورته شنې وې. بې سلامتې، بې خبرو بېرته روانه شوه. حاجي احمد چې
 بې هغې هم زور و، ما پسې احوال را استولي و چې يو ځلې راشه چې ناسازد
 يم. سړي رک روغ و. لکه چې د ملا عبدالرحمن سره يې پخوا تر پخوا پخه
 ڪړې وه، چې شاليکار به هما غلته ساتي. دا ټول د برهانيو دسيسه وه، چې
 غوښتل يې مانا څاپي ورسره مخامخ کړي. يو څو کليوال چې پرې خبر وو،
 هغوی آما ڪړې وه چې دا دوه هفتې به نه بنار او نه د جمعې لمانځه ته ځي.
 د حاجي احمد د قراره، نه بنار پرې خبر و، نه د طالبانو ولسوال چې ده وبل،
 هغه هم پوست کې پاک نه دی. زه دې ته حيران وم چې دا راز په درو کلو
 کې، څنگه، لکه چا چې جنډره وراچولي وي پټ پاتې کېدلی شو. حاجي
 احمد خبر ڪړم چې محاکمه بله ورځ شروع کړي. ما وويل چې بهتره ده د
 کلو مشران يو بل قاضي مقرر کړي، زه يې خان لايق نه وينم. ما ورته د
 ملا عبدالرحمن نوم تجويز کړ.

« ۲۷ »

لور ماسپينين ددوو کلو دوده و کيلان د صفې په سر را ټول شول. زمورد
کلي حاجي احمد او سالم جان وو، برمانو هسې سرخاني کوله. اول يې د
ملا عبدالرحمن په امامت په جمعه لمنځونه وکړل. پس له دعا يې وويل،
« ما کمال خان ته عذر وړاندې کړی و چې زه مدعي يم، قاضي کېدای نشم.
قاضي بايد دې چې بې طرفه وي او زما د زړه نه اوس هم د وينې بوی
راځي، خوتا سو مجبور کړم. هلنی، متهم د سمخې نه وباسنی. » د هغه
رنگ الوتی و او په لور غبر يې سلام و اچاود، خو چا خواب ورنه کړ. بيانو
په اول سر کې برمانو د شاليکار د گرفتاری کيسه په خوند تېره کړه، د
بزکش آسانو، د شاليکار د کور او شتو، چې ټول اوس د ملا سره امانت
وو. او د هغه هلک چې په سمخه کې ايسار و، بيان يې وکړ. بيان يې هغه

ظلمونه باد کړل چې د خلقبانو، وروسته د پرچمبانو او روسانو له خوا د
 دوی په خلکو وشول. بیا د هر کلي یو نماینده د خپل کلي حال بیان کړ، خو
 د دوی زیاتره زور د هماغې یوې ورځې په حملې و، چې د روسانو په
 منظوری د پولیسو د افسر، فاروق د نقشي له مخې او د شالیکار په
 قوماندې وشوه. په دغو پېښو بیا د کلي بل نماینده شهادت ورکړ. ملا لکه
 چې تابه نیولې وه. د ږیرې اوږدوالی یو د قبضه، د زني لاندې استرا او
 سنت، پاک خریلي، رینکي رینکي، خو پاک کمیس پرتوگ، سترگي
 په رنجو پورې. غاړه یې تازه کړه، « زموږ کلیوالو هر کار نسکور دی، په
 کار خودا و د چې اول مو شاهدانو ته قسم ورکړی وای، خو اوس به یې د
 ماکان په اعتبار، ورکړو. دا راپسې ووايي: اشهد، شاهی ورکوم، د الله
 د پاره، نه د ریا د پاره چې زه » نورو ورپسې تکرار کړه. ما پخوا تر
 دې، فقط یو ځلې شاهی لېدلې وه، د کابل ولایت کې چې زما د یوه
 ملگري کور غلو وهلی و، ده په گاوندې عربضه وکړه نو بیا قاضي ترې
 شاهدان غوښتل. هغه که هر څومره عذرونه کول چې غلاد شپې شوې وه او
 هلته به څوک ولاړ و چې غل وويني، خو قاضي په خندا وویل، « تاسو
 فاکولته یان اوس په شریعت کې هم خبرې را ویاسنی که څنگه؟ » خو
 وروسته د ولایت یوه وطندار میرزا، لارور ښودلې وه. د ولایت دانگر،
 دننه او بهر، ښه په شرعي جامو او جولې برابر حرفه یې شاهدان ناست وو.
 نرخونه یې هم معلوم وو. ایسته یې یو دځانه سره بوته، شاهی یې پرې
 وویله، لکه چې بیا یې یو څه تاوان هم د گاوندې نه وشکاوه.

اوسنی محاکمه ما ته په زړه پورې وه، د کلیوالو په خبرو کې مې د تسېو
 د دانو په شان د عقدو او غوټو لړۍ لېده چې لږ او بره کېده. مخونو لکه د
 پسرلي آسمان، قسم قسم رنگونه نیول. ملا چې د شپږو کلیوالو شاهدي
 واورېده نو بیا یې شالیکار ته مخ وپاړاوه، «باي ذنب قتلت؟» مورر ټولو
 ورته حیران وکتل چې دا څه وايي. ملا ټولو ته په موسکا وکتل، «ستاسو
 په ژبه به یې ووایم، شالیکاره، په کومه گناه دي دا خلک قتل کړل؟» چې
 کتل یې اوس هغه سړی نه و چې د لاجوردو او زمردو په باب یې داسې مرکه
 را سره کوله، لکه سړی، د خپل سیال یا خارجي سره کوي. اوس د
 خواخوږی او ورسره د خلکو د زیاتلو په لهجه غږېږد، لکه د کم سیالانو
 سره چې گېروي، په خندا یې وویل، «څو ځلي مې درته وویل، چې پرې مې
 ږدی. بلا ورسې، آسان دي ستاسو وي، څه حلالې حرامې چې موزما د
 کور نه چور کړې، په هغې کې به هم برخه درکړم. نورې څله خور وڅا؟ تاسو
 به څه یی، محاکمه به مو څه وي، تاسو غوندي ډېرو پخوا هم تکفیر کړی
 یم. «حاجی زرداد وویل، «شالیکاره، ته خو اوس هم د پخوا په شان هور
 تور کوي، سپېر مې دي، لکه خراساني خر هوا ته نیولي. کم عقله، خبر نه
 یې چې اوس به څه سوتې درمنډو.» ملا عبدالرحمن زرداد ته برگ شو،
 «حاجی صیب، په محکمه کې د گواښونو او ناکاره خبرو اجازه نشته، سم
 به غږېږې. بیایې مخ شالیکار ته کړ، «داد رشوت محکمه نه ده، د ملت
 محکمه ده، دهغو خلکو چې تا خپله یې د وژلو امر تاپه کړی دی. خپله
 دي اقرار کړی او که وايي، بیا یې درباندي کوو!» شالیکار په ملنډو

وويل، « د زور اقرار خو شرعي نه دی، » يو کليوال چې ډېره غوسه ورغلي
 وده، يو کاني ورگوزار کړ، خو خطا شو. ملا عبدالرحمن وويل، « که نور چا
 دغسې پېشرو وکړ، د خپله خانه دې گڼي. سمه ده. د زور اقرار شرعي نه
 دی، خو شاهدان څنگه؟! ددوو په ځای شپږ؟ دا څنگه دا شرعي دی که نه؟
 بله دا چې ته د کله نه په شريعت مين شوې. تاسو خو همدومره محاکمه هم
 نه کوله، بس د نيولو سره سم وژل وو. » شاليکار وويل، « بس د گيډر د
 لکي شاهدي ده چې په گيډر يې ورکوي. کلي څارنوال، کلي قاضي، کلي
 شاهد. » ملا نورو ته مخ کړ، « سړی رښتيا وايي، مور تولى مدعيان يو، او
 له زده خپله، نو زما سلا داده چې سبا ته يې لاس تړلی ولايت ته وورولو،
 طالبانو ته يې وسپارو. » يوه کليوال وويل، « يره زما نظر خودادى چې سبا
 ته يې کاپر کونج ته بوزو، او لاس تړلي يې د کلو سياسرو ته وسپارو او د
 هديرې سپي ور وشکارو. » يوه خوش طبعه کليوال وويل، « نو کاپر کونج
 ته يې ولې بيا يې؟ » پخوانی سړی وويل، « هلته کورت کاني ډېر دي،
 ښځې دې لمنې ترې ډکې کړي، شاليکار به يې مينځ کې پره کړو، هره ښځه
 دې لمن ورباندې تشوي، بيا يې سړي خورو سپيو ته پرېږدو »

ملا مداخله وکړه. « نه، سنگسار خوبه هله راځي چې قاضي فتوا ورکړي.
 د حضرت عمر په وخت کې چا امبارک ته لارې ور تو کړې، گورنۍ د زمان
 خليفه ته سپکاوی خو خامخا د مرگ لايق وي، خوا مبارک وويل، که دا
 سړی سزای مومي نو د اسلام د پاره به وي، نه زما د پاره. » حاجي احمد
 وويل، « د ملا صيب خبره شرعي ده، زده هم واييم چې طالبانو ته يې

وسپارو، هماغلته دعوہ وریاندې سوره کړو. «د اورباخپلود کلي یو
نماینده چې پس له شهادت نه تر اوسه غلی ناست و، وویل، «بس د
مشرانو خبره به منو، خو یو ځلی یې کلي ته ورنښکاره کوو چې ټول پوه شي
چې هسې نه ده چې په مور چې ظلمونه شوي، د هغې پرسان نشته. د هر
کلي د مینځ نه به یې لاس تړلی، په خره چپه سپور، مخ تور تهر کړو خو
خبرداری به ورکوو چې څو که به زموږ سړي ته لاس نه وروړي، که لارې
ورتو کوي، باک یې نشته. «شالیکار ټولو ته بد بد وکتل. خلکو گوروم
ورته کتل.

« ۲۸ »

د مني په دې اولو شپو کې کليوالو يوه بله توره وکړه. ټولو د ملا عبدالرحمن مینه هم په اشرآباد وکړه، بس دوه کوتې، څلور دېوالونه. ملا چې د ير کاله د ټولو نه مانيجن و، اوس د کلي د جمعې د ورځو امام شو. زوی يې لاهم په علي آباد کې پاتې و او د راتگ نه يې انکار کاوه. بخت جماله اوس په ظاهره کې بيخي بڼه شوې وه، نه بد خوښونه، او نه جينگې دارې. زه چې اوس ورتلم، نو د پخوا په شان يې پروانه راوتله. يوه ورځ ورپېښ شوم، زما په لېدو يې د پخوا په شان بيرته کوتې ته منډه کړه، شيبه پس چې راووتله د ارم بڼا پېرې وه. د شاعر خبره، پېکې په ټنډه خپور، ټيک پرې سپور، د پورنې پلو په بې پروايي يا په لوی لاس، د سر نه نيمی رابڼو بېدلی. پر يوللې، بزمخ شوې څنې يې ولونه ولونه تر پوندېو په شارا زنگېدې. لکه چې د کلي همزولو د سينگار لاس ورباندې ټپولی و. زړه مې ورته تخ تخ شو. پس له سلامه يې وويل، «راځه کورته!» ما وويل، «ملا صيب مې په کار و؟» هغې د سترگو لاندې، مکرجنه خدا وکړه،

«رېنتيا؟» ما وويل، «د شاليكار د آسونو پوښتنه مې ترې كوله چې ولايت ته يې سپارلي دي كه نه. «هغه جدي شوه، «والله كه خبره يم، بيا علي آباد ته تللى، ورور مې احوال كړى و چې رشه تياره ده. چې شه غله راوړي. شين، چاى درته دم كړم. «ما وويل، «گلي، اوس هغه وختونه تېر دي. «هغې وويل، «څنگه؟» ما وويل، «پخوا زه ډاكټروم، ته مريضه. «هغې وخنډل، «لا خوهم ستا ليونى يم، خوب خواره نه لرم. «ما وويل، «اوس دې، كه خداى كول، درواغ وېل هم بهرته شروع كړي دي. «دواړو وخنډل. د خداى پامانى په وخت يې وويل، «ولې لرې تنبسي؟ زه هماغه ليونى يم، ته هماغه ډاكټر. كه ته كمال لرې زه...» خبره يې نيمگړې غوڅه كړه، كوټې ته يې منډه واخيسته.

هغه شپه په خوب كې كړى شپه د بخت جحالي سره وم، سهار راباندې د شرم خولې ماتې وې. درسته ورځ د ځانه سره په جنگ وم. د شيخ سعدي دا بيت مې ماغزو كې گرځيده راگرځېده چې دورې له حوسې چپل ژغورونكي ته وايي چې د ليوه نه دې ژغورلم خو اوس ته پخپله راته لېوه شوې. د ځانه شرميدم چې ډاكټري مې په احساساتو او مينې لاهو كړله. د ملا عبدالرحمن نه شرميدم چې په داسې سړي يې بې كچه اتبار كړى و چې شيطان يې زړه كې قابو ناست و. هر څه مې ځان ته نسل وركاوه، چې هلكه، په تصور او خوب كې خو هر سړى ځان پاچا ويني، د هر قسم گناه پلان جوړوي، خو چې په وينه گناه ونه كړي نو بيا په شريعت كې هم باك نشته، خو ځان مې نه شوقانع كولى. بده لا دا چې توبې ته مې هم خوله نه جوړيده، د زړه په هر گوټ كې راته جمالو ناسته وه.

« ۲۹ »

شاليکار کليوالو ته لوی جنجال پيدا کړی و. په هغه ورځ چې مشرانو په درست واز موټر کې ولايت ته بووه، نژدې خلکو ورنه وژلی و. تر ولايت، درې ځايه خلکو پاتېکونه اچولي وو او خپل مدعي يې غوښت، خو مشران پخوا تر پخوا پرې خبر شوي وو او د شاليکار په وسلو پورو مامور زلميان به چې پاتېک ته ورسېدل، نو د موټر د تریال نه به يې د مشنگیونلی بهر واپستلي او که به ناغېرې زیاته شوه، نو هوايي ډزې به يې وکړې. دا خود کلی جنجال و او خلک يې په چل پوهېدل. د مشرانو په سلا بزکش آسونه، او څه لاجورد او ډالرې چې د شاليکار له کوټې راوتلې وې لا دوخته چېرته پټ شوي وو چې په کراره يې اوبه کړې او د هغې نه چې څه پېسې بود شي، هغه د شهیدانو په ورته وو باندې ووېشي. اصلي سر خوری هغه وخت پيدا شو چې چارواکو ته يې شاليکار تسليم کړ. دوه درې

ورځې د طالبانو تحقیقات وه، د څنگه، کله، ولې، څومره، پوښتنې وې، ورځې ورځې پرې ډکې شوې. بس بس تر ماښامه تحقیقات وواو بیا به مشران د سرای په یوه کوټه کې سره پراته وو، په ملا عبدالرحمن به په غوسه وو چې ولې یې ځای په ځای د سړي د مرگ فتوانه ورکوله. ايله په دریمه ورځ، والی ور غوښتی و، مننه یې تری کړې وه او رخصت کړې یې وو. حاجي احمد د ماښام د لمانځه نه پس په خدا وویل چې والي ته لکه چې څرود آسونو او کانونو پوت هم ورکړی وو والی، ویل چې د شالیکار نه که څه پاتې وي د جنک غنیمت او دبیت المال حق دی او که چا پکې خیانت کړی وي، سخته پوښتنه به ترې وشي. حاجي احمد ویل چې مور د شالیکار د سرنوشت پوښتنه وکړه، خو والي وویل، تاسو خپله ایماني وظیفه په ځای کړه، نور نو د امارت کار دی. نورو کلیوالو بیا ویل چې مور ته همدا بس دي چې سخې مو وریاندې پخې کړې، د کلي داسې بڅینه به نه وي چې لاړې یې نه وي ور تو کړي یا یې کانه نه وي ور گوزار کړي.

منی رارسېدلی و. دلته هلته هلکانو ډانگونه په لاس، خپلو د لاندې پسونو ته دوونو پانې رږولې. د نژدې لرې توابونه درست شپه د پایکو غنځهاری راته، او د اښه زیری و. معلومېده چې په سر آو، کلو کې، یو څه د ورېږو پسل هم اخیستل شوی و، خو زموږ کلی پایناب و او سړ کال دهقانان ورونه رسېدل. په همدې ورځو کې یوه ورځ، ملا عبدالرحمن مېلمه کړم. بیا یې د زرکانو بنورو او پخه کړې وه، ویل یې چې په علي آباد

کي بي اخیستی وي. داخلي بيه ترخه سلاته او دتاره تاوده وودي هم
 ورسره وه. بخت جمالي هم دقرار داده سره سم زمور سره وودي وخورله.
 دچای په وخت کي ملا ورته وويل، «ته ورشه بچي، هغه شي چې دي
 ډاکټر صيب ته جوړ کړي، هغه راوړد». بخت جماله ووتله، ملا وويل،
 «کمال خانه، نه رښتيا چې زمور کلي، بلکې ټولې ټوابې ته يو برکت يې،
 په مور کي دي نوې سا وغړوله. «ما وويل، «داسې نه ده، کلي زما پورې
 بڼه شو، تر راتگ مخکې زه يو هسې د کتاب چينجی وم، يې سپکه، يې
 دمې. تاسو د مساپري، د پرديتوب، دلته رډگي، د تنهائي نه را واپستلم
 ...» خو ملا، لکه چې زما خبره يې هډونه وي اورېدلې، وويل، «زه خو
 دي نور هم پور وړي يم بختو دي بهرته راته بختو کړه، د زره ستنه مې دي
 بهرته ودروله. «په همدې وخت کي بخت جماله را ورسېده يوه غوټه يې
 راته ونيوله، «دامې په خپل لاس درته جوړه کړې ده. «چې مې
 پرانستله، پر قايي ختله. يوه لويه زري رنجلومه، يو په ورېنمو چکن
 گنډل شوی دسمال، او ورسره خولي ډېر ساعت مې لراو بر کړل، په
 رښتيا دهنر کار و. نجلی چې زما حيرانتيا لېده، چې هره بخی او زرتار يې
 اړوم را اړوم، سترگې يې له خوشالي وځلېدې. بيا يې نو يوه د سپينو کړي
 را کړه چې قسم قسم شيان پرې څرېدل. هغې را ونيو، «دامې دادا په
 زرگر جوړ کړی دی. يو سلايي دی. په رنجلومه کي هم سلايي شته خو هغه د
 لرگي دی، دا د زرو، د ابل يې غاښن ټومبوني دی، بل په کي نوسی دی،
 چې اغزي پرې وباسي، د ابله يوه، دا خمخو کي ده، د غوړ پاکولو. «پلار

بی وویل، « بچی هغه زما تحفه دې څه کړه؟ » جمالی د یوې غوټې نه د
 تسپو په شان یوشی را واپست. ملا وویل، « دا به په مټ پورې تری، تبغ
 بند دی. » ما وویل تبغ بند یې لا څه شی وي. جمال وویل، « بیا تبغ در
 باندې تاثیر نه کوي، ابا مې څه اوراد پکې لیکلي. » ملا په شرمیندو کې
 غبر وویل، « چل کاف مې لیکلی، زرگر راته د سپینو زرو په شپېلۍ کې
 کېښود. زه نه پوهېرم چې همداسې ده که نه، خو وايي، چې دا د سړي په
 بازو تړلی وي نو بیا یې څوک نشي ژوبلولی. تبغ بند ور ته وايي، ځینې
 یې بازو بند بولي. » بخت جمالی خواره راته وکتل، « د بازو مزی
 یې ما او بدلی. » چې دې خبرې کولې او سره سپینه کېده ما یې په بهیایې
 د سړې خولگی، د سپینو مرغلو غاښو او سړي خورو سترگو ننداره کوله.
 لکه چې نور یې تاب نه وي را وړی، په منډه د کوټې نه بهر ووتله. نه
 پوهېرم چې د پلار به یې هم ماته پام شوی وي او که نه. چې جای ختم شو،
 ملا وویل، « نو خپله خو دې ولېده چې څومره ورباندې گران یې! خو هغه
 ورځ په جومات کې گونگوسی و چې ته کابل ته د تگ تا بیه لرې. نوزر
 یې یو څه نهشتو کې شیان سرشته کړل چې زمور نښه در سره پاتې وي. زه
 پوهېرم چې هلته ښه روغتونونه دي، ستا کار به جوړوي. دلته خو بس یو
 سر طبیب گل آغا دی، چې په خپله هر څه دی، معاینه هم پخپله کوي،
 لا براتوار هم په خپله چلوي، درملتون هم د همدې دی، ښه کار یې چلېږي.
 زمور ښار، ستا وار و خلکو ججوره نه لري. خو زما سره د بخت جمالی غم
 دی چې یې مرض بیرته با بېری ونه کړي. » روانېدو ته پاڅېدم، « خدای

به هر چه سم کړي. « بهر په پوله روان وم، چې شاته مې وکتل جمالورا پسې منډه اخیستې وه، ودرېدم، هغې په سوې سا وویل. « د بازو بند مزی مې دخپلو وېښتانو نه درته اوبدلی. « نور یې ځواب ته و نه کتل، په منډه لاړه. په لار کې په خان او جهان په غوسه وم. ایله مې کور کې وربندارې را پام کړ، « لا لا دا غوټه څه شی ده؟ « ما ور گوزار کړه، « د ملا شکرانه. « هغې په شوق پرانیستله، د بخت جمانې د ستن او سکوی صفتونه یې شروع کول، خوزه ترې خپلې کوتې ته لاړم، په کت پرېوتم، مخ مې دېوال ته کړ.

ماتل فکر کاوه چې دا خلک چې مینه او عشق وایي، دا به داسې شی وي، لکه څنڅه په نخرو او مدار مدار به در وښوېږي. نه پوهېدم چې دا آسماني شپک ناڅاپه را پرېوزي. په کابل، پېښور، او امریکا کې مې کله کله بده نجلۍ دومره خوښېده چې ویل مې یرد د خان غوښې مې پرې خورلې وای، خو مورده اکثرانو د تې او تبجنتوب تر مینځ فرق کاوه، په مینه کې مو هم یوه حالت ته infatuation ویل چې کله کله سالم جان د برمانو په حقله وینا کوله، « سړی سور راغلی دی » دانو گویا د بنیادم د یوازې بده حس، لکه شهوت یا لورې غورځنگ دی مینه یا love بیابل حالت دی، ماغزه او ټول حواس رانیسي او بس یوه ټکي ته یې متوجه کوي. تقریباً یوه هفته همداسې یې سوره وم. د غنی خان دا شعر مې گرداناوه او هر بیت یې زما د حال سره سمی خور چې: هېڅ د عشق له غمه نه دي + برابر غمونه کل . یوه ورځ مې خان سره وویل چې راځه نور وپوښتم چې زه لیونی شوی یم او

که بخت جماله په رښتیا د مینتوب توتنه ده. په خبرو خبرو کې مې
 وړېندارې ته د درواغو کیسه وکړه چې په امریکا کې یوه ډېره ښکلې
 نجلی ده چې وایي مسلمانان کورم، ما سره واده وکړه. وړېندارې مې چې تل
 زما په مخ کې به یې پلواچولې و، په شرمیندو کې غږ وویل، «مور د شرمه
 تر اوسه نه درته ویل، خو اوس چې تا پخپله خبره را پورته کړه نو زه وایم
 ولې همدلته کلي کې، تیاره پښتنه، تیاره مسلمانان پخپله نه کوي چې سره
 بیزوگي کلي ته راولي. خدا که یې یو کال هم گذران وشي. «بیا یې په
 خدا وریاته کړه، «کلیوال کله د روس او امریکایي فرق کولی شي،
 ایسته به چا خان ورباندې غازي کړی وي. «ما وویل، «ددې ځای نجونې به
 مې ونه کړي!» هغې وویل، «ړندې دې شي چې تا غوندې ښک سړی یې
 غواړي او دوی لا شکر نه باسي. «ما وویل، «چې نجلی ښک سړی کوي
 ولې د کوم پیر سید زوی ونه کړي؟» هغې په پلو کې اول ښه وخنډل او بیا
 یې چې، لا یې هم غږ کې د خدا جرړې وې، وویل، «لا لا، ته د کلي غمونو
 کې داسې ډوب یې چې که د کوی قاف ښاپېری در پښه شي، ته به ورته
 ونه گورې. ته څه خبر یې چې همدا اوس د لریر کلوڅومره نجونې در پسې
 لېونی دي!» دواړو وخنډل او ما په توکه ورته وویل، «ته خود یو نوم راته
 واخله!» هغه جدي وه، بې ډیله یې د لس دوولسو نجونو نومونه په گوتو
 وشمېرل، د پلانکي لور، د پلانکي لور، د پلانکي خور. ما وویل، «په
 دوی کې بیا څوک ښې دي؟» هغې وویل، «تولې، درنې اصیلې، پیمخې
 اوچتې دي، کومه یوه غواړې؟» ما وویل، «ستا ډېرو نومونو سر بداله

کرم. اوس یو دوه داسې ترې را ونښتهزه چې دا ټول صیپتونه ولري. «
 هغې بې واره وویل، « یوه دملواري، د حاجي احمد لور، پاتېشې ده، بله د
 ملا عبدالرحمن لور، بخت جماله. « پام مې شو چې ښځې په دې کار کې
 سختې څیر کې دي، لکه ابن سینا چې د ناروغې نجلۍ د مړوند په رگ
 لاس ایښی و او دهرات ټولې محلې، ټولې بانډې او کورونه یې راسپړل،
 چې د کار ځای ته به ورسېد نو د نجلۍ رگونه به په تریکو شول، په همدې
 کې یې د ناروغې عاشق پیدا کړ. ما وویل، « که په دې دواړو کې په یوې
 لاس کېږدې، نو څوک به وي؟ « هغې وویل، « دا کار لږ سخت دی لالا، په
 ښکلا کې خود بخت جمالي ثاني نشته، د مور په نمونه نومبالی ده.
 خونورې ښایستو کې هم شته. پاتېشې هم نیمه ننداره ده. دواړه غور په
 غور دي، خو جمالو، یوه لویه درنه خېژي. « ما وویل، « هغه لېونی ښیې؟
 هغه تر اوسه زما د تداوی لاندې ده. « ورېندارې د یو قسم تټې او شونډو
 لاندې موسکا سره وویل، « هسې خو لالا، مور ټول روغ لېونیان یو، ستا
 په برکت مو ایله پوڅه عقل سرته راغی. « نو چې بېاځانته شوم فکر مې
 وکړ، چې یا به مې ورېندارې زما په خاطر په درواغو د بخت جمالي نوم
 یاد کړی وي او یا به یې په رښتیا ثاني نه وي.

خو ورځې پس مې د برمانو سره عجیبه بحث و. هغه هم زما د تگ
 گونگوسه اورېدلې وه، خو ما ورته وویل، د کوم ننگرېز خوم به وړان شوی
 وي، چې د غسې آوازې خپروي، اوس چې کلي پوڅه ځان را ټول کړی و
 نو حق ناحقه د خلکو پام ماته اوښتی و. برمانو وویل، « دانگېره، اینجرا

خوبه نه يې؟ « ماته خدا راغله. ومې ويل، « ته خومې و آزميبه! » هغه وخنډل، « په امريکا کې خوبه کومه شين سترگې درته ناسته نه وي، چې کابل ته دې دتگ تايبه نيولې او بيا دهماغه ځايه ځان امريکا ته وباسې؟ » ما وويل، « زه څه يم تايبه به مې څه وي، د لړم په شان چې بس لکې ډانگ کړي، چې ځم يو سهار به وينی چې نور نشته يم. » برمانو وويل، « زه وایم آواز به د کلو نجونو اچولې وي. د اورېدو د قراره، يوڅو چټې درپسې ژبې دي. »

ما وويل، « ته خوددوی نومونه راوبښه چې بيا جرگه ورواستوم. » برمانو بې ځنډه وويل، « يوه خوستا د نامه سره قافيه تړي. کمال، جمال، « ماته غوسه راغله، « يو خوبه د توکو، نه پتيا کې نه جوړوي، زه ډاکټر يم او د طبابت اصول نشم ماتولی، په دې خبرې به نوره لويه تيره کښېږدو. » برمانو يوڅه وارخطا شو « ما خوڅه کفر نه دي ويلې او نه مې ستا سپکاوي مقصد و. » دواړه ډېر ساعت غلي وو، بيا لکه دخان سره چې خبرې کوي، خو يوڅه څورول پکې وو، « توبه خدايه، سپرې د زړه حال هم نشي ويلی. زما نوم خوتاسو سپی مه ايښی و، خوته چې پې، خوشالېرې که خپه کېږي، يا انجرا يې، يا ږوند، يا نر بنځې، يا پرېښته يا هسې ډانگ. » ماته يې چې وکتل چې غوسه مې زياتېږي، په تېښته و تښتېد، ما هم دهلکتوب دوختونو په شان منډه ورپسې واخيسته. ان دا حمد دوی کلی ته نژدې رسېدلې وو چې برمانو کوز پټې ته ولويد، يا يې ځان وغورځاوه، زه يې سرته په پوله کښېناستم، دواړو د زړه د اخلاصه وخنډل.

برمانو لږ بر کلو ته وکتل او بيا يې ماته و موسل، « نشالا چې تللې اوبه بهرته په ورځ را درومي. » بيا يې يو لاس په غوږ پورې خپلې کړ، پاس يې آسمان ته مخ کړ او کريغه يې کړه، « به کريان! دلته لږ زمور او ربل دی، وږ کورگي دی وږ بورجل دی. » ما هم ورسره غبرگه کړه، « دلته دي د غرو لمنې، زمور کېږدی دي پکې پلنې » وروسته برمانو ارمان کاوه، « ما ويل ستا به يوازې شپېلې زده وي، د دروي شپېلې، یرد که سالم جان چغېرک هم راسره چمبه وهلی نو د ساز دسته به مو پورده وه، څه وختونه، وو! » ما وويل، « د زاره چاودون او نادانۍ وختونه وو، ملواري ته ستاد سپي سپي کېدو وختونه وو، د جوارو د وږو د غلا وختونه وو. » برمانو مداخله وکړه، « خدای دي خوار کړه چې د حاجي احمد په مخکې د ملواري نوم وانه خلې رښتيا د ملواري لور، پاتېشې، بهدو د مور نمونه ده، څه وايې چې هغه درته وکړو؟ » ما وويل، « ته يې ولې نه کوي؟ » هغه وويل، « يو خوزه نظر تاته شپږ اوه کاله په عمر پوخ يم، لور گانې مې پېغلتوب ته رسېدلي او بل، بې هغې هم چې اوس کله دخپلې مېرمنې سره يو ځای کېږم نو سترگې پټوم او داسې يې انگېرم چې د ملواري سره يم، » ما وخنډل، « لا هم هماغه سپي مه يې! » هغه وويل، « بس نو هر څه يې چې بولې، نو دمور او لور سره خو يو ځای نکاح نه خېژي. » خپلو خبرو ته يې کتې کتې وخنډل، بيا جدي شو، « نه، توکې نه کوم، رايه چې بڼه مست واده درته جوړ کړو. په ژوند اتبار نشته، نظر تاته شاليکار لايښه دی، هلک خو يې ساته رښتيا بڼه شو چې هلک مو خوشې کړ او که نه په

ولایت کې به چارواکو چرچې پرې کړې وې. « ما وویل، » زه پوهېږم چې ته د خواخوږۍ نه دا خبرې کوې، خوزه په بلې کړایې کې ورتېرم. » برمانو بیا لاس غوړ ته یووړ، « مینې لیونی کړم، ځکه دې تل لارې څارمه، برکنډو ته گوره، په انتظار ولاړه يم. ... » ما هم ورشتمی کړه، « په سپینه ږیره لېونی شوې، په انتظار ولاړه يم، په لنگوتې پورې دې بنگ تړلې دینه. ... » د برمانو نوبت و، « زړه مې ډانکهر، ډانکهر نارې کړې. ... » ډانکهر کاپر شوی خولگی تمه لرینه. ... » داخلي ماته هېڅ غوسه رانغله. د ما بنام خړه دوره په را پرېوتو وده، خو مور خپلې لنډۍ، یوه ده یوه ما، شتمی کولې، په آخر کې برمانو وویل، « بس توره ډال مې واچول، منم دې. ته خودا دومره کاله د کفر په وطن کې وې، څنگه دې دا پښتني سوې ساندي يادې پاتې دي؟ » ما ورته د امریکا کیسه وکړه، د آیواد پوهنتون، د نجونو، د عیشونو، د ملگرو، د لنډو د ترجمې. ... » برمانو ته یې لکه چې خوند ورکړی وې، چې په زه غلی شوم، ده به ویل، « گونگی کېږه مه، نور هم وایه! » شپه پخه وه، د سپیانو د نول گرنجی و چې زه پاڅېدم. برمانو لانا ست و. چې ترې روان شوم، را پسې روان شو، « شوله کماله، نیمه خواشې، چې نیمه خوادې پرېښووم. څه ښکلې کېسه دې نېمگړې پرېښوود. دا د ښاپېرو ملک او داسې ښووترې راغلې. ته انجرا به هم ځانته خامتیا یې چې امریکا مې ولېده. لالا مې مساپر دی کونه وړي کونه راوړي. » ما پوښتنه وکړه، « که ته لار وای څه توره به دې کړې وده؟ » هغه لنډه په لنډو ځواب راکړ، « اوس به یو درځن برمانو ان په امریکا کې گرځېدل. »

« ۳۰ »

ډېر وخت مې لار د ملا عبدالرحمن د کوڅې نه چپوله، چې گوندې مې
زړه صبر شي. خو يوه ورځ چې کشری خور مې، دهغې په وينا، زما د بدن ته
راغلي وه، گورم چې په خپله بخت جماله د يوې سپين سرې ښځې سره
راغله. ياد مې شو چې دا يې هغه کونډه نيا وه چې د ملا له زوی سره په
علی آباد کې اوسېده. د دواړو د ملا سره ورانه وه. مور په چای ناست وو
ورېندارې مې هغوی ته هم پيالې کېنودې. چې بخت جمالي ته مې کتل،
لکه د گلاب گل تازه وه، بلکې هماغسې يې په بارخو دلته هلته پرڅه هم
خلېده. دې هم د کلو د نجونو چل کړی و چې، کله يې نور سينگار پوره شي،
خاتمه يې په دې ددې چې گوتې په اوبو کې ننه باسي، بيا يې په مخ او پيکي و
پرځوي. زړه مې گړزو کړ، زر مې سترگې سپين سرې ته واړولې. هغې،

سپين سرې ته وويل، « همدا زما ډاکټر دی. » ورپندارې مې ماته په رمازه کې وموسل. سپين سرې چې دهرې خبرې سره بې زگېروي کول سر لوخ کړ، لاسونه يې آسمان ته ونيول، « خير وېسې ډانکټره، الله تعالی دې په دې دنيا سر پر ازده لره چې زما نيازينه نمسی دې راته روغه کړه. » ماته سودا راولوبده چې څنگه راغلي دي. يو څه وېرېدم چې هسې نه بې بنوسې بدو او بې جرگې يې راوستله. خو خور مې راته سترگه وټومبله او ويې ويل، « ادې، دامې هماغه ورور دی چې سترگې مې ورپسې پوچې ختلې وې، شکر دی راغی. » سپين سرې يو دوه ځلي زگېروي ووهل او بيا يې ماته کړه، « زويه، زه په يوه مسخند پسې راغلي يم چې خوله مې نه جوړېږي. چې څنگه بې درته ووايم! » ما وويل، « څوک موناروغ دي؟ » هغې وويل، « نه شکر دی ټول رک روغ يو، الله دې جنتونه نصيب کړه، جمالي دې ډېر صيپت راته کړی و، ما ويل چې بووار دې په سترگو ووينم. » زه نور هم وويړېدم، چې کومه نا پريته ونه ولي. و مې ويل، « ادې، يو ځلي مې خو په خپل مسخند پوه کړه چې دا څه خبره ده چې ته يې دومره سرگردانه کړې. » هغه موسکه شوه او بيا يې وويل، « بچيه نور خير خبريت دی، هسې د عبدالحليم د پاره راغلي يم. » بخت جمالي ته نوره، لکه چې حوصله پاتې نه وه، ويې ويل، « عبدالحليم زما ورور دی، په علي آباد کې په مخکوباندي پروت دی. » بيا يې سپين سرې ته مخ کړ، « بې بې، ولې سم دم نه وايې چې ډاکټر خورزه ورته غواړي! » ابله مې دمه راسته شوه. په خدا مې وويل، « ادې زه خو پنځه خوبندي او په شمار

دیارلس خورزې لرم، په دې ترخو منډو کې کومه غواړې! « هغې سمدلاسه وویل، « گلپري، ستا د همدې خور لور چې درسره ناسته ده. « ما خپلې خور ته وویل، « ږیره زما، واک یې د ملا، لور ستا ده او جرگه ماته راځي؟ « هغې په شرمیندو کې غږ وویل، « لالا، ته چې یې نو زموږ ټولو سر او مال ستا په لاس کې دی، زما او د خاوند مې په هو، او نه کې جوړه رانغله، هغه وویل، « ډاکټر کمال دې مینځگړی شي. » ما وویل، « ډاکټري لا کمه وه چې اوس د کورونو جنجالونو قاضي هم شم؟ « بخت جماله چې تر اوسه غلې وه خپل پیکي په لاس له سترگو بوې خواته کړ، « تا مې ورور نه دی لېدلی، د گوتې غمی دی، خوښ به دې شي. « ما وخنډل، « زد یې څه په سر و هم، مقصد چې نجلۍ او هلک یو د بل خوښ شي. « بیا مې په توکه د خور نه پوښتنه وکړه، « گوتې خوبه یې نه وي سره خورې کړې؟ « خور مې په غوسه وویل، « سترگې به یې وباسم! « ما وویل، « قاضي ته وخت ورکړئ چې یو ځلې د دواړو سره گوښی وغږېږي، بیا به حکم کوي. « سپین سېرې بیا په زگیروي او بلاگۍ دې واخلم، واری دې شم، د خپل لمسی صیپتونه یې شروع کړل. ما چې ورته کتل، یو وخت به دا بودی هم، لکه خپله غمی ښایسته وه. د کلابست په شان یې د گونځې مخ په کنډوونو کې، د ښکلاد انځورونو نڅښې لا پاتې وې. بخت جمالی خپلې نیا ته وویل، « دومره واری واری کېږد مه، زما ډاکټر دی، زما خواست نه ماتوي. چې څه ورته وایم، کوي یې. « په بې گناهی یې ماته وکتل، « همداسې نه ده؟ « ما په خپل ځواب باندې ډېر فکر وکړ او بیا مې

وويل، «بي شڪه چي همداسي ده.» په بل وار مي چي جماله ولېده، د ژمي
 بخني شروع شوې وه. د دې دورور واده تېر شوی و. دا يوه مياشت، كله د
 كار دپاره او كله هم د كار په بهانه د ملا په انگر برابرېدم. انگر ته مي
 غلجلكي نظر اچاوه، خونه مي لېدله، يوما بنام د جومات نه د وتلو سره،
 د ملا عبدالرحمن سره په خبرو خبرو دده كور ته ورسېدم، ملا راته ست و كړ،
 زده هم بي نه ونو، ورپسې شوم. بخت جماله چي خبره شوه،
 زريسي لالتين ولگاوه، په لاس يسي د كوتې بر سرته نيا ليچه پاكه
 كړه، او بيرته ووتله، «ملا وويل، «ستا دتگ مي اورېدلي، كله او
 چېرته دې نيت دي؟» ما په ټوكه وويل، «ما هم دا آوازه اورېدلي
 ده.» هغه بود شيبه غلسي و، بيا يسي وويل، «ښه در پوهيرم چي دا
 كلي، بلكي داتول ولايت درته تنگ شوي دي. ته لكه د بركلي،
 طوطي خان مجاهد بي چي وايي، چي جهاد ختم شوز ما ژوند هم
 ورسره ختم شو، د بي خوندي ورخي شپي دي... ستا هم په كلي كې
 كار مخ په ختمېدو ښكاري، چي د لاسه دې كېدل په نره توره، په
 شوق دې و كړل، نور نو كليوال پود شه او كار يي.» بخت جمالي، چاي
 راوړ او ماته بي وويل، «تاسو تر خو چاي خيني، ما به نگرلي تيار كړي
 وي.» چي وتله نو پلار يي ورپسې غږ كړ، «بچي، د ټكري پلو خبر
 دې اچود!» د ملا په لهجه كسي مي يو څه ترې خوالي خونشم ورته
 ويلي، خبر داري ولېد، يا به هسي سوداوه. فكر مي و كړ، لكه چي څه
 شك وړلوېدلي دي. څه مي ونه وويل، خو پاڅېدم، «زه هم، مفتاح راته

انتظار ناست دی، چې زه ورنشم دودى نه خوري. «هغه وويل، «زمور
سره به دې خوړلې وه» ما دځانه سره وويل، چې کور دې وړان شه، دا خو،
ست نه دى، خداى ياماني مې وکړه او په بېره ووتلم.

« ۳۱ »

واورد لا پیل نه وه خود جومات پیتاوي ته کښېناستلو خوند کاود. حاجي احمد به وبل، د ژمي بوه علامه په هندوانو کې معلومېږي، چې غوښه يې له پوستکي نه بېله شي او چې خیرې يې کېږي، په مېنځ کې يې ډنډ اوبه ولاړې وي. د شپې له خوا د پایکوگانو او آجوازونو غنگهارو. حاجي احمد وبل، « په ما دا غیر لکه ملهم داسې لگېږي: شکر دی، سربو څه شولې خوشوې دي چې اوس يې وریژې کوي. » زما هم ددې غیر سره جوړه وه. د وړکوني یاد يې را تازه کړ چې درسته ورغ به زاره چاودون و خو شپې به همدې غیر ته خوب یوورم. تر دې حده ورسره آشنا وو چې پوهیدو چې دکوم کلي نه غیر راځي، یو قسم دروند، لکه د بوه لرې سیند، زغیروي، بغری هم د لرگي نه جوړه دد او مولی هم، خود مولی په سر کې د

وسپنې مېخونه ټک وهل شوي دي. لکه ژرنده، داوبو په زور يو خرڅ تاوېږي، مولی د خټک په شان دی، جگېږي او په بغړی، يا خور، چې له شولو ډک وي را پرېوزي. شپه ورځ همدا کار وي او بزگران په نوبت خپلې شولې وروړي، هماغلته ورته شپې کوي. چې دل شي، نو بيا چجگر، وريژې دسی نه بېلوي، په خرو او آسونو بارېږي او د کور کندوانو ته چلول کړي. د دهقان د کال لويه گټه همدا ده.

په همداسې ورځو کې يوه غرمه ملا عبدالرحمن راغی. زه ترې مانيجن څه، سخت خپه وم. خپه هم نه، يو قسم د بېوسې او جفا تر مينځ يو احساس را سره و. زما وروړ په کلي کې په دې مشهور و چې خلکو به ويل، د مفتاح کېوی تل اېشېږي. بس يوه خمڅی اوبه يې بنوروا ته ور زياتې کړې، ورېندارې مې، چې په اصل کې د شمالي دقره باغ وه، ويل، بس يو څه وچ کړي رومي بانجن، څو پلپيه سره مرچ، پرېمانه کور کم، د رنو اوبونه هم مسته بنوروا جوړوي. ملا هم په بنوروا ځان تېد کړ او بس همدا يې ويل، «زه و خدای ساپه مزه ده!» زموږ د کليوالو تر مينځ ستر نه و. چې ملا به لاس نيولی شو، ورېندارې مې ورته ستونه کول. دچای په وخت يې ورېندارې او مفتاح دواړو ته وويل، «تاسو ځانونه لږ پنا کړئ، زما د ډاکټر سره څه خبرې دي.» چېرته د زړه په گوټ کې مې گورده ماتېدله را ماتېدله خو ځان مې ټينگ کړ. ورېنداره مې د لوسو سره ووتله او مفتاح د مانځه په نامه جومات ته روان شو. ملا عبدالرحمن وويل، «يوې مشورې ته راغلی يم.» ما وويل، «ته لا ورته گورې!» هغه په شرميندو کې غږ

وويل، «د تانه يې څه پټه کړم، نجلی چې پېغله شي، شرعي حکم دی چې
 په پټ او درنښت سره يې لنډون وشي.» زمازه درزو کړ. ملا
 وويل، «بخت جماله خوله لاهم تا خپل ډاکټر گني او ډېر ورباندې گران يې.»
 زه نور هم شکي شوم ملا وويل، «لر او بر يې ډېر خواستگاران پيدا شوي
 دي. همدا او س پنځه دي که اوه کليوال ورته خرپېري. نو ما ويل د تانه
 مشورده واخلم.» لاهم دده په مقصد سره نه پوهېدم او ومې ويل، «بس ستا
 خپله لور ده، زما مشورې ته څه حاجت؟» هغه وويل، «ډېر حاجت دی، نه
 پوهېرم چې دنجلی واده کول به څنگه وي، وپېرم چې مرض يې با بهې و
 نه کړي، ما ويل ستا نه پوښتنه وکړم.» بې اختياره، لکه بڅې اوبه چې په
 خپله کې چاراباندې اچولې وي، ورپرېدم، خو هېڅ مې ونه ويل، هغه
 دوام ورکړ. «دخدای په دې ارته دنيا کې بس بوه لور لرم چې د مور بوی
 يې ترې راځي. زوی خومې خدای دې ژوندی لري، خدای دې تاهم ژوندی
 لري چې خورزه دې پرې ولوروله، هغه دمور دمرگ نه پس ماته سم مخ نه
 راښکاره کوي، لکه چې دښمن يې يم. هماغلته دنيا سره په علي آباد کې
 اوسي. لکه زما دهقان چې وي، مخکې کړي، په درمند، درې برخې ماته
 راکوي او بيا مې مخ نه وينی.» ما يې ملونې را وړولې. «تاسو د خپلې
 لور خبره کوله.» ملا وموسل، «هسې يو غم خونه دی، بس ته مې ښه
 موندلی يې، زده درته سپرم. خبره داسې ده چې لور کې مې پېغله شوې ده،
 غواړم چې کوم نېک سړی ورته وگورم، چې همدلته ما سره واوسي.» ما
 وخنډل، «خدای خبر که پښتون زوم په کور کې ايسار کړي. پارسيوانان

لاد خانه داماد، دود لري، خو په پښتنو کې به په خپل کور کې د زوم
 خوندي کول مشکل وي حتی که تا ورور خور لرلی او بیا دې دهغه اولاد
 ته لور ورکړې وای، بیا به هم گډه گوزاره مشکله وه. «ملا په فکر کې
 ډوب شو، وروسته یې وویل، «مشکله خونوده چې ده، خود پېغلې
 تجلی په کور کې ساتل هم بده خبره ده، خو ما ستا نه په دې کې مشوره
 غوښته چې که بخت جماله چاته ورکړم، نو مرض خوبه یې بیا ونه
 کتېږي؟» ما وویل، «یره ملا صیب، د بنیادم اعصاب یو داسې ماشین
 دی چې لا یې طب او ساینس په یقین سره نه جاج اخیستی شي او نه یې د
 بابېرې اټکل کولی شي.» ملا وویل، «دا به څرنگه شي، که تجلی واده
 شي، او بیا دا ظالم مرض ورباندې غوټه وکړي، دا به څرنگه شي؟»
 شیطان راته وویل چې سم صفا ورته ووايه چې بس نو ما ته یې را کړه، خو لا
 حول والله مې کړه، «زه نه پوهېږم. ملا صیب. ساینس لا ستا د خواب
 جوگه نه دی.» ملا یوه شېبه راته شکمن څیرو. او بیا پاڅېد، «خیر دی،
 که کومه ټکه را وشکېده، ته چې هر ځای یې، بیا به دې پیدا کړم.» ماته
 یوڅه غوسه راغلې وه، «خدای به خبر کړي، نور ډاکټران به خدای پیدا
 کړي، چې د بخت جمالي تداوي وکړي.» په هغه شپه مې هر څومره د
 ماشومانو سره ټوکې وشتې کولې خو ورپنډارې مې په یو قسم غمناکه
 نظر راته کتل، ما فکر وکړ چې هغه بوا زینی موجود و چې زما په بهوزلی
 پوهېده. زما حال هغه مرض ته ورته و چې ناروغ یې نه حال ویلی شي او نه
 یې علاج ورځي. هو غم خونه و؟ او زه دوامه زور هم نه وم چې ووايم

عاشقي بي سراسر واره بلا ده. ما منلي بلا ده. او دا د زره ورتيا خبره هم نه وود. د خپل زره سره په جنگ وم، د خپل وجدان سره مې مقابله وه. سلام مې نه اچاوه، چې وامي چاوه، په هندو وخت.

چې به د اکير شوم نو د بخت جمالي حسن به را باندې غوټه وکړه او بيا به نه د طبابت لوړه ورته ټينگېده او نه د ملا عبدالرحمن اتبار. هغه نقاش ته ورته وم چې په خپل انځور مين شي. چې به مې پس له لمانځه ځانته دعا کوله نو بيا به د غني خان شعر را ته ودرېد چې «په مکه کې مې ونه موند، په جومات کې رانه ورک شو، خدای په خپله را حضور شو، چې مې مخ د بار کېښکل،» دا هم سمه نه وه، حرامه دې شي که به مې تر رغېدو پس ان لا وېښتو ته لاس وروړي وي، بس مازې په کتو مې زره د گوگل نه وووت.

تصوري لا ښکلی و، د انار د پوټکي په شان وېښتان، ترزنگنورا پرېوتې، هغه هم کاشکې گور گوتي او لکه ويلي شوي سره زرنه وای، کاشکې يې لکه د سيند او به چې نری ورمه يې خپې يوه په بلې ښويوي، خپې او کېرليچي نه لرلی. په دې هم نه تسل کېدم چې د دې سکليټ ورمه بدن او جينگې دارې په زره کړم. داسې د شگوې پر بندونه مې په ويښه تړل په خوب کې نرېدل، د امريکا د ښکلا د ملکو خاطرې مې را ننگولې چې هر کال به د هر ايالت نه چټې په سيالي ورته راغلې، قاضيانو به په پنځوسو کې يوه د امريکې د کال د ښکلا ملکه ونومله. جنگ د لښتو په شان قدونه، نری ملا وي، ښايسته، نه پندې نه نری پونډی، تي د گرهوان

نه د راوتلو په درشل کې، د ښکلې مونسکا سره به سټیج ته راغلي، ناز او
 قينج به يې وکړ، لرو بر به وگرځيدې، د غاښونو ملغلرې به يې په نندار
 چيانو وښندلې، د تعظيم په علامه به يې سرونه تيمپ کړل او غيبي به
 شوي. بيا به نو قاضيانو د يوه تر لسو نومرو پورې هرې يوې ته ورکولې.
 چې تر شپږو به اوچتې وې. نو د اول نومره گي چانس يې و. د ښکلا کچ
 مېچ تاو اندازه گيری هم په عددونو وده. ۳۲-۲۶-۳۲ دښه اندام معيار و.
 ما نا د انچ په حساب يې د سينې سور ۳۲، ملا ۲۶، سپوڅسه ۳۲. خو
 اوس مې چې فکر کاوه، چيرته کوتی لال چيرته لال د بدخشان! خو ځله
 مې په تصور کې بخت جماله دغو سياليو ته وروسته او هر ځلي به دهغې
 نومرې پورده لس وې. دځانه سره مې ويل، د قاضي پلار به د بخت جمالي
 نېشه کاتو ته تېنگ شي!

په خوب کې به مې په داسې بې حيايي او خير سترگتوب شپه ورسره
 رڼوله چې سهار به له خولو ډک وم. مور ډاکټرانو، دې ته د خيشت خوب
 توری کاراوه. داسې نه وه، لکه د پښتو متل چې زړه چې مين شي،
 بڼا بڼه غواړي، هر ځلی مې چې يارانو د ښکلا خبره جگوله، نو بخت
 جماله دلست په سر کې وه. ما چې هر څومره ځان ساته خو په زړه کې
 پوهېدم چې رسوايي راته سترگکونه وهي.

په شتو يارانو کې بېکسه وم. برمانو بڼه و خو هره خبره يې بابېزه
 اخيسته که زړه مې ورته سپرلی وای، داسې ناپرېته به يې وېشتې وه، لکه
 ډانگتره، ماته يې چل راځي، بخت جماله به هم د شاليکار غونډې درته

و تنبتم. په سالم جان باندې د خپل کلی د بنڅې د مرگ ډړه که تېره شوې وه، په هر شي غبرېده غیر له بنڅو. یوازې حاجي احمد پاتې و چې په هغه کې بیا دا بلا وه چې پخپله یې پېغله لور لرله او دانو یو قسم سپکاوی و چې زه ورته د بخت جمالي غم وژاړم، او بیا مشوره هم ور نه وغواړم. دا لا کمکي خنډونه وو. اصلي خنډ چې د خان نه مې هم پتیا وه، پخپله بخت جماله وه چې تر اوسه پورې نه پوهېدم چې په څه نظر راته گوري، د عمر تفاوت خو په کلی کې مهم نه و، ډېرې پېغلو تېې بوداگانو ته ناستې وې. بې هغې هم د شلو کالو د جنگونو د لاسه دلر او بر کلو د نجونو شمېر تر هلکانو دوامره زیات و چې زما د وربندارې په وینا، هر چېرته د مور او پلار تلوسه وه چې لور یې زړه پېغله پاتې نه شي.

بود شپه مې غوټه تابیېه و نیوله چې سبا به نېغ ورځم، بخت جمالي ته به حال وایم چې د هغې په زرد کې هم مینه شته او که لا هم ورته مازې ډاکټر یم. سبا تر انگره هم ورغلم خو په پښو کې مې دمه نه وه چې دکلا ور وټکوم. او چې بېرته راتلم په لار کې مې د بې وسی نه په خان پورې ملنډې وهلې، که برمانو په دې حال لېدلی وای. ویل به یې چې خدای دې ووهه په دې بې سلو که اوږده قد، ولې دې په امریکا کې ځانته د زمري زړه نه اچاوه؟ د ځانه سره مې په قاده قاده وخنډل. بیا مې هرې خواته وکتل، هلکه خان راټول کړه، لیونی شوې که څه بلا؟

یوه ورځ زما مزارې دوست ډاکټر برنا عاطفي، جامې په دوړو لړلې، د بوې لویې بوجی سره په خپل جیب کې راغی. مزار زما او د امریکایي

دوستانو د ارتباط لاره وه. په بوحی کې هر څه و. لیکونه چې آشنایانورا استولي وو، د لنډیو د مجموعې لس گڼې، یو څه د آیوا د لیکوالو کیسې او شعرونه، او یو وړوکی سر تړلی کارتین. په کارتین کې دننه یو پاکټ و او په هغې کې یو څه ډالری او ورسره یو خط چې ویل یې، دا د لنډیو د مجموعې په خرڅلاو کې ستا برخه پېسې. د مزارې دوست بېره وه، په سبا یې بېرته روار شو. خود خدای پامانی په وخت کې یې وویل، « لکه چې تر څې درباندي د حده زیاتې ډېرې شوي دي. هغه پخوانی بڼه رازي دې نه شته. ولې نه راځې یو څو ورځې، هم به د سخي جان زیارت درباندي وکړم او هم به یو څه سوکه شې. « ما وویل، « راځي نو، په بنیادم هر قسم حال راځي، یوازې خدای په یو حال وي. « په همدې وخت کې هېڅ بې هېڅه نا امیندگی راته ودرېده او دا سرباری مې هم ورسره زیات کړ، « اوس خو ژمی را روان دی، که خدای کول، د گل سرخ مېله به درباندي واپروم. »

څو ورځې مې د بارانو په تحفو او خطونو ځان بوخت کړ، زړې خاطرې مې را وکتولې. یوه ورځ لایم بازار ته، پنځه څوربه چاري پسونه مې واخیستل، سور گل ته مې وویل چې دا به یو یو د برمانو، سالم جان، ملا احمد او ملا عبدالرحمن کورته ور وړې چې د ژمی د لاندې خسمانه یې وشي، په بله ورځ برمانو راغی او وار دواړه یې راته وویل، « تردې عجیبه په پرېټه کړ. « ما ځان نانگاره و اچاوه، و مې ویل، « ولې؟ ته لاندې نه کوې؟ « هغه وموسل، « ولې یې نه کوم، د سیاسرې مې ورپسې بچی لوېدلی، همدا لاندی، لاندی وايي او زه د یوه کال نه بل ته وعدي ورکوم. »

بيا يې سر لوخ کړ، لاسونه يې په دعا ونيول، دسترگو لاندې يې، په
 شیطاني راته وموسل، « که زما گنانگار په دعا کېږي، خدای دې. په
 دواړو دنياوو کې ښه راز او سر بلنده لري. تياره پرېننه ده. « ما وويل، « دا
 څه اېلتې وايې، په ما دروسته، دعا خپلې کور والا ته کوي؟ « هغه
 وويل، « خالک دې دا څانگه تانده لري، سيوری دې، زمور رنخورانو د
 سر نه نه کموي. « بيا يې په کړنگولي غبر د ابدله وويل، « خدای دې د څنو
 څانگې تاندې لره + دا چې په ما غوندي رنخور زانگي. « ما وويل، « بر
 مانیه، ليونی شوې که څه بلا؟ « خو هغه زما پوښتنه نه اورېده، « ما هم په
 ځلميتوب کې لمن لمن جوار، دخپلې نجل ورور ته ورکول. په زړه کې مې دا
 هيله وه چې گوندي خپلې خور ته يې ورکړي، چې واده وشو نو بيا مې خدا
 که يوه چينجنه مننه هم اوښي ته ورکړې وي. « له دې خبرې سره برمانو چې
 بې هغې هم په دوو پښو ناست و، په تېښته لاړ. نن په ما کې دا توان نه و
 چې ورپسې مې څغستلي وای. پوه شوم چې برمانو فکر کوي چې په د
 بخت جمالي د سر خيرات و، خودا انگېر نه په سلو کې سل سمه نه وه. يو
 څه به پکې رښتيا و خوده، لکه چې په دې ټکي ددې دپاره زور اچاوه چې
 ما پوه کړي چې مينه رسوا شوه. ورېندارې مې هم سپين غر په تور غره
 ويسته، بې رېطه شان به يې ټکي اچولې او بخت جماله به يې په دې او هغه
 نامه پکې يادوله. زه چې ډېر ځورېدم دوو شيانو ته، يو خوزما مينه د زړه
 د سر ازغی و چې چاته مې نه شو ښودلی. څنگه به مې د بيخوبی، خجالت
 او بېوزلی کيسه کړې وه؟ بله په خپله بخت جماله وه چې لا هم به پوهېدم

چې ما سره مينه لري او که نه، دا لاشه چې په دې هم نه پوهېدم چې زما په
مينې خبره ده او که لا هم هغې ته مازې يوزره سواندي ډاکټر يم چې په
گوگل کې مې د زره په ځای ماشين درزا کوي. يوه شپه په همدې زاره
چاودون کې بهر ووتلم، چې واوره شروع شوه، هماغلته تر لاندې ودرېدم،
څپولي په مخ را پرېوتل. د آيو سخته څپله يې دهغې د خوړو ترڅو
يادون سره مخ کې راته ودروله.

« ۳۲ »

لورده مې وکړه، بلکې بهوزلی را باندي وکړه چې يو ځل خوبه ددې غم د کڅورې سر چاته نه، چاته خلاصوم. يوه ورځ د ملا کور ته ورغلم. چای، لکه د تل په شان تيارې وې د بهی چای هم نه و، سم چای و. بخت جماله هم يو څو ځلي لره برده شوه خو نه پوهېږم ولې يې پلو اچولی و. خو په نيم نظر مې چې ورته وکتل، نو بيا مې وانهې و تنبهدې او لکه چې د ملا هم راته پام شو، ځکه چې د خبرو لړۍ رانه دلته هلته شلېده. د لاندي د پسه مننه يې وکړه او بيا يې په دې خبرې زور اچاوه چې بخت جماله بيخي روغه شوې ده. ما پکې دا الزام لوسته چې زياتي نو تاته اجت نه دی پاتې، ولې دې رنگ نه ورکوي. يو مازيگر دهغې دنگې ونې لاندي ولاړوم چې سور گل مې د الکھف په قرائت ورباندي ليدلی و. پلار به مې کلېوالو ته وبل

چې که يوه ورځ سيلاب راشي او غير له دې ونې مور ټول لاهو کړي، نو
 چې هر فريق دلته مېشت شي، د همدې ونې نه دې زمور تاريخ راوسپري.
 دا دشنه توت ونه عجبه مېوه داره وه. د انگورو ميلوې له هرې خوا کواړې
 ورباندې ختلې وې چې پاخه به شول زمور او غومبسو به ورباندې شور وو.
 د نولي (موش خرما)، مېرو، مارانو او قسم قسم مارغانو د اوړي او ژمي
 ځاله هم وه. د مني په آخر، د اوړي د راپرېوتو په درشل کې به مور هلکان
 ورختلو او هلته به مود دد په سوړو کې هغه بادام، وچې مندې او رنگ
 رنگ دانې، لمن لمن راټولولې چې مېرو به د ژمي د پاره هلته پټې کړې وې.
 ونه د يوه لوړ چنار په جگوالي، يا يوڅه لاجگه، خو په مېنځ گوره او گنه
 وه. زمور هلکانو يوه لويه دا وه چې درې څلور به ور وختلو، ځانونه به موبو
 د بل نه پټول، چې د چا د وجود کومه برخه به ښکاره شوه نو هغه لويه
 بايلو ده. د ژمي په دې ترڅه مازيگرزه تر لاندې ولاړوم او دخپلې بېوزلې
 نه مې د تېنتې ځای لټاوه. د ونې په پاس سر کې يو گوريت اوسېده چې
 زما په هلکتوب کې هو وزرې و. جوړه يې خدای خبر چا وپشتلې وه، که
 خپله مړه وه خود ونې لاندې مړه پيدا شوه. اوس يې لکه چې بل واده کړي
 و، يا به هغه خواره کې هم خپل عمر خوړلی وي او دا به بل کجير و چې
 دخپلې جوړې سره يې پاس په ډېرې لټې سره د ونې په سر دورې کولې.
 د ما بنام د تاريخي سره غبرگ، گوريتانو هم د پرواز کړې تنگوله، بوبل ته
 نژدې، وزر په وزر الوتل. سور اسويلی راغی چې په څومره ناز او خوږوالي
 خپلې ځالې ته شپه ور وړي. هسې مې خولې ته راغلل چې «ډېره بې غوري

شوه په بنهوي کې گذران نشي نور + نن دی که سبا دی توکل يې ترې
شرلی دی. »

نور نو په دې کلي کې زما پاتې کېدل نه وو په کار، نه دخلکو د بڼې وم،
نه دځان، خود سفر په شپه مې په خوب کې د شکونو بڼکالو شوه. دماغزو
کوم ځای راته ويل، بې همته، ته د عشق د لاسه نه تښتې، د عشق نه
تښتې او که نه نو تا خوبه يو ځل خپل وس کړی و؟

په سبا مې د سفر نه مخکې د برمانو کور ته مخه کړه، ما ورته وويل،
چې همدلته په درشايي کې خدای پاماني در سره کوم، خوده لکه چې زما
خبره يې نه وي اور بدلې. له لاسه نيولی، په رابڼکلو کوټې، ته
بو تلم. ميرمنې يې په خوشالي هر کلي را کړ او ويې ويل، « لالا عجب
رخت کې را برابر شوې، د لاندي بنوروا تياره، د نيمې شپې را هيسې،
کتوي په تناره کې خوتېږي، « ما وويل، « زه هسې ديو خوشېبو مېلمه
يم، يو چای به لا در سره وڅښم، نور روانېږم، ضرور کار لرم. » برمانو
بڼڅې ته سترگه وټومبله، هغه په پخلي پسې ووتله. چې کښېناستو،
برمانو وويل، « اوس نو وايه! »

« درنه ځم، خدای پاماني مې کوله! »

« کوم قبر ته روان يې؟ »

اوس حاضر خو مزار ته کډه کېږم، بهانو گوره چې قسمت مې په کومه

بيايي. »

« ولې څې؟ »

« بس ٺم، زياتي ڪلي پوهه ڪاري بي. »

« ڪلي دي را وڪهاوه، اوس ته پخيله تري تنبتي؟ »

« نور نونه زه د ڪلي په ڪاريم اونه ڪلي زما. »

« بخت جماله څنگه؟ هغه دي هم نه ده په ڪار؟ »

« ته بيا ڇا په دي پرو پاگن ڪي شريڪ ڪري؟ »

« زه په مين سري پوهيم. . . . دميني سره تل رسوايي مله وي. »

دبر مانو په خبري هم وشرمهدم ڇي اوس د ڪلي دخندا شوم او هم غوسه راغله ڇي برمانو ولي تر اوسه زما په بيوسي خان نانگار ه اچولي و. دبره شيبه دواړه غلي وو. په آخر ڪي مي وويل، « دځانه لکه ماته ژرنده گپهري. »

خوبر مانو پرهنودوني نه و، « لکه د ڪو ڪچي سيند ڇي په مستي، سر په سنگرو وهي، خو ڇي آمو ته ور پريوزي، بيا نو ڪراره ڪراري وي. خومره په هيا هوي، کيش و ڪرپ راغلي او ڇه په خاموشي درومي. » بيا بي نو په شيطنت و موسل، « ستا په دي لنڊ ڪي پاچايي بي در پوري وهم. » ما هم وخنڊل او روانهدو ته ودرهدم، خودبر مانو مبرمن لا دوخته د خوراڪ ڪالي غورولي و، د بنوروا يوه لويه تتي بي ڇي براسونه تري ختل په مينځ ڪي کنهبنوده.

« ۳۳ »

په کراه کړي روسی جیب کې د آودان میر علم د دښتې له لارې مزار ته روان شوم. د موټر درې ساعته مزل دی. ددې شگلن ډاگ لاره دومره د روسانو او جهادیانو د لاسه سوړې سمبوري وه چې بې د جیب نه بل موټر پکې تگ نه شو کولای. په لار کې دوه درې ځایه د تانکونو لاینونه او هډونه په شگو کې نیمه پټه پراته وو، د ځینو یې دارابوزنځیرونه شوارې کارې غځېدلې وو، دوه بولو گور گوتیو یې د څرمنې د ښکلو پسې خواري کړې وه خوبیا لکه چې ما بوسه شوې وو. وایې: اته میر علمخان. چې خدای خبر څوک و، یوه څا کیندلې وه، په ژمی یې داوبوډ کوله، سر یې ورله پوښه، په اوږي به ددې بیابان جل وهلو دلارې د پاره خپل ژي ترې ډکول. په دې وچ ډاگ کې بس سمسري وې چې له لرې یې سروونه د

سوالیې په اشاره راته خوځول، لکه چې واېي، ته دلته څه بلا غواړې؟ او گیدران وو چې لکي د پښو تر مینځ لریر تاوېدل. بل ژوندی گمړی نه تر ستوگو کېده. بس زه وم او د ترخو یادونو او بهوسی بنی. یو وختې به دلته د لمر لوېدو سره د غلو او د اړو وېره وه، خو اوس خلکو ویل طالبانو په گیدرانو هم لا بندیز لگولی او که نه وای هم زما یې پرې څه؟ بس یو بیگ را سره و، هغه یې ددوی له سره جار. د برمانیو د سهار خبره رایاده شوه چې سخت په شور ماشور راغلې او سخت غلی ووتې. حتی خدای پاماني مې نه وه کړې، د سهار په خړه کې مې بیگ ترخ ته واچاوه او مخ په ولایت روان شوم. هلته مې دا جیب در بست کړا کړ، سړي را باندي اتبار وکړ چې په مزار کې به یې ددوی نماینده ته ور وسپارم. ټول عالم تهنېته تهنېته وه، سسري او گیدري له مانه، زه له بخت جمالي، مسعود له طالبانو، د مازیگر لمر له آسمانه، په تصور کې مې هغه لیونی لېده چې همزولو ورته زما د سفر ویلي وي او هغې، نور نونه پوهېدم چې هغې به څه عکس العمل ښودلی وي، تندي به یې تر یو کړی وي، یا به یې بابیزه تېره کړې وي. حتی په دې هم نه پوهېدم چې هغه به زما مینه جدي گڼي او که به لا هم د پلار په سترگه راته گوري.

د برمانیو په شان مې چیغې کړې، «دا توژې سترگې زما یادېږي، له حاله زما کله خبرېږي، دا توژې...» ايله مې پام شو چې د مازیگری لمر میرات مړې غر غړې، تل په ما همدا د یوازېتوب څپې راولي. ځان مې راټول کړ، درایو ته څیر شوم. سرک خونه و، هر د راپور ځانته لار ایستې

وه. وپريدم چې په دې شگلنه هواره دښته کې، لار ورکه نه کړم. خو هر څه
 مې چې پام غلطاوه، هره خوا بخت جماله وه چې نشه يې سترگو يې
 ملامتولم چې ولې دې پرېښوم؟ ما تر دې دمه عاشقي نه وه لېدلې، نه مې
 وه کړې، نه وم پرې برابر شوی، او دغه د تروسکن انارو په شان د خورډرد
 احساس راباندې هېڅکله نه و راغلی. هر څومره مې چې ځان ورته ډاکټر
 کړ او د فرويد تحليلونه مې و ننگول چې يره مينه د شهوت روحي او
 دماغي ځل دی، چې شهوت خړوب شي نو مينه سره شي، خونه صبرېدم.
 د ابرگه نک غاښي ته سکني ماښام ورسېدم. دا هماغه ځای دی چې يو
 وختې، توره نومي ترکستاني اتل، چې د خوگيانو دانځري په شان لوی
 غل و، کاروانونه ورکې شکول. خلکو بدلې ورسې جوړې کړې وې. دم
 کوتل ايرگنه + توره قدم ميزنه. کله چې توره د توپ خولې ته وتړل شو.
 توپ اول صدا کد + توره يا دخدا کد. توپ دوم صدا کد + توره ره وارخطا
 کد. توپ سيوم صدا کد + توره ره از بند جدا کد. دلته به يو وخت څه آرگا
 بار گاوه، مير علمخان به څنگه خپل د خیر کار ته خامتما و، چې پېړی
 پېړی به خلک د آودان بخې او به څښي او د عابه راته کوي. په تانک باندي
 د سپرو روسانو به فکرونه په مسکو کې دخپلو پېغدي تواو هرور ماشومانو
 سره وو او د دې شگود سمندر په لېدو به يې په افغانانو او خپلومشرانو
 لعنتونه ويل چې دوی يې په دې بوخته کې اچولي دي. خو د ارمان نه
 په دې شگلنه کې شگه شوي وو! سکني ماښام، ما اوزما...
 ايرگه نک په پېچومي زگېروي کول.

« ۳۴ »

لا ورسېدلی نه وم چې زړه راته وویل، په مزار به دې ښه ونه شي. عزتونه، پولاوونه، د دمبورو او زرکانو د جنگ مجلسونه لا هم په پټه د شادیانو په دښته کې کېدل، په روضه باندې لا هم سپینې کوترې الوتلې او خلکو لا هم ویل چې هره سارایي کوتره چې دلته راشي، د سخي په برکت یې ښکې سپینېږي خوزما او د مزار د ژوند فاصله نه کمېده. ملگري مې راته په خپل گاوند کې معاینه خانه نیولی وه، زما ټول طبي سامانونه چې ورسره امانت و، هغه یې په لبراتور کې اونه و. سرې غالی ښایسته مېز. بهر یې په لویه لوحه لیکلې وو، ډاکټر کمال، نیورو سایکولوجست، تحصیل، امریکا، د عقلي او عصبي ناروغیو متخصص. دهماغه اول سر نه د ناروغانو راباندې وار نه و. ملگري ډاکټر ویل چې دا د شلو کالو

جنگ وهلي او ليونيان ټول درته په تمه وو، اوس ورته ټينگ شه، آوازه دې
 ان تر حيرتانه رسېدلې ده. د ځانه سره مې ويل، د بارانه بچ شوې د ناوې
 لاندې کښېناستې. د فيس پيسې راته حرامې بنکاره شوې، شلېدلې
 چينې، خيرون مخونه، پښې بيلې، د ځينو لاسونه يا پښې تړلې، دا
 د کمونستانو، روسانو او قوماندانانو، د انسان وو او اوس نوانصاف نه و
 چې څه چې يې په جيبونو کې پاتې وو هغه زه ترې ولوټم. نومې وړيا
 معاينه کول، او لکه چې خپل مدکري ډاکټر پخوا تر پخوا ډنډوره غبرولې
 وه، گڼه گونه راماته وه. خودلته هم، لکه د پېښور په شان د علاج تاييه نه
 وه. ډاکټر عبیدالله روع، (اورېدلې مې وو چې خپله ليونې شوی دی) به
 ويل چې د ډاکټر د نظره، ليونې مفرد توری دی، جمع نه لري. داسې نه شي
 کېدای چې په معاينه خانه کې کښېنه او د ورځې لس ليونې معاينه کوه. هر
 ناروغ د ورځو، لامياشتو څارنه او پالنه غواړي. ځانله به يې داسې په
 مرکو او د زړه په خواله بوخت ساتې، لکه چې هيو بل ناروغ په دنيا کې
 نشته. ډاکټر روع وېل، دا ځکه چې د ماغزو سره به د سيال، بلکې تر ځانه
 د لور په حيثيت سلوک کوي، ماغزه د خالق خاص انگر دی چې په بنيادم
 يې لورولې دی، همدا وجه ده چې د بنيادم دا نور غبري، لکه سترگې،
 غوړونه، سبري، پښتورگي او نور غبرگ دي خو ماغزه يکي يو. ماغزه
 جمع نه لري. تر اوسه مې سودا ده چې ډاکټر روع به د زړه په باب څه وېل
 چې غبرگ نه، بلکې يو دی او هغه هم جمالی رانه وړی دی.
 د گل سرخ مېله مې هم وکتله او خوندي يې رانه کړ، بس گڼه گونه او

شور ماشور و. د تاريخ بنوونكي رښتيا ويلى وو چې دلته نه علي بنخ دى نه ملي. بس كوم باچا چې سلطان حسين بايقرا و كه يى وزير، علي شېر نوایي و، د خوب د لېدلو په نامه، دبخارا نه چې هلته مبارکه خرڅه وه، بلخ ته د تاجرانو د راماتولو په مقصد د حضرت علي په نامه زیارت جوړ کړی و. د ابو مسلم خراساني کیسه هم بابیزه بویه چې گوندې د شېر دخدای تابوت يې دکوفې نه مرو ته راوړی وي او بیا سلطان سنجر بلخ ته چلولی وي. گل سرخ يې ځکه نوم شو چې دامهال په چار چاپېره دښته کې د سرو خاتولو چکن و. که برمانیو وای نوبه يې ويلى وو، په تا، گل سرخ سور گل نه، سور اور دى، سره تېی ده ستا زړه په بله هر کاره کې ورتېري. که بانه وه که مانه، زما د پښو لاندي اوريل و. د تگ په فکر کې وم، خودخانه سره مې ويل، و تنبتم فشاره ځينې كوم پلو؟ ورو ورو، لکه مست مېر ز چې په لومه کې ټوپونه وهي، کړی نوره هم په مری را تنگېدله. په تگ خوروان وم خونه پوهېدم چې بر لار شم او که لر، ترې و تنبتم که ورلنډ شم. د هر يوه د پاره د دلېلونو باره جوړېده او بېرته نرېده.

یوه ورځ یوه ښځه، ښځه هم نه، بلکې د خوارلسو کالو نجلۍ معاینه خانې ته د ننوتلو سره په ژړا سر شوه. هرڅه مې کول اوښکې يې نه درېدې. چې د حال پوښتنه مې وکړه نو هغې په سلگو کې راته د خپل سره کیسه وکړه. چې طالبانو بندې کړی او دې قرآن خور چې وژني يې ما ويل، چې زه خو واسطه کېدلی نشم، نه حاکم يم نه قاضي، ولې عریضه نه کوې؟ خو هغې د ژړا نه لاس نه اخیسته او ويل يې «گپ غریباره کی

مېشنوه؟ «د خان د خلاصون د پاره مې وويل، «زه به يې پوښتنه وكړم!»
 هغې راوډانگل او لاسونه مې يې په اوښكو لړلو سترگو پورې كړل. ما
 د خانه سره وويل، عاشقي دې ته وايي، نه د جمالو په شان چې هر خومره
 يې ننگوم، نه مې لاس نيسي، نه را رسوي. په سبا يې بې غبر غوره مخ په
 ولايت روان شوم، والي صيب د ولايت د دروازه وان په وينا پس د
 ماسپښين تر لمانځه دوه ساعته قيلوله خوب كوي او فرمايلي يې دي چې
 احد من الناس يې را پانه خوي. د دېوال شاته كښېناستم، په همدې كې يو
 ږيره وړ چې ولايت ته ننه ووت، په ما يې چې سترگې ولگېدې، راغې،
 «ته ډاكټر كمال نه يې؟» ما ونه پېژاند، د ږيرې د لاسه ټول نارينه داسې
 سره ورته ښكاري، لكه د يوه ماشين نه چې راوتلي وي. ده را باندي غبر
 كړ، «زه خه واني، ستا د ليلې ملگري يم، يا ددې دي چې تا او هغو دوو
 نورو جېكرانو دې مور ته سندرې ويلې؟ كله د امريكا نه راغلې؟» پس له
 روغبر مې ورته د نجلی د مسره خبره وكړه، خو هغه هېڅ ځواب را نه كړ، تر
 لاس نيولى يې خپل دفتر ته بوتلم. هلته مو چايې وڅښلې او پخواني
 يادونه مو تازه كړل. اوس وردگ خه واني لوى مولوي، لوى طالب
 او د ولايت لوى چارواكى و. مازيگر يې والي ته بوتلم او د يوه لوى ډاكټر او
 عالم په نامه يې معرفي كړم. والي چندان زما په كسب كې راى ونه واهه،
 بلکې د ابن سينا د الشفا د څلورو عناصرو او د هر يوه سره د تړلي جسمي
 حالت بيان يې راته وكړ. ورپسې عرض او جوهر ته شو او كه چاى نه واى
 راغلى، خداى خبر كه به په اسانه ورنه خلاص شوى واى. پس له چا به لاړ

اوداسه ته. نا چارزه هم ورسره پاڅېدم. ترلمانځه وروسته يې په يوڅه نر مه
 د مهلمه پالنې په لهجه وويل، «ښه ډاکټر جانه، څه امر خدمت دی؟» ما
 ورته د اوزبکې نجلی کيسه بيان کړه. هغه څه واني ته کړه، «دا خوبه
 هماغه کړتنه نه وي چې تل د دروازي نه بهر په ژړا ولاړه وي؟» څه واني د
 هو په علامه سر وخوراوه. نو بيا يې وويل، «دا ځوان د دوستم په ډله کې
 و، بيا د جنرال مالک سره د هماغو خلکو په گروپ کې و چې د دشت ليلي
 په قتل عام تورن دي. ښځه څه وايي؟ خاوند يې په خپله ژبه، بې د کوم
 اکراه او اجبار نه اقرار کړی دی، اوس ته راغلی يې د همدغه سړي شفاعت
 کوې؟» ما وويل، «دده نه، د خپلې مريضې شفاعت کوم؟ والي حيانا که
 هوسکا وکړه، «ستا مريضه خوبندی نه ده.» ما وويل، «زړه يې بندي
 دی. زه د عقلي ډاکټر په حيث پوهېرم چې که د خپل خاوند سره يوځای.
 نشي، نو که مړه نشي، په ليونتوب کې خويې شک مه گنډه.» والي ډېره
 شيبه را ته ځير و او بيا يې د ساړه اسويلي سره وويل، «ډاکټر جانه، هسې
 مې مه گنډه چې د مينتوب په زور نه پوهېرم. د قتل نفس په گناه هم خبر يم.
 خودغو ظالمانو درې زره طالبان هېڅ بې هېڅه ژوندي ښخ کړي دي. زه به
 خدای ته دهغو څه ځواب وایم؟» ما وويل، «زه ستا په ځواب نه پوهېرم،
 خو دومره پوهېرم چې زما مريضه د مرگ يا تر هغې بتر، د لهونتوب په
 درشل ولاړه ده. هغه ماته په نواتې راغلي او ماته اسره دروړې ده.»
 والي را تاودېده، «ته ذمه وهې چې ددې خاوند په قتل عام کې برخه نه
 درلوده؟» ما وويل، «نه، بس د خپلې مريضې ذمه وهلی شم چې يا مړي

يا ليونى كيبري « والي يوه شيبه خير راته وكتل او بيا پاخهد، » ډاڪټر
صيب اوس خوناوخته دى، د مهلمستيا دې پوروى يم. « مانارخصت يې
كرم.

ژړندو كې نجلى به هره ورځ د معاينه خانې په لار كې راته ولاړه وه خو
زه به بشوى خپلې كوتې ته تير شوم. خو ورځې ورکه وه. يوه ورځ، د كوتې
نه بهر شور زوړ شو. چا د بودا څو كيدار د اجازې نه پرته، په غرب، دروازه
را خلاصه كړه، د سترگو په رپ كې گورم چې نجلى او هلك مې پښو ته
را پرېوتل او بيا يې زما ټول وجود په مچكو لوند كړ. خوزه، تر هر شي
زيات د والي ميرانې ته چرت وړى وم.

په همدې هفته كې د تاشكنټ نه بله بسته راوړسېده. پكې دارو درمل
اود تام، آتينا او ويندې ليكونه وو، هغوى دخپل فېكس او اي مېل لمبرونه
هم را استولي وو، يو څه روپى يې هم. دلنډيو د چاپ له بابته، د يوه مزارې
تاجر په حواله را ليرلې وې. تام اوس د اوهايو د يوه عصبي كلينيك ډاڪټر
و. آتينا خپل مونوگراف پوره كړى و، چې څو مياشتې پس به يې دفاع
كوي او زما نه يې دعا غوښتې وه.

« ۳۵ »

دغسې پېښو مې فکر بوځه په بلې کاوه، خودا ټول د ورځې د تېښتې لارې وې، شپه ټوله د جمالووه. هېڅوک يې نژدې نه را پرېښودل، لکه راته وايي چې، «زه ټوله ستا نه يم، خوته ټول زما يې!» په تقريباً هر شي کې مې دا لیده. دکاله ټول شيان، د پيالې نه نيولې د بالښت تر ټينکو، د مزار د گونبد نه تر سپينو کوټرو پورې، ټول د بخت جمالي د تصور لوبښي وو. مزار ته زما د راتگ د وخته، ډاکټر عاطفي، خپله خښينه، ماه رخسار، راته لره بره کوله. له يوه نظره خوښايستو کې وه. مخ يې گرد لکه دکوچي د پوڅې کلچه، سپين، ښوی، ډاکټر راباندې پوه و او لکه چې په دې هيله و چې گوندې د جمالو مينه د ماه رخسار په مينې بدله شي. مگر زه د بل قفس مارغه وم. د ډار خبره داوه چې کله کله به د ناروغ د معاينې

او تشخیص په وخت کې د فکر بهیر رانه بلې خوا ته وښوید، مریض به راته رنې رنې کتل چې ډاکټر په کومه سر شو! دهغه سلیمان خیل خبر مې سترگو ته درېده چې خپل مریض ته به دغزني وليان راوونگوي. د ډاکټر روغ خبره را باندې رښتیا کېده چې ویلي یې وو، چې نوره لار پاتې نشي نو بیا یې په زیارتونو گرځوي. زه هم د مزار سخي د لبار ته لاړم، هماغلته مې پس له لمانځه سر ولگاوه او دملا عبدالرحمن په اصطلاح، داستخارې خوب یوړم. خو چې مازیگر پاڅېدم هماغه دروند شى چې وم، لاوم. ډاکټر روغ ویلي وو چې، «په زیارتونو کې اول شرط پوره باور او اعتقاد دی، چې هغه درسه نه وي نو چې هر څومره یې سر په شناخته وسولوي، هسې بابیزه ده، د عصري طبابت هم اول شرط په ډاکټر باندې د ناروغ عقیده ده. ایمان، اعتقاد، باور یوازې د طبابت نه، بلکې د ټولني د ډېرو ستونزو د قلفونو کلي ده.» دده خبره د کانی کرښه وه. بخت جمالی که په ما باور نه لرلی، هر گوره یې درغېدو امکان نه و. خو په همدې وخت کې مې هېڅ بې هېڅه غونى زېر شو عجب باور!، عجب اعتماد! زه یو بې کوره بې سر نوشته مارغه وم او ثابته مې هم کړه چې بې ښې، بې بدو د جمالونه والو تم. درسته شپه مې د حمید مومند ترکیب بند نظم گرداناوه.

«نن به شپه زما دیار په کوم مکان وي + په ډېوه به یې دمخ څوک پتنگان وي. نشته ماغوندي بې پت څوک په یاری کې + چې همدم نه شوم د یار په دا خواری کې + په څه شان به غمزده درومي پر لارې + په گردونو آلوده سپینې رخسارې»، او بیا مې ټوله پارچه تکرار کړه، چې کالونه

پخوا به ملا لنده کی د جومات په حجره کې په کرنګ وکړونګ وبله، ما
او بر مانو زو توله.

درسته هفته، په تېره د شپې، داسې نا کراره وم، لکه آس، چې خلک
وابې، د زلزلي یا بل آفت نه مخکې په خپل شپږم حس خبرېږي او له وېرې،
یو بل قسم ته ششنيږي. دا د فراق اور نه و، نه یې سوی درلود، نه لمبه او نه
لوګی، بلکې یو قسم ژوره بېوسي وه، لکه په خوب کې چې سړی د کمره نه
راغو څارشي، همداسې پسې کوزرا لوبېږي، خو تل ته نه رسېږي. د ځانه
سره مې وویل، کماله، ځان سره راټول کړه، دا ټوکې لگیا دي دریا ندي
پتیا کې کېږي. خو چې هر لوري ته مې کتل، دامېد درونڅه نه ښکارېده.
ابې ټوله بې وه. په همدې وخت کې مې په امریکا کې خپل ملګری تام یاد
شو چې د فېکس لبرېې هم را سره و. د خپل مزارې ډاکټر کور ته لاړم چې
فېکس ماشین یې درلود. خو هغه وویل، «زه کمپیوټر هم لرم او انټرنېټ
ته مې هم لاره شته، په هغې کې یې ورته ولیکه.» «ما وویل، «مزار گوره
او انټرنېټ!» ده و خندل، «دا لویه کیسه ده، بس ته دې د ملګري سره خپلې
خبرې کوه.» نو ورته کښېناستم او د جمالو کېسه مې ټوله ورته تېره کړه
او بیا مې د خپل اوسني حالت بیان ورته وکړ، مشوره مې وغوښتله.

په بله ورځ زما ملګری دروغتون نه راغی، اول یې ډېر و خندل او بیا یې
د تام لیکلی ځواب را کړ. ما جدي پوښتنه کړې وه، خو تام د ټوکو او
ښکنځلونو ډک و. «وحشی افغان، کمال ځانه، عجبه ده، ما وویل چې
افغانان چې کمپیوټر ویني، اول یې بویوي چې دا د خوراک شی دی که

کوم بل ځناور. اوس ستا سرحد لا انټرنېټ ته ورسېد. د خدای شکر و نه چې
 بالاخره دې بنځو ته مخه کړه، که څه هم چې ستا ددې خای ملگري یې اوس
 هم نه مني. « بیا یې دهغو عصبي ناروغانو په زړه پورې کیسې راته
 لیکلې وې چې دده کلینیک ته ورځي. ابله یې د اوږده لیک په آخر کې
 زما لیک ته اشاره وکړه او هغه هم نېغ په نېغه نه، بلکې په رمازه
 کې، « هغه ورځ مې په یوه کتاب کې ولوستل چې د عبي ناروغان د
 خپلې غوټې نه داسې وپریږي، لکه چې قاتل یې وي.
 ډاکټر لږه بنایي چې دغسې مریض د همدې قاتل د مخامخ کړی،
 هله به پوه شي چې اصلي قاتل دده په ماغزو کې و. »

د قیامت په څېر د اوږدې اوږدې ورځې وې. معاینه خانې ته لاهم ډېر
 ناروغان راتلل خو زما زړه پکې نه لگېده. هسې د پام غلطولو په هیله
 پکې ناست وم. بهر هر څه په خای ولاړ و و له کړکۍ حتې بنیادمان هم نه
 لېدل کېدل، د روضې شنه گونبڼه د لمر لاندې پرقېده، خو کوترې هم ورته
 کوچېدلې وې کړکۍ مې پرانیستله چې گوندې شمال مې د زړه تیاره یو
 څه سوکه کړې خود تناره تود تاو مې په مخ ولگېد، ژر مې بېرته بنده کړه.
 په خپل حال پورې خدا راغله. د برمانو هغه خبر را په یاد شوه چې ویل
 یې « زه چې کړیا به او خپه یم نو بهر چې څومره تندر، گېر ز او طوفان
 راشي زه ورته لاسونه پرقوم، چې زلزله شي خوشکرونه باسم، چې ابله د
 دنیا هم زما د حال سره سور برابر شو. « هغه ویل چې دا د خدای قهر دی
 چې ته به د غوسې او کړ او په بت کې ورتېږي او بهر به داسې کراري او

سوله صفاوي، لکه ته او ستا حال ذره قدرې اهميت چې نه لري. اوس په
 ما هم همدا حال و، نه تندر را لوبده او نه آسمان را پرېوته، حتی باد هم نه
 الووت، خوزما په زرده د جمالو مينې نوکاري بنځي کړې وي او هېڅ
 خلاصېدن يې نه و. دمينې غم لاکم و، چې ورسره په دې شرم کې هم ويلې
 کېدم چې کليوال به وايي، حتی ملا عبدالرحمن به شکي وي چې کمال د
 خپلې مريضې سره گوټې خورې کړې وي. راغی، خو ورځې يې ځان لرېر،
 د بو سو دسخي په شان وپرساوه، ځان يې مشر مشر کاوه، په آخر کې يې
 تور داغ پرېښود او ايسته يې ترپلل. په زرده مې تياره ناسته وه. د پام
 غلطولو کوشش هم نتيجه نه ور کوله. هماغه نيم بيت مې په زرده کې
 گرځېده چې: وتښتم فشاره ځينې کوم پلو + ياره وفاداره ځينې کوم پلو.
 داسې کومه ډېره نه وه چې اسره مې وروړې وای. د بهوزلی په همداسې
 وخت کې ناڅاپه داسې بولې پېښې پرله پسې راغلې چې هرڅه يې را باندي
 بدل کړل.

« ۳۶ »

دسهار په لمانځه ولاړوم چې ور خلاص شو او یوه سره، د مزار د چریانګ، ورمه رانوتله. چې سلام مې وگرځاوه. سالم جان و، چنغړک یې لر بر کېده. پس له روغېر، ددې د پاره چې دکلي کوم بد زبیری مې ورغ نوره هم ابته نه کړي، ژر لاړم، چا څوښه مې په گاږي نغری کېښوده، گوگر خېشته وه که څنگه چې په لس دو لس گوگر و مې ايله د گاږ نغری ولگاوه. دا گاږ دوستم د باچایی پاتې شونی برکت و. خلکو وبل چې دا دسخي صیب کرامات و چې په دې دومره جنگونو کې پایپ لاین، چې ښخ نه و، هسې د سړک سره غبرګ، لکه ښامار، کور وور، دوه سوه کیلو متره له شبرغان نه مزار ته سلامت راغځېدلی و.

چا بي مو په ڪراره وڃي، د مزار يو قسم وږي، گردې ډوډي چې په شورو
 کې لږېږي او خلکو شير مال بللې، د پوډري شورو سره زما همېشگي
 سبناري و. پس له چايو مې دلر او بر پوښتنه کوله او چنغړک هم برسپرن
 خوابونه راکول، لکه نه چې زما پوښتنو ته شوق کېږي او نه دده خواب
 ورکولو ته. خو په زړه کې مې ټټاکې وې چې هسې ټټاکې! سالم جان هم په
 دې بېخونده ژبليو په کې زما نه کم نه و. پس لونه څنگه دي؟، واللہ بڼه دي،
 پسرلي يو څه وريا وشو. لکه څنگه؟ واللہ د غنمو خونده نه وه خو خټکي
 پريمانه وو. برمانو په څه دم کې و؟ بڼه و غريب، بس د نورو په شان اخته و،
 مفتا جان ته دې خدای خيرو وړکړي، خو ورځې يې تيرا کتور وړيا وړکړي و.
 حاجي احمد لا ژوندي دي؟ هو، بڼه په دمه کې دي، لور يې واده کړه، د
 پشم دين او ريا خپل زوی ته يې وړ کړه. نور نوزما گوډي تش پاتې شو،
 توره ډال مې واچول، څنگه را پېښ شوې، گل سرخ خو هم تهر دي او که
 هسې زما ليدو ته راغلي؟ ده چې زما زمول حال ته وکتل نو نسوار يې
 خولې ته واچول، جدي کښېناست. ما ددې د پاره چې سپري شکي نشي،
 وويل، «نسواري ماما، دا څنگه لکه د نکاح شاهد نېغ کښېناستي؟» خو
 هغه، لکه زما د توكې تکل باييزه واخيسته، سري يې را نژدې
 کړ، «بدبخته، ياد دې دي چې درته ويلې مې وو چې د اور سره لوبې مه
 کوه، نجلی د مرگ د سلگو په پاوري ولاړه ده، بس ستا اجازې ته گوري
 چې ورو دانگي او که نه!» ناڅاپه مې د تېرو خو وړځوبې خوبې او خپسې
 ته پام شو چې زدي يې هره شيبه د دغسې خبر اورېدو ته تيار کړی وم، دده

پهاله مې ډکه کړه او بيا مې، لکه چې دې بدخبر هېڅ اثر راباندې نه وي
 کړی وويل، « ماته يې ولې وايي؟ د همدې دپاره راغلی وي؟ » هغه راته
 موسک شو، « نو دالاس دې ولې دنغري د لگولو په وخت کې رپرېږده؟ »
 زه پوه شوم چې پوه دی، خوبيا مې هم د وارخطايی د قابو کولو کوشش
 کاوه، « د ملا په لور څه شوي دي؟ » سالم جان د پيالې نه غورپ تېر
 کړ، « مرض بابېری کړی، بيرته دمبوره ترې جوړه شوې ده، د کندز ډاکټر
 ستنې ورکړې خو نجلی هماغسې مخ په څوړ روانه ده. » ما وويل، « ولې يې
 ماته وايي؟ ملا خو به په ما پسې نه وي راليرلی؟ » سالم جان وويل، « نه،
 زد خو کرمی نه يم چې پېغام وره پېغام راوړه. » بيا يې زياته کړه، « که
 رښتيا مې پوښتې، يو څه خو کرمی هم يم. د برمانو په سلا راغلی يم، هغه
 راته ستا او بخت جمالي داستان بيان کړ، بس راغلم چې هم د دوستی دين
 ادا کړم او » نور غلی شو. خود سالم جان چوپتيا مې اور چې لا خور
 لن و، په لمبو کړ. پاڅېدم، هسې بهواره مې بوتان په پښو کړل او د کوتې نه
 وتلم چې ده راپسې غبر کړ، ليونی شوې که څه؟ چېرته دې توله
 واخيسته؟ « ما ورته وويل، « ته کښېنه چای څښه، زه زر بيرته راځم! » د
 مزارې ډاکټر کور په گاوند کې و، ورغلم، مېرمنې يې راته د چای ست وکړ
 خوزما ترورتيا يې چې ولېده نو يې خپل سره ته چې لا د خوت په خونه کې
 و، ورغبر کړ. هغه د خوب په جامو کې راووت او چې ماته بې وکتل نو يې
 خپلې مېرمنې ته په اشاره څه وويل، هغه له کوتې ووتله. ما ورته د جمالو
 د حال کيسه وکړه، هغه ډېره شيبه په فکر کې شو او بيا يې وويل، « بيا که

بریم! « ما وویل چې دده تگ ته حاجت نشته، یو مهلمه راته کور کې ناست
دی. نو یې د دېوال د مېخ نه د موټر کلي واخیستله. د یوه بکس نه یې یو څه
گولی او ستنې را کړې. بیا یې څو کڅوړې سپروم هم ورسره کېښود. زه
چې روانېدم نومې ورته وویل، « فکر کوم چې داخل مریضې کوم
خطرناک لوري ته روانه ده. تا وویل چې فیکس اوای میل لرې. تام ته وایه
چې بېداره اوسه، بیا به غبر در باندې وکړم. »

« ۳۷ »

کله چې په ژوند کې د غمونو پر له پسې چپه راشي نو یو وړوکی بڼه شی هم زیږی وي . د سالم جان خبرې مې زړه سوکه کړ چې ملا عبد الرحمان بهر ته خپلې سمخې ته ختلی دی . نومې د ایرگنه او آودان میر علم په ځای سمه باچایی لار غوره وگڼله . د مزار نه ان تر پلخمرې اوزاره بغلانه پورې خوسرک صفا قیر (کرپر) او . په لار کې سالم جان د کلي په حالاتو خبرولم ، په فابریکه (صنعتي بغلان) کې مو د غرمې ډوډی وخورله ، سخت خونده ورکباب و .

عجیبه وه چې په دې دومره وړانه وړانی کې هم پرمخانی وه . هلته لا دوستمې پیسې چلبدلې چې د دولتی افغانیو نیمايي ارزښت یې و . علی آباد ته په رسېدو ، موزره لار و نیوله چې په لاله او ده ویران تهرېده ،

مانا دکنډز په لاره لانه ډو چې بيا به مجبور په خپل کلي تهر شوي وای. جيب موټر دللمی او آبی پروانه لرله، همداسې نېغ مې قریب سمخو ته ور خپړولی و خو سالم جان وویل، بهتره ده چې همدلته یې په خور کې ودروي چې بيا کلیوال بله هنگامه جوړه نه کړي. یو بکس ده او بل ما واخيست، دغاړی بسته مې چې تل به راسره وه، په اوږده وڅړوله، وروختلو.

داځل په صفا باندي یو کټ و، بخت جماله پرته وه. ملا دکت په بازو ناست و، دهند نه راوړې زړې سپمي چشمې یې په تارونو تینګې کړې وې، سر یې د کچه مار په شان دې خواها خو کېږده، په تلاوت بوخت و. زما په لېدو، نه يم پوه چې خوشاله شو او یاخپه، خو همداسې مایوسه یې راته وکتل او ویې ویل «آبی به کار ما، که نیایی بکار ما.» مړې اوښکې یې روانې شوې. بخت جمالي ته یې گوته نیولې وه چې، ږنگه بنگه کالبوت، تر برستنې لاندې نیمه پټه پرته وه. زما زړه ته دخپلې مور تلپاتې خبره نېغه ودرېده چې په سختو شېبو کې به یې گردانوله، «صورت ته تیرد شه!» ملا، لکه چې ماته ځای خالي کوي، پاڅېد، خوزه هماغسې ولاړ، نجلی ته څیر وم. سترګې یې پرانتي وې خو هېچا ته یې نه کتل بس حیرت وهلې پرته وه. ملا وویل، «څه امېد یې شته؟» ماڅواب ورنه کړ. د بکس نه مې د سپرومو یوه کڅوړه، دخپل تک پوک سره راواېستل، اوبیامې سالم جان ته وویل، «هغه دملا مسارا واخله، دکت دبازو پورې یې لکه کړه.» کڅوړه مې سر په څیرې ور پورې تینګه کړه. ابله مې ملا ته وکتل، او تقریبا د امر په لهجه مې وویل «دچپ لاس لستونې یې ونغاړه.» مې یې د کړه کې به شان

نری هیوکی و. چې مې لاس وروړ، د ژېړ پوستکي دنری پردې لاندې،
 دشنورگونو لیکې مړې مړې رېږدېدې. په توکل مې ستنه یوه لوی رگ کې
 ننه اېستله. خاڅکی خونه، یوه وړه پرڅه وینه بهر را بوړبوکی شوه، بس
 صحیح ځای و. پاس مې په ډاگه باندې د سیروم د تو بېدو درجه سمه کړه
 چې په اول سر کې، درو ثانیه کې یو خاڅکی ورتوی شي، چې یو ځل بدن
 ته لار پرانیزي، بیا به یې پرې زیاتوم. سیروم نور څه نه دي، مالگه او اوبه
 دي مانا پنځوس فیصده پروتین دي چې په دغسې حساسو شیبو کې چې
 مریض تکان یا شاک لیدلی وي، وینې ته وز تېرېږي. د شکرې یا گلوکوز
 پوډر به وروسته ورتېروم. جمالو، دملا په وینا، دالس ورڅې په ډوډی
 څکه نه وه کړې، نو سیروم گویا د وجود خوراکی اړتیا هم د حاضر وخت د
 پارډ پوره کوي. سیروم، وجود ته د قسم قسم دارو گانود تېرولو آسانه
 لاره هم ده. سالم جان ته مې وویل چې ته ورڅه کور ته، خو کلیوال به نه
 خبروي چې بیا به دلته انډوخر جوړوي. هغه ټکنی و، خوملا ورته وویل،
 د ډاکټر خبره ومنه. «ما ملا ته په یو څه ترڅه لهجه وویل، «ته هم ورسره
 بدرگه شه!» هغه راته حیران وکتل، خوما په ترڅه موسکا وویل، «چې په
 لار کې یې سپي و نه خوري، خو اول به د سمڅې نه لږې اوبه او الکین را
 باسې.» زله یې ناوونو ته خلاصوله، خو چې زما غوسه ناک مخ ته چې
 وکتل، یې غږ غورږه یې خراغ، د اوبو منگی او څه وچه ډوډی را وایستل،
 ماته یسې د بېوسی نه خوله وپته کړه، مانا نور د خوراک څه نه وو، او د
 سالم جان پسې کوز روان شو.

ماښام راروان و. بر، د اشکېش په غرونو د لمر د تېي رنگ په سور کېدو
 و. ښکيه (کوز)، په کليو، د ماښام لوگجنه خړه هوارېده. زه چې د سفر
 ستړي وم د بخت جمالي د کتې په بازو کېښاستم. دا همداسې نامعلوم
 لوري ته څيره وه. ورو ورو مې ډاکټري بېرته را کتېدله. د ډاکټر روغ خبره
 راته ودرېده چې د بدن علاج په دارو او عملياتو شي، خو ماغزه د خدای
 جوس دی، هر څومره ماهر ډاکټر چې وي بې اودسه دې نه ورنژدې کېږي.
 د ډاکټر روغ د خبرې په معنا نه پخوا پوه وم او نه اوس، خو يو قسم بهوسي
 راباندې خپره شوه. د امريکا په يوه تلویزيوني فلم کې مې يو وخت، د
 افريقا د زمريو بچيان د ښکار په وخت کې وکتل. مور بې د ونې شاته
 ورته پته وه چې وگوري سنگوتی يې د بېلېدو جوگه دي او که نه. په همدې
 وخت کې يو کيشپ خرامانه روان و، د زمري بچي ورو دانگل، خو کيشپ
 سر په خپله هډوکينه کوټه کې دننه کېر. د زمري بچي چې هر څه خوله پر
 لگوله، هر څومره يې چې په پاپسو دې خواها خواتېل واهه، شی ترې
 بودن شول. نو چې ستړي شول، شايې ورو واړوله، کيشپ بېرته خرامانه
 خپل يون شروع کېر. ما خپل حال د همدغسې زمري بېوزلی ته ورته لېده،
 له هرې خوا مې چې د بريد تاييه سنجوله، د جمالو ماغزو ته د ننوتلو رد،
 روودنه و. سيروم خو ماشومانو هم لگولی شو. يوازينی معلوم شی و او
 هغه مې لگولی و. په همدې وخت کې د تام پيغام را په ياد شو چې ويلی يې
 و، اول شرط د ناروغ د باور جلبول دي. هغه ته، لکه چې دخپلې پوهې له
 مخې، زما او جمالو د مينې ښکالو ورسېدلي وي، ليکلي يې وو « ورته

وایه چې درباندي مین یم، بیا به، ودې شي چې که د خان د پاره نه وي ستا
 د پاره خان ژوندی وساتي. مینه د زرونو کنگل ماتوی. « په اتیا ته مې
 د جمالو یخ، بې سېکه، ژېر، بنی لاس و نیو. ورو ورو مې سولاوه او په
 کرار غږ مې راز و نیاز ورسره کاوه. خو دا ځل هغه خبرې نه وې چې یو کال
 دمخه مې دهغې د علاج په وخت کې ورسره کولې. بلکې زه هم پکې
 وم « درپسې خپه وم. دا ځلې به، چې په خیر روغه شې، د مزار سیل
 درباندي وکړم. بس زه او ته به خانله یو. دسخي جان شني گونبدي لکه
 شین آسمان، سپینې کوترې، لکه جمالو، موټر مې هلته کوز درولی، بس
 ایسته به دې بوزم. « خود جمالو په لاس کې دگر مېدو هېڅ نښه را پېدا نه
 شوه. « پلار دې مهربانه سړی دی. ښه شو چې پاس یې را وخېژولې، دلته
 د کلي مچان، میاشې او گندگي نشته، وچه سره وېر مه په ما او تا دواړو ښه
 لگېږي. « پام مې شو چې تیاره خوره شوې. لالتین مې ولگاوه او بېرته
 کښېناستم. د جمالو په مخ مې لاس را ښکته. گوتې مې د غورونو په
 پوڅکیو، او تنډه ورتېرې کړې، د ښکېو وېښتانو پېکې مې سره را ټول
 کړ. د امریکا دهغې نجلی کیسه مې ورته تېره کړه چې د سرطان ناروغی
 یې ټول وېښتان ور رږولي وو، خو چې علاج یې وشو، بیرته دا ځل تر پخوا
 گڼ، راشنه شول. د تپام پیغام مې ورته تېر کړ چې په ما یې دین پرې ایښی
 و چې بخت جماله چې روغه شوه نو بیا دې شوندي سړې کړې. په یوه
 کاغذ باندي دې، لکه تاپه ولگوي، ما ته یې را واستوه. په دې ټول وخت
 کې مې یو لاس ددې په لاس پورې ټینگ و. په آرامه غږ، چې زما

دتلوسې بېلگه پکې نه وي، وويل، « که زما خبرې اورې نو مې لاس
 کنښکاره!» هېڅ حرکت مې پکې ونه لېد. پاڅېدم، د سيروم د تويېدو
 درجه مې زياته کړه. د شکاره نه مې ډوډۍ راواخيسته، وچ گگړو. يو
 کنډول مې د منگي نه را ډک کړ. بيرته کنښناستم. ډوډۍ مې لمدوله او
 چکونه مې ترې کول. يو ځل بيا مې په يوه لاس د جمالو دمخ، غوړو او
 ټنډې زيارت وکړ، بل مې ددې د مړوند پورې تينگ و. هواسره کې سره
 کې لگېده. پرستن مې ترستونۍ ورته جگه کړه او مې ويل، « په بغلانو
 کې چې مې حلاله مرداره ډوډۍ خوړلې، نوره مې څکه هم نه ده کړې. نه
 گورې چې د لورې نه په وچې ډوډۍ خوله لگوم؟» خو هغې هېڅ حرکت
 ونه کړ. بيا مې وويل، « ستا د لاس ننگولۍ مې ډېر ياديري، هغه اوله
 بنوروا چې په گډه موسره همدلته وخوړله.» حرکت نه و، خودرېرد په شان
 شي، هغه هم نه و، درگ ورزېداته ورته ښکالووه چې يوازې مې لاسونه
 پرې خبر شول، يا به هسې زما خپل خيال و. خو همدا کرښه مې
 ونيوله، « نه پوهېدم، زرکه وه چې ملاصيب ښکار کړې وه، او که خدا زده
 چې به باښه وه يا منبخورک، خوزورور خوند يې وکړ، په تېره چې تاما ته
 کتلې او مړۍ دې زما په خاطر پورته کوله.» پوه نه شوم چې بيا زما تصور
 و او که په کراره يې زما گوته زور کړه. د يو څه امېده سره پاڅېدم، په
 سيروم کې مې د خوب د دارو پنځه څاڅکي ورپېچکاري کړل، بېرته
 کنښناستم او يوه اوږده شېبه غلۍ وم، په ډوډۍ مې شخوند واهه. بيرته
 مې يو اړخيزه مرکه شروع کړه، « ته خبره يې چې د کلي خلک، ځينې

راته ډاکټر ډانگ وايي ، ځينې مې دنگ کمال خان بولي ، ستا خورينگوبه
 هم ملنډې را پورې وهلې » په همدې همدې کې مې کتل چې دبخت
 جمالې سترگې پټې شوې ، لکه چې دخوب د قافلې سره دغبرگېدو تابه
 نيسي . د لوبدله خو مې نه وه زده ، خو په پيکي مې لاس ور تېراود او په
 کرار غبر مې دا غزله ورته په لنډيز کې ويله چې ، « دانيم زرگي مې تاوړې
 دی غوره پېکيه ، دانيم ! » هر څومره بې چې د خربدا غبر نری او چتېده .
 بدله مې دهغې سره غبرگه ورو کوله . چې په آخر کې هغه د خوب په سفر
 گډه شو ، زما سندره هم د لکيور ستوري په شان د آسمان په شنې ور شوه
 کې ډوبه شوې وه . لالتين مې سمخې ته يو وور ، دوه پرستنې ، يوه
 نيالېچه مې چې ديوال ته تکیه وه ، را واپستل ، د کټ سره نژدې مې
 وغورول . وروستی کار مې چې يادېږي ، داو چې د سيروم کڅوړه مې ، چې
 نيمايي ته را کمه شوې وه نوې کړه ، د لالتين پلته مې تپته کړه ، د جسمي
 او دماغی سترېا له امله وکه بل څه ، نور نود وينې پاتې کېدو جوگه نه
 وم .

« ۳۸ »

سهار، لکه چې الهام را باندي شوی وي، په وار خطایی را پاڅېدم، د سبروم کڅوړه په ختمېدو وه. ژر مې بله کڅوړه ور واچوله، دا ځلې مې درې څاڅکي ویتامین ور زیات کړل. خوشاله شوم چې بخت جماله وېده وه. بیا سودا راو درېده، لاس مې د هغې خولې ته ونیو، یو څه تاو ترې خوت. په بېره مې اودس وکړ، پس له لمانځه، مې هرې خواته کتل چې که د چای د تیارولو بندو بست وشي. په همدې وخت کې ملا را پیدا شو چې کړوپ کړوپ پاس را خپړي. ور سره دا ځلې برمانو و. غاړه مو ورکړه او په همدې حال کې برمانو په غوړ کې راته وویل، «څنگه یې د رتلی سبې په شان بېرته راوستې!» ما ونه خندل، ملا یوه خورجینه له اوږو ښکته کړه. دهغې نه یې د تفر د اوبدلي دسترخوان بسته را واېستله، په مځکه یې

وغوروله. اته گردې دودې يې هره خوا وشنلې، برمانو هم تش لاس نه وراغلی. په يوې کتوي کې يې شوي راخېژولې وې. په يوه بل کنهول کې پرند پېروي و. ترخو د چای اوبه اېشېدې، ما په خپلې برخې پېروي شندې وکړې، د دوو دوديو سره مې تالی پاک کړ او بېرته مې په خدا برمانو ته گوزار کړ، «د دووس سړي به پېروي خلاص کړي!» برمانو تالی په هوا کې قاپ کړ، ويې موسل، خود ملاله شرمه يې خواب رانه کړ. د سهار وړانگې د سمخې په چوترې راغځېدې چې جمالورا وپښه شوه. نور حرکت نه و خو سترگې يې پرانيستې او بېرته خپل نامعلوم طرف ته ځيره شوه. زه پاڅېدم، برمانو ته مې هم اشاره وکړه، ملا ته مې وويل، «آپلو تر جيبه ورځو. ته به بخت جماله، يوڅه پرېمنځې. بس توتې په اوبو کې لمدوه او ددې وجود پرې مېنځه! بېرته راځو.» چې موټر ته ورسېدم، برمانو يې سيټ کې کښېناست. زه بهر ورته ودرېدم او دللمې وېرمه ناک لمړ ته مې هډوکي سره اړول.

برمانو وويل، «ډانگه، داڅه زنده ناچ دې شروع کړي، د امريکا يانو سپورټ به همداوي؟» ما هېڅ ونه ويل، بس دناستي، لاړې شمېره مې دووسو ته رسوله. يوشی چې ما هېڅ کله نه دی قضا، همدا سپورټ دی چې هر سهار يې تر لمانځه وروسته کوم. برمانو ته مې وويل، «دا ستا خېټه چې لکه بنی پرسېدلې ده، ټول دهمدې کسر دی چې نغري او وېدېرې، نغري او وېدېرې. داسې وخت به راشي چې دقيانوس په شان به دې خېټه دومره په... راشلمه شي چې زياتي به دې دوريندارې سره مامله

مشکله شي. « ده وويل » ته همداسې نڅاوې كوه، مست بنده گرځه،
 حلاله مړی دې په خپله شونډو ته در اوچته شوه، خو تا يې د خورلو نرتوب
 ونه كړ. « زه يې په خوی بلدوم، نومې د اصلي خبرې په انتظار خو ځله نور
 هم ناسته ولاړه وكړه او مردمې پوره كړه. برمانو د موټر نه وووت، دواړه د
 غونډی په ژی كښناستلو او برمانو خبره شروع كړه. « لالا ته به ډېرې
 پوښتنې لرې. چې ولې، څنگه او چا بخت جماله دې مرگاني حالت ته
 راوسته. زه د ټولو دپاره ځواب نه لرم خو دومره به ووايم چې دنجلی
 ناروغي بهدو په هماغه شپه شروع شوه چې پلار خبر ور كړ چې د نوروز
 كشری زوی، گلروز، ته دې په نامه كوم. بس دهمدې گواښ په سهار نجلی
 له كوره تر پلل، د حاجي احمد په كور يې ننوتې وروړه. « ما يې خبره پرې
 كړه، « لږ بريک شه استاذه، كوپونه مه اچوه، ته وايې چې د ملا گواښ او
 دنجلی تېښته په يوه ورځ كې وشول؟ « برمانو سردهو په علامت
 وښوراوه. ما وويل، « ښه، ته نو دا دواړه پېښې سره تړلې بولې؟ « بيا يې
 سر وښوراوه. « ددې نه داسې ښكاري چې هم نجلی او هم ملا په دې خبر
 دي چې دبخت جمالي خوښه دي نژدېكت ته نه وه، همداسې ده؟ « برمانو
 وويل، « څه تحقيقات دي شروع كړي. ټول کلی پرې خبر دی. داسې مه گڼه
 چې مور بهسوادان به نو دوه او دوه نه شو سره جمع كولی. ته به ډانگ يې
 كه بله بلا خو كليوالو ستانېكي هېره كړې نه وه ټولو يې په پلار پره اچوله
 چې ولې يې نجلی تاته درنه كړه. حاجی احمد خو تر هغې و ترته، چې بېرته
 يې خپلې سمڅې ته وشاره. ابله يې لور ورپېښوه. « ما وويل، « نو گلروز

بيا څه شو؟ «برمانو ټنډه تر يوه کړه،» اره موني به چهرته گرځي، لکه
 کوڅه ډب سپی، خودده په پلار هم دا اېښودل شوي وو چې نور به هلک
 دي توایې ته سر نه وربنکاره کوي. نو لکه چې اشکمنش ته یې تر پللي دی،
 هلته یې د پلار څه مخکې جايداد، شته، همالته به وي. «ما وویل،» دادې
 شوه په دې، نو اوس پوه بله پوښتنه لرم، هغه دا چې آیا بخت جمالی
 زمانوم یاد کړی دی، همزولو ته، یا نورو ته یې څه اشاره رسولې ده؟
 برمانو وویل، «بچو، دا امریکا نه ده. پښتنې نجونې که مری هم دمینې
 اقرار نه کوي او چې ویې کړي، هم زه خوستا جاسوس نه یم چې د دېواله تر
 شا به مې غور اېښی و او بیا به تاته حال وایم.» ما وویل، «نو بیا ته څنگه
 نتیجه اخلې چې بخت جماله په ما مینه ده!» برمانو جدي شو، «خدای
 چا نه دی لېدلی، په قدرتونو یې پېژنو، یا دا خبره رښتیا ده چې جگ قدی
 بېراوی اوتنه هسې اړه نډه یې، خدای لکه چې د عقل په ځای هم جگ قدر
 کړی دی.» زه پاڅېدم، برمانو مې له مټ نه ونيو، را پامې څاوه. په
 رښتیا یې خپته یو څه شلمه شوې وه. ومې ویل، «برمانیه یاره. زه چې دا
 پوښتنې کوم ددې دپاره چې هغه څوک یا هغه شی پیدا کړم چې د عصبي
 ډاکټرانو په اصطلاح د مریض مدعي دی باید بخت جماله د مدعي سره
 مخامخ کړم. نور تفصیل نو ستا تر سوبې اوچت دی. ملگر به، زما مننه او
 تشکر نه دي زده، راځه چې د مریض حال وپوښتو. زه چې فکر ورته کوم،
 دا ځلي یې رغېدن زما په کتابونو کې سخت راغلي.» خو برمانو د پاس په
 ځای کوز مخ په کلي، روان شو، مخ یې راواړاوه او ویې ویل «ته خواوس

د پوهنتون د وخت په شان، په هاسټل، لیلیه کې اوسې، نوزه به تاسو ته د
قیام و طعام انتظام وکړم. »

بخت جماله د پروډ په شان بې هنجاله پرته وه. ملاسیروم ترې لرې
کړې وو. دمینځلو نه یو څه خبیسته بنکارېده. ږنگی څنې یې د کټ نه
کوزې زنگېدې. پلار یې زما په لیدو، لکه چې رانه تېستی، بېرته سمڅې
ته ننووت. د سیرومو یو نوې کڅوړه مې په بازو کې ورتینگه کړه. درې
قسمه ویتامین مې، داخلي لس لس څاڅکي، ورکې توی کړل، د کټ په
بازو کېناستلم او بیا مې ددې لاس ونیو. درې ساعته ورسره په
خبرو بوخت وم، ایله مې بیا ددې په لاس کې د پېژندگلو حرکت
ولید. زما د خبرو نه اوس الف لیله جوړه شوې وه، یو د کیسه به مې
راواخیسته، خو هېڅ کله ختمه نه شوه، یا به جمالو خوب
وړې وه، یا به برمانو، یا ملاراغلي وو. پروډ مې په کیسه کیسه
کې خبر په روسانو راوستله چې څنگه په تېښته لاړل او څنگه یې
خدای خپل ملک ورړنگ کړ. د روسانو د لوړې او بدحالی خبرې
مې ورته وکړې، او مې ویل چې دافغانانو آزار ورپسې دی.
نمت مې دا و چې ورو ورو د خورځای ته ورنلېشم. خو، لکه چې
نجلی لاتیاره نه وه، بس، ږنگه بنګه پرته وه. نومې د خبرو واګې بېرته د
خورې واده ته، د شیخ حسین د غاړې کڅوړې ته چې رنه مالګه
یې ترې راښکله او خټله، حاجي اسحاق ته چې دومره خدای ترسه و چې
کنګل او واوره به یې هم په ټول خرڅول، د آمو د سیند ټاپو، درقد ته چې

سارايې چرگان ورکې په لاس نيول کېږي، وارولې او پام مې شو چې
ورو ورو مې په ورغوي پستي ليکې را کاري. د سيروم کڅوړه يې لا
دمت پورې تېنگه وه.

« ۳۹ »

پوره په پنځمه ورځ، بخت جمالي په اول ځل زمور سره بنوروا و خورله. پلار يې په عذر وويل چې غير له بنوروا مې نور پخلى نه دى زده. ما وويل، داوس د پاره بنوروا بڼه ده، بڼه هضمېږي. خو سبا بازار ته لاړ شه، څه غوښه، وريژې او ترکاري واخله، د سالم جان کور ته يې يوسه چې بڼه پسته دغوښې وريژې (بته) پخه کړي. سيروم مې لرې کړ دهغې په ځاى مې وپتيا مين او يو څه د خوب دارو په اوبو کې ورکړل. سهار د وخته ملا سبناري ته پاڅولم او پخپله کوز بازار ته روان شو. جمالو، بولاس تر سر لاندې، بل دکټ نه خوړند، زلفې پرېشانې، په درانه خوب پرته وده. ما چای خور او دراتلونکي، د ملا خبره د ماسيکون په اعتبار مې چې ورته کتل، د بنايست مخې يې نه و. په همدې کې دې سترگې و غړولې او زما

څير تيا يې چې وليده، نو کمزوري موسکا يې وکړه، لکه چې شرمېږي، شا
 يې را واپروله. لږ وروسته يې په کمزوري غږ وويل، « هغه دوربين دې لاهم
 شته؟ » زه پاڅېدم، د بکسې نه مې را وايست. بېنې مې يې پاکې کړې.
 چې ورکاوه مې، نو سپي راته نيمه برگ وکتل خورا پانه څېد. دې
 سترگې کوز کلو ته نيولې وې. دوربين مې چې لاس کې ورکاوه ورباندې
 دروند شو، بيرته يې را پرېښود. نوزه ور تېر شوم، په بازو کېښناستم،
 دوربين مې برابر کړ او بيا مې دهغې سترگو ته ونيو. هغې په يوه لاس تر
 هغې زما لاس ته لارښودنه کوله چې فوکس يې برابر شو. کوز په شولگرو
 او جوارگرو کې، ورو د نري باد سره، نرمې نرمې، څنې اچولې. مانه
 غوښتل چې ډېره په تېرو خاطر وکې را گېره شي، نو مې وويل، « څنې به
 دې کله تر زنگنو ورسېږي؟ » هغې پاس را وکتل، يوه شيبه راته څيره وه
 او بيا يې په نخرو پيکې څنگ ته پورې واهه، « دځانه و پوښته! » ما
 وويل، « ږه زه خواتکل کوم چې شولې لو کېږي، تر ملا، چې پايکو ته ځي
 نو تر زنگنو او چې اوله واوره راځي تر پار کېو. » بيا جدي شوم، « ته خو
 رکه روغه وې، ولې بيرته داسې شوې؟ » هغې هم په جدي غږ وويل، « ته
 به خبر يې، زه څه پوهېږم؟ » ما وويل، « د هر چا گناه چې وه، وه به، نور څه
 يې ونه کړل، زما او ستا کار يې يو څه مشکل کړ، او مې به د لاس غوتې په
 غاښو پرانېزو. » هغې وموسل، « خوبه ستا، زما پکې کار نشته. » بيا
 يې زما د لاس ورغوي ته گوته ونيوله، « دا ولې موره دې؟ ما ورته دهغې
 کېسه وکړه چې په ماشومتوب کې د دروي د تورلو په وخت کې چاره رانه

په ورغوي برابره شوه. په زړه کې ددې خبر راباندې خوره ولگېده چې زما لاس ته يې هم پام دی، او دا اول ځل و چې ماته اشاره رسوي چې يوازې مې ستا ډاکټري ته پام نه دی، تاته مې هم پام دی. بېرته ددې پوښتنې ته راستون شوم، «ولې دې کار نه شته، ناروغه هم ته يې او جوړېدن هم په تا پورې دی.» هغې په مينه راته وکتل، «ته چې بېرته راغلي، اوس به هر څه خدای سم کړي.» ما دلوستي کتاب مطابق د هغې دنيت د معلومولو د پاره پوښتنه وکړه، «ته په ما اتبار لرې؟» هغې د خندلو کوشش وکړ خو توخلې ورغله، «هو.» زه پرېښودونې نه وم، «خومره باور؟» بيا د توخي حمله ورباندې راغله. سپی بيارا ته برگ شو. زه ودرېدم چې يو گيلاس اوبه ورته راوړم. چې راغلم، يو لاس مې شاته ورتکيه کړ، کښې مې نوله. يو غوړپ اوبه يې وڅښلې او بيا يې وويل، «توخله مې د زړه مراندې خوړوي، که ته مې اويا ټوټې کړې، په تا دومره اتبار لرم چې بېرته به مې سره کوشېر کړې.» د ځانه سره مې وويل، زوی يې مړ کړې په داسې اتبار. په خندا مې وويل، «دا خو تيار شعر دی چې ته يې وايې، دا دې له چا زده کړل؟» هغې په بوڅه غوسه ناک غږ وويل، «نورده مې مه کړوه!» زه پوه شوم چې ماته د ملامتې گوته نيسي. دا خو ورځې مې چې د خدای وسې وکړې د تهم مشوره مې نه شوه عملي کولی چې جمالو د خپل مدعي سره مخ کړم. نو په سبا مې د جمالو نه د يوې هفتې رخصت واخېست. هغه ترورده شوه او ويې ويل، «بهار وان يې؟» خو چې يې زما جدیت ولېده، نو باور يې راغی چې خپله وعده به وساتم نو په جيب کې بېرته مزار ته روان

شوم. هلته مې تام ته ټوله كيسه ورفېكس كړه، په هماغه شپه فېكس راغی، بس دومره يې ليكلي وو چې « دارو مې دراستولي. ورسره زما ملاحظات هم شته. » په بله ورځ مې د دارو بسته چې تام رااستولې وه، واخيسته، دخپل ډاكټر ملگري سره مې په بېره خدای پاماني وكړه، موټر ته مې اكسلېټر وركړ. مازيگر سمخو ته ورسيدم. خو جمالو، لكه ما چې پرېښې وه هماغسې به حاله پرته وه. ما ملا ته چې ستړي مشي يې راكوله سر وښوراوه، بېرته مې سيروم ولگول، خو شاخكې د خوب دارو مې ورسره كړل، او د تام بسته مې پرانيسته.

« ٤٠ »

تر تقريباً نيمې شپې مې د تام را استولې پانې او د دارو د هر بوتل هدايتنامې لوستلې. ورو ورو مې سر خلاصېده خو ويل مې دا به سهار ته پرېږدم. نو مې د جمالو سپروم تازه کړ، په پرستني کې مې پته کړه او ستومانه په تغر پرېوتم. سهار چې ملاچای راوړ، او د تگ تابه يې نيوله ما ورپسې غږ کړ، « ملاصيب ته لږ کنبېنه چې يو دوه پوښتنې لرم. » ملا په وارخطايي راته وکتل، « خيريت خودی؟ » ما وويل، « خيريت نه دی، کنبېنه! » ودې شې چې زما په خپره کې يې غوسه لېدلې وي، ځای په ځای کنبېناست، ما وويل، « بخت جمالو خو يې نه وايي، نو ته راته ووايه چې ددې مور په رښتيا ځان کوز وړغړاوه او که تا پورې وهله؟ » ملا ترور شو، جمالو ته يې وکتل، « رايحه هغې بلې سمڅې ته لاړ شو. د جمالو په

مخکي دا خبرې ټپي نه دي. « ما وويل، هغه وېده ده او که ويښه وي، لا
 بهتره ده چې وايي وري. خواب راکړه! » ملا لاسونه وروړل، « ما درته
 پخوا هم ويلي دي چې زه به هر څه يم خو قاتل نه يم. » ما وويل، « قتل تر
 قتله دي، ځينې يې په کلاشنیکوف وژني، ځينې په زهرو، ځينې بيا د
 ورېښمو مزی په لاس کې ورکوي، خوداسې يې تر منتر لاندې راولي چې
 خپله ځان ته زندي واچوي. تاڅه وکړل؟ » ملا لکه ځپلي ماشوم په قهر
 وويل، « ډاکټر گل، ته خپله تداوي کوه، په ما کار مه لره. همدومره
 پېغور بس دی چې د ځوانې جانې لور سره دې يوازې پرېږدم، او که دې په
 مرض سر نه خلاصېږي، نو ورڅه الله دې مل شه، زما خپل کور دی، خپله
 مې لور ده. » خو ما ورغوڅه کړه، « او خپل دې ناموس، چې دکمره نه دې
 گوزاره کړه. » ده په قهر وويل، « ته بيا چا قاضي کړې؟ زړه مې وايي چې
 همدا اوس مې رخصت کړای. ته ډاکټري کوي که دې بل مقصد دی؟ » ما
 وويل، « ته رښتيا وايي. زه دې د نورو سره کار نه لرم، دومره وایم، زه هم
 نه بلکې زما کسب، چې ناروغ بايد د خپل مدعي سره مخامخ شي او اوس
 حاضر زما ناقص عقل تا ته گوته نيسي. » هغه هم لږ نرم شو، « نو ولې
 مې ولايت ته نه کش کوي؟ » ما وموسل، « زه خو څه د ولايت پوليس نه يم!
 ستا خبره مازی ډاکټر يم. بس مازې راغلی يم چې خپل مريض روغ کړم
 او ددې مرض مورينه ته يې بېغمه اوسه چې بخت جماله روغه شوه، بيا به
 مې په سترگو هم ونه وينې! » دی غلی شو. د کټ نه د جمالو بنکالو راغله.
 سېي هم، چې د کټ لاندې وېده و، سر راجگ کړ. په ملامې زړه وسوځېد.

ومې ويل، « ته خو چېرته روان وي، نو ورڅه خو يو وارې د سالم جان کورته سرورښکاره کړه چې د غرمې بندو بست يې کړی دی که نه! د مزاره وړی راغلی يم. » ملا چې له صفې کوز روانېده ويې ويل:

« ډاکټره، حکم دې که سم هم و ظالمانه و. »

په راتلونکو پنځو ورځو کې مې په جمالو باندي خپله نوې زده کړې تجربه کوله. ډاکټر روغ ښه ويلي وو چې د بنيادم ماغزه د سقاو د زوی فوتو ته ورته دي. سقاو تل دوه قطارو زمې اچولې، تهرې را بهرې لکه د X علامه يا لکه ماشوم چې په وروني کې په سوزني برابر ډيري.... د ماغزو ښی خوا د بدن کينه خوا اداره کوي او کينه خوا يې د وجود ښی خوا گویا خدای تعالی بنيادم د ماغزو سره د ترنگلي پالنګي کټ په شان او بدلی دی. چې د روحي ټکان په وجه دغه مزی، دغه بون، سست شي، نو دلنګي د مضبوطولو د پاره ډاکټران قسم قسم طريقې لري. يوه يې چې د تام په پانو کې راغلي وه، ډاکټر شاپيرو کشف کړې وه، EMDR ياد سترگو د حرکت د معقولولو طريقه ده. دا آسان کار دی، که نور څه نه وي، يو پنسل د ناروغ مخې ته ونيسي او له ښي نه يې کيني، او د کيني نه ښي لور ته يې ښوړوي. د مريض نه غواړي چې دا حرکت په سترگو تعقيب کړي. مريض د خانه نه وي خبر چې په همدې همدې کې يې ټول پخواني خاطرات يو په بل پسې را وکتيري. تر اوسه خو مريض د هغې نه د نښتې او هېرولو کوشش درلود او ټول دغه بد خاطرات يې د هايپوتله موس په تحويلخانه کې اچې ډاکټران ورته هايپو کېمپس يعني د هايپو

انگر وايي، اچول چې هلته کنگل شي، او ترڅو مريض ژوندي وي، بيرته راونه وزې. ډاکټر يې بايد بهرته راوباسي. دهمدې دپاره مې په اوله ورځ جمالو ته يوه د زولوفت او يوه د پروزاک گولي ورکړه چې شپې بڼه خوب و کړي او سهار آرامه راويښه شي. په بله ورځ مې ددې د لاس رنجلومه له جيبه راواېسته، ددې مخ ته مې دتار نه نيولې زنگوله او دې هم له يوې خوا بلې ته ورته کتل. په عين حال کې مې خبرې کولې، «خه بڼايسته رنجلومه دې راته گنډلې، تل يې د تاويز غونډې د سينې د پاسه گرځوم، گوره چې خه په خيال زانگي.» پس له پنځو دقيقو مې يوه کمزورې د آرامې گولي داوبو سره ورکړه. ساعت ته مې وکتل، چې پنځه دقيقې استراحت وکړي. بل ځلي مې بيا رنجلومه سترگو ته ور زنگوله.

دا ځلي اصلي موضوع ته لاړم. ددې دمور دښکلا نه مې پيل کړه. د روسانو راتگ ته مې ورسوله. بيا مې د روسانو د بريدونو سلسله چې هغوی ورته عمليات ويل، راواخيستله. روسانو په کلي بريد بڼخ کړی دی. دا وړې ورځ ده، د تانکونو کرچهار، دکلاشنیکوفونو گرزهار، د اورونو لوگي او لمبې، د خلکو تېښته..... بيا مې نو جمالو ته وويل چې دا کيسه را ته ختمه کړي. هغه په مدار مدار په خبرو راغله خو په خبرو کې نښتله او چې به لړۍ ترې وړانه شوه نو د شهادت گوتې به يې تنډې ته ونيولې او ډېر ځنډ پس به يې خبرې بيا شروع کړې. يو ځلي د ماشورې سر ورنه ورک شو او پېښې يوه د بلې سره ورنه گډې وډې شوې، ماستنه کړه.

ناخاپه په ژرا سر شوه او په سلگو کې يې د زړه حال را وسپړه.

« پلار مې ظالم دی، د روسانو د بريد نه پس يې زه او ادې دواړه په هېڅ خبرې دگلو. څوک نه و چې حال ورتته ووايو، خو يوه ورځ يې چې زه وهلم، خپل ور باندي توپ کړ تر هغې يې مرورلو چې مور مې ترې بېل کړ. تر دې حده بهوسي وه چې زمور يوازېني گټندوی سپی و. نو پلار به مې خپل وتاړه او په مور به يې پېښه وکړه. په اصل کې مې په مور باندي په غوسه و خو چې وهله به يې ما به يې لاس ونيو، نو بيا به يې دواړه وهلو. په سوک، خاپېره، دانگ او حتی ان چې د آس په مترو کې يې هم هيله نه کوله. بيا به د سپې لار د غره هغې ډډې ته، خپلې بلې سمخې ته.... سبا بيا همدا حال و.»

ما وويل، «د کله را هيسې په غوسه و؟» هغې وويل، «بس د روسانو د بريد له ورځې.» ما پوښتنه وکړه، «ولې؟» هغه بيا په ژرا شوه، شونډې يې وچيچلې او بيا يې وويل، «روسانو مې ادې ته بېشرمي....» دځانه سره مې ويل، همدا يې موقع ده چې نوره غوټه پاتې نه شي، نو مې سوالونه ورضيه کړل.

«نومور دې پلار وژلې ده؟»

«هو، اصلي قاتل همدې دی.»

«دخپله انده يې دا کار وکړ او که آبا دې تېل وهله؟»

«نه پوهېږم، زه کلي ته کوزه شوې وم. که خپل ژبه لرلی حال به يې

ويلی و.»

« سپی ورسره و؟ »

« هو، بس د لیونی په شان په یوه منډه کې و. کله کوز کلي ته راته، زه یې له لمنې کشکودلم او بیا یې برمنډه اخیسته. آخر مې شک پرې راغی، زده هم ورپسې ورغلم. چې ومې لېده زه لکه لېونی، بېرته مخ په کلي وتښتېدم. چې خلک مې خبر کړل، بېرته راغلم، خپل مې لکه چې د ادې پیره کوي، گرد چاپېر ترې تاوېده. نژدې یې کلیوال داړلي وو.

« نو ته څنگه ناطقه حکم کوي چې پلار دې ووژله؟ »

« نو خپل ولې ورسره وران دی؟ »

« هغه خودهماغه اولې ورځې ورسره وران و، دمور دمرگ نه پخوا. »

« نو ته څه وایې چې زما دمور خون د چا په غاړه دی؟ »

« زه وایم د کلي د ټول قتلان خون د روس او زمور د کلي د حرامیانو په غاړه دی. ډېر یې همدغسې کسکړ کړل. زه وایم ستا پلار هم قاتل دی او هم نه دی. د گړنگ ژی ته دې پلار رسولې وه، خو توپ په خپله ستا مور وهلی. »

« نوزه اوس څنگه وکړم، د چا نه یې وگنم؟ »

« ظلم دې بېشکه چې پلار کړی خو قاتل نه دی، قاتل روس دی چې اوس په تېښته د آمو نه پورې وتلی او هغه زمور خپل عزیزان دي چې اوس په نورو ملکونو کې چکر وهي. نه یو لاس ته درځي چې قصاص یې کړي، نه بل. »

« نو د ادکو مرگ مې همداسې بابېزه لاره؟ »

« هېڅکله نه. خواصلي قاتل وپېژنه، دخپل پلار په غاړه ملا متي اچول
 آسانه کار دی، ځکه اصلي مدعيان موجود نه دي. هغه خواره کی هم ستا
 د مور په شان د همدې آسماني کاني قرباني دی. »
 « هغه رک روغ دی. نه بې مغزی مات دی نه مر کونډی، نو په څه
 قرباني شو؟ »

« ته هم د همدې آفت قرباني وې چې اوس خدای بچ کړې. د پلار ژوند
 دې، ته به پرې آگاه وې که نه، ژوند نه، بلکې هر دم شهیدي ده. هر گام
 شرم، هر کاته خجالت، هره ساه بې ننگي، مرگ سل ځلي پرې بهتر. گلې،
 ستا پلار د زړه سوي دی. « د بخت جمالي اوښکې لا روانې وې او د کتې
 د پاسه يو خوا بل خوا زنگېده. »

د ډاکټري د نظره د غوتې پرانیسل شروع شوي وو، چې کوز مې کتل
 ملاد پند لاندې کړو پ را خېژي. د جمالو په لېدو بې جوال په درب
 وغورځاوه. ماته بې وکتل، « ظالمه، په لور کی مې دې څه وکړل؟ » ما هېڅ
 ونه وبل، نجلی د پلار په لېدو په های هوی سر شوه او لاس بې وروغځاوه.
 ملاد کتې په بازو کښېناست، هغې غږ ورته خلاصه کړه، « مور کی مې
 تانه ده وژلې پلاره، ته مې نیاز بین پلار بې، درنه واری شمه پلاره. » ملا
 ژبون وهلی ناست و، يو لاس بې د لور په سر تېراوه او په بل بې خپلې مړې
 اوښکې په شمله پاکولې. ما وویل، « تاسې، پلار لور به خپل راز و نیاز
 کوئ، زه به د اول ځل د پاره کوز کلي ته لاړ شم چې مفتاح دغوی ووینم،
 ډېره تلوسه به بې وي، خوما ټول کلیوال دراتگ نه منع کړې وو. » ملا

پاڅېد، «ما په بوجی کې دخدای خواږه راوړي، دودى وخوره، بیا لار شه.» په حیرانی مې بخت جماله ولېده چې دکت نه کوزه شوه، په اول کې خوبوڅه کږه وړه تله خوبیا یې ځان سم کړ او ویې ویل، «ته کښېنه، کمال خانه، زه به دسترگو په رپ کې ستا د خوښې ښوروا درته جوړه کړم.» او بڼکې یې لا وچې نه وې خو ورسره یې یو قسم د ماشومانو خوشالي هم په سترگو کې ځلېده. ما وویل، «که دخدای رضا وه دوه درې ورځې پس بیرته راکم. اوس مې بیرته ده چې که تیاره شي بیا به مې د سپیو سره اڅوډب وي.»

« ٤١ »

په بله شپه، برمانو مور ټول مېلمانه كړو، ټول مانا، زه مفتاح، سورگل، حاجی احمد او سالم جان چنغړك. د ډوډۍ په سر، سالم جان رانه پوښتنه وكړه، « ناروغه څنگه ده؟ » ما وويل، « نشالا چې د قابو لاندې ده، يو څو ورځې نور هم وخت غواړي. » برمانو د سترگو لاندې راته وموسل او چې ما ونه موسل، سترگې يې بېلې خواته واړولې.

په سبا يې چې سمخو ته ستون شوم، جمالو، بېرته د پخوا په شان ځلېدل شروع كړې وو. غومبورې يې لا تر اوسه هم سره نه و خوچسته چالاكه لره بره كېده. چې هغه د چای پسې سمخې ته ننوتله، ملا وويل، « یره منم دې. » ما هېڅ ونه وويل. هغه په نيمه خدا وويل، « ملا ته خوبه سړی په شکرانه کې چور گوري ور كړي. زه حيران يم چې تاته څه شی

در کرم. « ما بی خبر غوچه کړه، » زما د پاره همدا تحفه کافي شافي ده چې لور دې د تیاره کوهي نه راووتله. خو هفته نیمه لا غواړي چې د ماغزو ټوله خیره یې پاکه شي. نور نو نشالانه دارو ته حاجت پاتې دی. «
بیا مې ورسره زیاته کړه، « او نه ډاکټر ته. « ملا، لکه چې پخوا یې هېڅ نه وم لېدلی، خورې راته وکتلې، « زما نه خوبه مانیجن نه یې؟ « ما وویل، « نه هر څه سم شول. ته د قتل د الزام نه خلاص شوې، بخت جماله د لیونتوبه. زما کار ختم شو، نور نو ته پوه شه او بخت جماله دې. « ملا، ژبون وهلی پاتې شو، زه ترې روان شوم.

« ٤٢ »

د جمعې ورځ وده، ټول په جومات کې وو. اوس نوزمور د کلی جومات د سره جوړ شوی و خو ملا یې نه درلود. ملا عبدالرحمن د جمعې لمونځ ورکاوه خو چې خلکو ورته د کال د امامتې خبره کوله ده نه منله. ده ویل چې زما د ټوک، اسقاط او تاویزونو، شویستونو او خوردو سره جوړه نه ده. خو د جمعې لمونځ یې، منلی و چې ترڅو کلی ملا نیسي، ورکړي. بهر د ویالې له غاړې د خلکو داخ ټوخ، شپ او شروپ غبر راته. په همدې وخت کې څه شور ماشور شو. چې بهر ووتلم نویو بوډا، دلکړې سره د جومات دېواله ته تکیه وهلې، خلک ترې را تاو دي. چې څیر شوم، گورم چې ملا لنډه کی دی. دا هماغه سړی و چې په ورکونې کې یې مور ته د امیر حمزه صیب او رحمان بابا کتابونه په کړنگولې غبر ویل، هماغه سړی چې زما، برمانیو او سالم جان نه یې د سندر غاړو ډله جوړه کړې وه او زه یې

شعر او شاعری ته راښکلم. د جومات نه هم خلک راووتل او دخپل زاړه
 یار سره په نوبت تر غاړې وتل. ملا عبدالرحمن ورته محراب خوشې کړ،
 خو هغه په صف کې ودرېد او د لمانځه تکبیر یې شروع کړ. نه پوهېږم چې
 دا زموږ دکلي شناختي پاس گرځېدلی و که څنگه، خو ملا عبدالرحمن د
 الکھف په سوري پېښه وکړه. د لمانځه نه پس یې ملا لنډه کې ته د سر په
 اشاره د وعظ ست وکړ. ملا لنډه کې اوږده شیبه غلې و. بیا یې د لکړې په
 زور ځان محراب ته ورساوه. لکه عادت یې چې و، په نرم غبر یې شروع
 کړه، «اې خلکه، د اصحاب کھف مانا، د سمخې یاران. د دې په شان نزول
 کې خود قیانوس باچا یاد شوی چې خو کسه مومنان د یوه سپي سره دده له
 وېرې بوي سمخې ته شول، خوزه چې فکر ورته کوم د قیانوس همدا سره
 کا پروو او مومنین تاسو سمخوال. «لیکن چې سور کا پر خدای ورک
 کړ بیا هم تاسو خپلې سمخې نه پرېښودې، خو خدای ستاسو خپل سپی، «
 بیا یې هرې خوا کتل چې سترگې یې په ما ښخې شوې، «کمالخان، در
 باندي پېرزو کړ، بېرته یې سمې ته کړی. «بېرته یې د الکھف ترجمې ته
 مخه وکړه. د ملا لنډه کې په غبر او دخبرو په انداز کې د ابو بیساری
 تاثیر و چې پېچلي قرآني آیتونه یې په داسې روانې، کلیوالي پښتو
 بیانول ته وایې د همدوی په ژبه راغلی، او د همدوی د تجربو سره جو سر
 لگېږي. همدا وجه به وه چې د ښار خطیبان ورسره وړان وو، ځکه هغوی
 آیتونه په اړولې، کړ کیچو پښتو او پارسو ترجمه کول، داسې چې خلک به
 پرې پوهېدل نه، خو سرونه به یې د ثواب د پاره هم عربی او هم ترجمې

ته په اخلاص بنسورول. چې د الكهف سوره ختمېده نو ملا لنډه كې د
 حضرت خضر چې ده ورته خوجه خدر آيات ويل او موسى پيغمبر د گډ
 سفر كيسه وكړه او په آخر كې يې وويل، حضرت موسى هود وكړ چې تر
 هغې به خپل دې منزل ته ددوي چې د سمندرونو د يوځای كېدو حد ته
 ورسېږي. نو يې خبره كلي ته را واړوله. پخوانی ناخوالې او دخلكو را
 ژوندی كېدونكې هيلې يې يادې كړې. نه پوهېږم څنگه يې خبره زمونږ
 خپل نري سيند او بندونو ته را وگرځوله او په مدار مدار يې قرآن داسې د
 كليوالو د زرونو مراندو ته نژدې كړ چې كتل مې چې دا كشر و خلكو
 څير مې لمدي وې او د برمانو په شان يې باكه سړي هم خپلې اوښكې په
 شمله وچولې. ملا لنډه كې د وعظ په آخر كې ماته اشاره وكړه چې يوڅو
 خبرې وكړم. زما سره دوه خبرې وې خود ويلو چل يې نه راته. په همدې
 وخت كې مې بخت جماله مرستې ته راغله. پاڅيدم، خپل ورغوی مې
 خلكو ته ونيو، « دا زما د وړكتوب د لېونتوب د وختونو يار دی چې ما به
 د سيند د غاړې په درگو او شېر غشو كې د شپېلۍ د پاره دروي لټول.
 اوس چې مې يادېږي، پوره يوه هفته داسې پرسېدلۍ ولکه خيگ، چې په
 آخر كې دم ظاهر شاه په پاكي څېرې كړ. اوس يې هم موره وينی. درد
 نشته خوداغ يې شته. په تاسو هم لوی دندو كار تېر شو او لكه ملا صيب
 چې وويل، د سرو كاږو د لاسه په سمڅو كې پټ شوی، اوس څوكه خيږ
 وي بېرته د بېرازۍ دور را روان دی. كال ته به نشالا د شولو تورې خټې
 واړوي او مسته رشه به واخلي، خوداغ به لا پاتې وي. داغ ښه شی دی،

عبرت دی، چې بیاسړی په دې کوهي کې پرې نه وزی. بله مې دا خبره کوله چې ښه یې بولنی که یې نه بولنی، چې زما په لاس پوره وهغه مې وکړل. نور نو په تاسو پورې ده. « ملا عبدالرحمن نورو ته مخ وپراوه. » د کلي مشران حاضر دي. زه یو عرض لرم چې ټول یې واورې. « بیا یې ماته کتل او ویل یې، « تاسو دې شاهد اوسنی چې زه د دغه ډاکټر هم پورې یې او هم ورته پرې. پورې په دې چې زما ناروغه لور کس یې راته روغه تسلیم کړه او پر څکه چې « بیا یې په خجالت کې نغښتې موسکا کلیوالو ته وکتل، « زه هم پښتون یم او ډاکټر که هر څومره ښه شي خونام محرم دی، نو په زړه کې خامخا یو څه خرڅښه راسره وه. لا محال به تاسو سره هم وه خو څه به مونه ویل، زه فکر کوم چې ډاکټر هم را باندي پوهېده خو په صداقت یې ثابته کړه چې هم مسلمان دی هم پښتون. نو اوس ترې بخښت غواړم، تل به یې د احسان پورې یم « ما د ځانه سره ووویل، چې زه د څه شي تمه لرم او دی دووس څه لگیا دی. په اول ځل قهر راغی. کلیوالو هم د هغه نه دغوڅې خبرې یا لوز تمه لرله خو ملا په خپل ځای کښېناست. ټولوماته کتل. زما خاموشی د جومات فضا په زهرو لړلې وه. ځینې له نارامی توخېدل. ځینو په ږيرو لاسونه تېرول، ځینې هسې سره منجېدل. هر څومره چې خاموشی زیاتېده هماغومره په ملا خولې را ماتېدې او کلیوال نا آرامه کېدل. د ځانه سره مې ویل چې همدا دې غوښتل، اوس ولې دوه زړې شوې؟ نو مې ویل، « د تاسو او ملا صیب د لورینې او خواخوږۍ نه مننه. زه د دومره پېرزوینې لایق نه وم. د بخت

جمالی بی بی رغبتدل خدای بی خبره وه، چې تاسو بی زما کوشش بولنی دبره
 مهربانی. د بخت جمالی « ما غوښتل چې بنایست ووايم خوبه حیای بی
 راته ښکاره شوه، » په کړو وړو، پاک منی او قابل کی هېڅ شک نشته.
 دازه څکه وایم چې له نژدې بی پیژنم. « خلک د کار خبرې ته منتظر وو.
 ما وویل، « خو یو سکې لا زما او د ملا صیب تر مینځ پاتې ده چې
 گنډل غواړي. « ملا له خجالت سر تیت و اچاوه او کلیوال چې گوروم
 ښکار بدل، همداسې غلي یو یو له جوماته ووتل. وروستی بی برمانوو،
 چې دوتلو په وخت کې بی مخ را وړاوه. د ملامتی گوته بی راته سیخه
 کړه، » په اول ځل مې درنه وېره وشوه چې څه وړانی ونه کړې. »

« ۴۳ »

زه نېغ خمخو ته وختلم. ملا نه و. بخت جماله د صفې په ژۍ په بوه تفرده
کې د جامو په مینځلو بوخته وه. زما په لیدلو او چته را پیا خېده، په بیره یې
دکت نه هماغه خادرچه په دې به مې غوراوه، راواخیست، پلوی یې واچاوه او
خپل پاولیداره سره بخملي، کمیس ته یې وکتل چې په ځان پورې یې تنگ
و. دوار خطایی په خندا یې وویل، «دامې دور کتوب کمیس دی. دود نوري
جورې مې ومینځلې. «بیا یې زیاته کړه، «درې نورې جورې هم په بکس
کې شته خودا مې، د مورکی خبره، د دو بیانو کمیس دی. «زه په کت
کنېناستلم او کوز مې کلي ته په سیل ځان مشغول کړ، چې جمالو ته موقع
ورکړم چې ځان سره را ټول کړي. ابا را یاد شو چې کلا ته دننوتلو سره سم
بې شو شو ځلي ټوخل، چې بنځگلو ته دستراو د ځان درا ټولولو موقع

ورکړي. جمالو مینځلي کالي، نښتیځل او مروړل، په ښانک کې را ټولول
چې بیایې د سمخې دمخې په طناب وڅړوي. همداسې مې شادې ته وه او
سوال ځواب مو سره کول:

..ته شیطانه رکه روغه شوې، دا څنگه؟

..هو شکر دی.

..دا څه جادو یا کوډې وې که څنگه؟

..ستا قصیدې ته څوک ټینگېدای نشي.

..ته پوهېدې چه زما درسره مینه وه، ډاکټري نه ښیم، هغه بل قسم؟

..هو

اوستا؟

څنگه بې شرمه خبره!

زما سره واده کوې؟

..اوس لکه چې زما په ځای ته لیونی شوې که څنگه؟، پخوا خودومره

بې شرمه نه وې؟

..واده شرم نه دی.

..خو پوښتنه بې شرم ده، او که ته د امریکا کانې کوې.

..نه د امریکا کانې نه کوم خو په قسم قسم مې چې ستا پلار ازمویلی،

خو ولا نشکرک، مانا، نه کپړي.

..پوهېرم.

..ته پوهېرې چې نه دې را کوې؟

.. هو. زه خپل پلار پېژنم. نورو ته به سپين چرگ وي. خوزه يې پېژنم
چې داوښ نه زيات كينه كښ دى.
.. نو اوس به څنگه كېږي؟

.. ستايې خوښه. زما سره يې دهغې ورځې نه نوره هم وړانه شوې ده
چې ده دنوروز زوى ته په نامه كړم او ما په حاجي احمد ننوتې وروږه.
.. ماسره واده كوي؟

.. څومره ډېر يې وايي!
.. كوي يې؟

.. بې دپلار داجازې؟

.. سم ځواب راكړه. واده راسره كوي؟

.. بس نو خبرې ډېرې مه كوه، كه نر يې. در خپله مې كړه.
.. نوته څه. داغوستو جامې تيارې كړه.

چې ما خوله نورو پوښتنو ته پرانستله، له لرې ملارا بنكاره شو چې د
همېشه په شان د بوجى لاندې كړوپ كړوپ راخوت. بخت جمالي ته مې
وويل، «ته څه، ټولې جامې، ټك پوك په بوجى كې واچوه، راووزه.» په
بېرته يې دجامو بنانك اوچت كړ او غيښه شوه. ملازما په ليدو داخلي نظر
پخوا ته په ډېر زړپ بوجى په صفي وغورځوله او بې له سلامه را ته مخامخ
و درېد. دمازېگر لمر له غونډيو اوږده سيوري دكلي په لور غځولي وو. له
كلو دغواوو ربارې او ورسره دځينو كورونو نه لوگي پاس را ختل. ملايو
لاس سترگو ته چجه كړ، «كمال خانه، نه پوهېرم څنگه يې درته ووايم، خو

لنډه يې دا چه ورځه په مخه دې بڼه، لور نه درکوم. «زه حيران پاتې شوم. بيا مې پوښتنه وکړه، «تاڅه ويل ملاصيب؟» هغه وويل، «بس لور نه درکوم، زه پښتون يم او خبره مې يوه ده. دنوروز زوی ته مې ورکړې وه، دهماغه ده، ما وويل، «ملاصيب ماخو تر اوسه د بخت جمالي پسې جرگه نه ده دروستې خو لکه چې ته په نېمه نه پوهېږي. اوس به صفا درته ووايم چې بخت جماله گلروز نه غواړي، نو اوس څنگه کوي؟» هغه دناخوالی په خدا وويل، «دا امریکا نه ده.» ما وويل، «يا به بيا درنه و تښتي او يا به بيا ناروغه شي او دا ځلې يې علاج ناشونی دی، سوال درته کوم، په لوی لاس خپله لور مه وژنه!» ملا په قار وويل، «سوال کوي که امر؟» ما وويل، «هرڅه يې چې بولي خو بخت جماله نور د نوروز په زوی حرامه ده.» ملا په تعجب راته وکتل، «څوک وايي؟» ما وويل، «بخت جماله يې هم وايي اوزد يې هم وايي.» ملا بيا په زهرو لړلې خدا وکړه، «رنگ دې ورک کړه او که نه، په يوه مردکي دجنت مرغی درنه جوړوم.» په همدې وخت کې بخت جماله، سپی تر ورز نيولی، بوجی په شا، راووتله. سترگې يې سرې وې او مخامخ ملاته ورغله. «پلاره، زه خو نوره وسله نه لرم، خو قسم دی چې خپل درشکارم.» سپی دمست آس په شان وړاندې زور کاوه، بخت جمالي بهرته را تينگاوه. ماته يې په غوسه وويل، «ته لا ولاړ يې؟» په خپله بوجی په اوږد، سپی تر ورز نيولی، خرامانه او بېغمه کوزه روانه شوه. ماداسې نه غوښتل خو نا چاره ورپسې روان شوم. شاته مې نه کتل. دمزارې ملگري مو تر لا د غونډی نه کوز په خوړ کې ولاړو. چه له اول

پېچومی ورکوز شو نو خان مې بخت جمالي ته ورساوه. بوجی مې ترې
 واخیسته، بیا مې تر لاس نیولې دموتیر خوا ته روانه کړه. زړه کې، ډېرې
 خبرې، داندېښنو سره گډې هیلې لرې برې گرځېدې، بخت جمالي سره به
 بې را برسېره کوم، خونا خاپه مې تر شا ډزې واوړېدلې او ورسره ډاکوزه
 رغښتله او ما، لکه په خوب کې، ورپسې منډې وهلې، نه پوهېږم څنگه او
 چېرته مې، ږنگه بنگه په غېږ کې را جگه کړه. پاس مې وکتل، ملا
 توپک په لاس ولاړ و لکه ښکاري چې له ډز نه پس خپله کامیابي از مېږي.
 نور نو څه نه په کې ځایېدل، موتیر ته مې ورسوله. په سیت کې مې
 وغزوله. په منډه خپل بکس او د شایستی پسې لارم چې په مخکه مې
 غورځولې وو. موتیر ته لا رسېدلی نه وم چې بل ډز مې واوړېد، په سر کې
 مې کړنگا شوه، خوزړه کې مې وگرځېده چې د لاندو به څه لاندې شي، په
 موتیر کې مې د جمالو په مخ لاس تېر کړ، دلته هلته وینې پرځ پرځ
 راکتېدلې او، د وینتانو له مینځه بې هم وینو په وروڅو کوزه لاره جوړه
 کې وه. پوه شوم د ملا د ښکار چرې بیزو. بېرته ډاکټر شوی وم. د بکسې
 نه مې خپل کمیس را وایست، رینکې رینکې مې کړ. د چرو د لگېدلو
 ځایونه مې پاک کړل. یوه توتې مې را غبرگه کړه، په سر مې ورته
 کېښوده، بیا مې نورې رینکې سره غوتې کړې، اوږده رسی ترې جوړه
 شوه. هغه مې په سر او مخ داسې ترې را تاو کړه چې د غوتې ځای بېدو په
 زخم برابر شو. رسی مې په ټول قوت تینگه و تړله چې وینه ودرېږي.
 او موتیر مې چالان کړ. مخامخ په خوړ کې مې کتل چې یو سړی څادر راته

بشوروي خوزما فکر ورته شوی نه و. موتر مې سست کړ، برمانو شاتني
سیت ته را توپ کړ.

اکسلېټر ته مې لته ور کړه. وینه مې درولې وه، خو وېره وه چې په بندو
رگونو کې پرند نشي چې که ډېر وخت وینه ډب شي، نو بیا زخم زموږ
ډاکټرانو په وینا گانگرين کېږي، چې بې د غوڅولو هېڅ لاره نه لري. د
علي آباد په لار مخ په بغلان بوڅه لاره تللي وو چې زما په اوږد هم درد
راغی. برمانو غبر کړ، « وینې درنه بهیږي، لکه چې ته هم لگېدلی یې. د
خانه سره مې وویل، دا لایله به شرمي. لستوني مې بهر واېست، برمانو ته
مې وویل، « هلکه د موتر د درولو وخت نه لرو، بس وېې تړه. » هغه خپل
خادر رینکې کړ، وینه یې وچه کړه او بیا یې ټینګ وټاړه. او په خوش
طبعی یې وویل، « زه و خدای که به مور خپل ماشوم داسې ښکلی په
وروني کې وتړي. » ما وویل، « برمانیه ته د ټوکونه نه اوږې، خو پام چې له
هر لوري سخته را پېښه ده. د موتر تېل هم مخ په ختمیدو دي. » هغه په
داسایې وویل، « بره، د تلاشی پوسته ده. گونډې چاره وشي. » اکسلېټر
ته مې لته ور کړه او د د تېلو د ستنې نه مې سترگې بلې خواته واړولې، بې
هغې په صفر ولاړه وه.

د صباد په تنگي مې ایله د تلاشی په پوسته سترگی ونستې. دېرش
لاری لیکه ولاړې وې، زه بې ترسا ودرېدم. برمانو په توپ د موتر نه کوز
شو. ما کوشش کاوه چې شاتني سیت ته شم چې د جمالو خبر واخلم، هغه
همداسې غلی پرته وه، اوږې مې خړیکې وهلې او په پښو کې مې زور نه و.

په څښېدا ورو او وښتم، بس نوره زما د کميسه په رېښکيو کې پټه وه،
 بوازي سترگې او خوله يې ښکارېدل. په وينولدي پټې مې په کرار کرار
 خلاصې کېږي. وينه درېدلې وه خولن يې ټوله سره وه. ما وويل، « گلې،
 خبرې مه کوه، مزار ته لږه لار پاتې ده، خداي به هر څه سم کړي، » هغې
 يوه کمزورې موسکا وکړه، لاس يې اوچت کړ او زما په خوږ بازو يې
 کېښود. وينه دېرمانه و پټيو نه بهر را پرځېدلې وه. ما وويل، « زه هسې
 برسېرن لگېدلی يم، پروا مه کوه. » بيا يې لاس زما تېنډې ته يووړ. ما
 دهغې زخمونه بهر ته وتړل او خپل سيټ ته راستون شوم. په هينداره کې
 مې چې کتل، وروځې مې په وينو سرې وې.

تلاشي والا طالب او برمانه يو ځای را ورسېدل. سره خوله هلک و چې
 د کلاشنیکوف کنډاغ او د تورې پگړۍ شعله دواړه ورپسې په مخکې
 څښېدل. سر يې را دننه کړ، ماته او بيا يې شاتني سيټ ته وکتل، « دا څه
 د وينو تالاو دی؟ » په وار خطايي يې مخه خپل دفتر ته کړه چې برمانه
 راستون کړ، « دواړه لگېدلي دي او که په يو ساعت کې ډاکټر ته ونه
 رسېږي، خون يې ستا په غاړه. » طالب ټکنې شو خوبيا يې چې شاتني
 سيټ ته وکتل نو وې ويل، « درځن، ستا يې تلاشي وسوه! » جمالو په
 نري غبرځه لگيا وه، برمانه وويل، نجلی اوبه غواړي. طالب ورک شو.
 برمانه درې دانې د تېلو ډک پنځگېلنی له کوم ځايه را پيدا کړي وو او تر
 څو طالب راته، ټول يې په تانکې کې توی کړل. زه وېرېدم چې اوس به نو د
 پوستې بابوگان راځي او تحقيقات به وي، خو طالب د تېلو په يوې گېلني

کې اوبه راوړې او ويې ويل، « دا درسره واخني په لار کې به مو په کارسي. »
نور نو په ځان خبر نه شوم چې مو تر مې چالان کړ که نه. دومره مې ياد شي
چې خوارۍ مې ډېره کوله او په همدې وخت کې، داسې لکه خوب چې وينم
د جمالو لاس و، گريوان ته يې را اچولی و، چيغې وهلې، « مه رانه څه. »

« ٤٤ »

د ماغزو کوم ځای مې وینې و، خودخوزېدو متره را کې نه وه. ژوره تیاره څاوه، چا مې لاس نیولی و خو هغه را ایستلم نه، اوزه وتلی نه شوم. نوره نوبیا تیاره وه. یو وخت مې تیرې چرې په سترگورا سپڅې وې. اوس په ځان پوهېدم خو سترگې نه خلاصېدې. چې لږ مې په خواری نیمکښو کې، بیاتیرې چرې وې. له لرې آشنا زوږونه راتلل او چا مې لاس سرویه. په همدې کې مې د مزارې ډاکټر غږ وپېژاند چې نورو ته وايي چې سړی بیچ شوی دی غم مه کوئ. بیا مې دسترگو د پرانستلو کوشش وکړ، چا لاس ورباندې کېښود، «د رڼا تاب لانه لري، د کېر کې پرده را کاږئ» چې بیا مې تکل وکړ نو لکه د لالتین رڼا ته، سیوري وو، لراویر

کېدل. ما ډېر مريضان لېدلي وو چې په سډبه شول، نه پوهېدل چې چېرته دي. د ځانه سره مې وموسل چې هغه وخت ما نه منله چې دوی رښتیا دخپل ځای ځایګي نه نا خبره دي، خو اوس همداکانه په ماشوې وه. چېرته، ولې، کله، څنگه؟ ... جسمي او دماغی کمزوری بهرته د بې خبری غیر کی لלו کړم.

خدای خبر څومره وقفه پس مې سترګې په اثبات پرانستې. دوه کسه ولاړ وو خو دواړه سیوري ته وو، فرق بې نه کېده. خوزما لویه تلوسه د لورې وه، د شونډو په پرانستلو مې زور وواکه خو هغه د سر پو په شان درندې وې. لاس مې جگ کړ چې خولې ته یې بوسم چې وری یم، خو کتل مې چې په یوه مزي پورې تړلی دی. چې پاس مې وکتل، د سپروم کڅوړه وه. په همدې وخت کې سیوري را نژدې شول. بونرم یخ لاس مې په تنډه ولګېد. په شواخون مې شونډې پرانستلې خو غیر پکې نه و، چا غور وور پورې ونښلاوه، په بېرته یې بل ته وویل، « وایي وری یم. » د پښو درېهار، د دروازې غنګهار او گونګوسی شروع شو. ډاکټر ډاکټر یسې لړل. شیبه پس مې د مزاری ډاکټر غبر واورېد، « کمال خانه، بهرته زموږ دنیا ته سترې مشې. اوس خومې سپروم تړلي خودښوروا بند و بست روان دی. »

ما سترګې پرانستلې خو غیر لاهم نامردې کوله. بېرته پر مښی بوورم او ابله هغه وخت را وین شوم چې چا مې د شونډو مینځ کې په لړ ګینې خمڅی گرمه ښوروا راخخوله. د ستوني په نلی کې نرمه لګېده.

پس له خو غورپونو، مې لورې غزپنې وکړې، غورپونه مې لوی شول او پر
له پسې مې خوله وازه نیوله چې را وایې چوئ د یو خپل خوشالی بنکالو
مې اورېده او ناخاپه مې د برمانو خندا واورېده چې ویل یې « سړی تش
لری دی، چې اوس مورونه خوري!»

« ٤٥ »

په دريمه ورځ په کټ کې کښناستلم او برمانو راته په يوه جمله کې حال ووايه. « ملا عبدالرحمن په ښکاري توپک وويشتی، د پاته که پورې ښه وي خوبيا بهې سده شوي، زما د برکته، د طالبانو يوه موټروان، نهمژواندی تر ډاکټر د ورسولې. « ما وويل، « ما په توبه وله، جمالو چهرته ده؟ » هغه موسک شو، « رکه روغه ده، ته خپل غم کوډ چې زور نشي. « په همدې کې مزارې ډاکټر، ستا ټسکوپ په غاړه کوټې ته ننوت. ايله يوه شوم چې روغتون و، په کټ مې کښناست، زما لاس يې په لاس کې ونيو، ساعت نه يې کتل، تر شونډو لاندې يې شمېر کاوه. پاڅېد او په موسکا يې راته وويل، « پيران دې زورور دي. « بيا يې نو د وتلو تاييه نيوله خو کوم شي يې په زړه کې وگرځېد. بيرته د کټ په ژي کښناست، « ته او هغه دواړه

خوپه چره بيز توپک لگېدلې وئ. ستا دمټ او بخت حمالي خه. دسځه،
کپړې نه مې چرې په نوسي را وايستلې. هغه بې چوخسه روغه جوړه ده،
زمور کور کې اوسي او زما د مېرمنې سره يې يارانۀ سلولي، بېغمه
اوسه، خواوس زده دې ته حيران يم چې ايکسري سنا په ماغزو کې يوه
لويه گولي بسې، چې دانه کومه شو؟ «برمانو لکه دځانه سره چې
رغبري وويل، «ملا خودوه توپکونه نه لري. کمال خانه، تا خوويل چې
هغه دې پاس په غونډۍ وليد چې ستاسو ننداره يې کوله، څنگه خبره
وه؟» ما وويل، «ما چې کتل بس هماغه يو توپک يې په لاس کې و
خدای مې دې غاړه نه نيسي له نلې يې لوگي هم خوت که به زما سترگې
تېر وتې وي.» پس له ډېره څنډه برمانو په خبرو راغی، «زه او خدای چې
په هوبسياري کې مې ثاني نشته، بيا مې موند. ملا کله کله دغرخو
بنکار ته هم تللو او چې ما پوښتنه ترې وکړه چې ملا صيب غرخه خو په
چره بيز نه را پرځي نو هغه راته د يو کالتوس سر خلاص کړ چې د باروتو
په سر يوه د سر يو گولي وه. ده خپله ډک کړی و. نه وايې چې درې ډزه
وشول. نو دې شي چې همدا وروستی پکې د همدې کالتوس و.» ډاکټر
د شاباسي په علامه سر وښوراوه. د برمانو ځان ستاينه را غونځېدلې وه،
يره په دې بزرگي زه هسې په هوانه الوځم. «ډاکټر ورسره ومنله، ما ته
يې مخ کړ،» همدا بې پيرد گولي ده چې په ماغزو کې دې خښه ده او ما يو
څه خواري هم پسې وکړه خو ونه شواو نه يې اسباب را سره شته. نور نو
خپله اټکل وکړه چې پيران دې څومره زور ورو چې ځای په ځای يې په

مخکه خېلی نه کړې. « دی د پاختېدو په حال کې و چې ما د لستونې نه اټېگ کړ، بېرته کښېناست. غږ مې اوس ايله د پس پسې نه يو څه جگ و پوښتنه مې وکړه، « ته وايې خواري دې وکړه، چېرته پرته ده؟ » ډاکټر راته موسک شو، « هغه ډاکټر روغ په تاتويي، په ماغزو کې پرته ده، د کپړې يو څو کودې او مات شوي هډوکي مې په نوسې راوايستل خو ماغزو ته مې لاس ورنه وور، او زما وس پرې نه رسېږي. خو چرت مه خراپو، دهغې بندو بست هم شوی دی. » چې ډاکټر لاړ د برمانو او تې بوتې شروع شوې، « زوی يې لوی کړې کمال خانه، چې زه څومره هوبسيار يم! » ډېره شپه دواړه غلي وو. په آخر کې برمانو، لکه چې ايله يې زما په تلوسې سر خلاص شوی وي د آس د شنههار په شان د زرد اخلاصه وخنډل، « برمانو څه بې وقوف ځناور نه دی. » نورې څه بسو لالې يې هم ورپسې شتی کولې خوزه خوب وړی وم.

د روغتون نه درخصتولو په ورځ ډاکټر وويل، « ته او برمانو به يوه هفته، بلکې لس ورځې زما مهلمانه يني، هوتل مې درته نيولی دی. » ماته نوره حوصله پاتې نه وه، « ستا کور طالبانو نيولی او که درباندي غمېدلی يم؟ » هغه په نرمه ژبه وويل، « په غوسه کېږه مه، نه مې کور چا نيولی، نه را باندي غمېدلی يې، خودا زما د ميرمنې امر دی. د بي بي بختجمالي هم همدا سلا ده. خير دی يو څو ورځې په هوتل کې تېرې کړه، هسې هم روان يې! » زما غوسه لا پسې زياته شوه، « پخوا خودې داسې ژوولې خبرې نه کولې! کوم قبر ته روان يم؟ » ډاکټر وخنډل، « ورته

شي خبر به شي. « چي د خدای وسې مې کولې ډاکټر کور ته بونه تلم.
هسي خويې ډېر عزتونه راله کول خود کور ست يې نه کاوه او ماته هم
پښتو زندی را اچولې وه، دده دکور نوم مې نه اخیسته.

« ٤٦ »

يو مازيگر په هوتل کې ناست و، سر مې يو څه سوي کاود، ورمېر مې
راياندي دروند دروند کېده، په واسلين غوراو د چې برمانورا
ننوت « پاڅه دانگه چې مېلمانه يو. » زه هم په خوشالي پاڅېده، ويل مې
چې دا ازبک کله خام څنگه دومره مهربانه شو!

دهغه کور دوه سرد بېل انگره لرل، لوی يې د مېلمنو د چې دوی يې
قوشخانه بولي، بله د آل آيل، دلوی انگر مينځ کې يو درځن لوی دنگي
په نغريو اېسي وو، او ورو نو يې هرې خوا ژبې وهلې او دلې جوړو منجملې ترې
هوا ته کېدې. په قوشخانه کې سرې غالي، د پرو بالستونه او د سرو
بخملو نيا بېچې غوړيدلې مخور اوزبک د سرو او شنو چينو، لويو پگړيو
سره، ماسی په پښو، ملا په گل سيب د شمال ترلي ناست وو. برسرنه چې

مې ڪنل ڊ مزار والي، تسپي په لاس پلتي وهلي، مخورو ته خبري ڪوي
 زما په نوتلو ٽول له خايه پاختدل او په نوت بي برگندي راسره وکړه. ما
 : شوي جار چاپيره يو تش خاي ډ ناستي ډ پاره لټاوه خو والي له لاسه
 ونيولم، خپل څنگ نه يې کښنولم. دنورو سره يې خبري بس کړي او ماته
 يې په خدا وويل، «ډاکټر گله، هغه نجلي بيا څه شوه چې هغه بل څلي يې
 تاراته شفاعت کړي و؟»

ما وويل، «صيبه، نه يم خبر، ما بيا ونه لېده. بخښنه غواړم چې زه په
 بېره بېرته خپل کلي نه ستون شوم، که نه ستاسو نه به مې مننه کړي وه
 چې ډ نه پېژنده به حالت کې مو ډومره مېرانه وکړه.» والي مې خبر
 غوڅه کړه، «مېرانه نه وه، صله رحمي وه، تا ډ نجلي سره وکړه او ما ستا
 سره رښتيا په تا څه شوي چې اوس ډي بيا څان په بله لومه کې گير کړ؟»
 ما وويل، «څه لومه صاحبه، ره لگېدلي وم، بس ډ پاتک والا طالب توره
 وه چې تر ډاکټر پورې يې ورسولم. تاسو به نور ښه يني که بد، خو مېرانه
 مو په ما پور ده. نور جنجال درته نه جوړوم.» هغه وخنډل، «چېرته
 څي؟» زما سره ځواب نه و، «والي صيب زه ډ قسمت ډ سهلاو نيز وړي
 يم.» والي وويل «خير دي، ډا خبري به وروسته سپينو، اوس به ستا
 مېلمستيا وخورو.» ما وويل، «ما خو مېلمستيا نه ده کړي، زه هم ستاسو
 په شان مېلمه يم.» والي بيا وخنډل، «خبر يې چې مېلمستيا خو هم ستا ډ
 پاره ده؟» اوزيک مخورو هم خوري راته کتلي او يوه سپين زيري غبر کړ،
 «نام خدا، قتا اي قد قيل!... په ډي دنگه ونه.» برمانو بېشرمه پاختد،

خدای دهمگری بهانه ورکړې وه. اوزیکو ته یې مخ کړ او د خپل نیمگړي
 خادر سره یې په گډېدا پیل وکړ. ورسره یې دا بدله هم وبله، «هلک نری
 چنار دی جلی د گلو ونه ده.» بیا یې د ازیکو د پاره ترجمه هم خپله
 کوله، «بچه چنار قبیل است، دختر درخت گل.» چې کتل مې دوو کسو
 بود لویه قدیغه کوتې ته راچلوله، نبغ راغلل، زما په سر یې تشه کړه. ټول
 نقل او پتاسې وې. ایله مې پام شو چې برمانو او ډاکټر پسات را باندي
 وکړ. والي غاړه تازه کړه او د قرآن آیتونه یې شروع کړل. وروسته برمانو
 او ډاکټر؟ راغلل او د والي مخې ته یې زنگونه وو هل. والي وویل، «له
 کومه راغلی از کجا آمدین؟» دوی په یوه غبر نارې کړې، «از شهر
 عدالت» والي بیا پوښتنه وکړه، «خه مور اوږي، چی آوردین؟» هغوی
 وویل «اصل وکالت،» بیانو اول برمانو او بیا ډاکټر وویل، «بي بي بخت
 جمال، بنت عبدالرحمن...» وروسته نو والي په عربي نکاح وټرله،
 برمانو مې د لاس ورغوی په نکریزو سور کړ، له هرې خوا د مبارکی
 غبرونه شول. والي د نقلونو د شخوند سره وویل، «یې خلکو! شاهدانو خو
 دنجلی درضا ډاډه را کړ خوشرعي داده چې د کمال خان نه هم پوښتنه
 وشي. خه وایې کمال خانه؟» ما وویل، «چې تاسې دو مړه زحمت ښکلی،
 نو ستاسو خبره کله ایسته غورځولی شم؟» والي ته هم لکه چې لویې خوند
 ورکړی وي وویل، «داسې نه کړي، سم صفا ووايه چې قبوله دې ده که نه
 ؟» ما وویل «هو» خو والي پرېښودونی نه و، «مازي هو؟» خو برمانو
 ورته وویل، «بي بي کمال خان د بکړې نه هم زیات شرمیندو کې ده، خوله

بې نه جور پري. « په همدې وخت کې دوى راغله او ټول غلي شول. د
 ماسختن تر لمانځه وروسته والي دتگ تاييه ونيوله خوزه بې هم لاس
 نيولى د انگر نه وايستلم، په لار کې بې وويل. ستا سره زما يو، بلکې
 دوه کارونه دي. بودا چې د کندوز والي په تلفون کې راته وويل چې
 عبدالرحمن د دوى سره بندي دى، ووايه چې څه ورسره وکړو. مور خود
 اسلحه ناربه او جرح شل کاله قيد ورباندې خپزولى چې ته څه په کې
 وايي؟ « ما وويل « په ناربه او جرح دې نه پوهيږم خو که زما د زخمي کولو
 په جرم مو نيولى وي، بړه ما خوښلى دى. « والي در ضايت سر وښورا
 وه. « په رښتيا چې کمال خانه ته ښه سړى يې. دادې هوښيارې هم وکړه
 چې دخپلې ښځې په زړه کې دې هم خرڅښه پاتې نه شي. زه به سبا ته د
 کندوز والي ته تلفون وکړم. زما بله خبره د پاسپورټ ده. « ما وويل، « د
 څه شي پاسپورټ، په خپل ملک کې هم تاسو پاسپورټونه لگولي دي؟ «
 هغه وويل، « ساده کيږه مه، ډاکټر دوست دې وايي چې ستا علاج دلته ن
 کېږي. لکه چې کوم امريکا بې آشنا دې هر څه درته تيار کړي دي، پخپله
 د هر کلي د پاره دې لا دوخته تاشکنت ته رسېدلى دى. نشالا چې سبا به
 غبرگ پاسپورټونه تيار وي. خوزما دا يوه خبره ياد لره چې بنده ناتوانه
 څيز دى. ماغزه دخداى اسرار دي او ته د بندگانو په ماغزو ډېر لگېږي. نو
 اوس د خداى د حکمت نه عبرت واخله چې ستا په خپلو ماغزو کې بې
 سرپ درته ښځ کړل. چې روغ شوې او سلا دې کېده نو بهرته راشه، په
 همدې مزار کې اوسه. بيا بې لکه خپل جدبت چې پټوي دا هم ورسره

غبرگه کړه، « زه به دې ننداره کوم چې ته ډېر لیبونيان رغولی شې که د
سخي زیارت . » د خدای پامانی غبر یې رانه چاپېره کړه، په غور کې یې
رانه وویل، « سماع او سرود په اسلام کې حرام دي، خوستا په خاطر به
نن شپه، دامر بالمعروف او نهی عن المنکر چارواکو ته، چې تاسو خلک یې
په غلطه نکیر منکر بولئ، امر وکړم چې په غورونو کې مالوچ کړې دي. »
چې بېرته انگر ته ننه وتلم، د ډول او باجي ساز شروع و. برمانو وویل،
دا ټوله پتنه ما او ډاکټر جوړه کړې وه، « د بوی تنگي بیزونه وه، د
سلور وپوزنڅیر یې یووړ. ډانگ لالا، ته چندیانې شی نه یې خود سرو
زرو ټوټه به سبا زموږ نه بوزې. »

دانش خپرندویې ټولنې خپاره کړي:

- تاریخ احمد شاهي
- افغانستان در قرن بیستم
- تاج التواریخ- پښتو
- د افغانستان سقوط
- سقوط افغانستان
- در افغانستان چه میگذشت؟
- افغانستان سیتج بازی بزرگ
- د افغانستان لنډه تاریخ
- تاریخ مختصر افغانستان
- خسارات وارده به فرهنگ...
- شبخون افغان
- در زوایای تاریخ معاصر...
- رجال و رویداد های تاریخی...
- بازی بزرگ
- افغانستان سرزمین اریا
- افغانستان د تاریخ په رڼا کې
- جریانات تاریخی افغانستان
- نقد بر جلد دوم سیر تاریخ...
- خاطرات حکیم طیبی
- اسنا دونامه های تاریخی...
- سرې لښکري په افغانستان کې
- افغانستان څنگه ټپه شو؟
- د مرگپر وزرو
- سوخېدلی جنت
- احمد شاه بابا دیوان
- احمد شاه بابا افغان
- د الفت شعري کلیات
- د الفت نثري کلیات
- غمغښت یا گرشاسپ
- تاریخ خط و نوشته های کهن
- روسیې پراختیا غوښته او ...
- سیمای سینمای افغانی
- مېتود های کلینکی طبی
- گلزار لطایف
- جنسی اړیکې
- رازی راکه نمیخواستم افشا کنم
- د پښتو ادیبانو تاریخ
- پاداشتهای من
- مدعا و مثل در شعر بیدل
- داود خان د کی جی بی په ...
- فن زناشوی
- د ښاپیری ورغوی
- له نرگه تر نرگه
- خورې خبرې
- پلوشې زورلیدونه
- افغانستان از جنگ گرم تا جنگ...
- ضرب الامثال و کنایات
- یکدسته گل
- ستوري د ادب په اسمان کې
- افکار جاوید
- اهنگهای احمدظاهر
- اهنگهای ساربان
- اهنگهای ناشناس
- د خزان طلايي پلونه
- سپوږمۍ په ختکل زار کې
- ولسي سندرې
- محمد نور ولسي شاعر
- پاتې شه باران دی
- شین تاغی
- کتیاالی
- گلستان سندرہ
- د غزني شاپهار او بودايي هنر
- شریک بالاپوش
- کوچیانې پانگه
- منشور کره کنه
- او نور...

کتابتون ټولنه